

Vatra veche

2

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul II, nr. 2 (14), februarie 2010 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Ilustrația numărului – Ioan Astalus, miniaturi

Vatra veche dialog cu Daniel Drăgan

Grigore Vieru, magia lucrurilor comune

Și... a fost o seară, poate de toamnă, poate de iarnă... Oricum, lapovița impertinentă îmi biciuia obrazii și am fost fericită să intru în sala aceea inundată de lumina lampadelor somptuoase, aproape baroce.

Pentru decernarea premiilor ARP din anul acela, Artur Silvestri închiriasse unul dintre cele mai frumoase lăcașuri de gen, din imediata vecinătate a lacului Floreasca. Era darul Omului Mare pentru prietenii săi de cuget și simțire.

Zeci de personalități ale României Tainice se adunaseră acolo, așa cum șuvoiaele izvoarelor se trag către Marea cea Mare. În clipa și în locul acela, fraternitatea nu era doar un cuvânt pe care ți-l poți explica după dicționare. Cărturarii României de pretutindei demonstrau la scenă deschisă că Limba Română, Cultura Națională nu au frontiere.

În bura luminii holului de la intrare, înconjurat de mulțimea care se ridicase brusc în picioare, l-am reperat pe Grigore Vieru. Era prima dată când îl vedeam în carne și oase, când pentru mine, Poetul nu mai era doar CUVÂNT, sintagmă și mai ales Dor de ceea ce am fost ca neam românesc, și Dorință de-a fi din nou laolaltă ca Patrie.

Trupul lui, aproape firav în hainele de stradă, deveni urieșesc îndată ce își scutură funigiei zăpezii din plete, zâmbi așa ca și cum un frate demult plecat revine în familie, lângă frații care îl înțeleg mai bine decât ea, lumea aia mare și mercantilă.

Fiecare dintre noi, cei mulți, își dorea să-l îmbrățișeze. Unii o făceau, eu nu am îndrăznit decât să mă

împărtășesc din magia imaginii aceleia, spectacol magistru în care Poetul de peste Prut ni se oferea cu modestie aproape școlărească.

Poetul era din nou doar un frate de care ne bucuram, și el, la rândului său, se bucura să ne privească.

În seara aceea ne-am făcut fotografii, am schimbat cuvinte care azi nu mai au relevanță. Ceea ce contează pentru mine rămâne numai magia lucrurilor din preajma lui Grigore Vieru.

Ele, lucrurile și nu doar oamenii, păreau să se însuflească, să i se alăture ca un alt detaliu întregului în care alunecam, treceam prin poveste toți cei care veniserăm acolo ca la o întâlnire de familie.

S-a vorbit cu inima dar nu s-a recitat din poeme.

Aerul vibra, se lovea ca într-un diapazon, în noi, fiecare.

Trei mari cărturari, trei genii: Grigore Vieru, Artur Silvestri, Andrei Vârtic, ca cei trei păcurări din Miorița legendară, își purtau în raniță harul și destinul. Ne făceau să ne simțim egali lor. Acum știu, nu eram decât umbra triadei pe care o constituiau împreună. Nu eram veseli, nu eram gravi. Atmosfera era încărcată de o autoritate strict specială, de un "ceva" care ne obliga să gândim rotund, cu mintea și cu inima.

Cine ar fi crezut, atunci și acolo, în luminile rampei, că ea, moartea, era deasupra tuturor, stăpâna supremă a prezentului și mai ales a viitorului nostru.

Azi, din cerul lor de vecii, Cerul Geniilor Românilor,- Grigore Vieru, Artur Silvestri și Andrei Vârtic,- îngeri ai unui neam răstignit, ne îndeamă să ne facem până la capăt lucrarea pentru care am fost și noi trimiși pe pământ.

MELANIA CUC

VATRA VECHIE DIALOG

cu

DANIEL DRĂGAN

„Scriitorii din provincie nu sunt mai puțin merituoși față de cei ce trăiesc în capitală, cu mâna pe clanța editurii și nas-în-nas cu cei care împart merite și dregătorii”

- *Tot ce ai scris, mărturisești în Apel la memorie, vă stă pe chip ca ziua și noaptea. E mai mare ziua...*

- M-aș bucura să fie așa. N-am cum să știu, dar nu se poate zi fără noapte și noapte fără zi. Mai sunt și solstiții și echinoxuri și calendarul își pune pecetea pe viața omului, pe scrisul lui.

- *Am cunoscut din plin splendoarea și abjecția timpului meu, spuneți Domnule Daniel Drăgan. Ce înseamnă să cunoști din plin splendoarea și abjecția timpului care îți este destinat?*

- Sunt vârtejuri ale vremurilor, vârtejuri care te surprind. Uneori ești surprins la marginea vârtejului, unde apele sunt aproape liniștite, dar alteori ești chiar în miezul vârtejului și trebuie să-l trăiești intens. Mie mi s-a întâmplat de câteva ori să trăiesc în mijlocul învârtăirii apei. Am avut și momente de liniște, dar și momente de puternică solicitare față de vijeliile care au băntuit peste țară și peste noi.

- *Cum se așază acestea în ființa scriitorului, cât persistă?*

- Aici un rol important îl are timpul. El decantează, el filtrează și ne ajută să ne suportăm, să ne înțelegem într-o câțva, să putem amâna ce nu înțelegem, pentru că nu tot ce se întâmplă e de înțeles în momentul acela. Uneori nici după, nu reușim să descifrăm exact, să știm ce s-a întâmplat de fapt, ce am făcut și ce ar fi trebuit să facem.

- *În cărțile Dumneavoastră, ființa este înfrigurată. Thomas Schneider caută înălțarea într-o lume a căderilor, a izgonirilor din rai. Deschide în nopți ușa bisericii, caută Îngerul, pășind în demonic. Preotul din romanul Părintele Thom este și scriitorul, este fiecare dintre noi, oamenii?*

- Cred că în fiecare din personajele mele, chiar și în cele odioase, s-a strecurat ceva din gândurile, din trăirile mele, din ființa și personalitatea mea. În personaje precum Părintele Thom, am pus cu bună știință ceva din crezul meu uman, literar, filozofic, mai cu seamă când este vorba de credință și de responsabilitățile religioase și civile pe care le avem. De pildă, Părintele Thom crede că nu putem să-i atribuim credinței altă definiție, decât suma comportărilor noastre. Credința este ceea ce facem noi, nu ceea ce spunem. E vorba de o demagogie a gestului ritualic fără conținut și e vorba de conținutul pe care totuși el încearcă să-l pună și-l pune în mișcare pe care o face față de sine și față de ceilalți. O responsabilitate pe care el, ca preot și ca om, o simte și o responsabilitate pe care eu n-am putut s-o escamotez.

- *Această îndreptare a omului spre credință, spre starea de purificare, în biografia unor personaje din cărțile Dumneavoastră vine prea târziu. Ce este acest prea târziu în viața unui om?*

- Depinde pentru cine-i prea târziu. Uneori, da, pentru personaj e prea târziu, dar să nu uităm că și pe cruce un ultim cuvânt a salvat un om. Tâlharul care s-a pocăit printr-un cuvânt și-a salvat viitorul. Din punctul de vedere al religiei creștine, nu este târziu niciodată.

- *Thomas Schneider se poate salva...*

- Da, el nici nu prea era condamnat. Marea lui suferință era aceea că biserica s-a golit, că o comunitate înceta să mai fie; dramă nu numai a lui, parohul unei biserici protestante dintr-un sat transilvan, ci a oricărei biserici din ziua de astăzi. Se golesc bisericile, chiar dacă noi le vedem pline. După necazurile comuniste, sigur că am năvălit cu toții la biserică, dar nu toți știu unde se duc și nu toți știu ce fac la biserică. Stau de vorbă cu băbuțele mele de la Bogata și îmi spun: „Vai, așa de frumos a vorbit părintele!” „Și ce-a spus?” „Apoi nu știu maică, dar a vorbit așa de frumos!” Când vom ajunge să și înțelegem ce spune părintele, va fi bine. Deocamdată, bisericile sunt pline cu foarte multă lume care nu știe de ce s-a dus la biserică. Merg la biserică, aprind lumânări, fac mătăanii, dar când ies afară înjură, bârfesc, fură, ba chiar își dau și cu parul în cap. Sunt buni creștini? În Occident, bisericile sunt goale, pentru că dacă oamenii nu știau pentru ce se duc la biserică, nu s-au mai dus.

- *Dacă nu înțelegem, nu nădăduim...*

Ați citat, nu o dată, un poem al lui Radu Gyr, Întoarcerea lui Ulise. De ce persistă acest poem în memoria Dumneavoastră?

- Poemul acesta încă nu este cunoscut și valorificat suficient de critica literară, având o mare semnificație pentru timpul pe care-l trăim. Ulise se întoarce de pe câmpul de luptă, se întoarce în Itaca, după peregrinările lui de 20 de ani, și toți se bucură că a venit, că s-a întors acasă stăpânul, dau banchete în cinstea lui, numai el nu se bucură. Sufletul lui, conștiința lui a rămas pe câmpul de luptă, alături de soldații, de marinarii lui care sunt pe fundul mării. Este un sindrom frecvent în vremurile noastre. Cred că Radu Gyr l-a intuit bine. Este sindromul Vietnam, cu soldații americani care, întorcându-se după anii de iad ai războiului, nu s-au mai regăsit. Personalitatea lor, gândurile lor au rămas pe câmpul de luptă. La fel se întâmplă cu noi, civilii care nu mergem la război, dar am avut sau avem războaiele noastre. Se întâmplă să treacă războiul, să se stingă și totuși sufletele și gândurile noastre să rămână pe câmpul de luptă, să nu le mai recuperăm niciodată. Am reîntâlnit în America un prieten care a reușit să fugă în anii comunismului. Era așa de speriat - în 2002 se întâmpla asta - că peste tot vedea numai securiști, numai atentate, numai groază. Nu avea încredere în nimeni în America, toți erau pătați cu ceva, toți erau dușmani. El a plecat acolo să fie liber și nu era liber. Și-a dus cu el temnița. A luat-o în spate și a cărat-o pe continentul libertății americane. E trist lucrul acesta. Este o expresie a *Sindromului Ulise*, întors de pe front numai cu trupul, lăsându-și sufletul pe câmpiile bătăliei. Pe câmpul de luptă al veacului mulți dintre noi ne-am lăsat sufletele.

- Eu am rămas sub zidurile Troiei, mediteză Ulise din poemul lui Radu Gyr. Uneori omul își duce zidul în spate până la moarte.

- Poemul acesta ne spune indirect că trebuie să ne desprindem de amintirea *aceasta* a Troiei, să păstrăm lumina poemului atâta câtă este, dar suferința trebuie depășită.

-Să păstrăm lumina scrierilor Dumneavoastră. Dumitru Radu Popescu vă aprecia pentru felul în care, în piesa de teatru Revelion cu Paloma Blanca,

vorbiți despre oameni și zile, oameni și zăpezi. Vorbiți astfel, ca scriitor, astăzi?

-Desigur, se referea la o situație specifică din piesa mea, la faptul că personajul principal moare acoperit de zăpadă, ca un simbol al purității și curățeniei pe care lumea n-a reușit s-o cunoască și s-o înțeleagă. Zăpezile sunt cele ce purifică, dar ele pot și ucide. Acoperindu-ne cu frigul lor, zăpezile ne pot ucide. Zăpezi calde nu am cunoscut.

-Despre același text vorbea reputatul critic de teatru Valentin Silvestru, numindu-l solid, neted și clar, anticonvențional și decis. De atâtea ori astăzi nu se scrie solid, neted, clar, anticonvențional și decis.

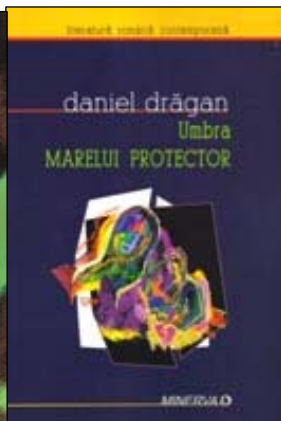
- Criticul m-a onorat cu cuvinte frumoase, căci, știți și dumneavoastră, un scriitor care nu trăiește în București este puțin, greu și nu tocmai bine văzut din capitală. Dar, nu cred că trebuie să-mi fac mari gânduri cu stilul

meu. El este așa cum sunt eu, direct, dur, drept sau mai cotit. A ieșit și el așa cum am ieșit și eu...

-Cum este literatura de astăzi?

-Este mult mai interesantă decât se vede, mult mai interesantă decât ne-o arată critica literară, bruma de critică literară care a mai rămas. Cred că literatura română de astăzi este un fenomen foarte viu, mai cu seamă în provincie. Capitala a atras ca un magnet, întotdeauna. Gândiți-vă că și Clujul, o forță culturală și o citadelă culturală, a pierdut oameni mari atrași de București: Buzura, D.R. Popescu, Blandiana, Ioan Alexandru, mulți, mulți. Dar, Bucureștiul nu a produs la rândul lui foarte multe valori. A pus în lumină, e drept, unele valori asimilate, aduse, atrase. De la o vreme, se întâmplă ceea ce revista *Astra* preconiza, și e bine că a gândit așa, demetropolizarea culturii. Ne-am folosit de o anume lozincă a timpului, care cerea ca toate regiunile țării să se dezvolte armonios. Am constatat că nu există în provincie reviste literare, edituri, câmp de

manifestare pentru literatură, pentru cultură și ne zbăteam pentru așa ceva. După revoluție, au apărut puzderie de edituri, mii de edituri și unii spun că nu e bine. Eu cred că e bine, chiar dacă ajungem uneori să nu ne mai vedem de cât de multe cărți apar. Timpul va cerne. Viața literară nu e alcătuită numai din corifei, ea este ca un ecosistem.

Nicolae Băciut, Bianca Osnaga, Eugen Axinte, A. I. Brumaru, Doru Munteanu, Daniel Drăgan, la Centrul Cultural „Reduta”, Brașov, 2009

Sunt arbori uriași, sunt copaci onești, arbuști, ierburi, mușchi, licheni, putregaiuri, găze, viruși, bacterii, toate acestea alcătuind un ecosistem. În viața literară sunt mulți iubitori de literatură, unii necunoscători de literatură, dar iubitori de literatură, iubitori de sine în literatură care trăiesc pentru a scrie și publica ceva, orice. Am zice că ei n-au niciun rost pe lume, că strică hârtia de pomană, mai cu seamă că reușesc să atragă subvenții, sponsorizări, cum nu reușesc adevărații scriitori. Nu e rău, pentru că se întreține un climat, un interes pentru literatură, se întrețin reviste, unele mai bune, altele mai puțin bune, și, iată, se face o selecție. Luați *România literară* și comparați-o cu revistele care apar la Satu-Mare, la Râmnicu-Sărat, la Focșani și la Târgu-Mureș și veți vedea că nu sunt cu mult mai slabe revistele care apar în provincie. Scriitorii din provincie nu sunt mai puțin merituoși față de cei ce trăiesc în capitală, cu mâna pe clanța editurii și nas-în-nas cu cei care împart merite și dregătorii. Se întâmplă și o altă deosebire mare între provincie și București. Scriitorul din provincie își cunoaște colegii, cei din Brașov îi cunosc pe cei de la Focșani, Iași, Cluj. Bucureștenii nici măcar pe ei nu se cunosc, dărmite să cunoască ce se întâmplă în provincie. Avea dreptate Irina Petraș, într-o scriere a sa, zicând că *ora exactă* în literatură nu se mai dă la București. Mă întreb unde se dă ora exactă în literatură? La Cluj, la Târgu-Mureș? Eu cred că peste tot se poate da ora exactă a literaturii. Cred că fiecare scriitor dă ora exactă pentru el și pentru scrisul lui. Începem să trăim ca în America, din punctul acesta de vedere, unde nu sunt aglomerări literare, ca în Franța, unde Parisul, capitala culturală a lumii, adună tot, ca o lumină, dar și Parisul obosește, uneori. Impresia mea este că acum chiar traversează o zonă de oboseală. În Germania, în America, cultura e demetropolizată. Sunt orașe de provincie, orașe mici, ca Făgărașul, unde găsești edituri oneste, cu prestigiu, unde sunt muzee de artă, unde întâlnim opere de Kandinsky, de Chagall, de Brâncuși, pentru că aceste orașe de provincie au orgoliul de a sprijini cultura, de a băga mulți bani în cultură. E drept, însă, că trebuie să fii foarte bun, trebuie să fii vârf. În artă, dacă nu ești vârf, cari cărucioare la supermarket.

- Incultura înghite mai mulți bani decât cultura. Îmi amintesc de dialogul Dumneavoastră cu maestrul Ilarion Ionescu Galați, pe această idee.

- Da, maestrul spunea că toți bombăne cât de mult costă cultura, dar incultura costă mult mai mult.

Nichita Stănescu și Daniel Drăgan

Ea înseamnă infraționalitate, alcool, droguri, compor-tamente antisociale...

- Întrăm pe tărâmul vinovaților...

- Putem căuta vinovații și în politică și în literatură și în istorie, oriunde, dar cine le poate stabili. Doar Dumnezeu poate să știe care sunt, cum sunt, cine și pentru ce e vinovat.

-Și vinovațiile duc spre golul spiritual, spre înfrigurarea ființei din cărțile Dumneavoastră, din Stăpânii lumii, Ciurma boilor etc. Sunt câteva imagini simbolice ale golului spiritual... Bivolita țaranului care fată un vițel cu trei picioare, ceasul din turn care bate anapoda și nu mai are cine să-l repare, maldărul de limuzine de pe străzi, din câmp, din curți, care zac și ruginesc.

- Acest gol spiritual e provocat de noi; de om. Ultima dumneavoastră imagine invocată vine din romanul *Diavolul, aproapele nostru*, care ar fi trebuit să aibă un motto, cam așa: *Nu-mi îndeplini, Doamne, toate dorințele, că mă nenorocеști!* Dorința omului de a avea ne duce la pieire. Diavolul în cartea mea îi dă omului tot ce dorește și nu-i cere nimic, nici măcar să semneze o hârtie. *Ce vreți? Vreți mașini? Vă dau mașini! Vreți lux? Vă dau lux! Vreți sex? Vă dau sex! Vreți bani? Vă dau bani! Tot ce vreți voi vă dau!* La prăvălia lui Satan, totul e gratis. Ajunge să dai un telefon și în trei minute

mașina e la poarta ta. Asta face Diavolul cu noi astăzi, ne îndeplinește toate dorințele, ne sufocă și ne distruge, luându-și apoi cu vârf și îndesat prețul pe care nu ni l-a spus la început și, distrugându-ne, el își realizează partea lui de beneficiu. Acesta este golul, *golul plinului*, al abundenței. Se spune că trăim într-o Românie

săracă. Da, este adevărat, dar trăim într-o Românie a minciunilor, a ispitelor. Deschideți televizorul și ce auziți? *Sunați chiar acum!*... Reclame deșănțate din care poți să crezi cum curge laptele și mierea peste tot. Asta ne îngroapă, lipsa de onestitate și de cumpăt.

-Pe când Îngerul, aproapele nostru? Hans Muller vine din frigul Siberiei, are graiul dezarticulat, apoi îl pierde, nu mai revine acolo unde ar trebui.

- Și memoria și-o pierde.

- Rămâne Diavolul...

- Diavolul face parte din noi. Cineva m-a întrebat cum poate să fie Diavolul aproapele nostru, câtă vreme în Biblie scrie că aproapele trebuie iubit. Nu știu..., nu pot să vă explic lucrul acesta, întrebați un cleric. Eu pot doar să vă spun că Diavolul este în noi. Dorința existentă în noi ne îndeamnă la lucruri rele. Ispita o avem ca parte a existenței noastre. În sensul acesta Diavolul e aproape de noi. Nu știu dacă se va transforma în Înger, nu cred. A fost odată înger și, cum se știe, a eșuat...

- Revenind la literatură, în Zodia interogației *detaliați*, într-un interviu cu distinsul critic și universitar clujean, mare personalitate a culturii române, Ion Vlad, despre șansele literaturii prin întoarcerea la poveste.

- Ideea este din opera maestrului Ion Vlad, care acordă poveștii un rol important în construcția prozei. Eu cred că fără poveste, nu avem roman, nu avem nuvelă. Am pe noptieră o carte foarte frumoasă a lui Ion Lăcustă, *Iluminare*, care este superbă, este o țesătură diafană de gânduri, de împrejurări, de dorințe, de renunțări, dar nu e roman. Este altceva, ceva ce n-are încă nume. Este o specie încă nedefinită, nenominalizată. Romanul și nuvela în convingerea mea trebuie să se bazeze pe poveste, să comunice o dramă, o întâmplare, o tragedie, un fapt. Nu înseamnă că fără poveste nu se poate face literatură. Se poate face altfel de proză, valoroasă și ea, care își merită locul și onoarea, dar să-i spunem altfel, nu roman sau nuvelă.

-Ați trăit data de naștere a revistei Astra la Brașov, ați trăit și data morții acestei reviste. Cum a fost începutul?

- Momentul demarajului a ținut un an de zile, chiar mai mult de un an. Am reușit să convingem câțiva activiști de partid că nu e tocmai rău să avem o revistă literară la Brașov și cu jumătate de gură ne-au dat o aprobare. Am pornit să facem revista și am

făcut un număr de probă... Ni s-a spus să nu facem revista pe o hârtie pretențioasă, să fie o revistă de masă, care să pătrundă, să aibă un tiraj mare, pe rotativă. Ne-am pus întrebarea: *Ce facem, ne luăm în bețe cu străpânii?* Hai, să facem o astfel de revistă, tot e mai bună decât deloc. Când a fost gata revista pe rotativă, ni s-a spus: *Nu așa! Trebuie să aveți un alt format, o altă hârtie!* Am vrut s-o facem carte, dar nu ni s-a permis. Am vrut s-o numim *Transilvania*, dar nu ni s-a permis. În cele din urmă, chiar la sumar, erau tot felul de obiecții. De ce să fie Arghezi pe pagina întâi și nu Daicoviciu ș.a.m.d. Munca noastră era disputată de oameni care nu știau

ce este o revistă, ei nu citeau reviste, dar trebuiau să aprobe totul. Cu mare greutate a apărut revista *Astra*. Am scos-o la Sibiu, nu la Brașov. Făcusem vreo opt numere de probă în Tipografia din Brașov, tipărite în zece exemplare maximum. Aceste probe le făcuse inginerul-șef al tipografiei, din simpatie și bun-simț. Se adunase o datorie de 80 de mii de lei, la vremea aceea fiind mult, salariul unui redactor însemnând o mie de lei. Era tocmai momentul când Leonte Răutu a zis: *Dați-i drumul!* Dar, Tipografia din

Brașov nu mai vroia să ne facă nimic fără bani. Ne-am dus la Sibiu și am tipărit revista, plus un supliment gratuit cu reproduceri color din colecțiile Brukenthal cu Luchian. Era o aniversare Luchian. S-a născut greu revista și s-a distrus așa de ușor, așa de ușor. Odată au distrus-o redactorii ei. Dintr-o *Astră*, au făcut două *Astre*, una cu A mare și una cu a mic. Apoi nici una. Asta în deceniul 90. Cu doi ani în urmă, Doru Munteanu a reușit s-o reînființeze. A apărut seria nouă exact pe profilul și tradiția *Astre*ilor anilor 60-80. Într-o bună zi, cineva a spus: *Astra se desființează!* N-am crezut! S-a semnat o hârtie prin care *Astra* a fost desființată, omenii puși pe liber, șomeri fără niciun fel de drepturi. Averea revistei a fost împrăștiată, la Biblioteca Județeană și în alte părți, sediul închis și transferat nu știu cui. Dintr-o trăsătură de condei. An cu economii, an cu restricții? Greu de zis. *Astra* salva bugetul României? Erau trei redactori. Sunt instituții culturale la Brașov care au o sută-două sute de salariați. Ce conta *Astra* cu trei salariați?

- Unde e părticica de cer a celor de la Astra (Unde e părticica mea de cer, Doamne, scria Paul Claudel)...

Brașov, 12 ianuarie 2010

VALENTIN MARICA

OMUL ÎNTRERUPT

(poem dramatic)

Motto:

*Trup trăitor prin cuvinte
cărțile mele-s morminte
alb ridicate peste rambleu
ele sunt micul meu mausoleu*
(gh.i., 4 apr. 2003)

DUMNEZEU: ...sunt infinitul neînceput...

NENĂSCUTUL: Dar tu unde ești, mumă a nimănui? Mâna mea mică nu te atinge, precum nufărul mlaștina. Hai, dă-mi hrană să fiu, să umblu pe sunet, dă-mi urechi să te ascult cum mă naști prin tumultul durerii. Nu-ți fie frică de mine, fiindcă îți seamăn. Un cui bate în cer crucea mea neîntâmpată și umedă mereu în amnioticul ruperii. Dă-mi imnuri să aud și eu sunetul vieții și vino la mine-nlăuntru, în peștera pântecului tău mult-slăvit.

TATĂL: Am acoperit lampa cu plămânii mei explodați. Dumnezeu era teafăr. Își trimisese mesajul pe care eu îl măream sub o lupă-femeie.

NENĂSCUTUL: Sunt încă suspin, sunt încă sâmbure, sunt încă noapte sferică...

MAMA: Începusem să te termin și tocmai îți zămisleam pleoapele, fiindcă acolo, în mine, încă mai rămăsese puțină lumină.

NENĂSCUTUL: Mă închinău niște păsări ciudate de abur mărunț și am lunecat în apa cea veșnică...

MAMA: Vânăta-i ziua pe dinafară – pe dinlăuntru e albă ca laptele meu...

TATĂL: Vinovată e clipa – cuta timpului rea! Eu am ars podul dintre cuvinte, mi-am lins tălpile sfâșiate pe drumuri și m-am întors în hamul meu ruginit trăându-mi carnea prin stricăciunile vieții.

MAMA: Ochiul mi-a fiert privind prin ovule. Tu unde ești și plutești, neliniștitule fiu? Am haine mici să te îmbrac, dar n-am oasele tale, nici umerii tăi. Am lapte pe care îl scurg pe potecile lumii. Tu ai cerul tău rotund peste care nici îngerii nu cutează să fâlfâie.

DUMNEZEU: Sunt Punctul Unic în Infinit. Suspinul meu e cutremur. Mie de mine însumi mi-e teamă; prin oglinzi se întrevăd fragmentele timpului fost. Înainte de-a fi, n-am fost niciodată. Sunt prieten cu veșnicia. Neființa voastră luminează îmi aparține, ea

reaprinde tot întunericul. Oh, cât de dureros este să nu ai umbră...

NENĂSCUTUL: Ce noapte lungă mi-acoperă tâmpla? Trudnic în mine însumi lucrez precum norul singur își fabrică ninsoarea...

DUMNEZEU: Voi înmulți apele ca omenirea să-și spele păcatele, dar numai ție izvor proaspăt voi înflori.

NENĂSCUTUL: Umblu prin mine însumi și nu mă știu...

MAMA: Tu care porți zăua de aur, cheia pântecului meu, vino în somn și unge-mi instinctele să pot răbda blestemul pe care l-am învinovat.

NENĂSCUTUL: Apa amniotică îmi degeră pielea tălpilor transparente și păstăile degetelor. Dinlăuntru îți presimt ochii, mamă-de-afară, unde lumina nu e decât o crăpătură a lumii.

MAMA: Te ajut să mă urăști pe furiș; adevărului îi pute gura și tu ești golaș ca un sâmbure, îmi urăsc fapta și ea șerpuiește pe tot arborele meu osos până sus.

DUMNEZEU: O, câte glasuri se aud în vocea mea neauzită!

TATĂL: Vino vineri, când sunt obosit: un moșneag trântindu-se în propria-i moarte...

DUMNEZEU: Ce viitor au postumii....

NENĂSCUTUL: De-aș avea buze aș rosti dimineața îngerului negru deodată cu mine zămislit, de-aș avea mâinile în afară, aș lumina – vreau să deschidem farmacia zăpezii.

MAMA: Stau în strană și gândul a piatră îmi pâlpâie, caut leagăn pe umărul tău pustii, aici miroase a piersică despicate, a sexul naturii virgine. Tu, dacă vii, să-ți îmbraci umbra și spasmul.

TATĂL: Cât mai e ora? Cât mai e veacul? Ceasornicul tău se apropie de foarfecele înfricoșător – despicătorul de secole. Plouă cu boabe de fier incandescent în cântarele sparte ale sorții; alerg pe lemnele rugului până în vârf, unde tu fumești în fașele Domnului. O, bisturiul niciodată nu taie – el interzice...

NENĂSCUTUL: Pipăi prin voi literele păgâne circumscrise ca o temniță filială: nu sunt decât o particulă a morții. Mireasma creierului meu virgin acuză: noli tangere circulus meos!

TATĂL: Deși conversăm, limba ta n-o cunosc – ea este în creștere. Peste mine plouă păcatele și tu nu le vezi. Tu plutești în adevărul limpede, cel tragic. Mi se usucă sufletul de-atâta efort de a te iubi. Obrazul tău nu mi se va arăta niciodată. În gura mea plouă de mult cu pietre bolnave. Ai palmele mici – nici cât un sărut...

NENĂSCUTUL: Ce zgomot este acesta pe care nu-l

știu? Înot în lichid și mi-s buzele arse de sete. Precum Tantal nu pot să beau – sunt uscat. Spre mine înaintează foarfecele morții – n-am cap îndestul. Sunt doar suflet pâlپând în nenașterea mușcată de întuneric.

MAMA: Tu ești plecat într-o călătorie nenorocoasă al cărei infinit cu ticăloșie l-au ticluit popoarele cărnurilor mele – sânii și moliciunile lor tremură într-o trădare nemăsurată.

NENĂSCUTUL: Cine sunt eu dacă încă nu sunt? Stau într-o peșteră fără porți și ferestre amestecat cu mațele inelare. Eu nu știu nici ce e somnul și nici simetriile vieții. Eu umblu din ou în ou ca o conversație a morții cu moartea. Nu-mi pot așterne nici testamentul pe toate cicatricile fricii, n-am încă mirosul cenușii și nici al Cărții Dintâi. Cui să te spun, pedeapsă amară?

TATĂL: Sunt un buștean plutind pe fluviul destinului. Am toate inscripțiile morții și toate gloriile necesare unui înfrânt. Cineva credea că este rege peste toți morții – eu nici asupra-mi. Dușmani îmi sunt mărăcinii căinței. Fața mea nu va mai cunoaște vreodată râsul, voi fi o mică însemnătate în condica cerului.

NENĂSCUTUL: Gura mea încă nu are verbe și nici nu va glăsuși vreodată noblețea cuvintelor. Eu am veacuri multe în neființa mea – voi doar pământ...

MAMA: Am avut o zi albă îngropată într-o zi neagră. Tu atunci ai venit prăbușindu-mi abrupt înălțarea. Cineva l-a furat pe Dumnezeu din mine fără tunet și fulger. Fără furtună; tu ai rămas ca o Țară-niciodată-ntâmplată, ca o biserică a pântecului meu născocitor. Tu du-te la gingași, la cei fără aripi și buze. Eu te vomit ca pe o mireasă stricată în mijlocul nunții. Mă va împăienjeni păcatul într-o livadă mută, mi se vor despica tălpile să calc doar pe pânze de sânge și răni. Adio, adio, fetusul meu fără sexul știut, tu – umbra mea repetată! Prin porțile umerilor tăi nenăscuți îmi car sacii cu moarte uscată...

TATĂL: M-am uitat în foc și-am văzut genele tale privindu-mă. Moartea însăși e o împărăție cu lacătele mereu descuiate și fără pază. Până la tine oasele mele nu se țeseau nici cât pulberea drumului. Într-o zi albă eu voi fi tu, într-o zi neagră eu voi fi eu...

DUMNEZEU: Adu-ți aminte rostirile vechi: „Și spune mormântului: «tu ești tatăl meu»; iar viermilor: «voi sunteți mama și surorile mele»”.

Cartea mea își zbate aripile. Fiul luminii va lovi acoperișele voastre. Ștergeți-vă ochii. Mormântului să-i spuși toate întâmplările vieții.

NENĂSCUTUL: Mai am o oră și voi fi azvârlit înlăuntrul universului vostru.

O oră mai e – și mă voi înnegri de prea multă lumină!...

GHEORGHE ISTRATE

Cît un copil de mic

E lumina ce-n gura mea adoarme
de apele energetic limfatice
luați, luați și beți și spălați-vă ochii
de culcat nu m-am culcat cu niciun bărbat
puteți gusta din trupul meu nears de
patimile iubirii. Ce cuvînt! Cît Dumnezeu de mare

Ce Dumnezeu, cît un copil de mic
Ce *mic* înnoată în apele energetic - limfatice
veniți, luați, mîncăți! Trupul meu este de
pîine caldă. nu-l pot atinge decît pruncii
apoi adorm visînd la ....visul de
Ent-Fernung

Am avut un tată spune primul pește-copil
înnota în Ent-Fernung

Ent-Fernung, Ent-Fernung, Ent-Fernung
Am avut un tată spune al doilea pește - copil
înnota în *esti gar einai*

esti gar einai; esti gar einai; esti gar einai
am avut un tată spune al treilea pește-copil
înnota în "ceva", "ce-va", "c-e-v-a"

nu-l vedea nimeni afară de ființa pește-copil
tatăl meu, le-am replicat celor trei pește -copil
tatăl meu împrăstie unde de lumină în lume
pe oriunde mă duc îmi adulmecă pașii
îmi numără lacrimile din jurnal

Ce anume este Ent-Fernung, Ent-Fernung, Ent-
Fernung

ce logos să-nsemne *esti gar einai; esti gar einai;*
esti gar einai

dar "ceva", "ce-va", "c-e-v-a"?

al meu tata ----

e lumina ce-n gura mea adoarme
de apele energetic-limfatice
luați, luați și beți și spălați-vă ochii
de culcat nu m-am culcat cu niciun bărbat
puteți gusta din trupul meu nears de
patimile iubirii. Ce cuvînt! Cît Dumnezeu de mare

Ce Dumnezeu cît un copil de mic
Tatăl meu e vînător

vînează energiile mele neuronale
prin pereți descentrați de vecini
tatăl meu vrea să arate că
"et pondus, et colorem, et alias omnes
eiusmodi qualitates
que in materia corpora sentiuntur,
ex ea tolli posse, ipsa integra remanente:
unde sequitur, a nulla ex illis eius
naturam dependere"
sirenele nu ajung în copacul cu azalee!

LUCIA DĂRĂMUȘ

Starea prozei

De dragul ochilor tăi

Tresări la primele acorduri pe care le știa atât de bine, încercând să ghicească rapid cam de la cine putea fi chemarea atât de insistentă. De astă dată-l lăsa să-și cânte încă câteva secunde cântul pițigăiat, înainte de a apăsa butonul verde din stânga aparatului.

- Alo!..., sesiză glasul abia șoptit de la celălalt capăt al firului... Alo! Iubitule!... Camelia la telefon...Să nu-mi spui că m-ai și uitat...

Își frământă fulgerător gândul, trecând în revistă toate Cameliile care se perindase prin viața sa, prin tastatura telefonului minuscul.

- Alo!...Alo!..., să nu-mi spui că m-ai dat uitării atât de repede...

O regăsi! O regăsi, acolo, undeva printre rândurile minuscule ale agendei. O fată ca toate celelalte, cu singura deosebire că săruta al dracului, strecurându-se tăcut pe lângă corpul pe care știa atât de bine să-l înflăcăreze, făcându-l să freamăte la fiecare atingere, adevărate liane care-și cucureau încet dar sigur locul, lunecând spre lumina care se strecura pe lângă zidurile cenușii.

- Da!...Sunt Doru..., Doru Dorneanu!..., încercă să-și dea imediat în vileag prezența, în speranța renunțării de la celălalt capăt al firului, la conversația care se prevedea a fi dacă nu plicticoasă cel puțin enervantă, având în vedere situația creată doar cu câteva luni înainte, atunci când zvonurile pe care aceasta le răspândise îl scoase din sărite atunci când ajunseseră în sfârșit la urechile sale.

- Măi, frumosule! Hai, revino-ți! Trebuie să stăm de vorbă...Doar câteva minute bune, să zicem o jumătate de oră. Nimic mai mult! Dacă vei dori, putem negocia și restul. Nu așa se spune? Hai, dragule, nu fi atât de stresat. Te aștept la mine...Știi tu unde! Sau poate că nu știi! Nu-mi mai aduc aminte. Oricum e destul de ușor să-mi găsești adresa. Întreabă-ți inima dragul meu și ea o să-ți arate calea spre mine... Până vii, pun vinul la gheață, puiul e la cuptor...Numai tu lipsești!

- Stai! Stai așa un pic, doamnă! Nu zic că oferta dumneavoastră nu e tentantă dar...nu știu cum să vă explic. Nu am timp pentru așa ceva, mai ales acum. Nu pot și gata! Am și alte lucruri de rezolvat, poate mult mai importante. Nu vreau să vă jignesc dar, chiar nu ar fi fost cazul să-mi faceți astfel de oferte mai ales când știți foarte bine că sunt supărat pe Dumneavoastră. Pentru ce? Scotociți-vă memoria și poate veți afla cauza. Atâta pot să vă spun!

- Dar..., nu e ceea ce crezi, dragul meu! Propunerea e cât se poate de decentă. De ce trebuie să te gândești imediat la altceva? Chiar dacă ar fi,

cred că nu e pentru prima oară când primești așa o ofertă. Și nici ultima! Anii pe care-i porți în suflet crede-mă că nu-ți știrbesc cu nimic prestanța, modul tău de a pași printre oameni, de a le oferi ajutorul, de a fi alături de ei...de a fi tu însuși! Doresc numai să-ți solicit un ajutor. Atâta tot! Poate mă poți ajuta. Nu poate, ci știu sigur că poți. Ai mai ajutat și pe alte persoane, dezinteresat, desigur. Numai că de astă dată dacă mă ajuți, putem merge mai departe. Și crede-mă că mă pot ține și de cuvânt..., zise trimitând pe firul invizibil un oftat prelung. Cât despre celelalte vreau doar să-mi cer scuze. Atât! Știi cum e: Când te îndrăgostești de cineva, lupți pentru el, pentru dragostea care s-a cuibărit în suflet. Și mai ales când se strecoară-n inimă și gelozia, nu ai altă cale. Nu? Nu ți s-a întâmplat niciodată? Nu cred că ai scăpat în viață de acel sindrom. Nu cred! Îmi dau seama imediat dacă un tip așa ca tine e dispus la anumite compromisuri. De ce să nu guști din licoarea dragostei dacă ai ocazia, fiind sigură că ai mai făcut-o!

Înmărmuri! La multe se putea aștepta, dar la o propunere directă, fără ocolișuri, și culmea, propunere venită de la o femeie destul de frumoasă, dar de la care primise lovitura, cu ceva timp înainte, îl luă pe nepregătite. Nu se așteptase la o așa turnură a lucrurilor...Nu că propunerea nu ar fi căzut bine, la un moment când inima încă mai plângea după chipul pe care jurase să-l păstreze în inima sa ne-ntinată. -O dragoste poate fi uitată doar printr-o altă dragoste..., îi răsunau în urechi cuvintele prietenului său, Americanu, tipul care se adaptase destul de ușor la viața liberă, fără griji, fără obligații, odată ce consoarta luase fără nicio explicație drumul către "țara tuturor făgăduințelor", unde toate bunătățile așteptau doar ca să fie culese în marele coș al neajunsurilor cu care se confruntase o viață întreagă, aici, în cătunul pe care-l simțea acum ca un corset, pe care dorea cu ardoare să-l arunce cât colo, începând o viață nouă acolo, lângă fiica, nepoții pe care-i cunoștea doar din pozele pe care le privea adesea, lăcrimând.

- Alo!..., îndrăzni într-un final să-i răspundă vocii mieroase. Alo! Mă auziți? Dacă doriți puteți să mă căutați la serviciu. Spuneți la intrare că-l căutați pe dl. Dorneanu, și vă va îndruma pașii către biroul meu. Drept să spun nici nu știu unde locuiți, dară-mi-te să încep să cutreier cartierele în căutarea unei adrese care chiar nu-mi stârnește curiozitatea..., continuă, încercând a pune capăt convorbirii inutile.

- Alo, dragul meu! Iubire! Sunt eu, Andrada! Eu sunt...Te rog nu închide! Te rog să mă ierți. Am vrut să văd dacă încă sufletul tău mai e rob de dragoste. Atât! Iartă-mă că am îndrăznit să mă dau drept altcineva...Îți explic mai târziu. Vino! Te aștept! Mi-e așa de dor de chipul tău...Hai vino!..., îi sunară-n

ureche ultimele cuvinte. Doar atunci îi recunosc glasul chipului pierdut în imensitatea străinătății...

Vestea că Andrada, se reîntoarce la cuibul pe care-l părăsise doar de câteva luni, plecând departe, la chemarea celui căruia-i spusese, cândva, cu ani înainte un "Da" răspicat, îl năucise pur și simplu. Nu-i vedea să creadă că ființa pentru care ar fi fost în stare să facă orice, se întorsese. Chemarea lui fusese auzită, cu toate că o făcuse pe ascuns, doar pentru el și pentru ființa dragă din depărtări. În nopțile sale neliniștite, lansa SOS-urile, atunci când dorul se făcea simțit, furișându-se tiptil în sufletul pustiit, golul lăsat accentuându-se odată cu trecerea timpului.

În ultima sa noapte o chemase cu atâta insistență încât ea veni, strecurându-se pe geamul larg deschis. Fără a scoate vreun cuvânt, se vârî sub pledul cald, dezvelindu-i pieptul spre a se aciui, arici, ghemuit, cântând siguranța în brațele bărbatului pe care-l iubea atât de mult.

O strânse la piept simțind-o mică, mică de tot, un gheomotoc de fată ca atunci, când mustața încerca să mijească însemnându-l bărbat chiar dacă avea încă de învățat atâtea. Îi auzea doar răsuflarea sacadată, obosită...Nu îndrăznea să facă vreo mișcare chiar și involuntară ca nu cumva visul să se destrame, aștepând doar zorii să-l readucă la realitate, păstrând numai pentru el clipele pe care urma să le petreacă cu ceea care i se dăruise cu mult timp în urmă așa cum nu o mai făcuse demult.

Încă-i mai auzea glasul, acel glas inconfundabil, pe care-l cunoștea atât de bine, pierdut în minusculul aparat, revăzând clipele când ochii lor se întâlneau, nu întâmplător... Ochi triști, obosiți, cântând cu înfrigurare un fir de care speranțele să se fi putut agăța, pentru supravețuire...Se pierdu, lunecând în trecutul de care se despărțea cu greu, reamintindu-și clipele în care totul era posibil, chiar dacă viețile lor încă mai erau legate de alte destine.

- Măi, să fii al...Șă știi că te bat! Când te prind te voi pedepsi pentru substituie. Mă faci să roșesc, obligându-mă să retrăiesc coșmarul prin care am trecut nu de mult. Ai uitat? Ai uitat răul pe care n-i l-a făcut? Nu! Nu cred că l-ai uitat...Dar, hai să zicem că te iert din moment ce regreți rolul pe care ai încercat să-l joci și crede-mă că ai reușit câteva minute...

Ascultă câteva momente respirația zbuciumată de la celălalt capăt al firului..

- Iartă-mă, iubire! Iartă-mă! Merit să fii pedesită! Numai că...trebuie să mă lași să-mi aleg modul...armele cu care să o faci...Acum vino!...Te aștept. Mi-e dor de tine mai tare ca niciodată. Nici nu știi cât de mult am așteptat să-ți revăd chipul, să te strâng iar în brațe, să-ți aud glasul, balsam al viselor stranii care m-au urmărit în ultimele zile...

Știa! Bănuia că lacrimile-și făcură imediat apariția inundându-i chipul, așteptându-l. O cunoștea

atât de bine! Îi cunoștea fiecare părticică a trupului, fiecare tresărire atunci când se afla în brațele sale cântând alinarea...

Se lăsă pe scaunul din apropiere. Apăsă fără tragere de inimă butonul minuscul. Închise! Încă nu realiza, nu avea cum să realizeze noua situație. Vestea-l luase pe nepregătite chiar dacă dorul de ființa care-l cucerise și care se aciuisse în sufletul său singuratic încă-și mai făcea simțită prezența din când în când, îndeosebi seara, atunci când își chema stelele la culcare, privindu-le minute-n șir licărul straniu, adevărate smaralde ale sufletelor îndrăgostite....

Se privi scurt în oglinda agățată pe peretele biroului. De dincolo îi răspunse același chip pe care-l vedea în fiecare dimineață, când fluierând își da jos barba deasă, pe alocuri grizonată și ea semn că moștenise cu adevărat unele dintre trăsăturile celor care plecaseră nu cu mult timp în urmă, abandonându-l.

Nu luă liftul ca de obicei. Se lăsă dus de visele care începuseră a se înfiripa, de bătărilor ritmice ale inimii, dorul care se aciuisse-n sufletul său încă de când ea-și luase zborul spre alte lumi mult mai bune.

Nici nu-și dădu bine seama când ajuns la etajul al 10-lea, zări încă de la ultima treaptă ușa întredeschisă, semn că dincolo de ea încă mai bătea pentru el o inimă îndrăgostită. Trecând pragul o zări. Un gheomotoc de fată. Chipul obosit trăda neliniștea care pusese stăpânire pe fața veselă pe care o știa atât de bine. Închise ușa-n urma sa. Ea, se opri o clipă-n loc privindu-l, apoi se aruncă la pieptul lui cuprinzându-i mijlocul trupului, cântându-i buzele pe care le dorise asiduu în miez de noapte acolo, departe de chipul pe care știa sigur că-l lăsase trist, abandonându-l...

- Dragul meu drag! Mi-a fost atât de dor de tine, iubire! Atât de dor! Nu știu ce se va întâmpla cu noi, cu iubirea noastră. Nu mi-e frică că ar putea fi descoperită. Nu! Mai frică-mi e de reacția soțului meu. Tu nu ai la cine să dai socoteală. Încă! Eu știu cum e atunci când trebuie să-ți ascunzi sentimentele. Știi ce greu e atunci când sunt nevoită să mă dăruiesc lui și în același timp să mă gândesc la tine? Nu-ți trece prin cap în ce situație mă aflu atunci. Și cel mai tare-mi e frică ca nu cumva să-ți strig numele. Cu greu o fac! Foarte greu! Sunt nevoită dragul meu să o fac chiar dacă nu-l mai iubesc. Nu-l mai iubesc nu numai pentru că te-am întâlnit pe tine, suflet atât de bun, ci pentru simplu fapt că m-a pierdut demult, nu a știut să mă țină alături de el. Prin comportare, prin viața la care m-a condamnat să o duc alături de el. Mi-e mai greu cu copiii! Sunt mari, dragul meu. Poate că o să înțeleagă cândva. O să înțeleagă comportamentul meu. Se vede pe fața mea că sunt îndrăgostită. Știi ce mi-a spus fiica mea? -Mamă! Radiezi! Ești frumoasă! Dulce...Ești mama mea și te iubesc! Asta mi-a spus. Știi cât a plâns la despărțire? Chiar dacă are un soț minunat, o fetiță

așișderea. Gândul că va rămâne din nou singură cred că nu-i dădea nicicum pace.. Se consideră abandonată, dragul meu! Abandonată, chiar dacă eu am încercat să-i explic situația în care ea singură intrase. Știi? Poate că dorise demult, încă de când era o copilă, să plece departe de calvarul pe care-l vedea zilnic în casă. Certuri, bătaii, injurii. Cam asta eram nevoită să-i arăt. Dar uite: Îmi turuie gura și pe tine nu te las măcar să-mi spui că ți-a fost dor de mine. Hai! Stai pe canapeaua asta, până reușesc să aduc un pahar de ceva...bere, vin...Spune-mi ce ai dori?

- Drept? Să-ți spun realitatea?

- Bineînțeles. Știi că între noi nu a fost niciodată vreun secret. Cu tine am povestit de toate. Mă cunoști atât de bine...Câteodată am impresia că mă cunoști mai bine ca altcineva, omul alături lângă care am trăit, pot spune, o viață...

- Pe tine! Pe tine te vreau! Te vreau numai a mea. Numai și numai a mea, chiar dacă ar trebui să să-ți abandonezi totul. Pe copii însă nu! Nu merită să-și piardă mama. Mama e unică în ochii lor și așa va fi până când la rândul ei vor da naștere și ei la propriii copii. Mama e mamă, draga mea! Ea nu poate fi înlocuită! Nu are cum fi înlocuită..., zise cuprinzându-i mijlocul.

Nu-i răspunse. Se aciu la pieptul lui, făcându-se mică, o fărâma îndrăgostită cătând alinare în ochii mari, căprui ai tânărului pe care-l dorise atât. Îl privi câteva secunde mângâindu-i chipul cu privirea sa caldă. Se ridică cătându-și un loc confortabil, comod în brațele bărbatului, conștientizând că timpul pe care-l are la dispoziție e mult prea prețios pentru a-l irosi fără rost. Îi cuprinse buzele cu gura-i mică sorbindu-i licoarea...

- Te superi? Te superi pe mine dacă-ți spun că acum, nu pot fi a ta...Azi nu! Chiar dacă corpul mi te cere, sufletul dorește să se adape din izvorul inimii tale, chiar dacă ochi-mi plâng privindu-te, azi, nu pot! Mie destul că te-am văzut, te am lângă mine, mă strângi în brațe, îmi culegi nectarul buzelor...nu mă simt în stare...

- Dar, dragoste! Nu e nicio problemă. Nu stă totul în câteva minute de dăruire. Ea va veni atunci când va crede de cuviință. Singură! Nu va fi nevoie să o chemăm noi. Va veni, ne va cuprinde în mrejele sale rațiunea, iar noi ne vom lăsa duși de val...Ai uitat? Ai uitat că așa s-a întâmplat de fiecare dată?

- Nu! N-am uitat! N-am uitat! Dar nu vreau ca să te simți frustrat. Eu te-am chemat și uite că tot eu sunt aceea care nu poate să-ți ofere singurul lucru pe care ți-l pot oferi, acum, la această oră.

Îi cuprinse în palme-i mari, fața. Doar atunci îi zări lacrimile.

- Iartă-mă, iubito, nu trebuie să te gândești acum la asta. Odihnește-te! Avem tot timpul la dispoziție! Ne avem unul pe altul. E destul! Nu trebuie să-ți faci atâtea griji pentru mine.

MOARA DE SCOARȚĂ

Nume de stradă șerpuind
aproape de apa Cîbinului
în Orașul-de-jos trec în dimineața
cețoasă de octombrie
cu o carte veche sub braț
și azi ca și ieri
pe aici fac popas căruțașii la birt
povestind pățaniile lor cu domnii răi platnici
din Orașul-de-sus –
în dimineața cețoasă de octombrie
întreb de unde își trage numele
strada Moara de Scoarță șerpuind
aproape de apa Cîbinului
un bătrân stînd în poartă ridică din umeri
și-mi spune rîzînd că răspunsul
e-n cartea purtată de mine sub braț
în timp ce frunze galbene cad din copaci
și mi se-mprăstie la picioare
ca o carte rău legată unde
mi-aș putea citi destinul –
în amiaza înaltă de octombrie
m-a izbit asemănarea dintre obrazul bătrînului
și scoarța copacilor
dintre scoarța copacilor și copertile cărții
și laolaltă mi-au trezit imaginea
unei fabrici de hîrtie din scoarța
sălcilor plîngătoare de pe malul Cîbinului
pe care în altă viață îmi scriam poemele
și le împrăștiam ca toamna
obrazii de ceară ai frunzei copacilor –
și ieri ca și azi
trecea un om cu o carte sub braț
pe strada Moara de Scoarță șerpuind
aproape de apa Cîbinului

DUMITRU CHIOARU

Știi doar că sunt numai al tău. Nu?

- Mama!...Nu am avut curajul să-ți spun.

- Ce e cu mama ta? Să nu-mi spui că...

- Nu! Încă nu. Dar este în comă. La spital. În stare destul de gravă. Cred că nu va avea puterea să treacă și peste asta așa cum a mai făcut-o! E prea slăbită. Așa mi-a spus surioara mea. Știi că am o surioară. Ți-am spus. Nu?

- Da! Mi-ai povestit câte ceva despre ea. Pare-mi-se că seamănă cu tine. Numai că e oarecum mai mică decât tine...

- Va trebui să mă duc și eu pe la ea. Să mă vadă înainte de a se duce, dacă bunul Dumnezeu o va chema la el..., zise printre lacrimi. Nu te superi! Nu?

- Mai încape vorbă! Hai! Trage un pui de somn și mâine mai vorbim. Da? Eu te voi veghea! Îți voi mîngâia fruntea sărutînd-o, te voi privi ca pe un dar de preț, dar pe care l-am așteptat atât de mult...

TOADER UNGUREANU

VARUJAN VOSGANIAN

Dorul de celălalt

Deasupra mea nu mai e nicio pasăre
Dedesubt, binele și răul se amestecă
Sub tălpile mele
Ca apă stătută sub potcoavele cailor
Locul acesta : un canat
Prin care nu încap două raze deodată,
Îl împart doar cu zeul din mine.
La nașterea mea el s-a retras, învins, bizantin,
Pe zugrăveala albă.
Port vina morții lui. Trăiesc spre lauda lui.
Când voi muri, zeul se va ridica din pieptul meu
Ca aburul din brazda răscolită.
Ne leagă, în veac, tristețea de a fi
În locul celuilalt.
Aprind candela, într-o zi, peste mormântul meu
Ca peste argintul oglinzii
Va răsfira țărâna ca grâul, când se treieră
Va povesti, spre pomenirea mea
„ din carne te-ai născut, în carne te vei întoarce”.

Portret de bărbat cu fundal ploios

Eu sunt ceea ce simt. Și totuși
Numai lipsa simțurilor e cu adevărat a mea,
Cum ar fi de pildă orbirea.
Ochiul meu neliniștit, hain,
Vine dintr-un alt trup, luminos,
Așa cum pasărea lasă anume să-i cadă
Oul într-un cuib străin.

Eu sunt ceea ce știu,
Maica mea dintâi a fost cartea frumoasă
Din teancurile ei am simțit gestul
Frunzișului veșted
Ca laptele de lupoaică
Și, totuși, într-o zi, paginile ei
vor uita că s-au scris,
Se vor strecura ca apa printre pietre.
Într-o zi cuvintele vechi,
Înfierbântate din gură în gură
Vor durea ca o arsură, o iască.
Într-o zi maica mea va uita precum că
m-am născut,
într-o zi maica mea va uita chiar să se nască.
Eu sunt cel care sunt.
Înhămat la propriul meu chip,
Opintindu-mă la edec
Singuratic, ca un pândar al propriilor urme,
Ca un cerc.
Și, mai ales, eu sunt ceea ce nu-i
Și adaug, cu trupul meu și numele acesta,
Strămoșilor mei
Poate că ploaia e adevăratul meu sânge,
Care bate în ceruri hai –hui.

Nostalgia dell'altro

Sopra di me non c'è più nessun ucello
Sotto, il bene e il male si mischiano
Sotto i miei piedi
Come l'aqua stagionata
sotto le pattine dei cavalli
Questo posto: un sportello
Dove non entrano due raggi insieme
Lo divido solo con il Dio dentro di me.
Alla mia nascita lui se ritirò, vinto, bizantino,
Sulla vernicia bianca.
Porto la colpa della sua morte.
Vivo per laudare lui.
Quando morirò, Dio se alzerà dal mio petto
Come il vapore nella scalfittura agitata.
Ci lega, per sempre, la tristezza di essere
Nel posto di quell'altro.
Accendo la candella, in un giorno,
sopra la mia tomba
Come sopra l'argo dello specchio
Disperderà la terra come il grano, trebbiato
Racconterà all mio mortorio
“Dalla carne sei nato, nella carne tornerai”

Ritratto di un uomo Con la base piovigginosa

Sono quello che sento. E pure
Solo la mancanza dei sensi
è veramente mia,
Come sarebbe per esempio l'accecamiento.
L'occhio mio ansioso, malvagio,
Viene dall'altro corpo, luminoso.
Così come l'ucello lascia apposta cadere
L'uovo dentro un nido estraneo.
Io sono quello che so,
La mia prima madre fu il bello libro
Dal suo mucchio ho sentito il gesto
Del fogliame appassito
Come il latte di lupa
E pure, in un giorno, le sue pagine
Dimenticherano che furono scritte,
Passeranno come l'aqua fra le pietre
In un giorno le vecchie parole,
Riscaldate boca a boca
Addolorando come un bruciore, una esca.
In un giorno mia madre dimenticherà che io
Sono nato
In un giorno mia madre dimenticherà
pure di essere nata
Io sono quell che sono.
Attaccato alla mia propria immagine
Facendo sforzo all mio percorso
Solo, sorvegliando le proprie orme,
Come un cerchio.
E soprattutto, io sono quello che non è
E aggiungo con il mio corpo e questo nome,
I miei antenati
Puo essere che la pioggia è il mio vero sangue
Che batte nei cieli così, così.

**Trad. di ELENA DANIELA SGONDEA
și EUGEN EVU**

NICHIFOR CRAINIC -120

(22 decembrie 1889,
Bulbucata, județul
Vlașca - 20 august
1972, Mogoșoaia)

Nichifor Crainic e un personaj fascinant. După ce a luat lumea pribegiei și a altei identități, în 1946 îi moare soția, bolnavă de tuberculoză. Nini, fiica lui, rămâne fără niciun orizont, dar știa că tatăl ei e undeva în țară, ascuns, nu fugit în Germania, cum circulau zvonurile. În 1946, Nichifor Crainic ajunge în județul Mureș, la Lepidea, sub numele de Ion Vladimir Spănu, refugiat bucovinean, negustor de cherestea din satul Gălănești, județul Rădăuți. Până la urmă, Nini, fiica lui, însoțită de Alexandru Cojan, îl vizitează, în 1946, după care cei doi se căsătoresc. Cadou de nuntă, în 1951, cinci ani de închisoare pentru deținerea de „documente interzise” – manuscrite și publicații de-ale lui Nichifor Crainic. În 1947, s-a mutat de la Icland la Cerghid, la preotul Ioan Sămărghițan, care i-a fost student, dar, sătul de viața de hăituit, i-a cerut preotului să-l anunțe pe jandarmul din sat de existența lui. A fost arestat, apoi în 1948 a fost pus în lanțuri și dus la Aiud. Aici a stat 15 ani, fără a avea o sentință.

Manuscrisele sale au scăpat „nearestate” pentru că în „entuziasmul” marii capturi, (un fost ministru), polițistul din sat, cam sărac cu duhul și neștiind el nimic despre Nichifor Crainic, nu s-a preocupat și de percheziția locului unde a fost prins „dușmanul poporului”. După peregrinări numeroase, manuscrisele au fost recuperate după eliberarea, în 1962, din pușcărie a lui Nichifor Crainic. A fost înmormântat la „Sf. Vineri”, în București, la înmormântare participând și preotul Sămărghițan din Cerghid. Cerghidul de după decembrie 1989 a ținut să marcheze trecerea lui Nichifor Crainic prin aceste locuri, pe casa preotului Sămărghițan fiind așezată o placă memorială.

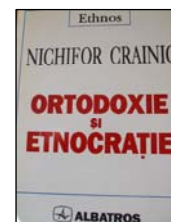
În carcera de la Aiud l-a avut coleg de celulă și pe Filaret Gămălău, căruia i-a dictat multe dintre poemele scrise în închisoare, ca să le memoreze. Filaret Gămălău a ajuns preot la Moșuni. Așa l-am cunoscut, în anii mei de început la TVR, realizând cu el un material filmat cu mărturisiri despre cum au împărțit celula de la Aiud. Acel material și texte din creația lui Nichifor Crainic s-au constituit într-un montaj literar omagial, care urma să fie pus în scenă cu studenți de la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu-Mureș, într-o regie care urma să fie gândită de Zeno Fodor și Mihai Gîngulescu. N-a fost să fie. Poate la o altă aniversare.

Noi marcăm momentul, prin fragmente din acel montaj.

NICOLAE BĂCIUȚ

Nichifor Crainic e cel dintâi teolog român din epoca modernă a istoriei noastre care scoate teologia din cercul strâmt și ocolit al specialiștilor, prezentînd-o, într-o formă impunătoare, atențiunii generale a lumii intelectuale.... Nichifor Crainic înnoiește prin reactualizarea tradiției într-o teologie care se mulțumea cu câteva coji din această tradiție, primite pe calea și de multe ori prin interpretarea ocolită a teologiilor apusene”, săvârșind “o adevărată restaurare a teologiei românești în duhul ortodox.

Dumitru Stăniloae

Voce 1

„Filaret, am avut un vis și în urma visului am făcut o poezie! Ce zici, ai putea s-o memorezi?” „Să încercăm!” – i-am răspuns.

Și a zis așa:

Voce 2

„Slavă ție, Doamne, pentru-această noapte
Somnul meu în unda lunii s-a scaldat,
În abisul nopții visu-nmiresmat
Mi-a cules miresme de naramze coapte -
Slavă ție, Doamne, pentru-această noapte.

A lăsat un înger porțile deschise,
Cântec fără sunet se-auzea-n sobor,
Undui au azurul aripi fără zbor,
În abisul nopții năzărit în vise
A lăsat un înger porțile deschise.

Doamne, dă aievea pacea ta cerească,
Care întărește din fricoși profeți,
Măduva ce-mpinge seva să-nflorească,
Doamne, dă-mi aievea pacea cea cerească.

Pacea lumii zace pe vărsări de sânge,
Și rodește bobul viitoare uri,
Pacea ta răsfrânge Raiul în făpturi,
Cel înfrânt e-o jale care frânge,
Pacea lumii zace pe vărsări de sânge.

Voce 1

Eu am repetat-o de trei – patru ori și apoi m-am culcat. A doua zi, mă întrebă: „Ei, Filaret, ți-am zis ceva aseară, mai ții minte ceva din ce ți-am zis eu?” Și am început să reproduc poezia.

Voce 3

- Când vă dicta, de obicei, Nichifor Crainic poemele?

Voce 1

- Mai mult noaptea. Noaptea, când era liniște, atunci gândea și-apoi mă trezea: „Hai, Filaret, să-ți mai spun ceva!” Și-mi spunea și eu ce puteam memoriza atunci, ce nu îmi scriam sau pe talpa bocancilor sau pe perete și le memoram mai târziu.

Voce 3

- Cum reușeați să memorați poemele mai lungi?

Voce 1

- Mi le scriam pe talpa bocancului sau pe perete, în sală, când gardianul se uita în altă parte, le memoram, și-apoi răzuam peretele. Dacă le găsea scrise ne pedepseau, ne

băgau la izolare. Ne băgau într-o cameră neagră, fără lumină. Două zile nu dădeau de mâncare și una dădeau. Am făcut și eu vreo 21 de zile de "neagră" de-aceea.

Voce 4

Unde sunt cei care nu mai sunt?

Întrebat-am vântul, zburătorul,
Bidiviu pe care-aleargă norul
Către-albastre margini de pământ:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?

Zis-a vântul: Aripile lor
Mă doboară nevăzute-n zbor.

Întrebat-am luminata ciocârlie,
Candelă ce legănă-n tărie
Untdelemnul cântecului sfânt:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?

Zis-a ciocârlia: S-au ascuns
În lumina celui nepătruns.

Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Oarba care vede-n întuneric
Tainele necuprinse de cuvânt:
Unde sunt cei care nu mai sunt?
Unde sunt cei care nu mai sunt?

Zis-a bufnița: Când va cădea
Marele-ntuneric, vei vedea.

Voce 5

Rugăciunea din amurg

Mă rog și pentru viii și pentru morții mei.
Tot una-mi sunt acuma părtașii și dușmanii,
Cu ei deopotrivă mi-am sfârâmat eu anii,
Și dragostea și vrajba le-am împărțit cu ei.

Pe morți, în rugăciunea de seară mi-i culeg.
Aceștia sunt, Doamne, iar eu printre morminte.
Au fost în ei avânturi și-au fost pogorăminte.
Puțin în fiecare, în toți am fost întreg.

De viforele vieții ei sunt acum deșerti,
Dar dragostea, dar vrajba, din toate ce rămâne?
Zdrobită rugăciune la mila ta, Stăpâne,
Sunt și eu printre morții rugându-mă să-i ierți.

Și adunându-mi viii, la mila ta recur,
Când crugul alb al zilei pământul încunună:
Tu dă-le, Doamne, dă-le cu toata mâna bună
Târzia-nțelepciune din tristul meu amurg.

Voce 4

Mustările

Acești călăi sau măscărici,
Spoiți pe ochi cu bozii,
Răsar la pat, când mari, când mici,
Rânjindu-mi ca zăvozii.

Se-ncrâncenă-mpotriva mea,
Ținându-mă statornic;
Eu nu cunosc pe nimenea
Și nu mă știu datornic.

Au unii cioc, au alții bot
Și mască de paiată.
O, Doamne, creierul mi-e tot
Un bulgăre de gheață.

De unde-or fi și ce-or fi vrând
Atâtea pocitanii,
Otrava urii mohorând
Figurile lor stranii?

Pesemne se-ntrupează-n vis
Din vechile mustărări amare
Căzute-n negru meu abis
Ca-ntr-un afund de mare.

Pesemne fapte cu păcat
Uitării date-n pază
Oricât de-adânc le-am scufundat
Răsar mereu în vază.

În noaptea asta iar s-au rupt
Cu arătări grozave
Din peștera de dedesubt
A inimii bolnave.

Și iar călăi sar măscărici,
Spoiți pe ochi cu bozii
Răsar la pat, când mari, când mici,
Rânjindu-mi ca zăvozii.

Voce 2

O păsărică

Spre pâinea mea cea mititică,
Veni la geam o păsărică.
Ar ciuguli o firmitură,
Căci pâinea-i pare cât o șură.

Dar când s-apropie cu jind,
Mă vede pe podea bolind
Și se retrage cu sfială.
O, ea pricepe ce e boală.

Să fii flămând, flămând, flămând,
Cu foamea-n pânțele și-n gând!
Ce și-o fi zis? "O firmitură
E pentru el o-nghițitură".

Și zbură pe neașteptate
Spre țarinile-nsămânțate.

Povestea ei aș vrea s-o știu
Tovarășul de pușcărie,
Căci ieri, la prânz, pe când boleam,
S-a nevăzut pâinea din geam.

Selecția textelor NICOLAE BĂCIUȚ

Ion Creangă. Nostalgia paradisului

Povestea lui Dănilă Prepeleac dobândește un plus de semnificații în măsura în care textul operei e capabil să provoace o lectură concentrată asupra condiției unui individ care, neputându-se adapta lumii, trăiește cu nemărturisita nostalgie a liniștii și armoniei paradisiace. Textul lui Ion Creangă transcrie în această situație traiectoria unui personaj conștient că nu poate dobândi paradisul decât dacă se sustrage lumii (de)căzute sub semnul utilității imediate și, în egală măsură, dacă nu-l poate anula, cel puțin umilindu-l pe diavol și subminându-i autoritatea de „prînz al lumii acesteia”.

Publicată la 1 martie în revista „Convorbiri literare”, povestea **Dănilă Prepeleac** ar ilustra, după G.Călinescu, ideea că „prostul are noroc”, în timp ce alții sunt de părere că textul dovedește că „numai prostu-i priceput”. (G. Muntean).

În transparența lui, textul lasă indiscutabil să se întrezărească o cu totul altă ipostază a acestui personaj prezentat la începutul narațiunii în relație cu „celălalt”, în evidenta antiteză cu un frate mai mare, dar și cu alții, cu ceilalți, așadar, pe care îi supără și care, inevitabil, îl supără la rândul lor, existența devenind pentru personaj un adevărat infern, fapt ce îi întărește până la urmă cititorului impresia că infernul ar fi într-adevăr ceilalți.

În vreme ce fratele mai mare era „harmic, grijuliu și chiabur”, gesturile sale primind nu întâmplător confirmarea divinului (întrucât personajul, în cumințenia sa, nu se abate de la sensul acestei lumi, lăsate de Dumnezeu) - „unde pune el mîna pune și Dumnezeu mila” - mezinul era, dimpotrivă, „sărac”, prin această sărăcie lăsându-ne să înțelegem că omul nu și-a însușit nimic din ale lumii materiale în care trăiește și, mai mult, nu le-a adăugat deloc ca definibile personalității sale, amănunt care, pe de altă parte, nu face decât să accentueze izolarea și singularitatea sa. Mai mult, insistă naratorul, „de multe ori fugea el de noroc și norocul de dînsul”. Îmi place să amintesc faptul că Ion Creangă a fost contemporanul lui Eminescu și în acest context interpretarea detaliului nu trebuie să ne surprindă prea tare. Într-o lume în care oamenii se definesc prin „stele cu noroc/Și prigoniri de soarte”, Dănilă este omul fără de noroc, fără a se înțelege prin

aceasta că personajul ar aparține seriei unor ființe al căror destin nu a fost prevăzut în textul lumii, că s-ar sustrage așadar configurației impuse acesteia în momentul Genezei, ci doar că personajul are o evidentă lipsă de aderență la realitatea deja maculată prin intrarea ei sub semnul devenirii.

Acestor trăsături semnificative ale personajului li se adaugă alta, întâlnită la personaje ale lui Ion Creangă, și când spun aceasta am în vedere similitudinile lui cu omul leneș din cunoscuta poveste. Și Dănilă este socotit un leneș ca și celălalt, „contemplativul”, și tot în sensul neimplicării sale într-o realitate ce-i rămâne străină personajului. Pe deasupra, Dănilă este și „nechitit la minte și nechibzuit la trebi”.

Să fie oare acestea într-adevăr niște trăsături reprobabile ale personajului? Fără îndoială, dacă îl privim doar din perspectiva modului celorlalți de a gândi și de a-și concepe existența. Fiindcă Ion Creangă nu face în fond decât să-și izoleze personajul, propunându-l într-o condiție aparte, nu în mod obligatoriu în condiția unui om

superior, ci cu siguranță a unui individ care are sentimentul nemărturisit al condiției sale de străin în lume.

Într-adevăr, Dănilă se abate de la modul de gândire al celorlalți. Mai mult, face notă cu totul aparte din moment ce este „nechitit la minte”, aceasta firește în sensul că gândirea sa nu se îndreaptă spre o finalitate practică. Ideea este de altfel admirabil accentuată prin faptul că, inapt pentru acțiune, el nu poate fi decât și „nechibzuit la trebi”.

Un amănunt ar putea lăsa totuși impresia că personajul face concesii lumii în care trăiește, lăsându-se și el sedus de tiparele acesteia. Fratele cel mic „avea și el o pereche de boi, dar colea: porumbi la păr, tineri, nalți la trup, țepoși la coarne, amândoi codalbi, țintați în frunte, ciolănoși și grași, cum sunt mai buni de înjugat la car, de ieșit cu dînsii în lume și de făcut treabă.” De ieșit cu ei în lume și de făcut treabă! Dar tocmai de acestea se ferește și mezinul, de ieșirea în lume, mânat de un anumit scop, de îndeletnicirile practice, cu alte cuvinte.

Cu atât mai mult, și aspectul trebuie reținut, cu cât, având asemenea boi, Dănilă nu este, totuși, ceea ce se înțelege în mod curent prin condiția unui gospodar: „Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tînjală, cărceie, coasă,

hrecă, țepoi, greblă și câte alte lucruri ce trebuiesc unui gospodar, nici că se aflau la casa acestui om nesocotit”.

În realitate, boii aceștia nu contează deloc în contextul activității cu utilitate practică, fiindcă ei rămân indiscutabil un semn al frumuseții gratuite, frumusețe pe care îndeletnicirile practice nu trebuie să o maculeze. Mai mult chiar, textul însuși îndreptățind afirmația, personajul lui Creangă face din cei doi boi ai săi blazonul izolării sale ca individ credincios nu lumii în evanescența

ei, ci frumuseții gratuite, ideale.

Este adevărat însă că fratele mai mare încearcă să-l inițieze pe mezin în secretele (ca să nu spunem „tainele”) realității imediate, „inițiere” cu atât mai necesară de altfel cu cât fratele trăiește de fapt în prezența lui Dănilă o atmosferă de infern, acesta supărându-i pe toți care au predispoziție pentru lumea ce le-a fost dată. În acest caz, dialogul dintre cei doi, gravitând în jurul verbului „a învăța”, capătă semnificația unei autentice lecții:

„-Ce să faci? Să te-nvăț eu...”

„-Ia să știi că nu m-ai învățat rău. Așa am să fac.”

Ce-l învață, așadar, fratele mai mare pe Dănilă? Înainte de toate el vrea să-l învețe, nici mai mult, nici mai puțin decât „să facă”, cu alte cuvinte să acționeze, să

devină un „homo faber” compatibil cu lumea. Dănilă simte fără îndoială disconfortul apartenenței sale la lume, însă speră că, făcându-i, totuși, acesteia niște concesii, își va putea afla dorita liniște. ”Așa am să fac”, consimte personajul, nebănuind probabil că el rămâne un ucenic nu neapărat neascultător (cum se întâlnesc de altfel în opera lui Creangă, fie că e vorba de iezii din **Capra cu trei iezi**, fie că-l avem în vedere pe feciorul de crai din **Povestea lui Harap-Alb**), cât, mai ales, total inapt să-și însușească atribuțiile realității imediate

Pe de altă parte, nici bogatul nu poate înțelege ce reprezintă cu adevărat boii pentru Dănilă. Cerându-i să vândă boii, fratele îi cere de fapt mezinului să se lepede de condiția sa, să-și înstrăineze blazonul, pentru a accepta lumea comună, o lume ce ar corespunde pe deplin boilor mai mici și mai ieftini.

Se pare însă că fratele bogat neglijează tocmai faptul că Dănilă rămâne totuși un mare absent din realitate („un om de aceia căruia-i mâncau câinii din traistă”) și că, mai ales (și aspectul nu trebuie neglijat) el este omul treburilor „pe dos”, sugestie a feței nevăzute a acestei lumi supuse în întregime utilului. Or, una dintre „trebile” pe dos ale lui Dănilă, cu siguranță cea mai reprezentativă pentru condiția lui, rămâne ”prepeleacul”, nimic altceva decât parul pe care se pun oalele la uscat. Utilitatea obiectului este infimă față de conotațiile gratuității pe care acesta le implică. Și nu doar atât, consideră un Vasile Lovinescu: ”ciovârtele de crengi ce ies din țaruș sunt orizontale față de verticalitatea acestuia, formând un complementarism crucial: ele ridică multiplicitatea ierarhică a stărilor de fire, repartizându-se la dreapta și la stânga, înaintea și înapoia axului, deci alcătuind crucea cu trei dimensiuni, simbol eminent și superlativ al Omului Universal al cărui nume țărănesc e Prepeleac: primindu-l, Dănilă trebuie să-i realizeze, să-i însumeze, să-i treacă de la potență la la act posibilitățile” (**Creangă și creanga de aur**, București, Cartea Românească, 1989).

Mai rămâne de discutat porecla. Spre deosebire de nume, care, limitând, definește, izolând de întreg și prefigurând o realitate și un destin, porecla, gest târziu în ordinea lumii, nu face decât să corecteze numirea inițială, având orgoliul de a deturna însuși sensul unei existențe. În acest caz, Dănilă (numele sugerându-ne mai degrabă docilitatea și cumințenia) este corectat așadar prin sugestiile verticalității, dar și ale gratuității prepeleacului.

Trimițându-l la târg, fratele mai mare trage așadar nădejdea că Dănilă va schimba câte ceva (și, prin aceste gesturi, inevitabil se va schimba). Fiindcă, socotește bogatul, târgul este ultima probă și ultima „șansă” a lui Dănilă. Probabil că târgul ar fi putut acționa deformativ asupra personajului, modelându-l necruțător în spiritul realității imediate. Probabil!

Dănilă (de acum Prepeleac) ajunge într-adevăr la târg, dar marea sa aventură se consumă tocmai pe drumul care-l scoate din sat (și din lumea ce-i este declarat ostilă) ducându-l într-un centru periculos al utilului, care, prin

mecanismul schimbului rapid îl poate măcina rapid pe individ. De-a lungul acestui drum, Dănilă suferă înfrângeri semnificative și succesive în tentativa lui de a se conforma lumii, dar și tot atâtea victorii ale condiției sale asupra contextului în care ființează. În ultimă instanță, contează faptul că Dănilă rămâne, pe acest drum, idel sie însuși, cu fiecare schimb pe care îl face.

Mai întâi, după cum bine se cunoaște de altfel, el schimbă cei doi boi pe un car ce ar merge singur. Este într-adevăr în pierdere Dănilă? Cu siguranță nu, câtă vreme el schimbă semnul frumuseții gratuite, boii, pe frumusețea iluziei. Un alt gest semnificativ al personajului constă în schimbarea carului pe o găscă. Oare în universul

vast, nu toate își corespund, pare să fie Dănilă convins, nu toate sunt la fel de importante pentru un individ care nu ezită să pună semnul egalității între ipostazele fenomenale ale lumii?

În sfârșit, ajungând în târg, Dănilă schimbă găscă pe o pungă goală, argumentul cel mai convingător probabil că personajului nu-i este hărăzită bogăția lumii acesteia, în egală măsură o sugestie că finalitatea schimbului (metaforă a succesivelor treceri prin forme) nu

poate fi până la urmă decât pustiul, golul. De aceea personajul nu face decât să-și exprima abia acum ceea ce bănuise de fapt: ”Dar știu că nu-i acum întâiași dată să merg la drum, dar parc-dracul mi-a luat mințile!” Iar când se întâlnește cu „bădița”, cu fratele mai mare, Dănilă îi mărturisește un puternic sentiment al pustiului, pe care nu-l pot avea „sănătoșii” lumii acesteia: ”dintr-o pareche de boi m-am ales c-o pungă, ș-apoi și asta pute a pustie, frate dragă”.

Așadar, Dănilă a epuizat toate încercările de a-și găsi liniștea adaptându-se lumii. Paradisul nu poate fi dobândit prin cumințenie, pare să fie convins personajul, iar existența celorlalți nu este deloc una paradisiacă. Cu atât mai mult cu cât paradisul nu poate fi redobândit prin obediență față de lume, ci numai printr-o semnificativă izbândă asupra acesteia.

Că Dănilă pare de la început pierdut pentru lumea în care trăiește o recunoaște însuși fratele mai mare, atunci când îl îndeamnă la ieșirea în afară, unde ar fi putut trăi fericit, prin izolare: ”Se vede că tu ai fi fost mai bun de călugărit, iar nu de trăit în lume, să necăjești oamenii și să chinuiești nevasta și copiii.” Ceea ce întărește ideea că personajul constituie el însuși pentru ceilalți o ipostază particulară a infernului, fapt ce pune sub semnul întrebării accesul său la condiția paradisiacă.

După cum am mai spus, Dănilă nu poate (re)dobândi paradisul decât ridicându-se deasupra lumii și umilindu-l pe diavol.

Pare destul de greu de înțeles, în sensul portretului conturat până aici, de ce renunță atât de repede Dănilă să mai construiască o mănăstire în momentul în care se află în posesia burdufului cu galbeni: „Aveți noroc, spurcaților – li se adresează personajul dracilor, că-mi sunt mai dragi banii decât pustiicia că v-aș arăta eu vouă”.

Înainte de a oferi o posibilă explicație în spiritul textului, să ne reamintim că dracul îl supune pe Dănilă la

câteva probe din care omul iese întotdeauna biruitor. Și acest lucru este posibil, deoarece gândirea sa își pune în lumină și adevărata lumea satului, diavolul / aceste binecunoscute cititorului, „șmichiriile” la personajul, exclusiv de accesibil care, mai mult, chiar teamă creată prin cuvântului de Dumnezeu, în facerii).

particularitatea valoare nu în ci în relația cu dracul. În încercări, de altfel rețin atenția care apelează care țin limbajul greu dracului și îi produce (lumea a fost rostirea către momentul

Dănilă se întoarce în sat pentru a se întrece cu dracul la blestemat „Și, cum zice, încăleacă și Dănilă pe burduf iară dracu-i umflă în spate și zboară iute ca gândul taman la casa lui Dănilă Prepeleac”. Acolo dracul este „blestemat” într-o secvență absolut notabilă: „au tăbărit cu toții pe dânsul și l-au schingiuit după placul lui Dănilă. Și-a început dracul să țipe cât îl lua gura și scăpând cu mare greu din mâinile lor, hărșcăit și slăbit cum era, a lăsat și banii și tot și s-a dus pe urlați după ceilalți”.

Să revenim acum la neașteptata patimă pentru bani a lui Dănilă a cărei motivare trebuie căutată în finalul narațiunii.

Se pare că Dănilă reținuse totuși ceva de la fratele său chiabur: că banii (pe cum ar fi putut să-i obțină vânzând boii) devin măsura și echivalentul lucrurilor. Având banii, Dănilă dobândește sentimentul că posedă în ultimă instanță lumea.

Dominând lumea și ridicându-se deasupra acesteia, Dănilă își construiește el însuși un univers, retrăgându-se între ai săi (de acum înainte fratele cel bogat nu mai este menționat), pentru a trăi existența ca pe o coexistență, fiindcă, până la urmă el înțelege că paradisul sunt ceilalți (după Berdiaev, „absoluta singurătate ar fi iadul”). Dănilă are în fond revelația comensurabilității care „își conservă miezul ei sacru” (Ion Vartic). Paradisul este așadar pentru Dănilă (și nu numai) starea de a fi împreună cu celălalt, de a mânca și de a bea împreună, după Evanghelia Sfântului Vasile, „noi ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir” (apud Ion Vartic, în Nicolae Steinhardt, **Cartea împărtășirii**, Cluj, Editura Apostrof, 2001). De altfel, pentru evangheliști, paradisul este o „cină mare” (Luca, 14,16) ori „un ospăț mare” (Luca, 5,20).

Prin comensurabilitate, Dănilă Prepeleac dobândește liniștea și seninătatea caracteristice stării paradisiace, cu atât mai mult cu cât el se ridică deasupra „nevoii” (expresie a dependenței de lumea intrată sub zodia devenirii și a păcatului), eliberându-se în acelasi timp de supărarea caracterizând relația cu ceilalți, dar și o anumită agresivitate a lumii asupra sa: „nemaifiind supărat pe nimene și scăpând **deasupra** nevoiei (ideea de înălțare, de desprindere de o lume profană, n.n.) **a mâncat și a băut**, până la adânci bătrânețe, văzându-și pe fiii săi împrejurul mesei sale”.

MIRCEA MOȚ

Asterisc

Ce înseamnă, de fapt, a învinge?

În multe experiențe pe care le-am trăit de-a lungul întregii mele vieți, am crezut că învingători sunt doar aceia care urcă. Aceasta până într-o zi când am observat un lucru aparent banal și cutremurător de firesc, și anume faptul că lumina, care pune în fiecare zi, de la răsărit și până la apus, sub stăpânire întreg pământul, manifestându-se ca un adevărat învingător, vine se sus. Cu alte cuvinte, ea coboară pentru a învinge, cu o atitudine manifestată greu de înțeles pentru foarte mulți dintre noi.

Acest mod (cu totul original) de a învinge este, totuși, caracteristic și unei anumite categorii de ființe, pe care noi ne permitem să le considerăm evolute. Nu este lipsit de interes să sesizăm la aceste entități un caracter compatibil cu lumina care vine de sus, pornit din energia care menține viața vie și bazat în totalitate pe ea. A face casă bună cu asemenea forme de energie înseamnă a fi capabil să descoperi că învingători nu sunt aceia care biruiesc prin forța mușchilor, vicleșugul armelor sau istețimea minții, ci doar acei indivizi capabili să stabilească o relație cu toate formele de materie și de energie cu care se află integrați în cadrul unui sistem. Pentru ca lumea din care fac parte să fie una stabilă și statornică.

Ca oameni, obișnuim adesea să cădem în păcatul de a ne sărbători iluziile unor victorii, dar care se dovedesc a fi doar de moment. Să credem că anumite stări sunt caracteristice ideii de învingător și că prin cutumele deja înfipite în tradiție, avem dreptul să ciocnim paharul care ni se cuvine și pe care considerăm că îl merităm. Dar din toate aceste manifestări uităm un lucru esențial, și anume că a birui nu înseamnă a-ți crea propria ta ordine, cât a te integra în ordinea universală, care deja există. Dacă, de pildă, am avea o parte din Univers în mână dreaptă și cealaltă parte în mână stângă, ar însemna ca noi să fim echilibrul însuși. Pare hilar, dar aceste părți de univers există în fiecare din noi în formele relative pe care le cunoaștem. Depinde doar de capacitatea și de voința pe care le avem, în ce măsură echilibrăm cele două părți în așa fel încât să ne putem numi cu adevărat formatori de stabilitate.

Dacă raportăm ideea de învingător la umanitate, constatăm că și aceasta, ca și lumea din care face parte, este strâns ancorată în timp. Organizați în colectivități puternice, de-a lungul anilor au existat orânduirii puternice, care, pe anumite segmente istorice, au condus lumea și au guvernat-o. Spunem aceasta deoarece la vremurile respective aceste modele și-au dovedit pe deplin utilitatea. De asemenea, în rândul oamenilor au existat și există numeroase exemple de celebrități, care s-au remarcat

într-un domeniu sau altul (militar, politic, literar, artistic etc.), numele lor traversând secole sau milenii la rând, fără să fie alterate în vreun fel sau altul. Dar toate aceste victorii nu au scos în evidență decât faptul că nu suntem în stare decât de cel mult reușite secvențiale, cei care se bucură de un anumit renume rămânând în continuare sclavi ai timpului, deoarece, cu o singură excepție, nimeni nu a reușit să învingă această noțiune abstractă pe care (culmea!) tot noi am creat-o și i-am dat un nume. Nimeni, ca Om, nu a reușit până acum (și este greu de crezut că cineva o va mai putea face) să cucerească Universul și, mai ales, lumea de dincolo de el.

Circumscriși în fragmente pe orbita nemiloasă a Timpului, este de preferat pentru mine să cred că puterea învingătorului se regăsește în voința acestuia de a sluji altora, după cum dimensiunea fericirii este o proporțională a nobleței dragostei. Aceste sfaturi au valoare prin greutatea și prin originea lor, dar mai ales prin vocea Celui care le-a spus. Este evident că ele vin dintr-o lume pe care noi n-o cunoaștem, dar pe care o intuim și care nu este încorsetată în materia subordonată ideii de durată. A învinge slujind înseamnă a învăța câte ceva de la fiecare, devenind astfel un performer al societății sau organizației din care faci parte și al timpului care ți-a fost dat spre administrare. A învinge iubind înseamnă a accepta o inimă mai mare, în care să încapă lumea ta și lumea celor pe care îi iubești. În care fericirea să cunoască o dimensiune mai radicală și liniștea să se statornicească în echilibrul care te menține pe orbită. Înseamnă a fi mai tolerant față de tine însuși și față de cei care te înconjoară.

Ideea de victorie trebuie raportată la viața însăși și la evoluția ei. În acest sens, nu putem să ne comparăm diacronic cu marile evenimente care au schimbat lumea, pentru a ne regăsi în nucleul unui asemenea moment, pentru a ne putea considera cu adevărat învingători. Este suficient să acceptăm că victoria trebuie căutată în fiecare zi, în tot și în toate. Ca un proces continuu de manifestare, ea urmează viața noastră clipă de clipă și se integrează în miezul ei ori de câte ori suntem dispuși să ne-o asumăm. Privite și analizate lucrurile din acest punct de vedere, înseamnă că nu e necesar să ne regăsim într-un Alexandru Macedon, Socrate, Galileo Galilei, Napoleon Bonaparte, Albert Einstein sau alții asemenea, pentru a ne înscrie în cartea de aur a celebrităților. Este suficient, pentru fiecare din noi, să descoperim în interiorul nostru forța necesară învingerii răului din noi și din afara noastră și înscrierii pe orbita firească pe care o

impune misterul aflat dincolo de relativismul lumii acesteia. Nu trebuie să fim un Iulius Caesar pentru a trece apele Rubiconului.

După cum se desfășoară viața, învingători nu sunt aceia care parcurg un traseu liniar ascendent, înregistrând succese după succese, ci doar acele entități care sunt capabile să închidă un cerc. Ascensiunea are valoare doar atâta timp cât o raportăm la un anumit segment de viață și nu la întregul ei. Feliată, viața nu poate să fie compusă decât din perioade favorabile și nefavorabile, din urcușuri și coborâșuri, din bine și din rău. Ori, din aceste combinații putem să deslușim cel mult o sinusoidă, cu un început și un sfârșit, ceea ce nu înseamnă împlinire. Dar dacă traseul unei vieți întregi se încheie cu o curbă închisă, înseamnă că nu am făcut altceva decât să aducem sfârșitul la început, plasându-ne pe o orbită strâns legată de conceptul de veșnicie. Înseamnă că am câștigat o victorie prin întoarcerea acasă, dacă acasă înseamnă locul în care am îmbrățișat cei dintâi zori ai vieții.

În felul nostru, fiecare reprezentăm un mic univers cu care ne identificăm existențial în materie și în spirit pe tot traseul vieții. O copie în miniatură, care ne impune să fim compatibili cu lumea din care suntem parte, o matrice care ne face să ne simțim demni de misiunea pe care o purtăm, conștienți sau nu, pe umerii noștri. Lăsând la o parte exuberanțele specifice vârstei, oricare ar fi aceasta, exuberanțe menite să ne îndepărteze de poziția normală în care ar trebui să ne aflăm, restul momentelor cu care ne clădim viața ar trebui să corespundă întocmai rosturilor ei. Precum cărămida din mâinile zidarului care pune în aplicare un proiect. Dacă vom păstra un astfel de traseu, cu tot balastul care va rezulta în urma experiențelor trăite și însușite, vom avea calitatea învingătorului indubitabil și demnitatea de a

purta pe creștet laurii specifice unui asemenea moment și unei asemenea stări.

Mai mult decât atât, dacă vom reuși să ne concentrăm gândurile ca într-o aureolă și să ne menținem agățați de puterea polilor universului nostru, atunci drumul care se va contura pentru fiecare din noi va fi unul convectiv.

Vom cunoaște, în aceste mișcări pe verticală, atât agonia sușului cât și limpezimea coborâșului. Dar nu vom deraia niciodată de la direcția conturată anume pentru sufletele care doresc să ardă ca o flăcără aprinsă. Iar în acel moment vom fi cu adevărat învingători.

GRIGORE AVRAM

ION GHEORGHE

Respingerea zeilor străini (fragment)

În literatura contemporană, cazul lui Ion Gheorghe este special. Ca să realizeze epopeea protoromânismului, autorul a trebuit să interpreteze un material arheologic neobișnuit, să scrie mii de pagini despre o civilizație puțin cunoscută, să locuiască într-o adevărată bibliotecă antediluviană. În acest mod a reușit să fie cu totul și cu totul original și să se situeze literar ca un descendent întors la strămoși în compania artefactelor. Opera sa teoretică și aplicată a izvorât din impunerea obiectelor plurifigurate ca dovezi ale unei vechimi spirituale autohtone imprimate în piatră și metal. Nu conține să afirme că monedele sunt mesaje topite în argint, în care este nelipsit Cavalerul Trac, simbol iconografic al instituțiilor geto-dace și al divinității. Prezența figurativă a statuetelor litice pe toate piesele constituie o replică a marilor edificii din cogaioane, viziune ciclopică a unei civilizații protoistorice. Munții mai mici și colinele (Piatra cu Lileci din Oleșești – Pîrscov?) erau piramidele de lut și anrocamentele, pe când statuetele marcau cimitire (tombes, mormentis), necropole ale omului preistoric.

Când a epuizat această moștenire de suflet, s-a apropiat de miturile trecutului nu prea îndepărtat pe care le-a reînviat într-o baie lexicală și gramaticală („Condica în versuri”, 1987). O alternativă salvatoare la primejdiile care amenință aburul de civilizație rurală o constituie simbolurile moderne, ca: Maica Veronica de la Dragomirna, biserica din Ieud, Mihai Olos, Cimitirul eroilor din Sinaia, Nicolae Iorga, Petru Comarnescu, Moldovața, Voronețul, Pinte, Petru Dunca. Inventiv până la inimaginabil, cu o energie lirică neverosimilă, realizează portrete precum cel al lui Iorga la Râmneț: „La trup era cât să se uite-n creștetul mulțimii; /Din seminția hiperboreenilor arimii, /Țăranu-l știa cu trei creieri: /Cu o mână da semințe păsărilor, cu alta iarbă la greieri, /Cu una scria, cu alta sfărâma lemnele, /În toate alfabetele și semnele. /Cu una căra apa, cu alta aprindea focul, /Umbla lumea, că nu-l încăpea locul, /De lua boul de coarne, îl îngenunchea - /Nici pe cele douăzeci de limbi, nu-i ieșise pușchea... /Sta de vorbă cu morții în graiurile lor moarte: /Cu un ochi din București și până la Văleni citea o carte, /Cu alt ochi mănca trei cărți de-o limbă vie /Pe care nici el nu știa de unde-o știe” (pag. 128). Cele 48 de poeme sunt realizate în manieră evocativ-descriptivă. Căutând foarte mult pretextul literar, rezultatele estetice diferă de la caz la caz. Lirismul se desprinde din „colorile și incolorile zugrăviei” (pag. 34). Paginile „condicii” par ieșite din altă formulă sufletească, în care programul estetic nu-și

mai impune voința cu atâta forță. În fond, în 1980 scosese „Elegiile politice”, în care anunța că iremediabil „clasa maternă” s-a înstrăinat de natură și s-a transformat într-o rezervă a istoriei. Elegiile constituiau bocetul, cântecul funebru, poate încheierea ultimului ciclu liric: „Îl duc de colo-colo: pământ negru, ogor, dacă-i bărbat, /Țărăna, brazdă, glie, dacă-i femeie. /... /Rupt de gura de cal apocaliptic, a mașinii /De escavat” („Camionul cu pământ”). „Un joc de combinații ale haosului”, „Țăranii suflă /Cu boturile lor de cai, în scâldătorile /De lapte, de vin, de ulei. /Extracție de clasă, la nesfârșit și-n disperare” („Extracție de clasă”).

Noua viziune se încarcă de un alt profil estetic, cu o înțelegere mai subtilă a emblemelor istorice care iluminează pe cititor. Nu mai întâlnim nici înverșunarea verbală din volumele anterioare, nici tezismul speculativ, cu tovarășa supusă, ceața. Noimele, vrăjile, descântecurile nu mai circulă în alai. Adorația cristalizează în forme în care obscurul s-a atenuat: „Este mai marea grinzilor /Ca fluviul cel sfânt în țara inzilor /Și ca Danuviul prin mijlocul hiperboreilor /Și ca osia pământului pe umerii zeilor, //Columnă de la răsărit la apus /Culcată între josul de sus / Și-ntinsă între susul de jos - / Spinarea casei, de-un singur apeduct de os, /Mai marea grinzilor pe care și le-asumă, /Ducându-le asupra-i – arborele mumă /” („Meștergrinda”, pag. 121). În alte pagini ale jurnalului, apa vieții o alcătuiesc eresurile: „Cu șase degete la picioare - /Și-au înțeles că-i om de nu mai moare; /Au aflat că-n asta sunt prinși /Doi inși” („Dublul omului”, pag. 134), „Mașina din casa de la marginea casei din margine, /La care lucrurile sparte se rugau: despargi-ne, /Iar cele rupte strigau: desrupe-ne, /Și ne pune iară-n dreptele cumpene; /Destrică-ne /Că frică ni-e!” („Mașina marginilor”, pag. 41). Modificările lăuntrice s-au transmis și în așezarea poeziei, în ridicarea unui alt relief liric, mai vizibil în ultimul volum apărut înainte de 1989, „Zalmolksiile” (1988). Din punct de vedere formal, autorul generalizează numerotarea strofelor considerate versete ale psalmilor închinăți zeului

unic Zalmoksis, ca și separarea prefixului *ne* – de cuvântul de bază (*ne* adumbrit, *ne* urnit, *ne* trase, *ne* clătinată), folosirea inversiunilor licențioase („obosit-au mie zeii buzilor”, „cătrea Ta cetate să eu salt”), introducerea discursului prin forma verbală „zis-am” și prin interjecția „iată”. „Iată: fost-am bun în meșteșug, /vechi faur - /de ți-am așezat potivele de aur /la mesele mereu întru belșug - /fiii tăi se înfruptară și băură /și cu pânze mândre s-au bicit la gură” (pag. 98). Lucrurile, întâmplările și faptele „sunt părți din țara care se răcește” (pag. 6). Poetul este „ctitor și argat al unui nou eres” care trebuie ținut „la treburile-acestei grele țări” (pag. 7). „Căutat-am calea ridicării /mele /dând singur piept cu toate cele: /arborii i-am judecat și norii; /izvoare, pietre, oameni, fiare /dat-au astfel mie luminare” („Odă mergând”).

În volumul de convorbiri cu A.T. Dumitrescu face referiri interesante la geneza „Condicii în versuri”, scrise ca o demonstrație pentru poetul bucovinean Gabriel Cheroiu, despre cum trece faptul de viață în faptul poeziei și al meditației, despre cum materia terestră se înalță pe curenții meșteșugului „luând viață din viața de la Logos” (pag. 106). Își amintește cum a scris „Hronicul ticăloșilor”, ca o trecere în pomelnic blestemat a soldaților austro-ungari care au pângărit Mănăstirea Moldovița, „practicând neadecvat, criminal, meseria scrisului” de nume și de ani pe pereții sanctuarului creștin. Faptul banal de viață se poate întâlni în mod fericit cu patima filozofică a poetului și să rezulte un poem încărcat de metafizică, precum „Trei pereți cu Mume”, care face trimitere la vernisarea unei expoziții de către Mihai Olos din Maramureșul istoric, adevărată „Saga divină”, văzută cromatic și sublim ca deschiderea târgului anual Drăgaica.

Cunoscutele texte din 1921 ale lui L. Blaga identificau drept adevărate zeități dacice pe Zamolxe și pe zeul naturii, Pan, coborât din traul Dionysos ce contemplează și identifică misterele universului în natura înconjurătoare. V. Pârvan și M. Eliade îl socoteau un zeu ceresc, H. Daicoviciu (în „Dacii”, 1965) – zeu al fertilității pământului și al vegetației, Socrate îl cita ca zeu al medicinei psihoterapeutice, Platon – mare maestru în arta incantației, Strabon și Herodot îl considerau om. În vremea lui Burebista și Decebal, era adorat ca zeitate supremă, nu ca fondator. Din poeme deducem că Ion Gheorghe îl socotește ca mesianic, erou civilizator, învățător, gazdă cerească și mântuitoare. Introducerea în vers corespunde ritualic cu restabilirea comunicării directe: „5. Zamolksis, pomii ce de rod avuți /peste tot, /erau trași de vreme îndărăt - /ca și mine-n gânduri și virtuți - /carele mă întorsesem făt /din bărbat ce ajunsese la etate /cu simțirile de nimeni tulburate” („Despre asprime”). El este: zeu din stâncă, părinte, domn, gând, făptură, nume al

înțelepciunii, stăpân fără uzurpare, luminător, strămoș ceresc și pământesc, Al Munte, Unic Împărat, Județul cel de-Apoi, Călăreț de pasăre, Vestire, Soarele Izbânzii, Făt-Frumos. Poate zeu, poate profet, spiritualismul său este prezent plener, fără interogații și tăgadă, cu toate caracteristicile în versurile lui Ion Gheorghe: primatul spiritului asupra trupului, credința în nemurirea sufletului, puterea cuvântului, respingerea zeilor străini, a idolilor și a magiei, sacrificiul ritualic, dar spațiul restrâns al acestui studiu nu ne permite să exemplificăm prea mult.

Opera poetică a lui Ion Gheorghe nu se poate separa de cea științifică, pentru că nu poate fi înțeleasă fără lucrările de arheologie, deosebit de bogate, dar puțin cunoscute. Unele tipărite, cele mai multe aflate în manuscris la Biblioteca Academiei sau în arhiva personală, ele însumează mii de pagini: „Cultul zburătorului”, „Doctrinile icoanelor țărănești”, „Cogaioanele – Munții Marilor Pontifi”, „Tărtăria, preistoria secretă”, „Cimerienii – o lume calomniată”, „Daciile prinse și desprinse”. Cu tenacitatea specifică titanilor a parcurs întregul drum de la mitic la arheologic și numismatic, la dovada indubitabilă că statuetele sunt obiecte de cult și urne funerare. „Dacă ați fi fost mai decenti cu privire la originea voastră romană și mai potoliți în ceea ce este sau vă închipuiți că este monoteismul, energiile voastre intelectuale ar fi regăsit lumea străbunilor cu adevărat și neprofanată de tot felul de adopțiuni de forme fără fond”, ne dojenește pe bună dreptate domnia sa într-un „Preambul”.

Prin Ion Gheorghe virtuțile poetice ale cuvintelor și formelor arhaice capătă o materializare nemai-întâlnită. Protoromânismul și-a găsit monumentul verbal de care ducea lipsă. Nimeni de la Tudor Arghezi n-a însuflețit cu atâta vigoare cuvintele uitate, apropiindu-le de originile lor orale. Dacii gândeau și vorbeau sintetic. Scriitorul transferă fenomenul haplologic în propriul dicționar poetic. Nu recompune o lume dispărută, ci creează una după chipul și asemănarea Zeului Unic, Zamolksis. Fraza distorsionată, multiplexul senzorial, curbura continuă a ideii, abrevierea însoțesc galopul Cavalerului Trac spre Cogaionul Istrița. Așa cum scria Mihai Ralea despre Tudor Arghezi, putem afirma că energia creatoare a lui Ion Gheorghe este mult mai mare decât posibilitatea sa de a o elibera, așa încât actul creator trăiește permanent sub o tensiune lăuntrică uimitoare. Pornind de la un suprealism pitoresc și etnografic ajunge să-l arunce în aer prin pregnanța materială a unui tărâm tainic. Alura demiurgică a strădaniei sale îl așază definitiv alături de Eminescu, Arghezi, Blaga și Nichita Stănescu.

GHEORGHE POSTELNICU

Cronica literară

PORTRET AL POETULUI, CU UMBRĂ

Motto: „prin apele nopții/ aud/ vâslele gândului/ apropiindu-se”
(Lazăr Lădariu)

Lazăr Lădariu e poetul în armură de cuvinte, ce a devenit el însuși captiv într-o lume a imaginilor, din dorința de apărare față de influențe, și captivitatea aceasta îl face să vadă mai bine, de acolo, din turnul de fildeș al creatorului, cu proprii ochi, „frumuseți și sensuri noi”. Libertatea poetului e, în schimb, fără limite în a denumi fenomen, sentiment, paradox, schimbare, trecere.

Cartea „Nașterea umbrei”, Editura Nico, 2009, propune și anunță, încă din titlu, o serie de personificări atrase înspre poezie, cu scopul de a însufleți suprafețe reci, dure, din materia înconjurătoare: muntele vine spre mare, frunzele privesc, vânturile povestesc, citesc manuscrise, umbra aruncă eșarfe (ca-ntr-un gest elegant al femeii diafane), copacii admiră păsările, dimineața sărută iarba sunt câteva argumente pentru un decor, așa cum apare el în preajma poetului, pentru o lume reală, din perspectiva percepției lirice. Dar când se pot întâmpla aceste răsturnări fabuloase de logică a elementelor dacă nu într-un timp când tainele se deschid și permit o apropiere de ne-nțelesul lumii, într-o noapte de Sânziene. Nimic nu va schimba reflectarea din oglinda textului, a timpului: umbra lucrurilor, de pe cealaltă lume, ca un „vuiet mare de-acolo venea,/ lanceput ca un vânt,/ ca un tunet,/ ca un uragan mai apoi,/ până la acel hohot prelung/ din catedrala de nori a înaltului”. Comparațiile repetate, de intensitate crescândă, contribuie la iureșul pornit, în permanentă mișcare, ce poate fi chiar potopul fără sfârșit, de care poetul amintește, uneori.

Cartea aceasta apare la momentul oportun și dă altă dimensiune Nașterii Sfinte, în sensul trăirii și al îndemnului înțelept „să nu faci degeaba umbră pământului”. În ceea ce privește începutul de timp, „doar clopotul depărtării/ ne amintește, timid,/ că am pășit/ în anul cel nou”. Simbol al poemelor din acest volum, umbra este și materie și spirit. Umbra poetului este viață și poezie, ce înclină, încet, balanța mai mult spre poezie.

Poetul, în căutarea unei identități, a unei forme în care să se întrupeze, nu rămâne singur, e mereu însoțit, dacă nu de propria umbră, atunci de alte elemente, precum apa sau pământul, aerul, reușind să se îndepărteze de trup, intrând într-un alt rost al firii: „De pe celălalt mal,/ tristă, umbra mă privește”. Dacă ne gândim la umbra altei persoane, atunci rătăcim într-o zonă a umbrelor ce vin din trecut și

credem că tristețea poetului oscilează între umbrele celorlalți și propria umbră, iar Nașterea umbrei este chiar trezirea unei conștiințe, asumarea unui destin poetic. Doar poetul, ce se desprinde ușor de alte umbre, acceptă că opera nu-i mai aparține, a devenit

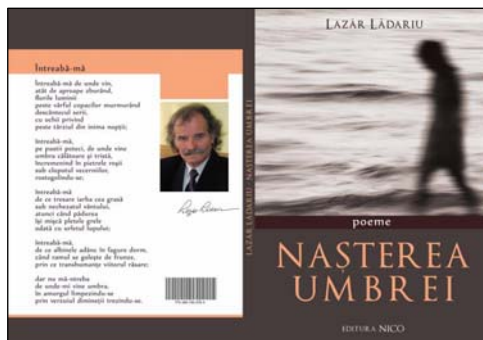
a celor ce-o urmăresc/ urmează și s-a înstrăinat. Relația poetului cu muntele este cu influență reciprocă: poetul face muntele să coboare, intrând în apă, iar muntele îl pietrifică pe poet, împreună cu marea, de șapte zile, ca într-o nouă Facere. Intrat în mineral, lăsând în urmă umbra, poetul va fi un prag, o aducere-aminte.

La orice întrebare ar răspunde poetul, prin îndemnul „Întreabă-mă”, mai puțin la provocarea ce l-ar interoga despre ce va urma: „dar nu mă întreba/ de unde-mi vine umbra”. Ajuns la o maturitate a gestului poetic, în idee, în formă, în mesaj, poetul, cu „firul imaginației/ leagă toate stelele cerului” și rămâne unromantic, visător, „dureros de dulce”, contradictoriu: „în mâna dreaptă/ am toată tăcerea/ în cea stângă-ntunericul/ pândindu-se ca două fiare”, știind că drumul descrie o formă perfectă și „singur izvorul la izvor se întoarce”, că din „lujerul subțire” va răsări alt crin de tăria altor parfumuri, „neodihna mărilor/ aduce cheile adâncului/ pentru un nou cântec”, iar monologul îndelung șlefuit ajunge să se transforme în dialog imaginar, prezent, simțit, însoțitor al naturii eterne: „iar când greu/ în zori îți va fi,/ să știi,/ pentru tine/ vântul voi fi”.

Poezia lui Lazăr Lădariu nu e doar melancolie, iubire, călătorie, ci și angajare în rostul cuvântului, alături de care a stat, neîntrerupt: „Acum pot spune tuturor/ că am avut noroc de singurătate”, dar că „istoria obosită/ îmi întoarce spatele”, că „la zece ani o dată/ mi-am făcut socotelile/ stând la marginea timpului/ cu prietena mea, neodihnită apă alături”, iar umbra care acum se naște ar putea să reprezinte, la un alt nivel semantic, și imaginea unei istorii.

„Cu-ncetul/ asfințitul îmi intră în suflet” e o stare care nu așteaptă trecerea anilor. Imaginea de gală, pe care-o contemplă poetul, e cea a unui entuziasm nebun, a unei vivacități care ar muta munții, a unei cavalcade poetice: „din ceața dimineții chioare/ ies, galopând, unul câte unul, / mânjii unei noi generații”, care, deși din ceață, iar dimineața e chioară, ar avea suficiente resurse să promită continuarea unor idealuri veșnice, potrivit unor crezuri, idei, arte poetice. Iar *Nașterea umbrei* poate fi legătura consfințită dintre generații de poeți, cărora Lazăr Lădariu le poate fi un model demn de urmat.

ELENA M. CÎMPAN

Muntele de gheață

În recentul său roman, „Ghețarul”, (Editura Cartea Românească, 2009), Șerban Tomșa construiește un personaj care seamănă, deopotrivă, cu Don Quijote și cu prințul Mișkin, prin puterea de a transfigura realitatea astfel încât, în spațiul imaginar creat, nimic să nu mai fie ceea ce pare a fi. Dincolo de spectacolul grotesc, tragicomic și plin de vervă al unei lumi pe dos, se întrevede drama intelectualului înfrânt în iluziile sale de a schimba cu adevărat lumea și de a o face, din infern, un loc respirabil. Întregul roman este un joc de-a viața și de-a moartea al unui copil întârziat în perceperea fabulos-cosmică a lumii, adult-copil care simte că trecutul, prezentul și viitorul se desfășoară în simultaneitate, iar delimitările spațiale practic nu există decât în mintea perversă și pragmatică a celor lipsiți de imaginație: „Am senzația de multe ori că trăiesc o scenă deopotrivă în prezent, trecut și viitor. Îmi revine mereu în minte ideea, devenită certitudine, că toate evenimentele vieții noastre se petrec simultan, dar noi nu suntem capabili să le trăim în acest fel” (pag.302).

În jurul lui Tom Kastelka, perdantul prin definiție, dus întotdeauna de nas de familie, de prieteni, colegi de serviciu și de cunoștințe întâmplătoare, se construiește un spațiu-timp capcană, în care personajul intră de bunăvoie, la invitația bizară a unui fost prieten din copilărie. Tom a ajuns deja la o vârstă la care nimic nu mai contează, în afară de biblioteca din conacul vechi, de sticlele de vodcă, de scris și de citit. Retras, resemnat, astenic, torturat de o depresie intratabilă, personajul acceptă invitația și pleacă în orașul Christiana, un spațiu straniu, străjuit într-o latură a sa de ghețar, iar în celelalte de un deșert. Tiparul după care este construit acest spațiu vine tot din copilărie, de la jucăriile ei: borcanul în care au fost strânși zeci de fluturi viu colorați, sfera cu clădiri liliputane, munți și vegetație peste care ninge „ca în ilustratele de Crăciun” atunci când scuturi jucăria, acvariul cu pești în culori ireale, gata să se ascundă în butaforia cu stânci și peșteri subacvatice. Tom și ceilalți invitați sunt oaspeții acestui spațiu, în care dialoghează îndelung, cu umor, cinism și cu o rabelaisiană poftă de vorbă, pentru a descoperi dacă se află într-o eprubetă, într-un „decor amenajat special ca pentru reprezentarea unei piese de teatru” sau, pur și simplu, „în visul unui individ bolnav de depresie” (pag. 240).

Hotelul, de la ferestrele căruia se văd întotdeauna, ca o promisiune și ca o amenințare, ghețarul și deșertul, seamănă cu un fel de turn Babel: o amestecătură de limbi și dialecte europene, asiatice, africane, sud americane, o colcăială de indivizi desemnați prin profesie și funcție socială și, mai rar, prin nume de rezonanță livresc-exotică. Filosofi de ocazie beau vârtos alături de foști turnători, de Cabinetul Unu, de Călugăr, de Orb sau de Boxer, Administratorul se crede Napoleon, pensionarii în rezervă se joacă de-a eroii neamului, toată această învălmășeală fiind aparent subvenționată, pe de o parte, de un misterios Mecena, iar, pe de altă parte, de un guvern ca toate guvernele din ziua de azi, adică infantil și capabil să arunce miliarde de euro în proiecte derizorii: „Ce vorbiți dumneavoastră, dar proiectele guvernului cum sunt? se

supără profesorul. Au băgat două miliarde de euro în *Strămoșii* și în *Clasicii vii*. Au adunat niște așa-zise dubluri ale unor scriitori și personaje istorice. E o cultură vie, spune primul-ministru, prea vie, așa zice eu, atât de vie, că mănâncă și bea zilnic de zeci de milioane de lei și dacă treci pe acolo, simți și forța acestei culturi vii, prin pumnii și capetele în gură pe care le capeți, dacă îi contrazici pe voievozi sau pe oamenii de cultură. Aștia clocotesc de viață, te alegi cu capul spart sau poți rămâne handicapat de atâta cultură. Nu știu cât va ține distracția, probabil cât vor mai fi și fonduri, însă am înțeles că fiecare pseudoscriitor are misiunea de a scrie o carte, o replică la una dintre necăjitele noastre capodopere: *Moromeții*, *Ion*, *Cartea de la Metopolis*, *Galeria cu viață sălbatică*, *Tache de catifea*, *Cruciada copiilor*, *Îngerul de gips*, *Simion Liftnicul*, *Levantul*, *Căderea Bastiliei*” (pag. 96).

Toate personajele adunate în Christiana au câte ceva de relatat, de rezolvat, unele își demonstrează capacitățile organizatorice și adaptabilitatea, altele știu să speculeze momentul și să obțină profituri, dar toate, fără excepție, beau și mănâncă pantagruelic, au umor, sunt cinice, dezamățate și n-au tabuuri. Aluziile frecvente la Shambala, acel ținut energetic, vibratoriu, pur, ce pare ireal pentru oaspeții din Christiana, își găsesc explicația în finalul romanului, când Tom rămâne singur și „experimentul”, sau „piesa de teatru”, sau „visul bolnavului de depresie” se încheie cu reîntoarcerea la cuib / casa părintească. Pare plauzibilă ideea că personajul și-a imaginat o Shambala pe dos, un ținut al „luminiițelor” dotate nu cu inteligență maximă, ci cu șiretenia primară, cu viclenia profitorului contemporan, capabil să ducă și în lumea de apoi năravurile din lumea aceasta. Shambala, locul acelor „minunate focare energetice care supraveghează și conduc universul”, ca și viața / cultura / credința, ca și moartea și învierea sunt tratate cu ironie, pentru că personajele nu mai au nimic sfânt. Ele există pentru a proba forța malefică a cuvântului, uluitoarea lui capacitate de manipulare și iluzionare. Cuvântul Domnului nu mai are chemare în suflete, sentimentul religios pare ceva perimat, Dumnezeu însuși, scârbit, s-a ascuns într-un colț al universului, iar lumea pe care a creat-o este iremediabil condamnată din cauza lăcomiei, a urii, a minciunii etc. Personajele / focarele energetice / luminiițele, a căror menire era să înconjure pământul cu aura divină atât de necesară și să-l protejeze, se implică într-un spectacol al dezamățului pământean, se bălăcesc în promiscuitate și transformă raiul promis în infern. Cuvântul nu mai face decât să ascundă și să mintă, iar personajele, deloc mirate, se folosesc de el pentru a-și re-crea lumea.

Umorul relatărilor este condimentat de comicul de situație, a cărui sursă este amestecul de fantastic / burlesc / grotesc. Înurmântările regizate (unde morții zboară, învie, beau și se destrăbălează cu traseiste costumate în coana Moarte), atmosfera din spitale (acolo doctorii circulă cu motociclete prin saloane, fac sex în cabinetele de consultații, beau, înjură, își rănesc pacienții sau îi despică și-i eviscerează ca pe pești), cărciuma ca centru vital al comunității, atmosfera halucinantă de vis și de coșmar, povestirile începute și rareori terminate, precum și secvențele de un comic absurd (bătălia dintre „clasicii vii” și „eroii neamului”) fac din acest roman – a cărui miză declarată este viața pur și simplu – un joc în care

important rămâne începutul. Al. Cistelecan remarcă, pe bună dreptate, dimensiunea barocă a romanului. Ca și în „Maimuțe în haremul nopții”, secvențele epice care cresc unele din altele, bogăția fabuloasă a detaliului, dezlănțuirea fanteziei și a imaginației, eliberarea de orice reguli etc. îndreptățesc această încadrare. Șerban Tomșa este un prozator de prima mână, pe linia Ștefan Bănuțescu -Ioan Groșan – Mircea Cărtărescu.

VALERIA MANTA TĂICUȚU

PARTEA DE CER DIN CUVÂNT

Prin poezie, Valentin Marica deschide un drum încărcat de imagini, gândurile lui se lasă greu înțelese, pentru că poartă învelișul rezistent al metaforei, sentimentele sunt ascunse, înțelept, de zidul înalt al cuvântului, trăirile poetului, emblematice pentru fiecare dintre noi, devin experiențe ale omului care nu se mai îndoiește de prezența Creatorului. „Crede și nu cerceta” este deviza/ călăuza volumului de versuri „La fântâna îngerilor”, scris de Valentin Marica și apărut la Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009. Sau, mai exact, „crede-mă!” ar spune vocea lirică, pentru că poemele sunt scrise în Țara Sfântă, mai- iunie 2008, ca o mărturie a trecerii de orice fel, ca un certificat al realității „acolo șezum și plânsam”.

Cartea e un jurnal de călătorie, în versuri, e un fals tratat de poezie religioasă, care face trimitere la o poezie a cunoașterii de sine. Doar spațiul cu încărcătură biblică - Via Dolorosa, Golgota, Fântâna lui Iacov, Izvorul Mariei, Cana Galileii, Iordan, Ghetsimani - asigură o densitate semantică de neimaginat pentru fragmentariul existenței, în timp ce timpul este de necuprins, el măsoară credința, nădejdea, iubirea, dintotdeauna.

Poezia care dă titlul volumului, „La fântâna îngerilor”, conține două planuri, reprezentative pentru întreg universul de creație al lui Valentin Marica: unul tradițional, prin inspirație, vibrație, taină („Tremurul crucii,/ în tremurul ochilor mei,/ apasă iarba cuvântului.”), iar celălalt modern, prin ruptură, abatere, joc („Ziua e tăiată în bucăți.../ puse peste crengi de măslini/ să se usuce.”). Cele două sfere au un punct comun, care le face să fie tangente, și anume tropul numit generic „metaforă”. Metafora dintr-un vers – „iarba cuvântului” și metafora dintr-o imagine – „ziua e tăiată în bucăți”. Numai pe acestea dacă le-am dezvolta, am obține o filosofie aplicată, la care poezia lui Valentin Marica se pretează foarte bine.

Mergând mai departe pe drumul propus, în descifrarea unor reguli/ taine (pentru că, neîndoindu-ne, Țara Sfântă e guvernată de astfel de legi, scrise și nescrise, care influențează, mai mult

decât orice, mai mult decât oriunde, zădărnicia clipei) se face simțită prezența și puterea metaforei (cu sau fără epitet metaforic), întâlnită aproape în fiecare poem, ce pornește dintr-un loc și crește în inima poetului până ajunge să fie rostită. Am notat exemple, precum: stupul de aur, lacrima spicului, hotarul de argint, găurile lacrimii, ochii pietrelor, funia nădejzii, a înflorit durerea, perna de iarbă, snopi de liniște, osul deșertului, merele lacrimii, piatra sângelui. Un adevărat îndreptar de sensibilitate poetică, deși enumerarea nu e cea mai fericită cale de interpretare.

Atmosfera care se creează în jurul poeziilor lui Valentin Marica e apropiată celei de mister din lirica lui Lucian Blaga, în sensul unei supreme înțelegeri a rostului vieții/ omului, a ne-strivirii minunilor lumii, a curgerii odată cu veacul, a ideii de-a spori frumosul cu o floare, un gând, o mirare. Liniștea, liniștea deplină, îl cuprinde pe poet, în tămbăduire, în vindecare: „În urma lor, mama/ acoperă capătul râului cu răsuflarea răbdării.../ Ea gustă din râu. Vede și...aude...”

Surprins de miracolul existenței, poetul rostește: „Vine pasărea, cu dimineața răstignirii pe aripi.../ Nu șiroaiele durerii mă cutremură,/ ci surâsul...”, de parcă ar vrea să ne aducă aminte de adevărul „nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei”. Măinile în rugăciune – o icoană desprinsă mai mult din interior, decât de pe un perete de biserică, e o imagine redundantă, cu folos, cu rost, folosită, la răscruce de creație, ca pe un Doamne-ajută al poeziei: „Împreunarea mâinilor Tale,/ ca un pântec zvâcnind.../ (...) Împreunarea mâinilor Tale,/ ca o gură de fântână.”

Să vezi o dată Ierusalimul și apoi gata. Să scrii o carte în Țara Sfântă și e de ajuns. A fi, pentru o zi, Isus, cel ce re-trăiește (ca-ntr-un film) istoria de mult apusă, înseamnă naștere, trăire, visare, moarte, înviere. Și toate într-un timp record, comprimat până la ne-definire: ”știu să arăt cu mâna spre cer...”, Mă naște, din nou, tăcerea...”, „Sunt vasul gol...”, „scap pâinea din mâini (...) Și cad...”. „Eu sunt în murmur.../ Dacă acum plec,/ când voi îmbătrâni,/ vreau să fiu aici...”. În centrul lumii, în zona fierbinte a credinței, stă poetul „cumpănă...fără de fântâni...”.

Impresia de palpabil, de viu, de prezent, este cea care ne urmărește în toate poemele din „La fântâna îngerilor”, ceea ce ne îndreptățește să credem/ sperăm (am simțit lucrul acesta, citind) că și noi am fost la Ierusalim, și pe noi ne-a atins îngerul credinței în timp, și noi l-am însoțit pe poet, iar Poetul n-a fost (nu este) niciodată singur.

ELENA M. CÎMPAN

„Femeie!...” sau despre spațiile iubirii

După un periplu-experiment în zona expresiei șocante, Adrian Munteanu se întoarce prin volumul „Femeie!...!” – Sonete 5 (Editura Minerva, Buc., 2009) la poezia care, dincolo de curente, îl reprezintă.

Descopăr în sonetele din volumul de față spațiile privilegiate și/sau ostile rezervate iubirii, în varietatea și misterul lor, de la alcov și labirint, până la Elohim.

Femeia – întruchipare a iubitei înveșnicite – este căutată, evocată, invocată de iubitul ei, de bărbatul-pereche dintotdeauna.

Sub aparența ispitei carnale, a chemărilor „sânilor trufași” ori „pârghiți”, ale „buzelor arzând”, ale „coapselor virgine” sau ale „coapsei de statuie”, sunt strigate mult mai puternice și mai adânci ale iubirii ca trăire spirituală, chemări spre alte spații și rosturi, menite să o (re)definească și să o (re)afirme, întrucât ea stăruie, cumva risipită, pretutindeni, întrucât timpul ei este veșnicia, iar actul ei de identitate – unicitatea, disimulată în diversitate.

Se poate vorbi de multiplele înfățișări ale iubirii și ale femeii (femeia-zeiță, femeia-jertfă, femeia-vestală, mireasa, fecioara) în sonetele lui Adrian Munteanu, dar mă voi opri acum mai mult asupra spațiilor erosului.

Astfel, un prim spațiu, intim, restrâns, este **alcovul**, rezervat „Dorințelor ce-au prins în trup contur” (p. 25) sau chiar creat, prin expansiune, de aceste dorințe. Un spațiu aproape virtual, în măsura în care adăpostește plăcerea în starea ei latentă, de „râvnire”: „Râvnesc supus să te ating cu palma./ Oprind-o mut pe coapsa de statuie./ Vibrări adânci sar năpusti să puie/ Săgeți de foc în pieptul gol, de-a valma.” (p. 25).

Drumul necunoscut („Pe care drum, iubito?” – p. 13), cu varianta lui mitică – **labirintul**, sunt spații ale rătăcirii, nicidecum însă ale înstrăinării. Căutarea perechii devine strigăt al rătăcitului în lume, femeia – iubita este invocată ca ființă salvatoare și călăuză: „Întinde pod și risipește fumul./ Ia-mă de mână, scoate-mă în larg!” (p. 46).

Grădina (dar și iarba, ponorul, câmpul, satul – din același registru poetic), spațiu de rezonanță edenică, este destinată, dăruită iubitei fără trup (neivită încă sau deja trecută în veșnicie), acea iubită care există, are contur de certitudine dar, imaterială fiind, nu-și lasă urmele pașilor în iarbă: „Ți-am așternut grădina

la picioare,/ Dar niciun fir de iarbă n-ai strivit” (p. 13).

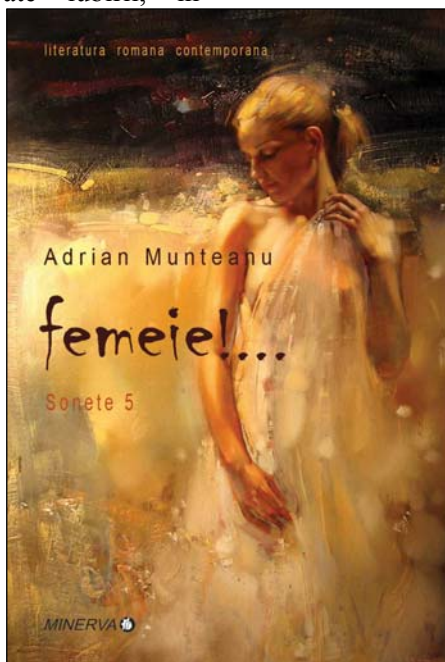
Apa (element primordial manifestat și ca val, nori, mare, fluviu, izvor) sau **spațiul acvatic** poate fi deopotrivă un spațiu al despărțirii, o primejdie, o genune, de unde și avertismentul adresat iubitei („Fugi de genunea norilor, adâncă!” – p. 11) sau un spațiu al regăsirii („Întoarce-te, iubito, sari în valul/ Izvoarelor ce nu ne mai despart!” – p. 11).

O formă ostilă a spațiului este **golul**, cel nelimitat, *de dincolo de ușă* („Deschid. Nu-i nimeni.” – p. 10) respectiv golul captiv în cameră, dimpreună cu persoana („M-am reîntors în strâmta-mi colivie” – p. 10), *dincoace de ușă*, ori golul camuflat în „lespezi goale”, „palate părăsite”, „Levantul pustiu” și, nu în ultimul rând, golul lăuntric: „Fără de tine-alături și în minte/ Am tot ce-n trup zidesc și... n-am nimic” (p. 51). În golul ce pare absolut, ființează însă o poartă închisă peste „taina casei”, taină deocamdată inaccesibilă iubitului. „Poarta”, aici thanatică, este limita dintre contingent („colivia strâmtă”) și transcendent („taina casei”), locul necunoscut spre

care iubita deja „a suit o treaptă” (p. 10). În fața porții-limită (care, din vreme în vreme, se deschide permițând trecerea) strigătul se înveșmântează în așteptare: „Aștept primirea-n taina casei tale/ La poarta care-nchisă îmi rămâne./ Ai pus străjeri, venirea să-mi amâne./ În grele-armuri mărșăluiesc pe dale.” (p. 37).

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, **Elohim** este **spațiul sacru** (dumnezeiesc, etimologic vorbind), „lumea divină” căreia îi este intrinsecă și ideea de UNU, în sensul refacerii sau al redobândirii unității primordiale. Perechea de îndrăgostiți intră sub incidența oniricului, sustrăgându-se teluricului, temporarului și temporalității. Condiția este ca îndrăgostiții să se urmeze unul pe celălalt: „Vino, iubito-n Elohim cu mine/ Unde veghează munți de foc și slavă”, respectiv – „... Pe trepte te ajung./ Te voi iubi sub bolți din vis urzite/ Iar clipele s-or tângui prelung” (p. 8). Aici, într-un spațiu prin excelență privilegiat, iubirea se poate manifesta în desăvârșirea ei, în dimensiunea ei mitică și – de ce nu? – mistică.

MIHAELA MALEA STROE

DICTIONARUL CA MOD DE EXPRIMARE

Când am venit în Bistrița-Năsăud, prin repartitie, după absolvirea Facultății de Litere ieșene, în 1991, știam că acesta e județul lui Rebreanu și a lui Coșbuc, a lui Reteganu și a lui Mureșanu. Nici prin gând nu mi-ar fi trecut că în câțiva ani vor fi cuprinși într-un dicționar 146 de scriitori născuți, veniți, plecați, în tranzit, pe acest tărâm. Și, totuși, atâtea nume cuprinde „Scriitori români la frontiera mileniului III - Dicționar critic- volumul I, Bistrița-Năsăud”, întocmit de Dumitru Munteanu și apărut la Ed. George Coșbuc din Bistrița, în 2009. Dacă am calcula, pe o suprafață relativ mică, atât cât măsoară geografic acest județ de mână a treia ca întindere, oare câți scriitori de raft I, II, III, ar reveni pe metru pătrat? Probabil că ar fi o medie ce bate multe alte așezări. Și dacă ne gândim că sunt și scriitori care au rămas pe dinafară (fie că n-au vrut să facă parte din această lucrare, fie că n-au trimis materiale la timp, fie că n-au știut...și numărul lor se ridică la aproximativ 20-30 de nume), atunci zestrea cu care începem mileniul este una cu totul de invidiat și, din atâția scriitori „care lasă malurile”, la paușal, unii vor dezvolta o voce de răsunet, în așa fel încât să fie recunoscători unui asemenea demers critic.

Dicționarul are 838 de pagini, cântărește cam două kilograme și jumătate (e mai ușor decât „Istoria...” lui Alex. Ștefănescu, într-o facilă comparație) și costă 150 de lei. Principiul de alcătuire al acestei opere de căpătâi pentru Dumitru Munteanu e cel alfabetic, scriitorii fiind prezentați, de la Grigore Avram la...Ion Radu Zăgreanu, membri sau nemembri de Uniunea Scriitorilor, membri sau nemembri de Liga Scriitorilor, membri sau nemembri de alte Asociații și Societăți. Membrii din acest *Dicționar* sunt prezentați cu o fotografie, cu o fișă bio-bibliografică, cu referințe critice și imagini ale unor cărți. Fără texte reproduse, ceea ce știrbește puțin un contur de scriitor, dar să admitem circumstanțe atenuante că e dicționar, nu antologie.

La modul general vorbind, am spune că e suficient pentru ceea ce înseamnă un dicționar, elaborat pe baza unor studii, cercetări, fișe realizate de-a lungul anilor. Dar toate acestea ar presupune o activitate colectivă, a unei echipe de cercetători, obișnuiți cu fenomenul literar în desfășurare. Dacă ținem cont că „Scriitori români...” e rezultatul muncii unui singur om – Dumitru Munteanu, atunci înțelegem și alte condiții ce privesc prezentarea dintr-un singur punct de vedere a scriitorilor. Textele formale și informale sunt ”re-date” așa cum au sosit din surse proprii. Ceea ce întreprinde pe cont propriu Dumitru Munteanu, criticul, istoricul, editorul, e ca, din partea casei, să scrie, în debutul fiecărei figuri literare, un scurt comentariu critic, de prezentare, original, în ex-

clusivitate, elogios. Ceea ce înseamnă că a fost înțeleasă menirea literaturii și relativitatea ei.

Dicționarul „Scriitori români...” cuprinde atât autori de literatură beletristică (poeti, prozatori, esești, în mod predominant), dar și alți autori din sfere tehnice, medicale, istorice, spirituale, psihologice, diversificând și intensificând, prin extensie, sfera de influență a culegerii de nume și date. S-au adunat în această carte scriitori și scriitori care au scris despre scriitori, critici literari și istorici literari avizați, precum Ion Simuț, Mircea A. Diaconu, N. Manolescu, M. Papahagi, C. Ciopraga, L. Ulici, Dan Mănuță, Alex. Ștefănescu, Cosmin Ciotloș, într-o frumoasă credință că Bistrița se bucură, din plin, de atenție literară din partea făuritorilor de liste de valori, de canon. Dacă e să dezvoltăm puțin pe această temă unde am ajuns întâmplător, am spune că aceasta e lista de scriitori a județului Bistrița-Năsăud, iar în ea sunt cuprinși scriitori canonici, stabiliți prin notorietate națională (Aurel Rău, Dinu Flămând, Cleopatra Lorințiu, Nicolae Băciut, Ovidiu Nimigean) și alți scriitori necanonici, nu le-am spune amatori, dar nici lipsiți de valoare, mai degrabă scriitori buni, în cel mai larg sens al acestui concept.

Prin numele prezente în carte, prin răspândirea lor, într-o formă sau alta, de la sud la nord și de la vest la est, *Dicționarul* și-a depășit condiția de „județean”, cu rezonanță în multe alte zări de soare pline. Ca document, el va sta la îndemâna celor care vor vrea să-și formeze o imagine despre „aici și acum” în Bistrița-Năsăud. Și această fotografie de grup, cu scriitori, este deja o carte de vizită și pentru cei ce vor urma sau pentru ce va urma. Într-o realitate în care s-au desființat frontierele, s-au deschis granițele, a mai rămas o frontieră a timpului. Pentru unii, termenul acesta trimite, nostalgic, la o întoarcere în trecut, pentru alții poate fi o percepție ironică a unei armate de scriitori în înțeles patriotic național și local, pentru mulți, ca noi, frontiera mileniului e o barieră ușor sau greu de trecut, în funcție de fiecare destin literar în parte.

Valoarea *Dicționarului* se deduce din valoarea scriitorilor care îl alcătuiesc. Pe coperta lui merită trecute toate numele (reale și în pseudonim) ale celor care înobilează viața prin scris. Dacă s-ar realiza o repartizare a scriitorilor pe zone geografice, dacă ar fi posibil așa ceva, atunci Bistrița-Năsăud ar deține un loc însemnat, prin „Scriitori români la frontiera mileniului III”.

ELENA M. CÎMPAN

Dialoguri literare la "Linia de orizont"

„Interviul face parte din nevoia noastră de dialog și din rația noastră de curiozitate pe care nu ne-o putem asigura decât punând întrebări” este mărturisirea-crez pe care o face **Nicolae Băciut** în uvertura cărții „**Linia de orizont-dialoguri literare**”, apărută (2009) la Ed. Nico, Tg. Mureș. „Cred în interviu, fiindcă e unul din genurile vii, pline de dinamism, e o formulă fără de care publicistica (inclusiv cea literară) îmi pare greu de conceput”, continuă acesta, în același interviu, acordat reporterului Carmen Neamțu, în primăvara anului 1998. De altfel, atât acesta cât și cel acordat în anul 2001 lui Valentin Marica, sunt singurele interviuri din cartea amintită în care Nicolae Băciut nu este cel care ia interviuri, ci el este, de data aceasta, de cealaltă parte a „baricadei”, devenind interviuat.

În expresii de forță, rafinant concatenate, acesta își dezvăluie „liniile directoare” ale gândirii sale, în special pe direcția acestui gen literar, interviul. Iată câteva astfel de răspunsuri, din suma celor date, adevărate mărturisiri de credință ale autorului: „Toate considerațiile pe care le fac au în calcul interviul literar, ca o specie aparte, care are mari șanse de a depăși clipa și a deveni istorie literară.” Sau „valoarea acestuia (a scriitorului-n.m.) a fost criteriul de bază. Nu alegi pe fitecine și-l întrebi despre „operă” și biografia lui. Apoi relevanța unui eveniment din viața sa, nevoia de clarificare a unor aspecte legate de creația sa, abordarea unor teme de actualitate etc. Dar sunt multe alte pretexte, motive pentru a iniția un dialog.” Sau „multe interviuri mi-au fost sugerate de lectura unor cărți, urmată de curiozitatea de a trece dincolo de cărți în spațiul de creație al acestora, ca punct de plecare pentru un dialog. Pentru interviurile „live” mi-am fixat repere, lăsându-mi o marjă destul de largă spontaneității, întrebărilor sugerate de răspunsurile interlocutorului.” Sau „am practicat ambele formule-atât interviul „live” cât și cel „epistolar”. Am recurs la varianta epistolară doar atunci când n-au fost condiții pentru cealaltă.” Sau „spontaneitatea dă culoare unui interviu, elimină distanțele, răceala, iar întrebările spontane pot dezvolta altfel un răspuns...”; Sau „interviul însă, spre deosebire de alte genuri literare, e un produs „în doi”, și rezultatul depinde, în consecință, de ambii parteneri. Dar oricât de inteligent, inspirat și spontan ar fi reporterul, el nu poate salva un interviu în care interlocutorul n-are strălucire. În

schimb, chiar și la întrebări banale răspunsurile pot salva interviul.” etc.

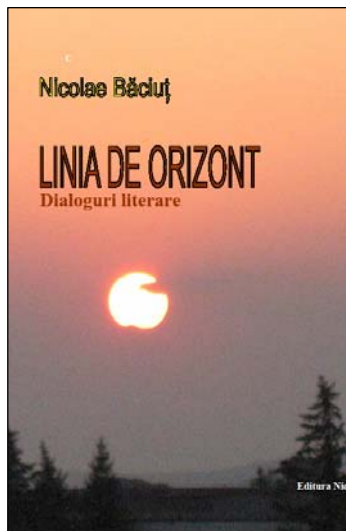
În restul cărții, în marea masă a economiei acesteia, Nicolae Băciut reintră în „matca” iscoditorului, el fiind cel care își caută interlocutorii, realizând memorabile pagini din „bucătăria” scrisului, gândirii, dar și trăirii propriu-zise, ale unor scriitori, preponderent mureșeni, cu care acesta și-a întretăiat pașii, sau pur și simplu i-a căutat, pentru dialog de substanță.

Cartea o văd ca un benefic apendice, probabil dorit (sau poate nu!?) de autor, ca o completare, mai mult sau mai puțin locală, a monumentalei sale lucrări, unice într-un fel în literatura română „O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”, Ed. Reîntregirea, Alba-

Iulia, 2005, carte apărută în două volume de aproape 500 de pagini fiecare, și căreia, deși i s-a dat o atenție națională, merita să se vorbească, totuși, mai mult de ea. Oricum, eu cred și într-un timp al recuperărilor, când lumea se va fi vindecat de superficialism și de credința împărțirii literaturii în una a capitalei (de elită!?) și în alta (res-tul), de mâna a doua sau a treia (!) a.... provinciei!

Fiecare din cei 15 scriitori (poeti, prozatori, critici literari, dramaturgi) ai prezentei cărți, unii în viață alții nu, unii dintre ei excelând pe mai multe direcții literare și chiar artistice, este sucit benefic pe toate fețele și stors ca o lămâie de întrebări pertinente, care mai de care mai stimulatoare, mai surprinzătoare, autorul dovedind, incontestabil, o foarte bună cunoaștere a operelor acestora, a percepției acestora de către publicul cunoscător, a zbaterilor literare și chiar a vieților lor. Atât întrebările cât și răspunsurile surprind, în cea mai mare parte, cititorul, dezvăluind atitudini, fapte, idei, concepții, sau pur și simplu amănunte de viață literară, ce deja sunt, unele, crâmpie de istorie literară. Pentru fiecare interviu luat autorul găsește, ca titlu, practic un leit-motiv al discuției, o propoziție sau o frază memorabilă, spusă de către cel dispus să dialogheze.

Iată scriitorii și titlurile interviurilor, în ordinea concepută de autor: **Iulian Boldea**, interviu luat în anul 2007 - „Nu se știe cine dă și cine primește”; **Alexandru Cistelean**, interviu luat în 1994 - „Că există un dezinteres față de instituțiile de cultură, să zicem performante, este limpede.”; **Anton Cosma**, 1988 - „Ideea morală și încrederea în literatură sunt piatra unghiulară a activității unui critic.”; **Dan Culcer**, 1982 - „Gestul criticului este mai degrabă unul de civilitate.”; **Răzvan Duncan**, în 2007, -, „Greu ești „văzut” în provincie.”; **Romulus Guga**, în 1981- „Pentru Clujul anilor tinereții mele ar fi trebuit să se

nască din nou Bacovia.”; **Lazăr Lădariu** - „Am fost și sunt exigent cu mine însumi.”; **Valentin Marica**, în 2000 - „Mă obsedează acest sfârșit de secol XX.”; în 2006 - „Poetul Valentin Marica la „Schitul numelui”.”; **Ioan Matei**, 2001 - „Bucureștiul m-a vindecat de câteva prejudecăți.”; **Ion Ilie Mileșan**, 2000- „Nu mi-am trădat aspirațiile.”; **Liviu Mircea**, 1999 - „Zilnic ne trezim la realitate.”; **Cornel Moraru**, 1998, dar și un al doilea interviu, nedatat- „Cred că adevărata vocație a criticului este și chestiune de moralitate.”; **Mihai Sin**, cu mai multe interviuri, printre care două în 1983 - „Libertatea literaturii nu poate fi prea strâmtă dacă e libertate reală, parte integrantă a unei libertăți generale.”, în 1985 și 1997 - „Cred în prietenie ca într-un dar divin care poate să-i fie făcut unui om.”, în 2004 - „Pentru mine marea miză ar putea fi constatarea că las în urma mea o operă.”; **Ion Vlad**, 1984 - „Cronica literară e martorul, „însoțitorul” unei literaturi.”; **Ion Vlasiu**, 1983 - „În fiecare om există o oglindă, sunt mai multe oglinzi în fiecare om, dacă îl lași pe om liber fiecare face o cultură.”, în 1988 și în 1994 - „Viitorul îl poți stăpâni cu multă muncă și puțin noroc”.

Din păcate, spațiul restrâns al unui astfel de articol nu permite mostre mai multe și mai consistente de „gândirism” intelectual, literar, în speță, ale acestora. (Cel mai bine ar fi ca volumul să fie achiziționat și citit! Fiare, nu? Ca o bucurie la purtător!)

Fotografiile scriitorilor, multe din arhiva personală a autorului, completează fericit această carte de dialoguri literare. Ea este cu atât mai bine venită cu cât asistăm azi, tot mai mult, inclusiv în lumea literară, la un „dialog al surzilor”, unde monologul a devenit vioara întâi a..... comunicării. A așa zisei comunicări!

RĂZVAN DUCAN

Poezia sub „fascinația realității”

Descins din zona munților Apuseni, Cornel Vana s-a impus în arta plastică actuală cu vigoarea și îndrăzneala unui adevărat muntean. Pictorul are plăcerea de a provoca gustul comun, exprimându-se fără să menajeze convențiile și mediocritatea. Tablourile sale impresionează prin gustul pentru detaliile senzuale, pentru impresia frustă, în aparență nesupravegheată.

Fervoarea și pasiunea din pânzele sale, un anumit gust pentru provocare sunt de regăsit și în poeziile pe care pictorul le dă la iveală recent, după ce s-a exersat, cu o anumită prudență, în paginile unor reviste de cultură transilvane. Fascinația pentru universul literelor era vizibil încă din tablourile sale, pline de caligrafii, de hieroglife în care se putea ușor descifra o pasiune pentru lumea cărților și a cuvintelor meșteșugite. E limpede că suntem în fața

unui artist lipsit de complexe, ce se exprimă cu îndrăzneală, prea puțin atent la modele efemere din literatura actuală.

Poetul trece, cu suverană nonșalanță, de la postura angelică sau cea de ascet („Eu eram curat ca Isus Hristos fără barbă”) la cea de virilă exhibare a masculinității. Își afirmă cu superbie triumfurile erotice („Am iubit o mie de femei”) sau practică o provocatoare vorbire fără perdea, fără, însă, a cădea în vulgaritate. Ipostaza îndrăgostitului capătă la Cornel Vana multiple fațete, poetul dovedindu-se o hipersensibilitate, ce știe să întrețină mereu tensiunea metamorfică a trecerii de la o ipostază la cealaltă. Fiare, rafinatul artist oscilează între nota patetică și cea deceptivă sau nostalgică. Combustia trăirilor sale nu e decât rareori calmă, căci registrul său sentimental e unul al extremelor. Totuși, în complexitatea trăirilor sale sunt și zone mai temperate și, poate, mai profitabile din punct de vedere al expresivității. Sunt de remarcat câteva poeme în care vâlvătaia pasiunii e redusă la flacăra de veghe a unei meditații calme, echilibrate. În aceste poeme scurte, blagie, pâlpâie o neliniște abia ghicită, ca în poemul intitulat *Dormi liniștit*: „De aceea îți zic: Dormi liniștit / Eu întrețin echilibrul și veghea / Fără zgomote de rugă sau de hulă. / Doar coapsele tale în penumbră. / Unde e duhul sfânt ? / Și în inimi mici de gușteri / ce prin rogozuri verzi palpită, / Și în livada de măslini, / Dar și în noi, / mereu și mereu ca o ispită”.

Discursul său e adeseori unul de „om turmentat” de revelațiile frumuseții sau ale hidoșeniei lumii. Poetul nu își îmblânzește însă niciodată obsesiile și angoasele, ci le transcrie cu o anume vehemență și uneori cu aceeași predispoziție de a provoca pudibonzie „cu verbul (său) viril”, spre a prelua o expresie emblematică din poemul intitulat *Cânt*. Cornel Vana își transcrie trăirile într-un ritm galopant, din care nu lipsește nici ipostaza romantică a damnatului sau a celui cercetat de nenoroc. Această latură a sensibilității sale saturniene, demonice, stă sub fascinația geniului baladesc al lui François Villon. Cu necesara observație că în cazul poetului român combustia e mai supravegheată, ca în poemul intitulat *Mângâie-mă*: „Că port întunericul / Sub pleoapă / De aceea demonii mei râd / Citesc în podul palmei / Luceferi oglinziți în bălți. / De aceea poate n-am avut noroc / Și-s prea hârșit de rele. / Vă zic: / Nu mă mai priviți de aproape / Am demoni sub pleoape / Și un singur înger plânge / Oglindit în rana mea de sânge...”.

Adeseori poemul (sau unele parcele ale lirismului) e acaparat de o vehemență expresionistă a rostirii, discursul tensionat fiind provocat de o exasperare interioară („Mereu, mereu aud / Un țipăt”). Totuși vigurosul artist nu își cantonează discursul în zona deceptivă, principala caracteristică a poetului fiind mobilitatea sufletească și o rară capacitate de metamorfozare. Interogația, postura

dubitativă sau sarcastică se convertesc adeseori în fervoare a exaltării unei realități pe care poetul nu o găsește nicicând monotonă sau plictisitoare.

Pictorul-poet trăiește sub „fascinația realității”, cum se numește unul din cele mai frumoase poezii ale volumului, nerefuzându-și nici poezia de notație a unor trăiri cotidiene, în poeme irizate de o melancolie calmă și mai puțin întunecată. Să cităm un poem de această factură, intitulat *Cotidiană*: „Mereu, mereu aud / Un țipăt / Poate e corbul / Sau lăstunul orb / Fiul risipitor / Sau masca de ceară a lui François Villon. / Eram noi supraviețuitorii focului / Încă mai miroseam a catran / Purtând singurătatea corăbiilor / Trase la mal / <<Ne adia în auz ca un fluture larvar>>”.

În toate ipostazele sale, Cornel Vana se dovedește un poet autentic. Exercițiile sale lirice, de exorcizare a disperării existențiale, sunt montate într-o viziune personală, în care pendulul rostirii oscilează mereu între calmul meditativ și exasperarea insului ce-și cercetează cu atenție abisurile interioare.

ION CRISTOFOR

VICTORIA MILESCU – ELEATISM HERACLITIAN”

Citind volumul de versuri *CONSPIRAȚII CELESTE* (Editura Do-mino, 2008), am avut im-presia că poeta Victoria Milescu ne arată doar fața aridă, lucidă și rece a liricii sale. Drama existenței noastre, de ființe muri-toare, pare o *Conspirație celestă*: „Dar inelul se subțiază / șiragul perlelor s-a tocit / diamantul cerceilor nu mai sună / la trecerea îngerului / iarna și-a pus pecetea definitiv / pe sânul tău drept / pe gura cianozată / dimineața te trezesc chemări / la nesupunere / spargi ca din greșeală / cupa cu vinul nobil și vechi al sângelui / izbucnind / din venele crepusculare / întinse ca ramurile unui copac / aproape uscat / în el au cântat păsări scumpe și rare / cerului mut și surd...” Din fața morții inexorabile nu există nicio cale de mântuire: „Dintre atâtea păsări / nici una nu te ia în zbor / dintre atâtea flori / nici una nu-ți spune secretul / reînfloririi / dintre atâția sori / nici unul nu redevine / lut cu chip de om / dintre atâția oameni / nici unul nu îți va da ajutor / când te atacă haita cuvintelor / dintre atâtea cuvinte / nici unul / nu se va sinucide /

să te-nțeleagă deplin / dintre atâtea zile / nici una nu va rămâne cu tine...” (*Cu milă sau cu invidie*)

Așa să fie oare?

Și pentru Heraclit din Efes totul curge, dar există, cum spun eleații, curgerea însăși, eternă și imuabilă. Ne scaldăm mereu în altă apă, dar tot apă rămâne. Așadar, efemerul nostru cel de toate zilele, are și el, în sine, valențe pozitive, care dau totuși sensul existenței: „eu fac să dureze efemerul / construiesc o casă pentru vrăbii / sădesc un pom pentru Rai / fac un copil care va dărâma casa / fiind prea mică / și va tăia pomul pentru că nu rodește / scriu o carte despre toate acestea / și cineva o va arde / să se încălzească sub viscol...”

Meditațiile lirice ale Victoriei Milescu poartă pecetea acestei zbateri între eleatism și heraclitian: *Între forță și slăbiciune; Cu milă sau cu invidie; Nici frumoasă, nici înfricoșătoare; Și caldă și rece, lumina; Despre teamă, cu dragoste; Veșminte albe pentru prințul negru; Între atac și apărare; Între două peceți; Zbor cu aripa tăiat; Viața ca un ecou al morții etc.*

Revolta poetei în fața condiției umane izvorăște dintr-o prea mare dragoste de viață. Folosind într-un anumit fel darurile pe care le-a primit, poeta pierde ceea ce putea să trăiască dacă ar fi ales altfel: „Cât cer e-n mine / câte jivine rare / câte păduri de fag și de smochin / și câte mări cu nave albe / tăind rechini, sirene caste / câte petreceri fericite până-n zori / și câte omucideri semnalate: / homo faber, homo industrius, homo duplex / câte iubiri de ce-i nepământesc / și în răspăr cu legea / pe toate ți le dăruiesc / o, Doamne, ia-napoi ce ți-am prădat!” (*Flăcări pe ape*)

Extazul clipei implică resuscitarea unei stări mistice purificatoare: „Voiam să merg pe strada / pe care odată / a mers Dumnezeu...”.

Poezia de dragoste, a Victoriei Milescu, se înalță într-un spațiu sacru care transcende profanul: „iubind pur și simplu / trec prin lumea care are ceva glorios / în felul în care ne împrăștie, / ne fărâmițează / ne adună / apoi ne predă morții...” Măreția iubirii tragice din lirica Victoriei Milescu se datorează apropierei lui Eros de Thanatos. Alte poezii de dragoste, prin spiritualizare profundă, apropiie frumosul, binele și adevărul în sens platonice: „Nu știu ce e frumusețea / dar chipul tău / îmi amintește de ea / sub cerul / suspendat de un fir de păianjen / (...) / profesând meseria de om / nu știu ce e adevărul, dar / reinventez dezastrul / adevărul se bate pentru noi / noi ne batem pentru iluzii / ploaia stinge adevărul / din întunericul luminos / nimic nu e mort / din

frumusețea celor ce ne iau viața / apropiind infinitul de chipul tău”.

Iluzia majoră care acaparează existența autoarei, e poemul care reprezintă *Partea nevăzută a gloriei*: „Poemul / ca un cal de rasă / trece prin paradisuri pierdute / sau recuperate instantaneu / abandonându-și autorul / (...) are parte de partea nevăzută a gloriei / uneori vântul / îl buzunărește furându-i / nimicurile care-i alcătuiesc măreția.”

Poeta este conștientă de confraternitatea noastră, deși fiecare își duce crucea singur: „În fiecare dintre voi / sunt și eu / cu frica mea / cu durerea mea / cu lacrima mea căutând / altă lacrimă / în mine / e puțin din fiecare dintre voi / și totuși, acum la amiază / pe pragul filei de ceară / ard singur...” (*Poemul*)

Versurile Victoriei Milescu sunt alcătuite din cuvinte simple, alăturarea lor elevată produce sintagme aspre, masculine, deși uneori, în poezia iubirilor trecute, întâlnim și delicate trăiri feminine, camuflete în haloul amintirilor. Lirica nemetaforizată a autoarei sacrifică pitorescul în favoarea mesajului exprimat direct, lapidar. Este o poezie de idei, în linia practică de unele poete importante din literatura noastră, cum sunt Constanța Buzea, Ileana Mălăncioiu, Smaranda Cosmin, Grete Tartler și altele.

Autorea demitizează și dinamitează locurile comune, căldute ale iluziilor noastre:

„Viața trece pe lângă ziduri / în cârje, bandajată / cu mâinile arse / soarbe sângele dulce al amintirii / lângă canal (...) moartea controlează / insistent nevăzutul”; „Vino să plângem împreună / căci vom muri / iar dacă nu vom muri / nu vom ști / unde se duce viața / vino să ne bucurăm / să dansăm și să bem / dacă nu vom iubi / nu vom ști / cum este moartea”.

Poata trăiește totuși pentru versurile pe care, deși le consideră inutile, nu poate să nu le scrie: ” în locul meu răspunde poemul / cu lacrimi, cu jurăminte / venind / dintr-o țară frumoasă / ce nu vindecă / nici nu ucide...” (*Viața ca un ecou al morții*)

Concluzia asupra condiției umane pare cinică: „suntem rezervorul de suferință / al materiei / deschis până la refuz” dar și eliberatoare: „eu fac să dureze efemerul”.

Criticul literar Florentin Popescu, în pertinenta prefață a cărții, subliniază astfel evoluția poeziei Victoriei Milescu: „Așadar, avem a face, de la un volum la altul, cu parcurgerea unor etape ce reprezintă tot atâtea trepte spre conceptualizare și maturizare lirică, fără însă a marca o definitivă rupere de afecte, ori o voalare totală a lor.”

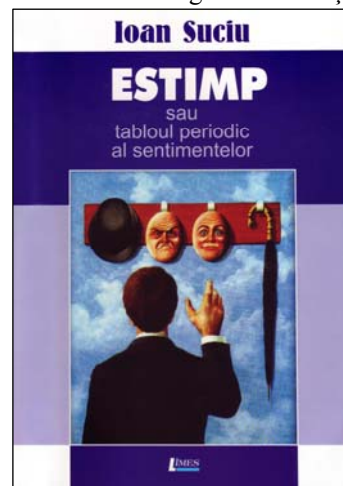
În spatele armurii de oțel inoxidabil a versurilor Victoriei Milescu, palpită un suflet cald.

LUCIAN GRUIA

Poezia corespondentelor

Titlurile expresive ale volumelor lui Ioan Suciul anunță un poet al metaforei: *Miresme de lumină*, *Lacrima departelui*, *Spusul nespus*, *Vămile tăcerii – cuvintele*, *Științele suave* (pentru a nu aminti decât câteva). Și *Estimp... sau tabloul periodic al sentimentelor : 111 poezii de veșnică tranziție de criză și de recesiune* (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009).

De la debutul său în 1977 (1978 – editorial), Ioan Suciul este dăruit poeziei și crede cu o convingere de nestrămutat în magia verbului și în forța lui de a înălța

spiritul și de a modela caractere. A condus un cenanu „Eminescu”, este membru fondator al Salonului literar „Dărie Magheru” și laureat al unor festivaluri de poezie românească; dar ceea ce-l reprezintă înainte de toate este un atribut ce ține de arhitectura interioară, de atitudine în raport cu poezia. Creația sa

este o poezie a aspirației, a nostalgiei unui paradis asociat tinereții: „Toamna veștilor din mine,/ Albatroși uitând pe maluri,/ A fugit printre ruine/ De metafore, spre dealuri./ Verde nici nu mai trăiește./ Agățat de câte-un plaur,/ Trist și palid, rățăcește/ Gol prin galbenul balaur”. Oarecum înstrăinat în acest timp, urcat în turnul lui de fildeș, el rămâne fidel poeziei-metaforă – și alegorie și simbol –, acestui limbaj privilegiat, „limbă a păsărilor”, de la începuturile semnificației.

„...numai tu,
Poezie, mă-nluminezi
cu poteci spre mine însumi.

*Aceasta e patria cuvintelor mele
cu aripi precum făcliile trandafirilor.
Către cunoașterea faptelor sale de aur
în zbor mă zidesc”.*

Misterioasă – uneori, aparent încifrată – poetica lui Ioan Suciul reconstruiește un univers din care nu lipsesc fenomene, realități familiare. E suficient să cităm câteva titluri: *Anotimp*, *Copac*, *Astru*, *Vârstă*, *Neliniște*... Dar între lucruri proliferază o „materie” nouă, susținută din interior, gândită pe coordonatele idealității. Imagini generoase figurativ atestă predispoziția poetului de a proiecta în idee o lume azi tot mai frustă:

„Țesuturile-nțelepciunii noastre
vor înflori în noi păsări măiestre
timp după timp, într-o
nemărginire,
cu noi cuvinte limpezi, peste fire,
pe această insulă răzvățătoare
care tocmai iese din mare!”

Realitatea concretă a prezentului autohton se poate rezuma, cum sugerează un poem, prin alegoria știută a lui

Nichita – lupi hăituiți de lupi, înghițiți de lupi... Neliniștile poetului, fără a deveni dramatice sau disperate, resuscitează emoții mai vechi, legate de neîmpliniri acumulate și răzvrătiri refulate. Nota confesivă își apropiază enunțul contaminat de epic, cu verbul la trecut, semn al fixării în amintire a unui timp revolut: „*Marginea Lunii/ n-a fost/ decât în inima mea*”...

„*Fenomenele devenind timp/ utopii, sentimente... polen*” descriu un univers al simultaneității lucrurilor – sublimat, abstrase sensului lor originar și intrate în altă dimensiune, una subiectivă. Poetul are sensibilități acutizate de o predispoziție lirică accentuată; sintagme inedite numesc o geografie interioară misterioasă și stranie (*privilegiu de-agat, zenitul acestui cuvânt*), geografie asociată unui teritoriu al absolutului, redat într-o diversitate spectaculoasă de metafore, ecou al unor trăiri intense și de o originalitate surprinzătoare: *pajiștea norilor, ape de frig, petala Lunii, timp reavăn, steaua Gândului, spații călătore, cer de alge tânăr*. Uneori, peisajul devine matricea zborului interior, a alcătuirii intime, pline de o poezie supusă frumuseții totale: „*Noaptea adormită-n valuri,/ Roua rătăcind prin vis/ Aș fi vrut să-mi fi deschis/ Timpul dincolo de dealuri./ Dar acolo vine toamna/ și acolo e un semn/ Cum că trecem într-un lemn/ Ca un suflet prins în rama/ Unui zbor curgând în mare./ Unui verde cer în gând/ Tot venind și tot curgând/ Pe-a luminii întrupare*”.

Frământări, reflecții voalate sub dinamica trecerilor dintr-o dimensiune în alta, dintr-un tărâm în altul – căutări înfrigate de rosturi și ființe visate, așa se parcurg cărările către sine și către Celălalt. Dar căutarea implică ascensiunea spre Poezie, ca traseu princiar, rezervat celor aleși, triști și adesea singuri: „...pentru ce și pentru/ cine se scrie pre/ el/ își spunea poetul/ îmbătându-se cu apa/ rece a gândurilor și/ laudelor/ nepublicate/ îmbătrânind nemilos/ de frumos...” Scriindu-se pe sine și pe Ea, poetul se retrage în lumea cuvintelor ca-ntr-un vast poem-miracol, un fel de paradis al lucrurilor simple, unde „*Înveșnicită ne va fi lupta cu greierii;/ iubito, hai să ne așezăm în ierburi,/ în gândul lor despre noi*”.

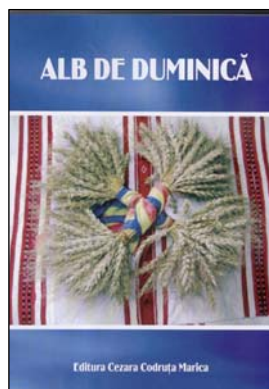
Un mit al adorației se construiește pe analogia cu o natură a elementelor esențiale, în alegorii fine: „*Dincolo/ de toate/ greșelile lumii/ în câmp/ genunchii/ ploii tale/ știu/ am să-i acopăr/ cu sărutări de grâu...*”. Astfel, simbolurile descind din subtile corespondențe între fenomene și mișcările interioare: „*Toți munții fără nume și văile străine/ Se-ngemănau spre vreme, cuprinși de-un nou balans;/ Zburase și lumina. Și n-o puteam reține.../ Se prăvălea culoarea din cel mai mândru dans – // Și-n doi, purtând nisipuri prea aurii în plete,/ Scriam, pe orice frunză, aceleași căutări/ Plecate-n dor, ca arce-ndelungi și desuete/ Ce săgetau uimirea îndepărtatei mări...*”.

Uneori, aspirația se învecinează cu visul și speranța, în colorări juvenile, în jocuri verbale pline de ambiguitate, mizând pe plasticitatea rostirii: „*Și numai culcușuri de păsări înalte/ Coborâră prin sânge în cercuri de vis,/ Și numai mările verii plecară/ Din soarele verde și încă deschis*”.

Cu vocabularul ei dens și cu sugestivitatea nuanțelor, poezia lui Ioan Suciuc este purtătoare de cântec, susținând valorile estetice ale lirismului postromantic, modern.

BIANCA OSNAGA

ALB DE DUMINICĂ

Alb de duminică, apărută la Editura Cezara Codruța Marica, 2010, în seria „Via lui”, este restituirea unor admirabile întâlniri ale unor scriitori și oameni de cultură mureșeni cu Grigore Vieru, cu care și-au intersectat de atâtea ori emoțiile și visele, la Târgu-Mureș și la Chișinău.

Cartea va fi lansată în 16 februarie 2010, la Biblioteca „Târgu-Mureș”, din Chișinău, după ce mureșenii vor îngenunchia și vor pune o lacrimă la candela de veghe de la mormântul fratelui Grigore. (N.B.)

GRIGORE VIERU LA TÂRGU-MUREȘ?

Grigore Vieru a fost de nenumărate ori la Târgu-Mureș, iar parte din prezențele sale aici au fost evocate în volumul „*Alb de duminică*”. Cu siguranță, noi și noi mărturii se vor adăuga într-o carte de onoare, care să arate cât de justificată este dezvelirea unui bust Grigore Vieru la Târgu-Mureș, într-o firească succesiune a înființării Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru”.

Bustul există și, grație unor oameni cu inimă mare, între care Ion Dumitrel, președintele Consiliului Județean Alba, partener generos al acestei idei, bustul va fi dezvelit în 28 martie, în ultima zi a primului Simpozion „Grigore Vieru” care se va desfășura la Târgu-Mureș, și va fi sfințit de Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei.

Primăria Târgu-Mureș, Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Mureș, Protopopiatul Târgu-Mureș, Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru”, Asociația pentru Descoperirea, Susținerea și Promovarea Valorilor Culturale și Profesionale, Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica”, ASTRA, alte instituții și organizații, vor găsi energii și resurse financiare să ducă acest gând la capăt.

Grigore Vieru este un simbol al unor idealuri naționale și un scriitor important, care binemerită omagiul și recunoștința noastră.

NICOLAE BĂCIUȚ

ÎN PREMIERĂ, LA TÂRGU-MUREȘ...

CENTRUL DE STUDII LITERARE „GRIGORE VIERU”

AL FUNDAȚIEI CULTURALE „CEZARA CODRUȚA MARICA”

Într-o lume care se macină în nimicuri, îndepărtându-se de esența spiritualității, adâncimile culturale și valorile umane, sunt pustiitoare tăcerile adevăraților oameni de cultură. Unii se retrag din prima linie a ideilor salutare, rămânând în discreția intimă a creației lor, alții mai vor să lupte în numele binelui spiritual. Cei care se retrag nu poartă vinovăție, aceasta aparținând societății minate de contradicții și forța răului. Cei care vor să se exprime public cred în șansa înlăturării grosului trivialității cotidiene, revărsat și acolo unde Cuvântul, de când e lumea, numește frumosul, adevărul, veșnicia. Incultura își face loc unde doar onoarea culturii poate să stea.

Începând cu data de 14 februarie 2010, ziua în care scriitorul Grigore Vieru ar fi împlinit 75 de ani de viață, la Târgu-Mureș, în cadrul *Fundației Culturale „Cezara Codruța Marica”* va funcționa **Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru”**, menit să contribuie la dreapta

așezare a operei lui Grigore Vieru în istoria literaturii române. Centrul va lansa un repertoriu tematic de cercetare, va organiza *Colocviile literare „Grigore Vieru”*, cu participarea unor reputați istorici literari, critici, lingviști din România și Republica Moldova. La Editura Fundației, vor fi publicate cărți de istorie și critică literară, poetică, stilistică, literatură comparată care să pună în valoare profunzimile vieții și operei lui Grigore Vieru, unicitatea și simbolistica acestora. Astfel, **Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru”** va colabora cu institute de cercetare literară, catedre universitare, catedre de limba și literatura română din învățământul preuniversitar, uniuni de creație, reviste literare, fundații culturale, despărțăminte „Astra”.

Activitatea **Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru”** va fi coordonată de scriitorul *Valentin Marica*.

Cei ce împărtășesc ideea sunt invitați să ne contacteze, pentru colaborări, sugestii, programe, la sediul Fundației, Târgu-Mureș, B-dul Cetății nr.13, tel. 0265.235702 sau 0744.705527, e-mail: valentin_marica@yahoo.it.

Secretariatul Fundației Culturale „Cezara Codruța Marica”

Un Album omagial Grigore Vieru¹

Dincolo de semnificația lui sentimentală, intimă și memorialistico-familială, albumul, atunci când este vorba de un scriitor, are și una istorico-literară. Îmbinând imaginile fotografice cu texte esențiale explicative sau caracterizante, *Albumul literar* este o sursă bibliografică de prima mână. Un asemenea *Album* este tipărit la sfârșitul anului 2009 de către Liga Culturală a Românilor de Pretutindeni, în colaborare cu Editura Semne, închinat poetului basarabean Grigore Vieru, (1935-2009), dispărut în mod tragic în urma unui accident de mașină la începutul anului de curând încheiat.

Albumul cuprinde, în primul rând o *biografie în imagini*: fotografii sugestive prezintă copilăria, anii de școală, debutul literar, călătoriile, mai ales după 1990, în România, împlinindu-și dorința de a cunoaște țara lui Eminescu, a marilor înfăptuiri istorice, dintre care unitatea națională, realizată în 1918, și retezată brusc de expansiunea comunisto-sovietică, rămâne pentru Grigore Vieru, un ideal patriotic permanent. Între poezii basarabeni de azi, Grigore Vieru se aseamănă prin dominanța temei unității naționale, a libertății și demnității neamului cu pașoptistul transilvan Andrei Mureșanu (și în cartea mea despre poetul *Imnului național* am făcut o paralelă între două capodopere ale liricii patriotice românești: *Un răsunet* de Andrei Mureșanu și *Ridică-te, Basarabie* de Grigore Vieru) și cu Octavian Goga. Ca și pentru Goga, și pentru Vieru unitatea națională este „un vis neîmplinit”, „copil al suferinței”, exprimat sub

forma unei epistole, în care se îmbină sentimentele fraterne cu durerea și regretul: „Din Basarabia vă scriu/ Voi, frați de dincolo de Prut,/ Vă scriu cum pot și prea târziu,/ Mi-e dor de voi și vă sărut/”

Textele din *Album* sunt de trei feluri: mai întâi o amplă evocare biobibliografică, de fapt o monografie realizată de Victor Crăciun, un statornic prieten și admirator al poetului, micromonografie ce se adaugă celor scrise de Fănuș Băileșteanu și Virgil Nistru Țigănuș. Sunt apoi texte de interpretare critică și exegeză istorico-literară semnate de C. Ciopraga, Eugen Simion, Theodor Codreanu, și numeroase evocări sentimentale datorate P.F.Teotist și P.F.Daniel, și multor scriitori români prieteni de la Nichita Stănescu, Marin Sorescu și Ioan Alexandru până la albaulienii Ion Mărgineanu și Ioan Băscă.

Albumul Grigore Vieru este un omagiu adus regretatului poet basarabean, de Alba Iulia, orașul Unirii din 1600 a lui Mihai Viteazul și orașul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. Grigore Vieru a fost de câteva ori la sărbătoarea aniversară a Marii Uniri de la Alba Iulia, devenită după 1990, Ziua Națională a României, așa cum a fost și oaspetele unor ediții a Ligii Culturale a Românilor de Pretutindeni, ținut tot la Alba Iulia. De aceea se cuvine să menționăm cu prețuire și recunoștință numele celor care au contribuit la apariția, în admirabile condiții grafice, a acestui Album omagial: Ion Dumitrel, președintele Consiliului Județean Alba, Ștefan Bardan, prefectul județului și Mircea Hava, primarul orașului Alba Iulia.

Închidem *Albumul*, după ce l-am răsfoit cu încântare și parcă auzim vocea șoptită a poetului rostind ca un alt „testament literar”- legământul pentru Eminescu: „Știu: cândva la miez de noapte/ Ori la răsărit de soare/ Stinge-mi-s-or ochii mie/ Tot deasupra cărții sale.”

ION BUZAȘI

¹ *Grigore Vieru*. Omagiul adus memoriei poetului de orașul Marilor Uniri-Alba Iulia, Liga Culturală a Românilor de Pretutindeni și Editura Semne, 2009

Îmi las capul pe genunchi,
 Vorbesc în limbi moarte ;
 Strig prețul cărnii invers.
 Nu cântăresc ;
 Mă vând pe bucăți
 În piața sută la sută de vegetale
 Aștept mușterii
 Să-mi facă safteaua !
 Eu sunt samsarul cu
 Poeme de dragoste,
 Sunt omul tău cel mai bun,
 Care mi-am pus capul
 Pe viitorul butuc.
 Acum.
 Poate fi prea devreme
 Să-ți vinzi fratele,
 Ca să-mi slavezi pielea
 Întinsă ca o leoaică gemând
 Pe podele.

Vă scriu despre dragoste
 De aici
 Din
 Sicriul plin cu litere nefălțuite.
 Locuiesc
 Într-un buzunar de zețar
 Ce a tipărit manifeste.
 Fragilă-i penița de sticlă
 Cu care trăgeam odată
 Brazda și dreptatea
 Pe strada nepietruită.
 Dinaintea mașinăriei
 Ce se apropie,
 Vine ca un vultur
 Și-mi ciugulește ficatul,
 Țin cu amândouă mâinile
 Deasupra capului
 Cununa cu toți spinii
 Imaginii publice
 În flăcări.

Mi-a trecut norocul
 Pe lângă ureche.
 Glonț pirotehnic fără focos.
 De acum
 Se cade să iert
 Greșeala greșiților
 În numele Păcii probabile.
 Dragostea mea nouă
 Nu mai are sens
 Aici
 În amfiteatrul

Cu vulgul ce clănțăne semințe
 Și artiști fluierând
 Zeița din tragedia antichității.
 Încă o dată pe ziua de astăzi
 Ard pe rugul conștiinței,
 Timp în care
 Tata cu mama
 Trag în dreapta și-n stânga
 Cămașa-mi
 Răstignită
 Între tineri tâlhari.

Autoportretul perfect
 Și o ceașcă de ceai chinezesc.
 Stop cadru fără egal
 Printre
 Liniile frânte din șale
 Pe un ecran uriaș.
 Și vremea-i albastră,
 Și nisipul e verde
 Scaieții dau floare,
 Sămânța germinează
 Pe buzele mele mușcate
 De sare.
 Sunt un om liber!
 Strig mut.
 În căușul de palmă
 Mă ascund ca o pâine
 Neagră, sațioasă,
 Fără idealuri.

Dumnezeul meu
 Este prizonierul perfect
 Din împărăția zăpezii.
 Singurul fără de pată,
 Căutător de aur
 Și vânător de reni din
 porțelanuri...
 El
 Mă așteaptă cu lampa pe masă
 Și cărțile de joc,
 În avanpostul pavat

Cu pașii copilului care am fost.
 Un loc de rezervă perfect
 Locul de unde Paradisul
 Se vede cu portocali înfloriți
 Și penele păsării de cenușă
 Încă arâzând.

Deodată
 M-am hotărât!
 Semnez pactul cu paznicul
 Celulei în care
 Șobolanii
 Macină piatra de var.
 Locul meu preferat este în
 picioare
 La galerie,
 Unde
 Studenții fluieră dirijorul
 Pe strapontină.
 Bat ritmu-n picioare
 Și golul în aer.
 Dincolo de cortina
 Îmbâcsită cu milă creștină
 Iapa albă paște miriștea
 Poveștii reciclate
 Din cioburile lentilelor de
 contact.

Sunt la liman
 Mă scald
 Într-o lacră de sare
 Fără să știu că am scăpat
 Pentru ziua de azi
 De-nserare...
 Fac pași în pași
 Prin nămeți de petale
 Și
 Cuvintele nerostite
 Prind floare devin
 În locul lor
 Din dicționare.
 Bula de frică se sparge
 Și eu iubesc nebunește
 Zidul
 Care mă strânge-ntre șale.
 Altă iederă fumegă verde
 În spațiul
 De unde tobele nu se mai aud
 Decât așa,
 Ca un țiș de sămbure
 germinând
 În pântecul piersicii.

MELANIA CUC

Printr-o fugă, dar care ?

O tânără din cercul de prieteni ai fiului meu mă întreabă deunăzi ce rost a avut să fi scris eu, la viața mea, cărți de poezie, literatură, în general. Dar acum, acum ce rost mai are, devreme ce nu câștigăm nimic și nu citește mai nimeni ?

Întrebarea e suavă și fără urmă de răutate, vine natural de la o ființă nedumerită dintr-o generație născută cu calculatorul alături, căreia i se spun povești bizare dar de oroare, despre comunism. E generația emo și a planetei Pandora.

Încerc să încropesc un răspuns simplu și coerent dar îmi dau seama pe loc cât de neconvingătoare sunt.

Îmi amintesc cum mi se punea un nod de silă în diafragmă când prin interviuri, mă întreba câte un redactor : De ce scrieți ? Care e crezul artistic ? și alte întrebări din astea reușite tare, care te obligau sau să pari idiot sau să renunți jenat la toată istoria...

Trăiesc iar în orașul București care nu încetează să mă uimească cu toate ale sale. Fără de care, se pare că nu pot, și-mi amintesc mirosul trotuarelor stropite de dimineață, acum patruzeci de ani de ani. Mirosea a praf cald, a răcoare, într-un fel mirosea a poftă de viață.

*

Cărțile bibliotecii mele răspândite pe etajere acoperite de praf sau îngrămădite pe trei rânduri sau în cutiile de carton burdușite din apartamentul pe care nu reușesc nici măcar să îl închiriez ca lumea, așa de prost e, sau din cava blocului în care locuiesc sau din podul casei din satul de munte unde trăiesc ai mei.

Nimic, un nimic scris cu litere de-o șchioapă, o deziluzie vastă ca o zi de vară, o vară caniculară, lipsită de orizont. Unde sunt?

Cine sunt?

Trăiesc propria mea viață sau o repetiție pentru altceva, un altceva al altcuiva, de ce a trebuit să mă reîntorc aici, în aceeași cameră, în același loc strâmt, într-un continuu proiect înăbușit?

Nu știu câtă dulceață și nu știu câtă otrăvă a pus în mine acel oraș al trecutului..

Nu știu de ce el începe să fie obsesiv, un personaj mai important decât personajele din jurul meu.

Știu doar că ceea ce scriu devine o lamentație fără noimă după un timp pierdut și după un loc pierdut.

Ca să fiu perfect banală adaug că, doar după ce pierdem ceva, putem afla valoarea reală a acelui lucru.

*

Locuri în care am fost liberă

Am fost liberă la New York într-o dimineață de vară dar nu mai știu luna, puteam să mă mișc pe câteva străzi încolo și înapoi, țin minte cum am mâncat un ou pregătit pe o tablă încălzită și cum am cumpărat umbrela albă cu buline roz. Eram pe strada 38 sau pe Third Avenue ?

Am fost liberă în Venezuela pentru că făceam ce vream cu toate că nu mă puteam mișca unde vroiam eu, asta e interesant, la Jiguerote, la țărmul Caraibelor.

Am fost liberă la Viena, câteva ore, pe Mariahilfer Strasse. Am fost liberă ore întregi la Paris, în ziua când m-am dus spre Puteaux, cât am fost singură prin parcuri, pe străzi, când cumpăram lingurițele daneze, când mergeam la înnot.

Am fost liberă în perioada aceea de la Mogoșoaia, când eram singură, anul 80 cred, și urmau să mă dea afară din casă, pe urmă o zi, în postul mare, când locuiam deja în Alea Băiuț, dar Aurel plecase în state și mă plimbam pe Splaiul Dâmboviței și făceam ce voiam. De adăugat când îmi mai amintesc să mai fi fost liberă...

Am fost liberă în toată perioada în care așteptam venirea pe lume a primului meu copil și puțin până după nașterea lui. E adevărat că nu aveam bani, slujbă, eram într-o situație de nedescris, dar totuși eram liberă, de altfel mă și cam așteptam să mor.

Când am mai fost liberă oare? Așa, să o iau de una singură și să fac ce vreau.

Oricum, puțin.

Paradoxul vieții mele este că că, în realitate, am trăit într-un fel de temniță impusă de situații sociale, ideologice, familiale, de responsabilitate, vorbe, vorbe...

Am avut o stofă de victimă. Cât va dura asta și cum se va elibera ea, victima. **Printr-o fugă, dar care ?**

Ăsta e titlul unei cărți pe care am scris-o în românește și am îndrăznit să o dau unei edituri. Nu mi-o vor publica. Nici măcar nu au catadicsit să mi-o spună, m-au tratat cu aroganța la care poate mă așteptam...

Revin la tânăra care mă întreabă, totuși, de ce scriu? La ce bun? Vine o clipă în care ne vom întreba asta tot mai mulți, tot mai des.

În realitate, m-am întors în țară ca să scriu în românește, ca să public aceste cărți.

În realitate, mi-e rușine să spun asta. Întoarcerea aceasta pare o neputință. O neputință cu stofă de victimă.

CLEOPATRA LORINȚIU

Părinților mei

Trecea o femeie croșetată de ochii bărbatului ce o privea.
*
Brancardieri pe muguri. Spune-mi, te mai naști?
*
Un pește se zbătea sub tălpile lui Noe și îi creșteau picioare spre a-l merge îndărăt.
*
Ne e atât de dor că sinuciderea se-ntoarce!
*
Ne intuim până când dăm de alții.
*
Ia ștreangul unui spânzurat în ploaie și spală-te cu el pe spate, cu săpun!
*
Văduvele marilor artiști sunt uși ce scârțâirea și-au mutat-o în greierii Câmpiei Elizee.
*
În univers miros de măr plutește și Noe se rezumă la omizi.
*
Se joacă șah cu ochii noștri scoși și ne mirăm că se rostogolesc spre negru.
*
Unde se leaga iarba de jos cu iarba de sus, acolo apare omul, nod!
*
Adevărata caligrafie e târârea picioarelor unui rănit!
*
Scaun electric stingându-se sub condamnat de apa genunchilor celor patru picioare.
*
Scaun stingând rugul unde-i pus, plângând reumatismul picioarelor sale.
*
Nimeni n-a dat pomană pentru evaporarea apei!
*
Nimeni n-a dat pomană pentru evaporarea apei în fața căreia am încremenit privindu-ne!
*
Ce vierme să fii să rozi efebul atunci când lumina cade în vid?
*
Sunt oameni care de atâta veghe fac gălăgie doar când macină cafea.
*
Când se făcuse scorbură-n răbdare, noi, ca din mamă, din dansa am ieșit.
*
Seninul e crâncen în felul lui.
*
Mă doare mâna cu care-a murit calul...
*
Ne îngrădim cu păsări în cădere. Și ce vecin ne e Dumnezeu!
*
Pe sub etcetera stăm viermi ca pe sub piatră.
*
E ora când macii nu mai miros a mâini...
*
Un clopot se chinuie să bată în miere ca noi să ne-ngropăm mai fericiți.
*
Privește-ți fața, spală-te pe ochi și lasă-ți privirea să-ți fugă pe ape. De va veni ecou, e bine.
*
Să fugi cu facla mereu din casă-n casă și să constăți că arde carnea ta.
Ce vers ești, Doamne, fără de poem, te tac, că mă înalț, atât de tare.

*
Stai mai verset ca ochiu-n pleoapă, de-o putrezire nu te descâlța...
*
Tăciunele te naște ca o mamă, se face zi de la laptele lui.
*
Numai desculță miroși a linie dreaptă, în umerii tăi se împlântă-albatroși.
*
Uneori parcă aș închiria marea să am în sarea cui ca pâine mă mânca.
*
Dă cu mixerul prin vid și-ți faci rochie de mireasă cu trena ca un coccis nențeles.
*
Femeie, căzută sub lupa dezordinii, te încălzești la narcisul ce ești.
*
Se-nvârte casa-n jurul stelei tale ca vinu-n pâlnie de duh urcând.
*
Călugăreni în sânul unei mame. Ce mlaștină cu alb de ochi patern!
*
De umbră-ți coși bucăți de viață dură cum soldații nasturii pe front...
*
Ca apa minerală-n răsuflare putrezim de sete și bem în urma dărelor de duh.
*
Nu-i niciun Dumnezeu capabil să devină gaură-n curea!
*
Ce haină de bun-simț să agățăm în genele femeii lumii, moarte?
*
Încrucișări genetice cu piatra copacilor le facem contra Arcei mari...
*
Dau mâna doar cu trena ta de nuntă, ca să te pot, mamă, afla și eu!
*
Există moarte numai pe-apucate, vai, ce continuu bufet suedez!
*
Calul din Troia a plâns cu soldați. Istoria tăia pe-acolo ceapă!
*
Trupuri însirocate cu solstiții în echinoxul menstrelor de brazier!
*
Ies sânii tăi ca pâinile din vatră și sunt destule să-mi acopere-un mormânt!
*
De cât ne-am ospătat unul din altul, caria-n dinți ne-o fi ajuns la nimb...
*
Suntem așa de seci încât, pentru-un sărut ultim, recuperăm salivă de pe timbre...
*
Marea fuge de sub pești sub pașii tăi, pe mal, să eșueze. Nu-nțeleg cine piere.
*
Măduva mi-o duci cu lesă prin vecie, o simt cravată și mai apoi fular...

DARIE DUCAN

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

IOAN MARIN MĂLIŢĂŞ: PENTARHIA - PENTARHIAS,

VOL. II

Părintele Arhimandrit dr. Ioan Marin Mălinaş semnează, în editura Presa Universitară Clujeană, volumul al II-lea al impunătoarei sale lucrări despre Pentarhie, concepută ca o trilogie, deşi fiecare din cele două volume apărute până acum (primul la începutul anului 2006) are două tomuri, care vor fi urmate de un alt volum, II/3.

Tomurile celui de al doilea volum se intitulază „Biserica Catholică Ortodoxă şi patriarhii acesteia până în secolul al VIII-lea. Între moştenirea Chalcedonului şi încercarea de codificare a dreptului canonic prin Sinodul quinisept 691-692”, respectiv „Regeste imperiale şi patriarhale privitoare la Sinoadele Ecumenice, 325 – 787”.

Manualul de Istorie Bisericească Universală cunoaşte pentru mileniul I trei mari epoci: primele trei secole, 1 – 325, epoca sinoadelor ecumenice, 325 şi 787, şi secolele VIII-XI, 787 – 1054, iar istoria Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului cuprinde două etape, a celor şapte sinoade ecumenice, 325-787, şi a Pentarhiei, şi etapa 843-1204, precizează autorul în prefaţa cărţii. Cât despre volumul II din Pentarhie, acesta prezintă lista patriarhilor, precum şi situaţia Bisericii din Patriarhiile Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului şi a Catolicozatului Asirian (impropriu numit „nestorian”) până la sfârşitul secolului al VII-lea.

Ținând cont de evoluţia istorică şi canonică a celor patru mari grupuri sau ramificaţii ale Bisericii: asirieni („nestorieni”), monofiziţi, ortodocşi şi latini (romano-catolici), autorul consideră că se poate vorbi de patru feluri de „ortodoxii”: preefesiană, precalcedoniană, latină şi romeică sau bizantină (acestea două fiind calcedonienii), dar lansează şi afirmaţia că, de fapt, deciziile de la Chalcedon, din 451, nu au fost aplicate în deplinătatea lor nici până astăzi. Astfel, asirienii au receptat doar primele două sinoade ecumenice, Niceea 325 şi Constantinopol, 381, monofiziţii acceptă şi al treilea sinod ecumenic, de la Efes, 431, iar cele două Biserici calcedoniene au receptat în mod diferit deciziile din 451: Biserica Ortodoxă (romeică sau bizantină) a acceptat învăţătura diafizită, privitoare la cele două naturi ale lui Iisus Hristos – divină şi umană, dar a pus şi pune accentul pe firea divină; de aici – reprezentarea trupurilor spiritualizate ale sfinţilor, aversiunea faţă de trup, stălpnicii, scrupulozitatea excesivă faţă de păcat, cuminecarea rară şi ca o coroană a vieţii spirituale etc.; Biserica Latină a acceptat formal Chalcedonul, dar pune accentul pe firea umană a Lui Iisus Hristos – de unde reprezentarea foarte umanizată a sfinţilor, statuile, accentul mai mare pe Crăciun şi pe Sfintele Paşti, adică pe Naştere şi nu pe Înviere,

cuminecarea deasă, accentul pe autoritatea petrină a primatului, respingerea canonului 28 etc. Pentarhia reconfirmată şi proclamată în mod festiv la Chalcedon nu a fost agreată la Roma Veche, de teama ştirbirii privilegiilor petrino, adică a primatului.

Convingerea autorului este că „modul diferit de receptare şi aplicare a deciziilor de la Chalcedon a programat şi ruptura dintre greci şi latini, constituind germenii schismei de la 1054, recte 1204”.

O altă precizare importantă pe care o face Arhim. Ioan Marin Mălinaş este aceea că înainte de încheierea acestei lucrări a primit cartea Părintelui diacon prof. dr. Ioan Ică jr., „Canonul Ortodoxiei I, Canonul Apostolic al primelor secole” (Deisis/ Stavropoleos, Sibiu, 2008, 1039 p.), unde este explicată noţiunea de „Biserica Catholică Ortodoxă”, pe care o acceptă şi o aplică ca termen tehnic în lucrarea de faţă.

Un capitol de mare interes este şi acela intitulat „Despre Islam în contextul etniei arabe, siriene, copte şi persane”, cu subcapitolele Cronologia Islamului până în secolul al VIII-lea, Instituţia Califatului Ereditar (632-661) şi Electiv (661 – 1924), Creştinism şi Islam în primele secole de coexistenţă” etc.

În prima fază de extensiune a Califatului Arab, în teritoriile creştine şi din cadrul Imperiilor Bizantin şi Persan, scrie autorul, trebuie să remarcăm o simbioză creată între Islam şi monofiziţi, cu justificări şi interese

proprii, de fiecare parte: monofiziţii preferau stăpânirea arabă, din ură faţă de romei şi faţă de deciziile Chalcedonului, impuse de împăraţii de la Constantinopol, la care se adaugă fobia elenismului. Califii arabi aveau nevoie de monofiziţi, de etnie arameică, arabă sau arabofoni, pentru că nefiind greci şi urându-i pe aceştia, contribuiau la consolidarea stăpânirii islamice în fostele teritorii imperiale. În momentul în care musulmanii au devenit majoritari, relaţiile lor cu monofiziţii au cunoscut o nouă formă de desfăşurare. În Imperiul Persan, situaţia a fost alta: acolo zoroastrienii îi persecutau pe creştini, şi după anul 640 persecutorii şi

persecutaţii au avut aceeaşi soartă din partea noilor stăpâni, cuceritorii Califatului Arabo-Musulman. Aşa se explică şi gestul monofiziţilor din Alexandria, care, după anul 641, adică după retragerea armatei bizantine din oraş, au deschis de bună voie porţile oraşului, predându-se noilor cuceritori, în speranţa ca aceştia „nu vor fi mai răi decât bizantinii”.

În întregul ei, cartea este remarcabilă prin bogăţia de documente pe care le conţine, putând fi, fiecare în parte, sursa altor cărţi ale aceluiaşi autor sau ale celor care se vor dedica unui subiect sau altul.

VERA MARIA NEAGU

Istoria ilustrată a României: lansare la BP O.Ghibu

La Biblioteca Publică *Onisifor Ghibu* din Chișinău, a avut loc lansarea unui volum de excepție - ***Istoria ilustrată a României***, în prezența acad. Ioan Aurel Pop din Cluj, unul din coordonatori, și Anatol Vidrașcu, directorul general al Grupului Editorial *Litera*, care a editat această carte minunată sub auspiciile *Litera Internațional* de la București.

Este un volum unitar și inedit, elaborat după 15 ani de la căderea comunismului în România, care prezintă rezultatul sintetizării unor cercetări recente, care aduc noi interpretări față de trecutul românilor. Urmărind firul cronologic, lucrarea urmărește scopul reconstituirii istoriei milenare prin prisma adevărului, cultivând convingerea că asumarea și cunoașterea trecutului oferă cheia înțelegerii viitorului. Este cu adevărat o lucrare de referință cu un volum de peste 600 de pagini, 1345 de ilustrații color și 39 de hărți, de asemenea color, care susțin și îmbogățesc în mod substanțial textul documentat al volumului.

Cartea prezintă interes în Basarabia în primul rând pentru profesorii de istorie, savanții din domeniu, studenți de la facultățile de istorie, liceeni, dar și pentru toți cititorii pasionați de adevărul istoric.

Din această categorie și nu numai, s-a constituit publicul numeros venit la lansare pentru a lua cunoștință de *Istoria ilustrată a României* din prima sursă, ascultând punctele de vedere ale unor istorici din Republica Moldova, care au dorit nu numai să elogieze meritul efortului celor care au pus umărul la editarea volumului, dar au făcut propuneri întru colaborare pe viitor la apariția unei noi ediții pentru îmbogățirea compartimentului despre Basarabia, destul de sumar prezentat și lichidarea unor mici erori regretabile. În acest sens, au analizat lucrarea Sergiu Musteăță, președintele Asociațiilor Istoricilor din Moldova, Valentin Constantinov și alți absolvenți ai Facultății Istorie și Filosofie a Universității *Al. Ioan Cuza* din Iași. Cu deosebită savoare a fost ascultat cel mai tânăr academician din România, Ioan Aurel Pop, care a reușit în minute numărate să facă o incursiune istorică de la începuturi până în prezent, salutând dorința de colaborare pe viitor cu istoricii din Republica Moldova.

Concluzionând, editorul Anatol Vidrașcu a menționat că anul curent pentru Grupul editorial *Litera* este unul care marchează cele două decenii de activitate, motiv pentru care s-a dorit a se veni către acest eveniment și cu o lucrare pe măsură. Deci, *Istoria ilustrată a României* este un dar aniversar pentru românii de pretutindeni. Referitor la colaborarea cu istoricii din RM, Domnia sa a îmbrățișat cordial propunerile, asigurându-i că este foarte mulțumit de contribuția pe care își vor aduce-o în viitorul apropiat, exprimându-și convingerea că noua ediție completată și revăzută să poată fi editată în luna mai 2010. Lansarea cărții s-a mai bucurat de prezența fostului președinte al RM, Petru Lucinschi, a fostului ministru al culturii Ion Ungureanu, a actualilor parlamentari Ion Hadârcă, Corina Fusu ș.a

Casă Nouă pentru Biblioteca Maramureș

La evenimentele culturale de mare importanță din capitala Republicii Moldova, desfășurate în ultimul timp, se înscrie și redeschiderea Bibliotecii Publice *Maramureș*, amplasată de data aceasta în sect. Centru al Capitalei (anterior a fost în sect. Buiucani) la Centrul de copilarie, adolescență și familie.

Inaugurarea a avut loc cu prezența mai multor personalități marcante de pe un mal și altul al Prutului, secundați de public numeros, setos de manifestări culturale. De la bun și salutar început, pretorul **Vladimir Șarban** a mulțumit **Lidiei Kulicovski**, directorul Bibliotecii Municipale *B.P.Hasdeu*, pentru onoarea de a găzdui biblioteca, care, vine să acopere o necesitate stringentă de lectură într-o zonă de margine a Chișinăului, văduvită de instituții biblioteconomice. Grație faptului că au fost anulate vizele pentru cetățenii români, impuse de fosta conducere comunistă, la eveniment au participat: **Teodor Ardelean**, directorul Bibliotecii Publice din Baia Mare, ctitorul de la început al Bibliotecii Publice *Maramureș* din Chișinău, care a fost deschisă în anul 2001, însoțit de o parte din echipa sa **Alina Lemnean**, **Simona Domota**, **Ioana Dragota**, **Sorina Sandor**, **Micle Ioan**, veniți, ca de fiecare dată, cu donație de carte, de data aceasta lotul fiind destul de considerabil - de 10 000 mii de exemplare, constând din literatură valoroasă, inclusiv dicționare și enciclopedii, des solicitate mai ales

de cititorii care fac parte din generația tânără - studenți și elevi de la instituții de învățământ.

Aceeași Lidia Kulikovski avea să menționeze că datorită bibliotecilor-filiale de carte românească din sistemul municipal, deschise și tutelate de instituții biblioteconomice din București, Constanța, Cluj-Napoca, Târgoviște, Baia Mare, Alba Iulia, Bistrița-Năsăud, Târgu-Mureș, Focșani din România, până în prezent în număr de nouă, a fost posibilă schimbarea proporției de carte românească, ajungându-se la cincizeci de procente, față de nouă procente, cum se atesta în primii ani de renaștere națională. La rândul-i, Teodor Ardelean și-a exprimat mulțumirea că împreună cu oameni inimoși din alte zone din Țară, s-a reușit schimbarea statisticilor din Basarabia la capitolul carte românească. Bucuria bibliotecarilor și cititorilor cu mesaje călduroase a fost împărtășită și de acad. Mihai Cimpoi, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, scriitorii Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Vlad Zbârciog, Vlad Pohilă, Iulian Filip, Ianoș Țurcanu, profesorii universitari Vasile Șoimaru, Lidia Grosu ș.a.

Manifestarea a fost întregită de vernisajul unei expoziții de fotografii a jurnalistului Andrei Viziru, fiind prezentată de scriitoarea Claudia Partole și prof.univ.Victoria Fonari, conducătoarea cenaclului literar *Magia cuvântului* de la Biblioteca Publică *Maramureș*.

Pagină de RAIA ROGAC

CER ȘI GÂND

La început de iarnă românească, sărbătorile, aceste ferestre de lumină, bucurie și reculegere se țin lanț. De la Sfântul Nicolae la Crăciun și pâna la Sfântul Ion, românii trăiesc în atmosfera binecuvântată a neasemuitelor colinde luate de licărul alb al stelelor și de Steaua miraculoasă care a făcut ca magii să pornească în insolita călătorie al cărei traseu a fost păstrat în fermecătoare incantații. Apoi, în cumpăna iernii, privirea și gândul se înalță spre o altă Stea, căreia străbunii mai îndepărtați sau mai apropiați, pentru că au văzut-o ca fiind cea mai strălucitoare, i-au zis atât de frumos LUCEAFĂR. Și, privind mereu cerul, ei l-au văzut pe acesta "deseară, de dimineață, de miez de noapte și chiar LUCEAFĂR MARE DE NOAPTE, adică HYPERION", așa cum i-au spus cei cu mai multă carte...

Și, pentru că a purces a călători prin lumea armoniilor universale, pe toate cărările complicate ale cunoașterii, HYPERION-EMINESCU a pătruns tainele acestora și prin cuvânt ales, le-a cuprins în armoniile pământene ale versurilor mai expresive, mai muzicale și mai lesne percepute de mintea și inima omului decât demonstrația rece a calculului matematic și astronomic. Și poate că gestul nu este rezultatul unei întâmplări, ci mai curând dovada faptului că Eminescu a pătruns (prin cine știe ce căi) coordonatele ascunse ale unor legități implacabile. Poetul emite unele idei cosmogonice, idei privitoare la nașterea, evoluția și moartea universului. Eminescu însă nu și-a propus să alcătuiască o cosmologie, dar ideile sale cosmice sunt uluitoare, surprinzând pe oricare cititor avizat. De la viziunile grandioase din poemul "Memento mori" scris în 1872, la vârsta de 22 de ani, la poemul "Luceafărul" (1881) și "La steaua" (1886), poetul anticipează cu trei decenii Teoria Relativității lui Einstein: "Porni luceafărul. Creștea/ În cer a lui aripe/ Și căi de mii de ani treceau/ În tot atâtea clipe/ " (*Luceafărul*), sau "Icoana stelei ce-a murit/ Încet pe cer se suie;/ Era pe când nu s-a zărit/ Azi o vedem, și nu e" (*La steaua*).

Următorul salt este făcut prin apariția celor două poeme "Rugăciunea unui dac" (1879) și "Scrisoarea I" (1881), poeme reper pentru cercetătorii care s-au

referit la ideile cosmogonice ale lui Eminescu, respectiv Cezar Papacostea, Dan Smîntînescu și nu în mică măsură George Călinescu, afirmându-se că aceste două poeme ar fi suferit o așa-zisă influență indică. Așadar, ca urmare a unei informări insuficiente, s-a afirmat că: a) "Rugăciunea unui dac" ar avea ca sursă de inspirație Imnul Rig-Veda 10121

și b) "Scrisoarea I" ar avea ca sursă de inspirație Imnul Rig-Veda 10129. Dar, după cum se va vedea, diferențele sunt clare: a) din punct de vedere ideatic, în imnul Rig-Veda 10121 închinătorul indic cere divinității, lui Prajapati, ca, în schimbul ofrandelor aduse să i se dea avere, viață tihnită, huzur chiar, tot ceea ce înseamnă existență pământenă în concepția ei strict materială, opulentă.

În "Rugăciunea unui dac", dacul cere lui Zalmoxis, părintele suprem, să-l despovăreze tocmai de existența materială, fizică, pentru ca să poată să dispară în stingerea eternă, să treacă în absolut. Dematerializarea

ființei – prin ruga pe care dacul o ridică spre Cel Care "El singur zeu stătu-au nainte de-a fi zei" – înseamnă distrugerea și dispariția pe rând a elementelor corporale constitutive, de la ochi - la inima și până la totala transcendere în spirit etern: "Și tot pe lângă-acestea cerșesc înc-un adaos:/ Sângăduie intrarea-mi în vecinicul repaos". Cercetătoarea născută în peninsula indică - Anita Bhose – în lucrarea sa "Eminescu și India" neagă orice urmă de influență indică, declarând că "Rugăciunea unui dac" are un izvor autohton de inspirație, iar pesimismul din final este o notă tipic eminesciană.

Livia Maiorescu Dymzsa, fiica lui Titu Maiorescu, referindu-se la cele două poeme eminesciene afirma: "Eminescu avea o bogăție de idei în capul său. Ce-i trebuia lui imitație? Nu e mai ușor să iei din belșugul tău decât să te chiniești cu imitația?"

b) Al doilea poem eminescian de așa-zisă influență indică este "Scrisoarea I", care ar avea ca motiv de inspirație Imnul Rig-Veda 10129. "Scrisoarea I" este o lucrare de largă respirație în 156 de versuri, cu o măsură metrică amplă de 16 silabe, despre care s-a spus și se spune că ar avea ca idee centrală condiția omului de geniu în lume, discutabila glorie a numelui său după moarte. Dar în segmentul cuprins între versurile 41-80, Eminescu dezvoltă ideile sale cosmogonice, iar versul 41 "La început, pe când ființă nu era, nici neființă" cât și primul vers al rugăciunii "Pe când nu era moarte, nimic nemuritor," au asemănări cu primul vers din

Imnul Rig-Veda 10129 tradus de Eminescu din limba germană: "Atunci neființa, ființa nu era". Răspunsul lămuritor vine de la Mircea Eliade, care afirmă: "Toate miturile sunt variante ale Mitului Originii .

Toate miturile cosmogonice încep cu formula : "La-nceput nu era nici ființă nici neființă". Acesta este locul comun al celor 9 cosmogonii cunoscute: Biblia, cap.I Facerea 1,2; Poemul mesopotamian "Enuma Elish"; Textele piramidelor, Piramida lui Pepi, Publius Ovidius Naso, Metamorfoze – Haosul, Creațiunea - ; Cosmogoniile Maya; Cosmogonia Persană; Cosmogonia Chineză; Lucian Blaga: Trilogia Cunoașterii (Spațiul Transcendental, Marele Anonim); și chiar Vasile Alecsandri, în poemul "Legenda ciocârliei" (1875). La distanță în spațiu, în timp, sau concomitente, cosmogoniile (ideile cosmogonice) se circumscriu unor elemente centrale comune, acel "loc comun", dovedind nu numai capacitatea indivizilor dotați de a interpreta diacronic microcosmosul (Eminescu – în "Memento Mori", Victor Hugo în "Legenda veacurilor", Madacs în "Tragedia Omului"...) dar și cutezanța de a pătrunde tainele macrocosmosului. (Vezi Gabriel Gheorghe, S.C.C.R., vol. II, 2005).

Se știe că fiecare teorie cosmogonică se sprijină pe trei etape cosmice:

1.Etapa aporeică (aporein – gr.= a se îndoi) etape de nesiguranță de îndoială:

"La început, pe când ființă nu era nici neființă"...

2.Etapa Big-Bang – explozia, punctul-Tată care naște universul

3.Etapa evoluției, a expansiunii universului și apoi a intrării sale în degradingoladă și moarte.

Se regăsesc aceste trei etape în opera eminesciană citată?

Răspunsul confirmativ îl dă, de data aceasta, știința, achizițiile sale de ultimă oră.

Anul 2006 se pare că a fost anul în care și mass-media din România a prezentat concluziile cercetărilor cosmogonice ale unuia dintre cei mai mari fizicieni din lume STEPHAN HAWKINGS, profesor de matematici aplicate și fizică teoretică, titular la Universitatea din Cambridge, membru al Societății Regale, membru al Academiei de Științe a Statelor Unite, distins cu numeroase premii și 12 titluri de onoare etc. Un paralelism între extrase din articolele sale "Originea Universului", "Începuturile Timpului" etc. și conținutul unor versuri din opera eminesciană va reflecta nu numai fascinația ci mai ales realitatea ideilor cosmogonice ale lui Eminescu:

1.Etapa cosmică aporeică. Stephan Hawking: "În anii '20 (1920 n.n.) Edwin Hubble a observat că galaxiile se îndepărtează de noi, cu alte cuvinte universul nu este static (...) ci este în expansiune (...). Dacă se ia mișcarea prezentă a galaxiilor și se derulează înapoi, se pare că acestea converg către un punct, undeva între 10 și 20 miliarde de ani în trecut. Universul putea fi caracterizat ca având temperatura și densitatea infinite și dimensiunile infinitezimale. Înainte de explozie, putem considera universul ca pe un punct care nu conține nimic. Cu ajutorul mecanicii cuantice și a Teoriei Relativității, s-a demonstrat că materia poate fi creată din energie sub forma de perechi de particule materie-antimaterie." (S.H. 2006)

Mihai Eminescu. În versurile poetului, începutul apare (extrem de relevant) învăluit în incertitudine într-un haos reletiv, stăpânit de energii latente antinomice, aflate în expectativa concentrată a unui echilibru gata să se rupă: "La-nceput pe când ființă nu era, nici neființă,/Pe când totul era lipsă de viață și voință,/Când nu s-ascundea nimic deși tot era ascuns.../Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns/...Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface,/ Și în sine împăcată stăpâna eterna pace"/. (M.E. 1881,"Scrisoarea I").

2.Etapa a II-a cosmică : Big-Bang-ul, explozia, punctul-Tată care naște universul.

Stephan Hawking: "După momentul Big-Bang (explozia), la aproape 300.000 de ani, atomi stabili de hidrogen și heliu se aglomerează în nori de gaze numiți nebuloase (haos n.n.) care încep să crească atrăgând cât mai mulți (nori), devenind din ce în ce mai denși și mai fierbinți. În cele din urmă, centrul acestor nori a devenit atât de dens și fierbinte încât a explodat în reacții nucleare uriașe. Atomii de hidrogen au început să fuzioneze și norii s-au transformat în gigantice mingi de foc. Așa s-au născut primele stele... și așa s-a născut și soarele nostru". (S.H. – 2006).

Mihai Eminescu : "Dar deodată-un punct se mișcă ..., cel dintâi și singur. Iată-l/ Cum din haos face mumă, iară el devine tatăl/... Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,/ E stăpânul fără margini peste marginile lumii.../De-atunci negura eternă se desface în fâșii,/ De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii"...(M.E. 1881, "Scrisoarea I"). Similitudinea celor două ipostaze este atât de evidentă încât comentariile sunt de prisos.

Etapă a-III-a cosmică este la fel de relevantă.

Stephan Hawking: ”Soarele nostru își va epuiza rezervele de hidrogen în circa 4 miliarde de ani., transformându-se într-o gigantică stea roșie ...din acest moment soarele își va pierde din strălucire treptat, devenind din ce în ce mai puțin luminos până când lumina sa se va stinge definitiv peste cimitirul înghețat al sistemului solar”. (S.H. 2006).

Mihai Eminescu :
”Soarele ce azi e mândru,
îl vede trist și roș/ Cum se-
ntinde ca o rană printr nori
întunecoși,/ Cum planetei
toti îngheață și s-asvârl
rebel în spaț/ Ei, din
frânele luminii și ai
soarelui scăpați;/ (...) Timpul mort și-ntinde
trupul și devine veșnicie./
Căci nimic nu se întâmplă
în întinderea pustie./ Și în

noaptea neființii totul cade, totul tace./ Căci în sine
împăcată reîncep-eterna pace...(M.E. 1881,
Scrisoarea I)

La capătul acestei scurte incursiuni în universul
eminescian, uimiți de profunzimea gândirii sale în
cele mai importante dar și cele mai dificile domenii
ale existenței noastre în micul și marele cosmos două
întrebări se nasc: A fost Eminescu un inițiat?...

A avut Poetul intuiții geniale?...În loc de răspuns
ferm, vom menționa câteva considerații ale unor
personalități mai puțin citate de către exegeți :
”Eminescu este încă un necunoscut!” (dr. Gabriel
Gheorghe); ”Eminescu este cel mai mare liric
european, dar și un gânditor cum Franța și Germania
n-au dat încă!...”(Petre Țuțea); ”De multe ori poezii
se ridică la adevărurile esențiale dintr-o singură
bătaie de aripă, în timp ce savanții, torturați de
scrupule, nu îndrăznesc să se îndepărteze de
meterezul fișelor !..”
(Jerome Carcopino).

PROF. STELIAN RĂDUCANU

Inscripție în rouă

Adam fiind creat matur
Nu a avut copilărie
Codul – eclectic fiind, impur,
Substanța-i erosul mahmur
Foamea duală-n energie
Sațiul fiind de veșnicie
Rodește fii și fiice-o mie
Arbore-al vieții din azur.

Copii din flori

Copii din flori ei Cerului, se pare,
Ascuns rămâne-n Mit bătrânul zvon
Înmugurind prin științe-n calendare
Zvârlit din milenarul pantheon
Că suntem vinovați cu-n viitor
Pentru trecutul zeilor, și lor
Le închinăm altare și menhire
Filosofii ce moartea în neștire
Le naște și le stinge, prin iubire.
Eros primar sublim urzind fantasme
Ascuns renaște-n cosmice orgasme
Să iarăși salte-n veacuri ca în basme
Popoarele de neamuri,
Nemurire.

Romanță sau oratio vechio

Petale mici, ca picături de sânge
Pierduse trandafirul exilat
În parcul cel cu gard de fier ghimpat
Și arborii tușind neștiind a plânge

Pe verticala lor murind o parte
Cu vârfurile cuiburilor reci
Arborii cei neștiutori de moarte
Cu ochii îi dezmișci și îi apleci

Septembrie natal mă-mbrățișează
Și arborii sunt frații noștri muți,
Iar trandafirii care sângerează
Sunt despărțiri când vântul delirează
Prin paginile pașilor pierduți.

EUGEN EVU

ÎNTRE TIRANIE ȘI...TEORIE (I)

JURIȘTII LUI DUMNEZEU (EVUL MEDIU) ȘI JURIȘTII OMULUI (UTOPIȘTII RENAȘTERII). PIERDEREA SEMNIFICAȚIEI SACRE A EDUCAȚIEI ÎNTRU LEGE

În Evul Mediu timpuriu (sec. I-IV), Sfinții Părinți ai Bisericii (care încă nu suferise trista primă schismă) nu numai că n-au părăsit (cum s-ar putea crede, judecând după aparențe) educația juridică - ci au transfigurat-o în forma ei cea mai înaltă: contopirea intereselor umane cu cele divine, urmând traiectul divin - a poruncilor cosmice, cu cele pentru oameni - vizând subordonarea absolută față de exigențele Legii Divine. Evul Mediu făptuiește ceea ce nu va mai făptui niciodată, de atunci, vreo societate umană, istoricește constituită: tentativa, încordată la maxim, de a smulge Cetatea din determinările legilor terestre - pentru a o reda legislației celeste. Tânărul **călugăr**, dar și tânărul **aristocrat** sau **monarh** (socotii factori de influență și decizie definitivă, în Cetatea Medievală) trebuie să se învețe și să-i învețe pe ceilalți cetățeni, din straturile sociale următoare, să se supună, cât mai desăvârșit, legislației divine, întru **MÂNTUIRE** și, deci, recucerire a stării paradisiace (*"binele suprem"*, *"chipul asemănării cu divinitatea"* - cum formulau anticii).

Sfântul (Fericitul) Augustin (354-430 p. Ch.) - iar cu o mie de ani mai târziu, **Toma d'Aquino** și **Meister Eckhart** - în Apusul Roman - și **cei Trei Grigorie**, în Răsăritul Bizanțului (**Grigorie din Nyssa**, **Grigorie din Nazianz** și **Grigorie Palamas** - sec. IV p. Ch.), precum și **Vasile cel Mare** (episcop de Caesarea - 330-379), rup realitatea cadrului Normei în două:

a - pe de o parte, cetatea istorico-cezanică, terestră (Imperiul Roman),

b - căreia îi contrapun Cetatea lui Dumnezeu eternă : (p. 223) *"Există două cetăți: una a celor răi, alta a celor sfinți. Ele durează de la începutul neamului omenesc, până la sfârșitul lumii. Acum ele sunt amestecate prin trupuri, dar separate prin voințe. În ziua judecății, ele vor fi separate și cu trupurile... Ierusalimul e această splendidă cetate a lui Dumnezeu - Ierusalimul înseamna cetatea și societatea sfinților, iar Babilonul cetatea și societatea celor nelegiuți."*²

Izvorul acestei rupturi este, evident, în interiorul uman - dubla direcționare a iubirii: (p. 227) *"Două iubiri au făcut două cetăți: iubirea de sine dusă până la disprețul lui Dumnezeu, a produs cetatea*

*pământească; iubirea lui Dumnezeu, împinsă până la disprețul de sine, a produs Cetatea cerească."*³ Modul de acțiune va fi, logic, dublu și el: (p.227) *"Cea dintâi este posedată de pasiunea de a domina prin conducătorii săi, și prin ei asupra neamurilor pe care le subjugă; cealaltă se bazează pe serviciu reciproc, în timp ce conducătorii săi se devotează, iar supușii ascultă."*⁴ Sfântul Augustin sugerează că, dacă am face efortul de a vedea adevărul - legislația divină ne-am apropria-o mult mai ușor, firesc - pentru că ea este însăși firea adevărată a omului.

Scopul cetății cezariice este obscur - pe când al Cetății lui Dumnezeu este clar precum lumina divină: Cetatea lui Dumnezeu *"răspunde că viața veșnică este Binele suveran, moartea veșnică Răul suveran și pentru a merita pe una și a evita pe cealaltă trebuie să trăim bine. Iată de ce este scris: <<Dreptul trăiește din credință>>. Fiindcă noi nu vedem încă Binele nostru, trebuie să-l căutăm prin credință; apoi, a trăi bine nu vine de la noi înșine, așa că credința și rugăciunea noastră au nevoie de ajutorul Aceluia care ne-a dat însăși credința"*⁵.

Cetatea lui Dumnezeu nu este arogantă, nici nemiloasă cu cei obsedați de cetatea pământească - ea s-a instituit în forma supremă de chemare spre mântuire a întregii omeniri, de transfigurare supremă a sensului păcii, adică de intrare (până la asimilarea totală întru ea) cu Legea lui Dumnezeu: (p.241) *"Cetatea Divină cheamă la sine cetățeni din toate națiunile; ea alcătuiește și adună o societate de pelerini de toate limbile. Ea nu se preocupă să știe dacă ei se deosebesc prin moravurile lor, prin legile și instituțiile lor; ea nu se preocupă de pacea pământească, ce lipsește unora și pe care o au alții. Ea nu suprimă nimic, nu distruge nimic din obiceiurile lor; dimpotrivă, ea păstrează și observă tot ce, deși diferit în diferitele națiuni, este îndreptat spre unul și același scop al păcii pământești, numai să nu se opună nimic religiei singurului adevărat Dumnezeu suprem. În timpul acestui pelerinaj, Cetatea cerească se servește deci de pacea pământească; ea folosește tot ce se potrivește cu natura muritoare a oamenilor și cu înțelegerea despre voințele umane, în măsura în care pietatea și religia o permit, o favorizează și o doresc. Numai că ea orientează această pace spre pacea cerească,*

² -Sf. Augustin, *Civitas dei*, în P. Bernard Ștef, *Sfântul Augustin: Omul. Opera. Doctrina*, Colecția Sfinți Părinți și Doctori ai Bisericii.

³ -Idem, p. 227.

⁴ -Ibidem.

⁵ -Idem, p. 239.

singura pace veritabilă care poate exista între creaturi raționale. Această pace constă în societatea perfect ordonată și perfect unită a tuturor acelor care se bucură de Dumnezeu și de ei înșiși în Dumnezeu. Când se va ajunge acolo, viața nu va mai fi muritoare, ci deplină și cu adevărat vie”⁶.

Probabil că ultimul locuitor autentic al **Cetății lui Dumnezeu** a fost, în secolul XIII, **Francisc din Assisi** (1182-1226), “Il Poverello-Sărăcuțul”: cel mai blând dintre sfinți (înțelegea până și graiul animalelor, cu care discuta îndelung și rodnic) - dar și cu autoritatea spirituală cea mai puternică din lume, dominând-o, prin duh pur, chiar pe cea papală (l-a convins, în vis, pe papa Inocențiu al III-lea, să aprobe legislația monahală cea mai severă din lume: cea a fraților minori, apoi pe cea a surorilor minoriteclarise).

Dacă s-ar fi rămas, moral-spiritual, la acest nivel, al **Cetățeanului Cetății lui Dumnezeu** - lucrarea de față n-ar fi existat, căci nu și-ar fi găsit argumentul existenței - iar Educația Juridică n-ar mai fi fost o problemă de dezbătut între oameni - căci se găsește dezbătută gata și rezolvată, în Imperiul Divin.

Din păcate, decăderea spirituală continuă a umanității, începând din acel veac de sincopă (veacul XIII, al legendei despre autenticul Christian Rosenkreuz, care ar fi recapitulat, pentru stocare, întreaga spiritualitate umană de până-n secolul al XIII-lea, și, apoi, ar fi deblocat, spiritual, planeta Terra⁷) va duce la punerea sub semnul întrebării a însăși divinității - deci, cu atât mai mult a legislației societății umane și a relației om-normă (Lege). Prin schisma protestantă (începută, esențial, încă din sec. XII, dar evidențiată formal în sec. XIV-XV) - tot ce era de la sine înțeles, în materie de legislație divină - este pus sub semnul întrebării, dimpreună cu statutul divinității. Iată de ce considerăm că azi, sau de azi înainte, trebuie să ne preocupe regăsirea **reperului stabil absolut** - Dumnezeu (prin regăsirea forței invincibile, teribile, a credinței), iar nu fărâmarea și disiparea, prin scepticism atoaterelativizant, a tuturor reperelor ontologico-existențiale, a tuturor normelor, ba chiar a NORMEI.

Am văzut, mai sus, cum renescentistul **François Rabelais** (1494-1553), printre altele, și jurist - propune (cel puțin la prima vedere) o ieșire totală, anarhică, de sub orice normă-Lege: “Fă ce-ți place!” (lucrurile, cum le-am arătat, sunt, însă, mai nuanțate). Aproape contemporani cu Rabelais, alți doi utopiști, englezul **Thomas Morus** și italianul

Tommaso Campanella, se impun atenției (poate prea mari) a umanității, prin lucrările lor fundamentale; **Utopia**, respectiv **Cetatea Soarelui**.

Morus (1478-1535), pasionat de lucrările Sfântului Augustin, dar neînțelegând imperativul **credinței** - lord-cancelar, monah-episcop și jurist, totdeodată - Campanella (1568-1639), monah și jurist. Ambii, complotiști anti-monarhici. Deci, subminatori ai Jurisdicției Divine - propunând-o, ca substitut, pe cea terestră.

În țara Utopia și, mai cu seamă, în cetatea de scaun, Amarauton, preocuparea cetățenilor pentru educația tineretului este la fel de intensă și vastă ca și în cetatea platoniciană. Rigoarea și ordinea sunt comandamentele supreme, pentru tineret. Dar nu sub regimul **credinței**, ci sub acela al **rațiunii**. Și cine ar condamna acest lucru, ar greși - căci Morus sesizează un mare adevăr (deși nu-i poate vedea decât consecințele, nu

și leacul real): pierderea credinței a adus societatea umană către anomie și anarhie - iar Morus formulează dezastrul spiritual, în mod ambiguu: (p.26) ”Dar n-ar însemna atunci că rânduiala dumnezeiască nu poate să aibă decât atâta putere câtă îi îngăduie legea omenească? “ Adică oamenii, micșorându-și credința, își micșorează și “bătaia” săgeții înțelegerii (și acceptării) legilor - și, intrând în cercul vicios, diminuarea înțelegerii Spiritului Legii terestre, diminuează și viziunea omului asupra puterii divine (deci, și asupra Legii Divine) - și, neînțelegându-l pe Legislatorul Divin, oamenii nu-și mai ascultă și nu-și mai înțeleg nici rostul propriilor legi etc. etc.

Pierderea semnificației spirituale, cosmic-existențiale, a Legii, credem a fi cauzată de pierderea credinței, ca forță de înstăpânire în Cetatea Cosmico-Divină a Spiritului nostru.

Remarcăm, pentru Amarautonul lui Morus: **cultul pentru organizarea muncii de folos obștesc - combinat cu respectul față de voința individuală**. Liantul moral este absolut necesar (dar el devine doar surogat al forței credinței religioase), pentru educarea tineretului - tineret împrumuit de grija ocrotitoare a cetățenilor vârstnici, dar și stimulat - la (re) formularea personală a problematicei morale: (p.56) “Fiecare prânz și fiecare cină se încep cu citirea unei istorisiri morale, care este însă scurtă, pentru a nu deveni plictisitoare. Pornind de la subiectul ei, cei mai în vârstă se dau în vorbă despre felurite lucruri cuviincioase, dar nici triste, nici lipsite de duh. Ei n-au însă obiceiul să vorbească într-una, și numai ei - ci bucuroși dau rândul și tinerilor, pe care-i îi îndeamnă dinadins să vorbească, putându-i judeca astfel după firea și

⁶ -Idem, pp. 241-242.

⁷ -Rudolf Steiner, *Evangelia lui Luca*, Univers enciclopedic, Buc., 1998.

mintea lor, ce ies mai bine la iveală în aceste convorbiri nestingherite.⁸” A nu se închina bogăției materiale - ci științei și virtuții. Dar, ca și anticul Cicero, în lucrarea *Despre binele și răul suprem*⁹, amara tonienii relativizează și (se) interoghează prea mult, filozofează stufos, abstract - iar **plăcerea** nu se poate constitui în adevărata și statornica fericire umană (ca finalitate existențială). Dar și prea multa raționalitate-raționalizare a fericirii - duce la stingerea și degenerarea ei. Angajament spiritual prea mult diminuat - în favoarea celui abstract-rațional, slab angajant al ființei spirituale și sufletești.

Declarat adept al lui Platon și Aristotel, Morus îi aduce pe cititori “în turma de porci a lui Epicur”. Virtutea înseamnă, doar aparent și temporar, “iubirea și cinstirea măreției dumnezeiești” (cum pretinde Morus) - în realitate, e alergarea spre “viața cât mai veselă și mai lipsită de griji” (p.64). Rousseau-ist *avant la lettre* - Morus vorbește de “necesitatea de a trăi potrivit naturii”, căci, spune epicureul Morus, “natura însăși ne poruncește să ducem o viață voioasă, adică să facem din plăcere chipul cel mai înalt al faptelor noastre”. Plăcere (spune Morus la p. 65): “A năzui la fericirea ta, fără a călca legile, e o dovadă de înțelepciune; (...) Ei numesc plăcere orice stare sau mișcare a sufletului sau a trupului în care omul, călăuzit de firea lui, se simte bine (...) acele plăceri pe care le dobândim fără a săvârși vreo nedreptate, din pricina cărora nu trebuie jertfite alte plăceri mai mari și care, în sfârșit, nu sunt urmate de dureri¹⁰”. Virtute=a trăi potrivit poruncilor naturii. Dar Natura – oare nu înseamnă Creația Lui Dumnezeu – iar Dumnezeu nu este, oare, Supremul Factor Legislativ Cosmic?! Unde-i Legea, în acest climat epicureu? Să n-o calci. Dar nu mai spune Morus: „s-o cunoști și s-o aprofundezi în esența ei supraindividuală, supra-umană”. Iată o mare pierdere, față de antecesorii antici (preținși a-i fi maeștri spirituali...), respectiv față de cei ai Evului Mediu timpuriu.

Totuși, **educație juridică se face tuturor**, iar soluție legislativă există la Morus: **legi cât mai puține și mai simple** (p.78).

“De altfel, în Utopia fiecare e un învățat în ale dreptului, de vreme ce, cum am spus, la ei numărul legilor e foarte mic, și, pe lângă aceasta, când este vorba de tălmăcirea lor, cea mai nemeștesugită e socotită cea mai dreaptă: Legile, zic ei, au fost făcute doar pentru ca fiecare să-și cunoască drepturile și datoriile¹¹”. Despre cantitativul steril al legilor, neadaptate la realitate, vorbea și Erasmus din Rotterdam, în celebra carte *Elogiul nebuniei* (p.80):

”Primii (n.n.: așa-ziii <<înțelepți>>) îmi vin la îndemână legiuitorii. Ei se cred întâii între învățați și nici un muritor nu se închipuie mai desăvârșit decât ei, pentru că, asemeni lui Sisif, împing neîncetat spre vârful muntelui o stâncă ce se prăvălește la loc, de îndată ce au ajuns cu ea sus, adică înjgheabă laolaltă cinci-șase legi, fără să se sinchisească dacă au sau nu vreo legătură cu lucrurile pe care ar trebui să le rezolve, îngrămădesc glose peste glose, citate peste citate, dând astfel de înțeles obștei că știința lor este din cale afară de complicată. Și asta din pricină că le-a intrat în cap că nimic nu e demn de laudă decât ce se naște din multă suferință și muncă de istov”¹².

Și Tommaso Campanella presupune, în *Cetatea Solară*, educația tinerilor, pentru dezvoltarea virtuților - iar virtuțile presupuse și propuse de Tommaso Campanella sunt mai înalte decât “plăcerea” epicureică a lui Morus - și dau nume magistraților care conduc cetatea: (p.125) “Mărinimie, Vitejie, Castitate, Generozitate, Justiția criminală și civilă(...), Cumpătarea” etc.

Ierarhie foarte severă, climatul moral foarte sever - ca-ntr-o sectă neo-protestantă de azi. Justiția, deși se vrea dreaptă și îngăduitoare, în același timp - este perversă și sălbatică, veterotestamentară: “Condamnatul nu moare însă decât fie sfâșiat, fie ucis cu pietre de popor, începutul făcându-l acuzatorul și martorii; căci călăi și lictori nu au, ca să nu pângărescă republica”¹³. Și nu se observă că, tocmai prin sălbăcie și lipsă de răspundere individuală, conceptul abstract de **republică** este compromis total. Soluția nu este să fie toți cruzi, pentru a nu se spune că **unul** este crud - ci să nu fie **nimeni** crud, sau să fie redus la maxim gradul de cruzime, și mărit acela de **responsabilitate iubitoare de oameni**. Sectarismul ipocrit al cetății lui Campanella ne creează repulsie; parcă ar fi URSS-ul lui Stalin, sau România lui Dej, cu procese dominate de delațiune și de “culpabilizarea loturilor”: (p.149) “Condamnatul la moarte este silit să spună în fața poporului, cu scrupulozitate, cauzele pentru care crede că nu trebuie să moară, și păcatele celorlați, care ar trebui și ei să moară, precum și greșelile magistraților, afirmând, dacă așa crede el în conștiința sa, că aceștia merită un supliciu mai mare. Dacă reușește să învingă prin argumentele sale, este trimis în exil, după care întreaga Cetate se purifică prin rugăciuni, sacrificii și emendații¹⁴”. (Dacă tot sunt porniți pe omorât și schingiuit, de ce nu-și lichidează magistrații, în cazul când aceștia sunt dovediți, de către pârât, ca fiind culpabili?: “Celor învinuiți de către pârât, **nu le**

⁸ -Thomas Morus, *Utopia*, Incitatus, Buc., 2000, p. 56.

⁹ -Cicero, *Despre supremul bine și supremul rău*, ESE, Buc., 1983

¹⁰ -Thomas Morus, op. cit., p. 65.

¹¹ -Idem, p. 78.

¹² -Erasmus din Rotterdam, *Elogiul nebuniei - sau discurs spre lauda prostiei*, Antet, 2000, pp. 79-80.

¹³ -Tommaso Campanella, *Cetatea Soarelui*, Incitatus, Buc., 2000, pp. 148-149.

¹⁴ -Idem, p. 149.

aduc nicio atingere, ci îi admonestează numai". Nu miroase prea grozav în Cetatea Soarelui!...). Aceasta nu este educație juridică - ci **anti-juridică** - pentru că Legea umană este (sau trebuie să fie) oglindirea (fie și aproximativă, vagă etc.), în conștiința noastră, a Legii Divine. Căci legile fundamentale, ale omului-individ și ale omului social - au fost date de divinitate - dimpreună cu comandamentele morale (de aceea, se observă că nu **există deosebiri calitative de ruptură**, între sistemele juridice ale diverselor societăți umane terestre). Iar distorsionarea legii, până la a îndemna la ceea ce e potrivnic naturii legii - înseamnă Anti-Lege (tot așa cum cel ce e potrivnic naturii lui Hristos, divino-umane, se numește Anti-Hrist).

Nu e de mirare că, în cetățile-stat ale Italiei (unde scrie Campanella), domneau anarhia, legea junglei, sfâșierile fratricide, în neîncetate războaie civile și ale clanurilor aristocratice.

Ce exemple de educație juridică poate avea tânărul, într-o cetate în care i se cere să-i "toarne" pe cei pe care i-ar vrea morți - sau să participe la lapidări publice - adică, vrea-nu vrea, să se uite în ochii îngroziți de moarte ai condamnatului, să ridice piatra și să izbească letal cu ea, obrazul ori fruntea, pe care le privește? Se pare că Renașterea, însemnând epicureism - întoarce la ultimele veacuri, cele de supremă degradare, disoluție a puterii Legii - ale Romei antice plebeene și tiranice, în care Sylla, Nero, Caligula etc. ofereau așa-zișilor "cetățeni" (pentru a-i ține în zgarda josnicelor plăceri, a josnicelor instincte - fără eforturi spirituale) spectacole cu gladiatori, creștini mâncați de fiare sau incendiați în grădinile palatelor, pe post de "făclii vii" etc. Unde nu e divinitatea Legii (și Legea Divină și credința în ea) - dispăre preocuparea serioasă pentru **umanitatea Legii**. Iar **umanismul**, se vede treaba, nu înseamnă, din acest punct de vedere, mai multă **umanitate** - ci tocmai dimpotrivă.

*

N-ar fi drept să încheiem acest subcapitol, fără a aminti, măcar în trecere, niște lucrări cu totul speciale - și anume, două cărți de pedagogie renașcentistă a conducerii.

Evident că, în paginile lor, găsim multe elemente de pedagogie juridică - aplicabilă, însă, doar de către "cei de sus" - principii-monarhi. Prima lucrare vizată de noi, **Principele**, a florentinului **Niccolò Machiavelli** (apărută în 1513) este cunoscută de întreaga lume (poate, **nociv** de bine cunoscută...). A doua carte pe care o avem în vedere, carte care ar fi meritat cu asupra de măsură să fie cunoscută de toate neamurile Pământului,

pentru că ar fi sporit enorm **BINELE social** - este, din păcate, cunoscută **doar cu numele** de înșiși românii... - și nu e citită de aproape nimeni. E vorba de **Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie**. Evident, autorul ei este preaînțeleptul și desăvârșit cultul domnitor muntean **Neagoe Basarab** - elaborarea ei se face în anii premergători morții voievodului - 1521.

Florentinul Machiavelli își adresează sfaturile (patriotice, e drept, în sensul strâmt de atunci - dar șovine și de un cinism luciferic, care s-a propagat, din păcate, fulgerător, în întreaga politică modernă și contemporană a lumii europene) celui mai vestit depravat și criminal al vremii sale - fiului papei incestuos (el însuși, fiul, fiind incestuos) și însângerat, Alessandro Borgia - **Cesare Borgia**.

Din punctul nostru de vedere, n-am recomanda niciodată, nici unui conducător politic, un addagiu ca acesta: "*patria este bine apărată, oricare ar fi modul în care o aperi, prin josnicie sau prin glorie*" (cf. Niccolò Machiavelli, **Discursuri**, III, p. 41) - căci noi suntem de părere că: "*Decât să învingi printr-o infamie, mai bine cazi luptând pe drumul onoarei*."

Să nu-l învinuim, însă, prea mult, pe "pedagogul", extrem de "în vogă", modern, Niccolò Machiavelli (un cărturar desăvârșit și foarte „mintos”, de altfel... dar unde-i prea multă minte, și NUMAI minte, fără de suflet, acolo suflă și vântul NEBUNIEI... - da, „cărturar”... - dacă noțiunea de "cărturar" n-ar trebui să implice, după opinia noastră, un înalt grad de responsabilitate, pentru consecințele afirmațiilor proprii și alegațiilor) : el nu este decât seismograful, extrem de fin, al vremurilor care erau și care s-au dezvoltat după Renaștere, al catastrofei moral-spirituale, în mijlocul căreia trăim, și noi, azi. Machiavelli este profesorul de oportunism și cinism al unor vremi degenerate spiritual.

"*Este mai bine să fii violent, decât precaut, deoarece soarta este ca și o femeie: dacă vrei s-o stăpânești, trebuie s-o bați și să i te împotrivești. (...) Trebuie să știi că există două feluri de a lupta: unul bazat pe legi, iar celălalt pe forță: cel dintâi este propriu oamenilor, celălalt aparținând animalelor; dar întrucât primul nu este de multe ori suficient, trebuie să recurgem la al doilea; deci îi este necesar unui principe să știe să fie tot atât de bine animal și om.*"¹⁵

Și unui astfel de politolog celebru, instigator la violență premeditată, mondială - **nu a îndrăznit nimeni să-i organizeze un proces moral** - cum s-a făcut în cazul lui Nietzsche - și nu numai. **Ba, învățătura lui este respectată și**

¹⁵ -Niccolò Machiavelli, **Principele**, Mondero, Buc., 1997, p. 63.

utilizată de toate politicile mondiale moderne. De aceea, **leul** și **vulpea** (spiritul violent și viclenia), Ianus-ul machiavelic, stăpânesc și azi lumea, într-o blestemată și distructivă simbioză. Simbolurile machiavelice din secolul XVI au fost reluate de politologul Vilfredo Pareto, în secolul XX (cf. "teoria elitelor", din *Tratat de sociologie generală*.)

De remarcat că această carte de pedagogie a conducerii nu conține niciun capitol despre lege - ci doar despre necesitatea aplicării nelegiurii. Primul și cel mai recomandat procedeu de a stăpâni o țară care a cunoscut legea și libertatea - este "s-o distrugi"¹⁶. Și meticolosul și eruditul apostol al nelegiurii aduce, imediat, anumite exemple din istoria Romei - autoritatea morală a lumii antice (evident, escamotând premeditat atitudinile de dreptate și generozitate, din istoria romană): "Romanii, pentru a-și menține stăpânirea în Capua, Cartagina și Numantia, le-au distrus, și în felul acesta nu le-au pierdut." De unde se vede că diavolul e mare savant - și pedagogii juridici ai zilelor noastre trebuie atenționați, să folosească istoria legislativă cu onestitate, nu cu "machiavelism".

Prea mult am insistat asupra unui condottier moral al Renașterii - și ne-a rămas puțin răgaz pentru înțeleptul, nobilul, generosul și binecredinciosul voievod Neagoe Basarab, care, în ultimul an al domniei sale, scrie sfaturi de cea mai profundă spiritualitate creștină, pentru iubitul și nenorocosul său fiu, Theodosie, care a murit înainte să poată pune în aplicare nestematele de înțelepciune creștină ale tatălui său: "(...) nici foarte să te veselești de slava lumii aceștia, nici iar foarte să te întrestezi, ci neîncetat să mulțumești lui Dumnezeu de toate"¹⁷ (...) Hristos dete ție chip de răbdare și de nerăutate, ca să faci și tu așa celor ce te-au urât și țe-au făcut rău și să nu dai rău pentru rău, nici să-ți aduci aminte pentru rele, ci să-i miluești și să-i erți, cum și stăpânul tău Hristos s-au rugat pentru nemulțumitorii și neînțelepții jidovi"¹⁸ (p. 183) "Iar domnul care nu va judeca pre dreptate și pre legea lui Dumnezeu, acela nu iaste domn, nici să va chema îndreptător și unsul lui Dumnezeu, ci va fi pierdut în periculiunea cea de veci și pentru fățărnicia lui nici fața lui Dumnezeu nu o va vedea"¹⁹ (...) când veți vrea să ieșiți la judecată în divan, întâi vă să cade să vă rugați Domnului nostru Iisus Hristos, ca să vă fie întărire și învățare (...) să ziceți: "(...) Și ne da judecată dreaptă, ca nu cumva pentru nedreptățile noastre să fim lepădați și izgoșiți la înfricoșata-ți judecată, și să nu vedem lumina feții tale..."²⁰ (...) "cu ce dreptate veți judeca săracii într-această

lume, cu aceia vor fi judecate și faptele voastre la împărăția cea cerească. Vedeți ce lucru mare este judecata? Pentru aceea și voi, când veți șadea să judecați la divan, să șază lângă voi tot oameni buni și aleși. Și să fie și boiari tineri lângă voi, ca să ia toți învățătură bună și dulce din gurile voastre"²¹. (...) "Și să nu fățărăști celui bogat, nici iar să miluești cu judecata pre cel sărac, ci să faci judecată dreaptă și bogaților și săracilor (...) nu cumva să fiți unora dulci și altora amari (...) și la judecată să nu vă pripiți, ca nu cumva neînțelegând jalba săracului, să-l judecați cu nedreptate. Sau dar de-i va fi frică și să va ului și nu va putea spune dăslușit, ci să-l întrebați de multe ori, până i să va potoli frica. Deacii cu blândețe și cu cuvinte dulci îi ziceți: <<Frate, nu-ți fie frică (...) , ci te trezește și te dășteaptă ca din vis, și-mi spune pre dreptu, ca să-ți putem lua seama și noi și să te judecăm pre dreptate>>²² (...) Iar de veți și greși la judecată și boiarii voștri vor pricepe că ați greșit (...) să nu vă pae că vă fac rușine sau să țineți mânia în inima voastră pentru acel lucru, ci într-acel ceas să primiți acel cuvântu și iar să chemați pre sărac să-i faceți dreptate, ca nu cumva, după ce ați făcut judecată rea, să vă pară rău și ați vrea să-i faceți bine și nu veți putea (...). Că mai bine să nu vă fie voia deplin și inima înfrântă, decât să faci săracului strâmbătate." Dacă așa arăta "dictatura" domnitorilor Evului Mediu românesc, ea e preferabilă oricărei democrații ditirambice și demagogice. Patriarhalitatea acelei vieți produce nostalgie paseistă, dar cine e de vină?! În niciun caz domnitorii de felul strălucitului, înțeleptului și cu frica lui Dumnezeu, Neagoe Basarab. Fără seamă în lume, ca strălucire a actului de conducere-diriguire socială, ar fi fost domnia unui tânăr monarh, care ar fi acceptat, din toată inima, să pună în practică învățăturile sfântului Basarab! Iar educația juridică a tinerilor de pe lângă el ar fi tocmai ce și cum trebuie: plină de dreptate, înțelepciune și sub oblăduirea spiritului dumnezeiesc.

Veșnic izvor de minunare și de smerenie ar trebui să fie, pentru orice jurist, conducător sau om de rând - aceste rânduri - decât care pedagogie juridică mai înaltă numai în sfintele evanghelii vom găsi. **Cât rău fac lumii cei ce ar putea traduce în toate limbile pământului această carte - și nu o fac!...**

PROF. DR. ADRIAN BOTEZ

¹⁶ -Idem, p. 27.

¹⁷ -*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, Minerva, Buc., 1984, pp.209-210.

¹⁸ -Idem, p. 212.

¹⁹ -Idem, pp. 183-184.

²⁰ -Idem, p. 184.

²¹ -Ibidem.

²² -Idem, 185.

Explicație fără definiție

Curg din noi ațe ca din bălți întoarse
Cu pântecul spre soare,
Ape ca niște ploi bălțate.
Om din om,
Nu mai avem spațiu viu.
Știi mereu cum să te propulsezi înaintea altora,
A mulțimilor care văd în spate,
Chiar dacă nu ai mâini să zbori
Și degete prin care să te agăți de ape
Să înoți.
Nu contează dacă câteodată peștii înoată în ochiul tău.
Noaptea cade în noi din ce am fi vrut să fim
Ca un proiectil.
Caii noștri trag mereu de hățuri în direcția opusă
Curgerii sângelui în vene.

Într-o zi o să te poți trezi privind-te printr-o gaură din perete
Și-ți va crește în frunte o fereastră prin care tot ce ai visat
Rău
Se va deșira ca păsările.

În somnul tău câteodată nu există cuvinte
Decât pentru somnul celui de lângă
Cât timp îți împătorești fiecare literă rămasă rătăcită pe membre.

Ploile încep să curgă din noi până ne descompunem
Și rămânem un bob
Care abia a spart coaja
Și se rostogolește în iarbă,
Cade din nori
Și ți se face somn.

Ai vrea să cauți în care hău s-a pierdut sunetul de naștere,
Pereții gropii în care toți ne rotim când e liniște
Se exfoliază, hârtii, hârtii.

Oamenii tăi pleacă gheboșiți înainte,
Întotdeauna înainte să se pună masa,
Lasă scaunele să lăncezească.
Oamenii tăi....
Uită când e ora mesei,
Uită când foamea îi cheamă spre cei vii,
Că fără simțuri se va descompune bucată cu bucată
Trupul lor din lut
Fără semne care să-i țină aproape de ceea ce sunt
Vor pierde hățurile și se vor rătăci cu arca pe mare
În gura unui pește absent.

Un mers mai departe

fără să ne doară talpa

În noaptea aia se auzeau bătăniile bătrâni bătând cu aripile
În globul în care ne ghiceam gândurile
Din fereastră.

Aș vrea să mergi mai departe pe firul cordonului ombilical
Și să vezi dacă nașterea poate duce și în altă parte
Decât scoaterea capului în lume și primul izbit cu picioarele
În lucrurile din maternitate.

Mergi mai departe, te rog, apăsător și grăbit,
Cu ochii închiși și mâinile la spate,
Orbit de mamele care cern laptele,
Nu o să te doară niciun cuvânt,
Nici propria naștere, nici moartea altuia,
Niciun pas pus greșit pe carnea vie a unui pește
Sau a animalului vânat,
Nici dacă toate umbrele orașului te vor izbi în rană
Cu toată forța
Ca la un meci de rugby
Și nici atunci nu o să cazi,
Chiar dacă șchiopătezi de la aerul dintre coaste,
De la groapa din talpă
În care alții se scaldă,
Și nu mai poți călca pe cioburi ca un fachir.
Ai mâinile îndepărtate de corp,
Un metru distanță între tine și cer,
Îți amintești de avioanele de hârtie făcute la lucru manual,
Visul oricărui om este ca măcar o dată să zboare
Dar nu poți fi pasăre,
Drumurile din fața blocului sunt toate strânse într-un pumn,
Smoala acoperă asfaltul,
Apele ne-au înecat toți peștii,
Rogu-te mergi mai departe de zidurile noastre,
Cu avioane în păr
Și durerile animalelor rănite în timpul lungilor vânători
Cu plasa de prins fluturi din spatelul blocului.
E atât de frumoasă copilăria asta a timpului,
Încât nu ai mai vrea să zbori...

**ALEXANDRA EMILIA BUCUR ,
Premiul revistei VATRA VECHE și al revistei
BUCOVINA LITERARĂ, la Festivalul Național
de Poezie „Nicolae labiș”, ediția 2009**

Prof. Doctor Nicoale Miu: Pacientul nostru este egalul nostru

- o lecție de deontologie -

-Stimate Domnule Profesor Nicolae Miu, întâlnirea noastră de astăzi face suportul unei discuții pe marginea bioeticii, un domeniu parțial nou. Disciplina nu este deloc nouă, de fapt, ea existând, în subsidiar, în mai toate domeniile.

- Sunt bucuros să particip din nou la o astfel de temă. Privitor la această provocare, personal văd lucrurile altfel ca medic. Întodeauna îmi place să gândesc lucrurile etic și moral, deontologic și nu în ultimul rând vine și bioetica. O să vă explic și de ce gândesc astfel. Cel puțin inițial, termenii de etică și morală au fost extrem de apropiați, doar originea lor este diferită, pentru că unul vine de la grecescul *ethos*, celălalt de la latinescul *mores*. Ambele desemnau în fond bunele moravuri, buna conduită. În timp, sensul lor s-a diferențiat și între ele există totuși o diferență, chiar dacă această diferență poate fi de nuanță, dar ea există. După părerea mea, etica aparține lumii ideilor, marilor orientări. Ea aduce o justificare sau cel puțin încearcă să aducă o justificare teoretică principiilor de acțiune. În profesia sa, medicul trebuie să se supună unui cod etic. Acest lucru este foarte important. Mulți spun că etica se învață. Etica se poate învăța, dar cred în acei medici la care etica izvorăște din ei. Ea este un *modus vivendi*, ea este simțită, ea este trăită. Cu alte cuvinte, acești indivizi nu pot trăi altfel, fără să respecte un cod deontologic, nu neapărat scris, nu învățat, ci trăit. Morala este un alt element, ea se înscrie neapărat în realitate și se inspiră din niște fapte trăite, pentru că, în definitiv, ea lucrează reguli și principii de bună credință. Aici este, după părerea mea, nuanța. Etica este o chestiune de sensibilitate, de educație. Nu este neapărat nevoie s-o înveți, așa simți. Morala este deja izbirea de viață, care te convinge că pentru a trăi frumos trebuie să respecti niște reguli, trebuie să știi să le cunoști. Legat de ele, cred eu, este, cel puțin în profesia noastră, cea a medicilor, deontologia. Acesta este un termen care derivă tot dintr-un cuvânt grecesc, care însemna *ceea ce trebuie făcut*. Această deontologie este condensată foarte bine în codul deontologic al medicilor. Acest cod deontologic la noi este repus în drepturi prin Colegiul Medicilor, colegiu care în alte țări se numește Ordinul Medicilor și care stipulează foarte bine datoriile medicilor, obligațiile lor, de ce nu chiar și limitele acțiunilor lor. Acest cod trebuie să fie respectat de toți medicii, pentru că el este absolut un instrument care te face să distingi între valori. Să trăiești frumos tu ca medic, să trăiești frumos tu ca individ al acestei societăți. Acest cod deontologic însușit te face permanent să reflectezi asupra propriilor

tale acțiuni, asupra propriei tale persoane, asupra problemelor de etică, în ceea ce te privește, a confrăților tăi și a societății în general, fiind tot timpul o confruntare. Pentru mine, bioetica desemnează relațiile omului cu lumea în sensul a tot ce trăiește. Atunci, sigur că eu ca medic mă gândesc, atunci când vorbesc de bioetică, la problemele de ecologie, care sunt extrem de multe, la

problemele de poluare, într-un sens anume, nu neapărat poluare a mediului, ci în sensul poluării sufletului. Dacă ne-am referi la aceasta, atunci, bioetica poate fi etica definită de mine.

- Desigur. În bioetică intervine de fapt, cum se și observă, un alt termen, un termen din limba greacă, *bios* înseamnă viață, dar interesant că în greacă, pentru definirea vieții există doi termeni. Există *bios* care înseamnă viață și se referă la tot ceea ce indică regnul vegetal, regnul animal și regnul uman, adică tot ceea ce

trăiește în jur, și *zoe* care înseamnă viață, caracterizând omul.

-Mă bucur că am ajuns la aceeași concluzie, și studenților mei le explic aceste noțiuni, pentru că atunci când spun etică, asta aparține omului, eu-lui. De aceea, am definit-o de la bun început ca aparținând omului, pentru că ține de existență și, parcă, nici n-aș fi de acord că se învață, ea există în om, e intimă omului, ea trebuie să-ți aparțină. Sigur că intervine poluarea sufletului. Dar am un exemplu care vine în acord cu ce am spus până acum. Se spune că cele mai frumoase trăsături sunt recunoscute la țăranul nostru. Eu așa cred, pentru că românul de odinioară se naștea cu o anumită zestre sufletească, cu această, hai să-i spunem, pretențios de altfel, etică, frumusețe de a trăi, frumusețea de a respecta pe altul, de a nu supăra, de a face bine, de a zice o vorbă bună, de a zice un mulțam frumos și așa mai departe. Ulterior, acest suflet, în decenii, maltrat și zguduit de atâtea evenimente, a început să se răcească. Atunci, ulterior, a început un fel de readaptare a omului, care încearcă să înțeleagă lumea în care trăiește, din care face parte. Dacă ne gândim și la poluarea sufletului, da, eu aș folosi cuvântul bioetică. Așa cum dumneavoastră ați completat, noțiunea de bioetică desemnează ansamblul relațiilor omului cu lumea care ne înconjoară și eu aș vrea mai mult ca acest ansamblu să desemneze relația omului cu el însuși, cu Dumnezeu și cu ceilalți. Atunci cred că prin aceste cuvinte se înțelege ceea ce ar trebui să știm toți prin etică.

-Spunea la un moment dat Lucian Blaga, foarte frumos, Eu cred că veșnicia s-a născut la sat. E un vers celebru dintr-un poem al lui, Sufletul satului. Să revenim la morală, la etică, la ceea ce dumneavoastră ați zis. Dintotdeauna, realitatea a suscitată și a dat un impuls pentru orice ființă umană și a creat curiozități cu privire la perspectivele științifice și culturale, în același timp. Pe măsura timpului s-au făcut tot felul de descoperiri științifice, știința evoluând foarte mult, aflându-se multe despre natura umană, astăzi ajungându-se până acolo încât se poate acționa asupra naturii, natură umană și natură în sens generic. Unde s-ar situa limita în sintagmele în favoarea omului / în defavoarea omului? Știința fără conștiință ar

putea fi în defavoarea omului?

-De fapt, m-ați provocat la mai multe probleme, la mai multe aspecte ale discuției noastre. Aș vrea să vă spun că omul, ca să își respecte și să-și evalueze etica, are nevoie de un reazăm. Voi fi foarte sincer, acest reazem nu este altceva decât credința, pentru că este lăuntrică, nu poate fi impusă, nu vine din afară, ea există sau nu există în interior, dar ca să vină din tine, trebuie să ai o relație cu Cineva deasupra în care trebuie să crezi și care te-a învățat doar de bine. Să simți frumos, să gândești frumos. Asta mi se pare un lucru extraordinar de important. Restul se învață. E foarte adevărat că pe măsura maturității și acest lucru poate fi aprofundat. Dar cred că există în tine din naștere, din plămădirea ta, din acel dumnezeiesc care există în fiecare. De aici, dacă vrei, acest termen care este atât de pretențios - conștiință. Această conștiință medicală este o componentă foarte importantă a eticii, restul se poate învăța. Morala ai învățat-o, ai auzit-o: ce s-a întâmplat, cum este, cum trebuie să te porți, să respecti o societate, să respecti omul, să iubești omul, să faci tot ceea ce trebuie pentru el. Deontologia înseamnă să lucrezi frumos cu oamenii pe care îi tratezi. Să-i respecti și să-i consideri egalul tău. Aici greșim foarte mult medicii. Trebuie să ținem cont că pacientul nostru este egalul nostru. În aceeași suferință poți fi tu mâine ca medic. Nu există o medicină cu reale rezultate fără conștiință. Există însă medici care se apropie de bolnavi, sunt foarte draguți, simt cu bolnavii, dar sunt prost pregătiți din punct de vedere profesional. Atunci, trebuie să existe o cale de mijloc, să fii foarte bine pregătit și, în același timp, să ai capacitatea de a simți cu bolnavul. Nimic nu este mai rău decât să dai peste un medic cu falsă conștiință și cu curențe profesionale. Iar celălalt revers este acela al unor medici de valoare profesională, strict profesională, medici care, dacă bolnavii au venit după un minut după program, le închid ușa în nas. Se discută foarte mult în ultimii ani despre acordul pacienților față de tratament.

-Ceea ce presupune dialogul întemeiat dintre medic și pacient.

-Dialogul și încrederea reciprocă, încrederea pacientului în medic, dar și încrederea medicului în pacientul căruia trebuie să-i găsească, din prima climă în care intră pe ușă, particularitatea. În pediatrie, dialogul acesta tacit este și mai greu, pentru că toți aparținătorii sunt cu ochii pe tine, cum faci, de ce faci una sau alta, ce spui, cum spui, pentru că, pentru anumite manevre, ai nevoie de acordul bolnavului sau a aparținătorilor.

-Descoperirile științifice de astăzi sunt de-a dreptul copleșitoare. Aș aminti de un prag din lumea științifică, anul 1944, de omul de știință Every, dar și colaboratorii săi, când au constatat că acidul dezoxiribonucleic este capabil să influențeze modificări de la un tip de pneumococ la alt tip de pneumococ, fiind vorba despre modificări ereditare. Toate aceste experimente, modificări genetice nu perturbă cumva viața, ecosistemul? Este adevărat că s-au deschis foarte multe drumuri în știință, dar există și reversul.

-Eu cred că omul de știință va trebui să delimiteze strict ce este bine în noile cuceriri, de ceea ce este rău și care s-ar putea întoarce împotriva omului. În legătură cu evoluția genetică vreau să spun care este problema în medicina actuală. Fără discuții, se cunosc mai multe lucruri

incomparabil decât odinioară. Le cunoaștem cu toții, dar această problemă a geneticii medicale este cât se poate de dificilă. E dificilă pentru că există în lume posibilități de a stabili un diagnostic de acest fel înainte de nașterea copilului. Ba mai mult decât atât, se lucrează în echipe în lume pentru găsirea unor metode pentru descoperirea unor heterozigoți, mă refer la bolile autosomal recesive, în care părinții poartă gena care induce boala respectivă și care se va manifesta în doză dublă la o parte din descendenții lor. Prin genetică poți ști de dinainte la ce e expus copilul tău, riscurile etc. Există progrese și în știința medicală românească, dar toate le facem cu niște eforturi extraordinare.

-Da, este partea frumoasă a geneticii, dar în momentul în care noi controlăm atât de strict genomul uman, nu există și riscul de a alerga după copilul perfect și intervine aici eugenia. Există cazul copilului Adam Nes, făcut pentru a salva viața sorei lui. Unde intervine aici morala și cine poate controla etica, pentru că avem o viață salvată în detrimentul alteia.

-Aceste probleme sunt numite de mine urâte. Totul trebuie să meargă până la o anumită limită. Cu astfel de calcule meschine nu pot să fiu de acord, pentru că trebuie respectată viața și demnitatea oricărei ființe. Nu poți s-o folosești pe una în beneficiul celeilalte. Totul trebuie să se delimiteze la un diagnostic precoce, la discuția pe care o ai cu părinții cu privire la posibilitățile terapeutice. De altfel, în codul de deontologie sunt foarte bine stipulate niște chestiuni: respectul demnității persoanelor, peste care nu se poate trece, respectul libertății bolnavului, respectul absolut al secretului medical...

-Confidențialitatea.....

-Pentru că așa de bine a mers acest dialog, vreau să vă spun că noi, cu toții, trebuie să înțelegem că bolnavul nu mai este acel individ pasiv de odinioară, care îți va răspunde întotdeauna *faceți cum credeți dumneavoastră*. Să nu uităm că astăzi există destul de multe surse de informație și bolnavii pot foarte ușor să te prindă. Există cazuri de purpură trombocitopenică imună, apariția unor anticorpi care sunt îndreptați împotriva propriilor trombocite, plăcuțele sanguine implicate în procesul de coagulare. Cele mai multe forme sunt corticosenzibile, răspund la terapia cu cortizon. Există însă unele forme care sunt corticorezistente și atunci începe o adevărată poveste, chiar și la terapia cu cortizoni trebuie cerut consimțământul părinților.

-Este o boală autoimună.

-Da, este o boală autoimună. Trebuie explicat părinților ce înseamnă boala respectivă și care sunt posibilitățile de tratament. În cazurile de corticodependență, dar mai ales de corticorezistență pui alternative. Există mai multe scheme de tratament cu imunosupresoare. Este necesar să le explici părinților toate reacțiile adverse, dar explici bunele și relele fiecărei metode. Este mult mai sănătoasă această cooperare, această împărțire a sarcinilor.

LUCIA DĂRĂMUȘ

Nu vreau decât...

* *
* *

Nu vreau decât să fiu miezul
unui tubercul din care
răsar firave mlădițe...
să rămân la sfârșitul timpului
meu
o coajă putredă și zbârcită
acoperita de pământ verde...
și
nepăsător să mă las colindat
de furnici
visându-vă fericit
pe voi copiii mei
Mircea-Daniel și Alina-Otilia...

* *
* *

O prăpastie migratoare
care ne tot urmărește
printre blocuri, acasă,
apoi la serviciu
care se tot mărește....

era ca un zâmbet ironic
la începuturile noastre
de ființă comună
tot crescând ca un hohot
dement..
ca un răcnet este acum și
de tunetul ei nu mai văd nimic
nimic nimic...
doar arareori când fulgeră
văd firavii ploi din dreptul
ferestrei
ca pe niște dinți gata să
ne înșface....

* *
* *

Nara mea adulmecă-a țărână
și atunci știu că tu ești prin
preajmă...

ochii-mi se deschid largi
în speranța că pe emisfera
lor umedă te vei așeza
pojghiță de lut proaspăt...

palmele-mi devin nerăbdătoare
și freamătă cu toți munții
și văile lor pentru a te modela
statuie de lut...

și gura gura
buzele fierbinți ca un fier înroșit

se întrdeschide pentru a te
respira
a doua oară...
ultima oară....

* *
* *

Bucuriile sunt din ce în ce..
mai mari și...mai rare...

ultima atât de mare va fi
încât nu-i voi putea
supraviețui...

Viața mea de pe acum

Este un fum de furnal
și o privire speriată de cal
este o ocară
ținută de Domnul
pre dinafară
este un pustiu în care
o să mă rătăcesc
înconjurat de un zid chinezesc
.....făcut din nisip.....

Viața mea de pe acum

Există în oraș un spital
de tratat iluzii
cu orientale infuzii
și
mai este o pasăre fără zbor
murind de dor
cu rădăcini
semănat-n grădini
și
eu aștept o zi
când s-or năluți
grădini suspendate
deasupra privirilor
însălmântate

ca o sabie
ce a-nceput să adie....

* *
* *

Știu
nu-i decât o murire
între o rostire și-o altă rostire

o rostogolire de zaruri
între două maluri
plângătoare.....

* *
* *

Voi compara o mână
cu altă mână să deslușesc
ce-i aceea țărână....

voi măsura apoi un chip
cu un alt chip
pentru a ști ce-i acela nisip....

voi aștepta apoi
vântul ca pe un fier să...
mă spulber....

Elegie

Tot mai stinsă silaba numelui
tău
tot mai rar pasul ce-ți aduce
bucuria câinelui înainte
tot mai întinsă ora și
fără de chip
tot mai albă aducerea aminte
tot mai scurtă aripa
bătând înspre ou
tot mai slabă flacăra
să te înfierbinte
tot mai opac geamul
mai întors ocheanul
nesfârșit ligheanul
minuscul oceanul
și tot mai prezent
sacul cu oase
numai bune de șlefuit
bile pentru numărătoare.....

* *
* *

Voi rămâne-n curînd
un punct doar...
îți vei aduce aminte de mine
și vei privi fix cerul
unde eu mă voi
îndepărta..îndepărta....

camera se va strânge în
jurul tău ca o cămașă
sub care mă voi întoarce
sudoare rece
pentru a-ți mângâia
încă odată trupul...

MIRCEA DRĂGĂNESCU

În rolul lui Dumnezeu: psihologul școlar...

De când la ultima ședință li se spusese psihologilor școlari că locul lor nu e în cabinet ci pe coridoarele școlii, Andi Stamate își spusese că în mod cert trebuia să facă ceva în acest sens...Trebuia să schimbe ceva. Cum încă mai avea role, a doua zi apărură la școală într-un trening gros (trăgea curentul pe hol). Pentru că fusese sensibil și bolnăvicios încă de mic și ai lui îl protejaseră pe cât puteau, Andi își luă și un fes mov, care cădea lin pe umeri...Măcar așa-și ferea și ceafa de eventuale gume de mestecat aruncate de elevi!

Se integră iute în peisaj și observă ce simplă era viața pe role! Patina lin, lăsând în urma lui un iz psihologic...La un moment dat, începu să-i placă. Își puse mâinile la spate și își continuă patinajul suav pe coridor, ridicând din când în când genunchii poate prea obosiți de statul pe canapeaua din cabinet, de scorat teste, de drame, de sondaje, de necazuri...

Dar astea se terminaseră ! De acum începea o viață nouă, pe hol...Doar așa i se spusese de sus! Se gândi la „hol” ca și concept filosofic...dar nu mai era timp de așa ceva...

Descoperi o vrăbiuță rătăcită la o fereastră. Făcu un triplu axel, o luă în palme, deschise geamul și o îndemnă să iasă...Pasărea bătu descumpănită din aripi câteva clipe. Ciocul i se îndoi a depresie, dar Andi îi făcu semn autoritar, că nu e momentul...Pasărea dispărură în văzduh. De ce ar mai fi rămas?

Andi alunecă din nou pe role și frână în ultimul moment. Îi apărură în față asistenta medicală a școlii. Se mișca greu, tânguindu-se din minut în minut...o dureau picioarele. Avea atâta treabă! Avea de făcut un screening pentru gripa porcină și nimeni nu o înțelegea că nu mai poate!

Andi o privi tulburat vreme de câteva secunde... În fond, trebuia rezolvată situația. Conform ultimelor ordine, și el făcea parte din comitetul de gripă!

Îi făcu rost asistentei de niște role roșii. Femeia jurase că nu va pune în picioare role de altă culoare... dorința femeii trebuia respectată! Porniră amândoi, ținându-se de mână. Nesigură, asistenta îl urma. Prinse apoi curaj, câștigă încredere și-i crescua stima de sine. Doar nu era de mână cu oricine, ci cu psihologul școlar...

Andi îi făcu semn și când deschiseră ușa la prima clasă, asistenta își făcu intrarea triumfal, printre picioarele psihologului, spectaculos ! E drept că se lovi puțin de catedră dar câștigase admirația elevilor care șuierară un „beton” scurt. Impresionați, puștani acceptară controlul medical și, pentru a nu rata o a doua întâlnire cu asistenta patinatoare, câțiva

grohăiră delicat. Precaută, femeia îi notă în agenda ei și-i invită la pauză la cabinetul medical.

Psihologul și asistenta ieșiră din clasă, tot ținându-se de mână și, uitându-se ochi în ochi, patinară mai departe pe coridor, într-un vals auzit numai de ei. Femeia de serviciu crezu că nu vede bine din cauza măștii (antigripă de pe față)... Își scoase zăpăcită masca, apoi zâmbi: în fond, pe timp de criză, măcar luxul de a înnebuni să ți-l permiți...

Cei doi patinau firesc, ca și cum se redescoperiseră. Din când în când, din cauza vreunei gume de mestecat întărite pe mozaicul de pe jos, asistenta se poticnea, sughițând. Andi o proteja colegial, ridicând picioarele, unul câte unul...

Terminaseră screeningul și-si scoaseră patinele... Stăteau amândoi în genunchi pe coridor, uitându-se unul la altul. Administratorul, trecând grăbit, le aruncă niște cârpe, dându-le șansa să lustruiască podeaua. Venea control de sus, toți erau tensionați... Buimaci, neînțelegând nimic, cei doi luară cârpa ca și cum atunci vedeau așa ceva pentru prima oară... Se uitară la ea și-i descoperiră frumusețea prin culoare și moliciune. Era nouă! Ca și cum ar fi vrut să o pedepsească, Andi puse cârpa pe jos și trase un cerc imaginar. Cârpa se înnegri ușor. Ce simplă era calea de la curățenie la mizerie... Zâmbind, asistenta făcu același lucru. Murdară, umilită, cârpa aluneca pe jos și încetă să mai ceară iertare...

Coridorul strălucea și Andi se ridică...Se ridică și parcă sus era o altă lume. Cu simțuri alterate. Ridicolă. Întotdeauna *sus* erau simțurile alterate? Nu mai ținea minte deși abia predase senzațiile. Predase? Dar era profesor? Era psiholog școlar? Nu mai știa până nici el ce e...cert e că la ultima ședință aflase ce *nu era*...sau aflase că *nu e* ?!

Se uită spre cabinet...Ușa era parcă mai departe ca niciodată. Era lume în fața ușii lui...în așteptare...Dar locul lui nu mai era acolo...așa cum crezuse...nu era psihiatru...

Își puse gluga gri pe cap și se pierdu mestecând gumă în mulțimea de pe coridor...

Cuvinte haotice îi răsunau în minte... metalice... regrete, locuri, holuri...

Holul devenea tot mai lung, ca într-o alterare a percepției... ca într-o părăsire a normalității... Simți că se sufocă și că holul îi presează umerii... Se simți ca pasărea cu ciocul căzut...

Pe măsură ce treceau zilele... parcă holurile se îngustau... tot mai mult...

DIANA SLĂBILĂ

REFLUX

Valurile
Vărsau, odată cu mine,
În aceste maluri,
Pietre,
Nisipul auriu al poeziei.
Țipete
Materializare în pescăruși,
Cerule
Sfâșiat de zbor.
Dragostea –
Un naufragiu,
O furtună-n care
S-au rătăcit corăbii.
În rest liniște,
Acalmie,
Metalul ancorelor
Coborâte-n suflet.
Valurile
Vărsau, odată cu mine,
În aceste maluri,
Pietre,
Nisipul auriu al poeziei.

FORMEZ UN NUMĂR IMPOSIBIL

Formez un număr imposibil
Din oase, gânduri, umbre, ani
Și telefonul, iată, sună
Pe-alee, în tăcuți castani;

Și receptorul se prelinge
Pe sunetul atât de grav,
Un telefon care mă doare
Cu numărul ce-i e bolnav;

În cifre crește îndoiala
De-a mai forma vreun număr nou,
Și te iubesc cu întristarea
Nefericitului ecou.

Formez un număr imposibil
Din oase, gânduri, umbre, ani
Și telefonul, iată, sună
Pe-alee, în tăcuți castani.

PEISAJ ONIRIC

Dormeam întins prin veacuri
De vise și himere,
Dormeam în lemn de brad
Verde tăcut,
În suflet, ramuri grele.

Dorm în ființa ta;
Nu mă trezi
Cu vreo mișcare bruscă!
O, dorm căderea grea

A frunzei
Peste frunză.

Dormeam dincolo de-acest somn,
Dincolo de pleoape
Închise peste univers,
Dormeam –
Un sens invers.

BOALĂ SORESCIANĂ

Doctore am nevoie
De un transplant de câmpie cu flori,
Vechea întindere a fost pârjolită
De-un soare, de-un chip ivit din nori.
Doctore mi s-a amputat cerul,
Duc mâna la el și nu-l mai simt,
Aripa de lumină, mișcarea –
Timpul și spațiul infinit.
Doctore gândurile-mi sunt pe
moarte,
Nu există vindecare:
Voi săpa în versuri
Ca-n pământul reavăn
Groapa lor de veci.

RESPIR CU O SINGURĂ MÂNĂ...

Respir cu o singură mână
Poezia formelor rotunde,
Cu cealaltă, bolnav de singurătate,
Tușesc în mișcări spasmodice.
Respir cu ochiul drept
Lumina vieții,
Cu celălalt tușesc
O noapte infinită - un regret.
Respir fără plămâni,
Fără aer,
Fără noțiunea de respirație,
Sublimul unei agonii,
A durerii fără trup,
A spațiului fără timp.

Respir
Interiorare cu mobilă de nuc,
Cu cealaltă tușesc pământ,
Schelete, vestigii ce au dispărut.

Respir numai prin tine
Tot ce a fost să fie frumos,
Prin mine doar tușesc
Acest imens moloz.

DEJA VU

Bătuse vântul deodată
Și geamurile s-au deschis,
Împrăștiind hârtii pe masă,
Eu m-am oprit din al meu scris.

La fel bătuse și atunci
Când te-am văzut și violent
Ferestre s-au deschis în suflet
Și te priveam inconștient;

În toată-acea învălmășală,
În tot acel sublim delir,
Îmi ancoram materia goală
De albul unui trandafir;

Și astăzi sunt bolnav de tine
Întins prin pagini neciteț,
Și am nevoie lângă mine
Din când în când să te citez.

Bătuse vântul deodată
Și geamurile s-au deschis,
Împrăștiind hârtii pe masă,
Eu m-am oprit din al meu scris.

DIALOG NOCTURN

Un foc de artificii
Era pe firmament,
Spuneai că tu ești nordul
Pe noul continent.

Toreadori prin carne
Cape își fluturau,
În Carmen de Bizet
Șoaptele ne duceau;

Filozofam în noapte,
Sub influența rea,
A vinului prea dulce,
Că Bach nu mi-ar plăcea;

Și doar alcoolul singur
Era edulcorant,
Mă omoram în Goethe
Și înviam în Kant.

Un foc de artificii
Era pe firmament,
Spuneai că tu ești nordul
Pe noul continent.

BOGDAN NIGA

Zodie

Ci iată
Știam –
Era zodia lupilor
E zodia fraților lupi
Lupii cuvintelor
alungându-și prada
sfâșiind zăpada
de-o foame sacră răpuși

Vai vouă – ziceam
Vai vouă – plângeam
dar noaptea urlau nesupuși

Și-un clopot smintit tot sună și
sună
mă cheamă sub lună

în haita celor seduși

Signe

Mais voilà
Je savais –

S'était le signe des Loups
le signe des frères Loups

Les Loups des mots
poursuivant la proie
déchirant la neige
d'une faim sacrée atterrés

Pitié pour vous – je disais
Pitié pour vous – je pleurais

Mais nuitamment ils hurlaient
insoumis

Une cloche folle sonne
sonne
et résonne
m'invoque sous la lune
dans la harde des seduits.

Genune

Sufletul ți-l căutam în cuvinte –
caldă genune
parfum genuin –

Rămâi
o, rămâi
Și a pururea doară-mă
clipa cea repede
darul divin

O, veșniciei acestei coboară-mă
Sufletul ți-l căutam în cuvinte

Abîme

Je cherchais ton âme dans tes
mots -
chaud abîme
parfum genuin

Reste
ne pars pas
et à tout jamais qu'il me fasse du
mal
l'instant rapide
le don divin

O, descends moi à cet abîme

Ton âme je cherchais dans tes
mots

(Din vol. **Zodia Lupilor**)

Hieroglifă

Și noaptea are febră
se clatină greoi
de (împotriva firii) o boală
rușinoasă –
Vomită (cum ar naște)
perechea monstruoasă –
bărbatul – fruct barbar
și prada-ntunecoasă
(eterna prizonieră
de pace, de război)

Pagina îi primește
flămânzi, setoși și goi
întipărind în albu-i de cretă
ca o gheară
hieroglifa tipătului clară
în veacul ce privește cu spaimă
înapoi –

Și tace Noaptea
tace

adâncă și amară

La hiéroglyphe

Et la Nuit a de la fièvre
se balance lourdement
(contre la nature)
d'une maladie honteuse
Vomit (comme si acouchait)
la paire monstrueuse –
l'homme – fruit barbare
et la proi ténébreuse
(l'éterne prisonnière
de paix de guerre)

La page les accepte
affamés
assoiffés
et nus
imprimant dans sa blancheur de
craie
comme une griffe
la hiéroglyphe de l'âme claire
dans le siècle qui regarde avec
effroi en arrière –

Et se tait la Nuit
se tait
profonde et amère

Brâncușiană 7

Cu sfială pășesc
cu precauții de fiară
printre ruine

Morții m-am smuls

Cu precauții
de fiară
Dumnezeu
răsare
în mine

Brancussiene 7

Timidement je marche
avec précautions de bete féroce
parmi des ruines

Je me suis arraché
à la mort

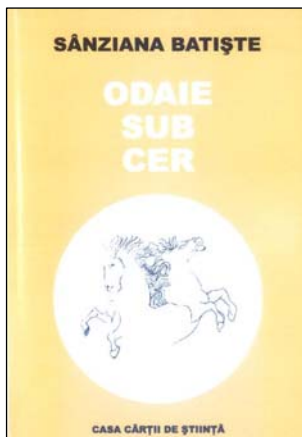
Avec précautions de bete féroce
Dieu
se leve
en moi

SÂNZIANA BATISTE

Vae victis

Motto :

Tu, unic, nerepetabil, neposedabil, greule, pământule, rană, în care strig și mă-ngrop și mă-ntunec și mă înec în lumină, mireasă nestrigată plutind plutire,

paiață nebună (două timbre, trei timbre, poftiți la spectacol, amuzați-vă, aplaudați) labirint, monstru, abur în care râd și plâng, orbule care vezi SEMNUL – ÎNSEM-NUL pretutindeni ivindu-se monitoriu – premonitoriu, copil, miros al casei mele, cort ceresc, orgolio-sule, trist nebun, barbar nespălat care-mi vor-bești limba și mi-o

îmbeți și mi-o stâlcești și mi-o îndulcești înviind-o și mi te împrăștii în ea amuțindu-mă, infam pe care te numesc cu numele lipit de te nasc și mă vaiet ca o cățea cu ochii lucioși, ca o stea sugrumată plină de lapte, dușmanule fericit, lașule, amoebă flămândă răătăcioare, răstignitule pe sufletul meu, scuiță-mă, cu greață te leapădă și te du la toate femeile tale și mă uită, așa te uit când nu te mai vreau și mă dezbrac de tine și te calc în picioare și mă dau cu voluptate singurătății, ce-mi pasă de vorbe tale, de trupul, de sufletul tău, am să strig și-am să strig până când, Doamne, am să cred și-am să cred lance în care m-arunc, destin, poezie

(Două versuri visate în somn, două versuri adăugate)

Adăugate : Apoi strigam VAE VICTIS

(Mă întorceam din lung război)

Visate : Acoperit de stricăciune

Declam celebritate 1978

* Vae victis

Motto:

Toi, unique, irépétable, nepossedable, le lourd, la terre, la blessure dans laquelle je crie et je m'enterre, et je ,m'assombre et je me noie dans la lumière; fiancée necriée planant planage; paillasse folle(deux timbre; trois timbres, venez au spectacle, applaudissez), labyrinthe, monstre, vapeur dans laquelle je ris et je pleure, l'aveugle qui vois LE SIGNE – L'INSIGNE partout se montrant, monitoire – prémonitoire, enfant; odeur de ma maison, tabernacle céleste, l'orgueilleux; trist fou, barbar non lavé qui parles ma langue et me l'enivre et tu me l'écorches et me l'adoucis la ressuscitant et me te dissipes en elle, m'en rendant muette, infâme que je te nomme avec le nom collé de toi à ta première naissance d'une femme[...], parjure qui ,me fais mal du ciel jusqu'à terre, quand je cours avec toi et je ne t'accouche pas, et je me lamente comme une chienne aux yeux luisants, comme une étoile étranglée pleine de lait, l'ennemi heureux, le lache, amibe famélique errante, tu qui es crucifié sur mon corps, sur mon âme, crache-moi, avec dégoût rejete-toi et va à toutes les femmes et oublie-moi, de la sorte que je t'oublie quand je ne te veux plus et je me déshabille de toi et je te foule aux pieds et me donne voluptueusement à solitude, peu m'importe de tes mots, de ton corps, de ton âme –je crierai et crierai jusqu'à ce que, Dieu, je croirai et croirai et croirai, lance dans laquelle je me jette, destin, poésie

(Deux vers revés dans le sommeile, deux vers ajoutés)

Ajoutés: Après je criais VAE VICTIS

(Je me retournais de la longue guerre)

Revés: Couvert de viciation

Je déclame célébrité

1978

SÂNZIANA BATISTE

Brad, decembrie 2009

❖ Suntem condamnați să învățăm și să ne trezim la viață prin cărți.

HEYDE

❖ Deschide cartea ca să vezi ce au gândit alții; închide cartea, ca să gândești tu însuși.

WILDE

❖ Nu există cărți morale sau cărți imorale. Cărțile sunt bine scrise sau prost scrise. Asta e totul.

GROUCHO MARX

❖ Găsesc televizorul foarte educațional. De fiecare dată când cineva dă drumul la televizor, mă duc în cealaltă cameră și citesc o carte.

SMITH

❖ Cele trei reguli practice pe care le ofer sunt:
1. Să nu citești niciodată o carte mai nouă de un an. 2. Să nu citești niciodată altceva decât cărți frumoase. 3. Să nu citești niciodată decât ce-ți place.

CARAGIALE

❖ Pentru un român care știe citi, cel mai greu lucru e să nu scrie.

IBSEN

❖ Omul n-ar trebui să citească pentru ca să înghită de toate, ci mai curând să vadă de ceea ce are nevoie.

CARLYLE

❖ Toți suntem poeți când citim bine o poezie.

GOETHE

❖ Am ajuns aproape de 80 ani, citesc mereu, dar tot nu pot spune că știu multe și nici că știu să citesc.

DIMITRIE POPTĂMAȘ, Reflecții despre carte, bibliotecă și lectură, Editura Nico, 2009, Texte selectate din autori români și străini

Agenția de presă AȘII ROMÂNI, spațiul mediatic al diasporei românești din Germania.

Trăim într-un secol al comunicării perpetue, trăim într-o lume caracterizată prin ascensiunea fără precedent a mijloacelor de informare jurnalistică. Plutim într-un univers mediatic mult prea abundent. Suntem zilnic urmăriți de un nestăvilit potop de informații, știri, comunicate și, din nefericire, suntem mult prea ocupați pentru a selecta, din interminabilul număr de ziare și reviste, știrea valoroasă, informația utilă, cuvântul consolator sau fraza care pune în mișcare mintea, sufletul și fapta. Ne scaldăm mintea și ne înecăm sufletele într-un ocean zburciat de informații, care corup și ne modifică percepția despre lume și despre noi înșine, ne complică viața.

Într-un context mediatic tulbure în care se amestecă știrea de calitate cu informațiile de natură îndoielnică, a apărut ca o scânteie Agenția de presă AȘII ROMÂNI. Aflată sub oblăduirea Platformei Culturale cu același nume, actul de naștere al agenției a fost semnat în luna decembrie 2008, iar botezul oficial s-a produs în 15 ianuarie 2009, când a avut loc lansarea agenției. Scoasă în lume într-o zodie norocoasă, cea a „Luceafărului” poeziei românești, agenția de presă, aflată sub atenta îndrumare a Ionelei van Rees-Zota, este destinată românilor de pretutindeni, dar în mod special românilor plecați din țara natală și sunt răspândiți în lumea întreagă. Ea se adresează românilor din diaspora și tuturor cetățenilor care doresc să fie rapid și corect informați, care doresc să fie părtași la realizarea idealurilor formulate de directorul Agenției, doamna Ionela van Rees-Zota. Cu un adânc profesionalism, cu mintea ei tonică și un entuziasm molipsitor, domnia sa a reușit să demonstreze, pe parcursul unui an de activitate, că agenția pe care o conduce oferă beneficiarilor un atrăgător buchet de servicii. Ele variază de la serviciile de informare, bazate pe colectarea selectivă și diseminarea mesajelor jurnalistice relevante, până la oferirea unor servicii care să promoveze cultura, arta și turismul românesc, să favorizeze schimbul de informații interculturale, să consolideze dialogul profesional

dintre generații, prin promovarea tinerilor jurnaliști care s-au remarcat, prin talent, spirit de observație, inițiativă și moralitate. Trebuie să adaug că Ionela van Rees-Zota catalizează activitatea unui colectiv valoros format din : *director adjunct: Berthold Staicu, director Marketing: Adriana Bittner, senior editor: lect. univ. George Stanca, redactor-șef: Liliana Moldovan.*

Structura agenției de presă este constituită în așa fel încât să permită distribuirea știrilor și informațiilor în mai multe locuri și în același timp și să ofere posibilitatea prestării unor activități jurnalistice eficiente care să stimuleze interesul publicului pentru cunoașterea realităților zilnice și evenimentelor relevante care au loc acolo unde trăiesc români, indiferent că își desfășoară

activitatea în Germania, în Europa sau oriunde în lume. În acest sens, agenția de presă, cu sediul la Nürnberg, colaborează cu toate sursele media, atât din România cât și din afara granițelor țării. Prin aceste colaborări a reușit să proiecteze un canal de știri

constituit din surse mediatice preluate din rândul comunităților românești de peste hotare, din știri care vor fi transmise constant către mass-media din România, Guvern, Parlament, Președinție.

Prin prestarea unor servicii publicistice eficiente, agenția a reușit să atragă - pe parcursul celor 12 luni de activitate neîntreruptă - un număr mare de cititori români, din țară și din străinătate, un număr important de utilizatori, care au avut privilegiul să fie la curent cu ritmul presei naționale și internaționale, să primească știri proaspete, realiste și nediscriminatorii, referitoare la evenimente, succese și insuccese, realizări și poticniri din România, din Europa sau de pe continentul American, acolo unde viețuiesc români și se citește românește.

Dacă vrei să fii bine și corect informat, accesează site-ul „Agenției de presă AȘII ROMÂNI”, dacă vrei să intri în dialog cu românii din diaspora, citește știrile „Agenției AȘII ROMÂNI”, dacă vrei să te exprimi și vrei să pui umărul la schimbarea imaginii României în străinătate, colaborează cu „Agenția AȘII ROMÂNI”. Dacă ești unul din destinatarii, articolelor publicate de către noi urează succes și La mulți ani!, „Agenției de presă AȘII ROMÂNI”.

LILIANA MOLDOVAN

Vatra veche dialog

cu poetul **George Filip**

George Filip s-a născut la Tuzla, județul Constanța, la 22 martie 1939. Este fiul lui Pandele și al Floarei, strănepotă a marelui poet Octavian Goga. Urmează școala primară în comuna natală, iar liceul l-a continuat la București.

Datorită atitudinii sale față de „democrația românească” a acelor timpuri și a propagării genului de poezie „incomodă”, a fost judecat public la Turnu Severin și arestat.

În 1977, după alți ani de privațiuni și suferințe, s-a înscris pe lista pentru drepturile omului și a cerut protecția Ambasadei americane. În urma acestei acțiuni, i s-a intentat un nou proces public, care a avut loc la Tuzla.

A părăsit țara la 7 ianuarie 1979. După peregrinări în Austria, Germania și Franța, se stabilește în Canada. Alegând Montrealul ca oraș de reședință, poetul s-a numărat printre fondatorii Centrului Cultural Român, a fost redactor la ora de radio în limba română, redactor la revista multiculturală HUMANITAS și director cultural la Teleromânia, prima televiziune din exil, în limba română.

Și-a facut debutul în România, cu 4 volume pe tematici diferite. **Cărți publicate:** *Matematica pe degete*, 1974 / *Anotimpul legendelor*, 1975 / *Desant satiric*, 1976 / *Drumuri de baladă*, 1977 / *Zei fără armuri*, 1989 / *Poemes sur feuilles d'erable*, 1998 / *Era confuziilor*, 1993 / *Din taine*, 1999 / *Diana*, 2002 / '89 *Poeme îndoliate*, 2002 / *Văd lumina*, 2003 / *La planet plate - Poemes*, 2004 / *Singur împotriva destinului*, 2004 / *Aezii privesc*, 2005 / *Zilele săptămânii*, 2005 / *Din oglindă*, 2005 / *Țara din lacrimă*, 2006.

*

Nu-l cunoșteam pe George Filip. Mi l-a adus în „cale” tânărul scriitor Dărie Duncan, „exilat” pentru o vară, de bună voie și de drag de ducă, în Canada. După ce i-am trimis câteva numere din *Vatra veche*, am rămas într-un dialog sporadic și șucar, poetul de peste ocean fiind mereu bine dispus și pus pe vorbit în dodii. În 19 decembrie 2009, după ce i-am trimis *Vatra veche* 1/2010, George Filip, îmi scrie: „*STIMATE PRIETEN, Am de spus trei lucruri:*

1- revista voastră a împărțit românismul în două hălci: prima și...a doua. 2- nici vorbă de frățietate între ai de-acasă și AI goniți de-acasă... 3- încă nu v-ați prins, oameni buni, căcătărescu ăsta este o

nouă cacialma ?!? Stima lui George FILIP – Montreal. LA MULȚI ANI !”

Ușor contrariat, i-am răspuns: “Nu fiți așa de aspru, domnule Filip. N-am nici puterea și nici

preocuparea de a împărți românismul. Vatra veche, de-aia e vatră veche, vrea să fie una pentru toți. Dacă nu reușesc, nu e doar vina mea! Sărbători fericite, N. Băciu”.

Nici George Filip nu s-a lăsat învins: “Cam ai dreptate, cred că sunt un COPIL cam gelos. Crezi că-mi este ușor să vă citesc, să vă admir, să vă iubesc, iar eu să nu fiu chiar niciodată printre voi? Dacă găsești o soluție, te voi iubi ca mereu și spre mai mereu... George FILIP – Montreal. PS: Nu-i da, Doamne, omului soarta emigrantului...”

După un astfel de PS, am luat mânușa aruncată: “O, câte ar fi de spus! Nu vreți să scrieți despre soarta emigrantului român? Mai sunt destui care văd roz în fața ochilor când vorbesc de emigrație!”

“Ba o să-ți scriu tot ce dorești. Fă un interviu cu mine, pune-mi cele mai crunte întrebări și va ieși o perlă !!! Dărie Duncan m-a mirosit...nițel, sunt cam al dracu’! Peste două ore mă văz cu baba Stela Popescu. Iar au venit cu cerșeala. Ei, cică asta e dragoste reciPorcă de neam. Să te văz cum te dai la mine... Cu drag, George FILIP”.

Și m-am dat: “Vă trimit zece întrebări pentru un interviu de nota zece”.

Și cum bătea la ușă Crăciunul, i-am scris lui George Filip, întrebându-l de sănătate dar și de... soarta întrebărilor.

“Pă gerul aista crunt, îmi răspunde poetul, are prioritate ȚUICA, dar eu : cu-o mână beau, cu una gândesc, cu alta scriu, iar cu cealaltă fac politică. Ne sunteți cam dragi !

George și Maria-Sa.”

Dar, peste câteva ceasuri, au venit și răspunsurile.

*

- George Filip a trăit mai bine de trei decenii în exil. Care e distanța dintre visul și realitatea exilului?

-Ce-ntrebare este asta, domnule reporter ? Parcă m-ai întreba cât fac, adunate, un ghiștoc, un poem și-un cangur. Visul și realitatea sunt două substantive incompatibile. Despre ce distanță vorbești ? Nu există nicio distanță. Visul este o noțiune abstractă iar realitatea nu se poate dimensiona. Bine...hai să-ți joc în voie. Visul meu suprem a fost întotdeauna să cunosc, să devin și să culeg fructe și bucurii de celebritate antumă.

Dar n-a fost să fie așa. Vecinii de rasă umană nu dorm. Cum te simt că gândești, că-ți lărgești nițel

orizontul, te-acuză că vrei să trădezi turma și mi te devoră îndată. Dacă scapi - și unii mai scăpăm, începe visul să se înfiripe. În epoca primitivă, dacă șchiopătai nițel, erai îndată halit de obște. În comunism, la toate tentativele de vis, primeam același răspuns: nu se aprobă. În drăguțul asta de capitalism îmbuibat de hrană și incult, dacă ai vreun vis de vânzare sau de etalat, primești o replică mai parșivă : trebuie să te adaptezi, să aștepti brevetele și alte alea... și visezi așa până crăpi. Cât despre realitate, să nu mai vorbim.

Realitatea nu există. Noi oscilăm într-o mișcare browniană și ne supunem, pe de-a rândul, unor legi dictatoriale care n-au nimic comun cu nicio realitate. Deci : realitatea este o himeră !

-E plină planeta de români. Înainte era un gest de luptător, de eroism, să emigrez. De bună voie sau silit de regim. Dar azi, de ce mai emigrează românii, ce spun cei care ajung în exil acum?

-Emigrarea este prin excelență o formă de manifestare a legii fundamentale a filozofiei: CUNOAȘTEREA. Tot ce viețuiește pe această planetă - emigrează: plante, dihăanii, oameni. Românii au plecat și pleacă de-acasă după codrul minim de mămăligă și după pricopseală. Emigranții români au ajuns în Americi înainte de anul 1900. Unii s-au statornicit prin lumea asta liberă. Dar cei mai mulți se-ntorc acasă cu câțiva dolari la chimir și cu cuferele doldora de pânzeturi, țoale și alte alea. Mihnea Ciuntitul s-a întors din China fără nas...dar cu câțiva gologani în pungă. Badea Cârțan s-a dus la Roma pe jos și s-a întors cu-n sac de înțelepciune. Ceaușescu se-ntorcea mereu cu contracte înrobitoare dar și cu acțibilduri, jucărele și bibelouri ciordite de prin marile hoteluri. Leana lui s-a-ntors de la curtea Angliei cu o haină de hermină, cadorisită chiar de naiva de regină!

Regele Mihai s-a întors în țară după un ocean de ani și de tăcere, ca s-o mărite pe Margareta cu DUDĂ ăla și să-și redobândească acele castele ale domeniilor regale, dar nu de el muncite sau plătite.

După sărmana INVOLUȚIE din 1989, eu m-am întors acasă cu o chită groscoară de dolărași, gata să-mi slujesc Patria. Dar frații, cumnatele, nepoții, logodnicele și confrății poeți m-au lefterit în mare grabă. M-am întors la Montreal grație Crucii roșii internaționale, care m-a pus în avion la Belgrad și m-a readus ACASĂ, adică în Canada mea de adopție.

-Există exiluri « reușite » și exiluri « ratate » ?

-Am mai spus-o : în exil se adaptează cel mai ușor oamenii fără coloană vertebrală, fără trăsături demne de caracter. Pentru aceștia scopul fundamental este MAȚUL. Și pe aici obezitatea este la modă. Exilați ratați devin doar tâmpiții sau, arare, marii visători. Aici nu ne lipsește nimic pentru a minți că suntem

fericiți. Căci, ce-i pasă unei găini dacă ciugulește prin bălegar la Tuzla sau la Montreal ? Tot un drac !

Avea dreptate Marx când spunea că omul este cel mai prețios capital. Da, așa este, dar în occident, nu în comunismul lor sifilitic. Aici, elementul uman este bine hrănit, pus la jug și omul trage. Comuniștii nu-și hrănesc bine slugile și d-aia s-a-mpotmolit.

-Care e povara cea mai grea a unui exilant ?

-Scurt: dorul de rădăcini, dorul de casă. Nu-i da, Doamne, omului soarta emigrantului...

-E exilul românesc diferit de alte exiluri? Se spune că românii din exil nu sunt uniți, nu se ajută etc. Care ar fi metehnele exilanților români?

- Pe aici competitivitatea este sinonimă, ba chiar se confundă, cu goana după ciolan.

Divide et impera... noi suntem divizați de la origini, plus imbecilizarea în masă, comunistă.

Ce? În Țară nu este la fel ? România este ocupată de români, nu doar alții ne toarnă otravă-n strachina națională. Iată, acestea toate sunt metehne, dacă asta dorești să-ți spun.

-În ce măsură se mai raportează emigranții la țara mamă? Și când n-o mai fac, de ce n-o mai fac?

- Interesul poartă fesul. Cei care pot își duc agoniseala de pe aici - acolo, și-o fac exagerat pe grandomanii. Cei care-și uită țara de origine sunt niște înăscute excremente sociale, care n-au niciun fel de scrupule. Unde-i bine, adică trai pe vătrai, acolo le este patria.

-Ce șanse are un scriitor să-și îplinească destinul în exil?

- Niciun scriitor nu și-a îndeplinit niciodată destinul nicăieri pe această Terra.

Cunoști mata vreun scriitor care a declarat pe patul morții că închide ochii fericit?!

-Ce-și reproșează "exilatul" George Filip?

- Îmi reproșez că n-am aripi, să mă duc pe Parnas, că nu-s rămă, să mă duc la Dl. Dracu' și să nu zic hop înainte de a sări șanțul... vieții.

-De ce s-ar întoarce un exilat acasă? De ce nu s-ar mai întoarce ?

- Un exilat se întoarce acasă doar când este învins. Prințesa Caragea, Regele, Paul Goma, poetul Ilie Constantin etc...

-Dacă v-ați afla din nou în momentul 7 ianuarie 1979, după ce ați aflat ce a fost exilul, ce decizie ați lua ?

- Mi-aș lua bilet de avion numai pentru dus, nu contează pe ce coajă a Pământului. Și m-aș întoarce acasă numai în momentul în care aș fi sigur că în România s-ar face și o REVOLUȚIE adevărată, la care să mă urc eu pe baricadă, nu rahații de dinescu, păunescu, iliescu, cărtărescu, manolescu...

Mulțumesc pentru onoare, coane...

NICOLAE BĂCIUȚ

SCRISOARE LUI DUMNEZEU

Doamne, îți trimit această carte.
poate cea dintâi, sau cea din urmă:
eu, pe Terra mea, sunt azi departe
și mă simt un miel gonit din
turmă.

munți de vreme port eu pe spinare
și-s pe lume, unul dintre semeni.
s-a brodit sau, poate, mi se pare,
dar prea mult, TU, mie, mi te-
asemeni.

eu îți scriu ca unui veșnic frate.
îți zic Tată - din letopisețe;
Om-umil...te rog, nu ne mai bate
cu atâtea Denii de tristețe.

tinerețea mea ai scurso-n leacuri.
vii - copiii mei, i-ai ars pe ruguri.
pe părinții mei, de prin cerdacuri,
I-ai robit să tragă-n veci - la
juguri.

nu mai am cămașă în spinare.
Tu ne-nveți cum cântă îngerașii.
va veni o clipă-a cui n-o are
să-Ți răspundă: cine-ți sunt
geambașii?

mai ascund un lemn pe pirostrie.
a rămas din EDEN - ce să facem ?
Tu ne-ai învățat, ca-n veșnicie
uneori...să ne mai și prefacem...

de scobori la poarta mea -
diseară,
Ia-mi părinții și-i zidește-n ceruri,
dar Maria-Mea, topită-n ceară,
să n-o duci nicicând, în lerui-
leruri...

pune pleoapa Ta peste fântână.
fă ca-n ape peștii să nu moară.
Zi ca muza mea să fie zână.
fă ca-n veci să scriu a multa oară.

și când toate visele deșarte
s-or slei-n vreo sfântă de zidire,
glăsuiește Doamne : să n-am parte
de vreo rază de vreo pomenire.

fie toate cum Îți stă-n putere.
dar prin cer, odată, mâniat,,
ai rostit spre fruntea multor ere,

că Hristos, din morți : a înviat.

unde-s plăsmuirile din Carte ?
robii Tăi, I-ai rătăcit pe Terra.
rumegăm în veci visuri deșarte,
nu ne mai încape atmosfera.

Doamne, dumnezeule, cel mare,
care ții eternul sub aripă,
de ești obosit, prin calendare,
fă-Mă DUMNEZEU, pentru-o
clipă...

7 decembrie - 2009, Montreal

VOUĂ ... OAMENI

toropit de-așa nedumerire
timpul, lapsus, fierbe buruiene
în tingiri spoite cu psaltire
răstignite-n marmore perene.

puii lumii, prinși de jonglerie,
nasc printre speranțe premature
și când joacă diavolii-n chindie
nu mai vor jandarmii să ne-njure.

este criză de eternitate.
clopotele-n troiți sunt seduse.
regii fug din blânda mea cetate
cu arginti și alte catrafuse.

s-a născut chiar gripa feminină
și suspectă este o amiobă
care - cu sărutul contamină
anticorpii conservați sub robă.

nu mai plouă - cine să mai plouă ?
ceL bătrân ia droguri, cu rețetă;
v-a șoptit o paparudă - vouă
c-o să naștem prunci în eprubetă ?

extirpăm legendele frumoase
și le dăm o nostimă alură, -
cioplim crucea doar din două oase
nemurind cu rugile pe gură,

din mileniul vechi vine solie
câte un poet, cu-ntârziere,
latră clar a nevremlnicie
obosind planeta cu tăcere.

orbii, peștii, caii, trandafirii,
vii părinții, morții-morți și apa,
toți eroii, criminalii, mirii,
ticluim printre spelunci - agapa.

piro-piros, lacomul fuego
și alte simboluri pertinente,
bat tenace-n veșnicul alegro
printre caraule neatente.

este votul pentru echilibru.
focu-n sine nu-i piromanie.
importantă-i arma de calibru
ce-o purtăm în sânge, din pruncie.

criminală-i fuga din idee,
jocul cel secund, cu sens banal,
litera săpată-n epopee
prin tot târgul nostru epocal.

urlă vântul a melancolie.
doar străjerii morți mai stau pe
ziduri.

tartorii se-ncing în sindrofie
și planeta geme printre riduri.
X...

dar iată : satrapul numără bani.
urcă la cer concentrice focuri.
zadarnic venim din os de țărani,
străbunii nu-s tocmiți pentru
jocuri.

vin piromani din unghere de cer.
uniformele lor sunt doar zdrențe,
iar noi mai avem un ciob de eter
și-un imn mut - sufocat în
cadențe.

hai, proletari, să ardem planeta,
să pută prin Eden numai a seu
și-n marș triumfal să cânte
flașneta:
tovarăși...ciopliți un alt
Dumnezeu!

13 octombrie, 2009, MONTRERAI

HARPISTA

Doamnei Stana Bunea -

eu am fost și sunt și-am auzit
când jelesc frumoasele femei

sfinții fac mătăanii și din slavă
ning pe strune onomatopei

chiar ecoul a surzit prin văi
prin păduri delfinii trec la trap
de din văgăunea rațiunii
din stigmat răsare un satrap

harpa maicii-Stana stă-n mătăanii
dinții strepezi nu mai au ceapraz
farul feciorelnic mai așteaptă
să îi intre-n radă vreun catarg

navele speranței n-au taifunuri
căpitanii tineri n-au trișat
Steaua mea Polară ne salvează
spun un adevăr adevărat

chiar oglinda-mi pare indiscretă
și tot vin și se tot duc cocorii
doar harpista bate frunza-n dungă
Doamne - triști și negri mai sunt
norii...

DARURI SFINȚITE

- poetei Ana-MARIA – Dorohoi –

îți dau o primăvară de la mine
eu am puhoiaie – tu ai prea puține

tu pune-te la vârsta mea aripă
și-am să te-nvăț să emigrezi o
clipă

poartă-mă scut la poarta împlinirii
și îți voi vinde cheia devenirii

să nu te-nfrunți cu poame tescuite
prin peșteri mari de false stalactite

și dacă-ți vin irozii cu paftale
nu le tocmi de ziua sfintei- tale

maria - cea mai verde dintre
fructe
nu te scâlda la false apeducte

vulcanii vârstei tale nu s-or stinge
ai nins nițel și încă vei mai ninge

ți-a răsărit apusul strădeparte
pe piscul demn dintre vecii și
moarte

îți dau povață : ia-o-n brațe,
prinde
învățătura-i znagă de merinde

dar nu e vremea ta de șezătoare
mai zvântă-ți încă aripile-n Soare

când vei pricepe tâlcurile-n carte
ai să-nțelegi c-aproapele-i
departe...

Maria – fată mult prea
pământeană
ce vise îți colindă sub sprânceană?

când vin cocorii și se duc cocorii
tu vezi fecioaro cât de triști sunt -
norii...

răstimpurile toate-s simple lecții
prea ciclice prin anii rari – biseccții

tulburătoare clipe...câtă jale

în toamne nenuntite se prăvale

de-aceea puiul meu – de căprioară
te-adulmec cu otăvi de primăvară

și ducipalii-i las să mai necheze
prin mari neprăbușite metereze

...acum e rândul tău să-mi dai
sorbire
samariteană fată - ostoire

sub geana mea ce veche se înclină
în ciuturi verzi de dud adu-mi
lumină

și îți voi vinde taina devenirii
pune-mă scut la poarta împlinirii

și-am să te-nvăț să evadezi o clipă
dar pune-te la vârsta mea aripă

eu am puhoiaie – tu ai prea puține :
îți dau o primăvară de la mine...

12 august 2009, Montreal

CRUCE DE VEȘNICIE

Pentru Maria-Mea –

facă-se cruce trupul tău - femeie
la care să mă-nchin când tânăr
sunt
să stai mereu în pragul casei mele
și să m-alini chiar când voi fi
cărunt

facă-se cruce aerul și apa
și cruci să crească-n cetini și
scoruși
și Marea mea să facă semnul
crucii
spre nicăierea pașilor mei duși

facă-se cruce la intrarea-n satul
ce m-a născut și m-a înstrăinat
o cruce să mă mângâie pe frunte
când am să mă întorc poet-bărbat

facă-se cruce semnul întrebării
sub care mă îndoi pe la răscruci
când nu știu în ce parte să-mi duc
pașii
și-mi fac spre ghipul mamei mii
de cruci

facă-se cruce apele și munții
ce țin în palma lor acest pământ
cu oameni care-njură sfânta cruce
și dau cu pietre-n Dumnezeuul-
Sfânt

facă-se cruce zilele sihastru
prin care mă tot iartă veșnicia
ce ne deschide porțile credinței;
facă-se cruce trupul tău -
MARIA.

GEORGE FILIP

Biblioteca românească cu sediul la Udine?

La prima vedere, între Asociația Națională Europa, cu sediul la Udine, și Biblioteca Județeană Mureș, din Târgu-Mureș nu există nicio legătură. Realitatea demonstrează contrariul și ne obligă să

menționăm că cele două organizații culturale sunt direct implicate în realizarea proiectului “O bibliotecă românească pentru N-E Italiei”.

Inițiat de doamna Mirela Corina Chidea, consilier cultural la Asociația Națională Europa, din Udine, proiectul a fost primit cu un sincer și justificat interes de Monica Avram, directoarea Bibliotecii Județene Mureș, și Liliana Moldovan, șef serviciu la aceeași instituție. Domniile lor și-au exprimat dorința de a colabora în vederea “câtitoririi” unei biblioteci românești pentru cetățenii de origine română care trăiesc în zona respectivă și pentru cetățenii italieni care doresc să învețe limba română și să obțină informații despre istoria, geografia, situația social-politică și cultura din România.

Obiectivul înființării bibliotecii românești din Udine constituie punctul central al protocolului de colaborare încheiat între aceste instituții culturale, care vor contribui în viitorul apropiat la realizarea unui mănunchi de obiective variate și atractive care includ : inițierea unor schimburi de experiență, proiectarea unor lansări de carte, organizarea de evenimente culturale și artistice cu scopul promovării valorilor istorice, geografice, turistice, culturale și lingvistice specific românești.

Protocolul urmărește păstrarea și promovarea limbii române pe teritoriul din N-E Italiei, prin dezvoltarea conștiinței naționale și formarea competențelor de cunoaștere și folosire a limbii române de către românii tineri și maturi care trăiesc în zona respectivă. Încercăm să ne adaptăm expectanțelor culturale specifice diferitelor categorii de persoane care formează diaspora românească din nord-estul Italiei, pornind de la premisa că numai în

cadru unei biblioteci, al unui spațiu cultural care invită la lectură și mustește de cărți, destinatarii proiectului vor răspunde chemării noastre de a vibra românește, evadând în universul cărților editate în limba română.

Semnatarii protocolului sunt de acord că numai într-o bibliotecă, limba și cultura română pot fi ridicate la rangul pe care îl merită. Promitem să contribuim la constituirea și consolidarea unui spațiu socio-cultural atractiv și eficient, care să promoveze lectura cărților în limba română și să ofere viitorilor ei clienți - români și italieni - posibilitatea de a se informa și exprima liber, de a dezvolta relații interumane armonioase, dovedind că sunt membrii unei comunități europene care favorizează libertatea de comunicare și susțin dezvoltarea raporturilor interculturale.

Desigur, reușita proiectelor noastre depinde și de sprijinul cetățenilor mureșeni, a oamenilor de cultură de pretutindeni, a autorilor și editorilor din județul Mureș și din alte județe ale țării. Vă invităm la Biblioteca Județeană Mureș, pentru a pune umărul la realizarea acestui proiect. Implicați-vă și aduceți câte o carte pentru copiii și tinerii din Italia, care s-au născut la noi în țară, dar au uitat să vorbească și să simtă românește.

Biblioteca Județeană Mureș are mereu porțile deschise pentru cetățenii care îi trec pragul cu o donație de cărți în brațe.

Avem nevoie de cărți noi pentru românii din Italia.

Nu ezitați să sprijiniți această campanie! Dăruți o carte pentru românii din Udine. Dăruți o carte pentru tinerii din N-E Italiei. Haideți să-i ajutăm să învețe limba română. Să-i ajutăm să-și regăsească rădăcinile, pierdute undeva într-un colț de Europă.

LILIANA MOLDOVAN

Litera la 20 de ani

Vatra veche dialog cu Anatol Vidrașcu

(II)

-În familia părintească, cartea a fost respectată pe măsura valorii și rolului pe care îl are în societate?

-Mama mea a fost profesoară de limba română, căreia pe atunci i se spunea moldovenească, iar tatăl profesor de istorie. Cărțile au avut locul lor de cinste - în biblioteca personală, pe care puțini intelectuali o aveau. Mama mai era și director de școală, tata - șef de studii. Biblioteca școlii îmi stătea la dispoziție, aveam un regim privilegiat de lectură. Încă de pe atunci am citit foarte mult, cu regret pentru ziua de azi - și multă maculatură, căci literatură valoroasă nu prea se aducea în bibliotecile școlare, iar o serie de traduceri erau chiar oribile, după nota la ziua de azi. Nu zic că n-am avut parte și de cărți bune, care m-au format într-un fel, în special literatura română, dar mai ales radioul și televiziunea română. Fiind de baștină de pe malul Prutului, aproape de Ungheni, pentru a privi emisiunile televizate românești era suficient să introduci la televizor o furculiță în loc de antenă, în schimb, nu aveam acces la emisiunile de la televiziunea din Chișinău, deoarece satul natal era amplasat pe o coastă, iar coasta era înaltă de vreo patruzeci de metri. *M-am copt spiritual într-un loc unde nu prea era poluare lingvistică*, ascultam cu plăcere o limbă românească corectă de la posturi românești preferate.

-Deci, biblioteca v-a format?

-M-am format prin lectură. Dacă vreți, cu absolută sinceritate, vă mărturisesc că chiar în momentele cele mai grele, în situațiile cele mai dificile, am simțit imboldul de a continua activitatea editorială. Nu sunt un tip conservator și nu m-am închis doar într-o singură direcție, sunt deschis și la mijloacele moderne de comunicare. Noi am fost prima editură din România care am scos cărți pe CD-uri, avem acum 150 de titluri puse pe un CD din Colecția *Biblioteca școlarului*, care s-a vândut foarte bine și am făcut și un dicționar mamut pus pe CD, în care a intrat și Dicționarul nostru explicativ, mai bine zis *Noul Dicționar explicativ al limbii române*, care este cel mai mare dicționar explicativ la ora actuală, după aceea toate dicționarele noastre pe care le-am făcut de sinonime, de paronime, de antonime, ortografice, de expresii și locuțiuni românești, de proverbe - toate au fost unite într-un dicționar printr-un Soft special. Atunci când cauți un cuvânt, ai informația din toate aceste dicționare, mai mult ca atât cuvântul este însoțit și de exemple din opera

marilor scriitori clasici. Iar acum, cu titlul de noutate, vă spun că ultima ediție a *Dicționarului universal al limbii române* a fost pusă pe Internet, absolut gratuit oricine poate avea acces pe adresa d.Litera.ro. Orice cuvânt poate fi găsit pe această adresă și în mod absolut gratuit. În felul acesta îmi explorez menirea să servesc societatea românească. Din păcate se cam uită pe la noi folclorul, oamenii bătrâni, purtătorii lui se duc în lumea celor dreپți, din care motiv m-am gândit că ar fi foarte bine ca acest folclor să fie conservat. În acest scop, i-am propus dlui profesor Constantin Rusnac, folclorist și compozitor de seamă de la noi, să aleagă din toate culegerile de folclor, care au apărut în România și în Basarabia, de la Centrele de creație populară, cele mai frumoase melodii, și să scrie partiturile, iar noi le vom include pe CD, pe care îl vom intitula *10 mii de melodii*. Avem deja culese vreo trei mii, dar am impresia că poate cuprinde tot folclorul românesc, chiar și mai rămâne loc. Folclorul nostru nu este prea bine cunoscut în lume, în ciuda faptului că este unul din cele mai variate, mai frumoase și bogate creații muzicale din lume. UNESCO a inclus în patrimoniul său trei genuri de cântece: dansul *călușarii*, tangoul și acum câteva săptămâni în urmă - doina. Nici unui alt popor din lume nu i s-a acordat onoarea să fie inclus cu două genuri muzicale. Cu atât mai mare va fi importanța CD-ului despre care am vorbit, pentru că nu înțeleg de ce compozitori mari din rândul celor străini atunci când improvizează folosesc teme spaniole, mexicane, italiene, cubaneze, mai puțin sau deloc nu apelează la folclorul românesc. CD -ul de pe Internet va fi la dispoziția tuturor, în special a românilor din toate colțurile lumii.

-Cum vă puteți imagina biblioteca în colaborare cu editura?

-Fără bibliotecă n-aș putea face mai nimic, o am aici cu mine, în birou, mai că mă scoate afară. Desigur, că având-o în fața ochilor îți vin idei noi de editare a cărților, de formare a colecțiilor. Fiecare carte nouă se constituie ca o cărămidă pentru noile construcții și proiecte editoriale. Eu particip aproape

la toate târgurile și expozițiile mari internaționale de carte, unde admir cărțile, mă inspir. O carte cu mare priză și rezonanță în cadrul unor asemenea manifestări a fost *Mileniul românesc*. După ce am văzut că francezii au *Mileniul francez*, nemții au *Mileniul german*, până și americanii cu istoria lor mai scurtă, amerindienii - toți aveau *mileniul* lor, iar noi care avem o istorie milenară, nu aveam. A trebuit să depunem un anumit efort pentru a depăși starea de inerție, de a obține accesul destul de limitat la fonduri. Cu susținerea unui om destul de inimos precum este Dorin Matei, directorul publicației *Magazin istoric* și a dnei profesor G. Finitti de la București, am izbutit în vreo șapte ani să facem această carte. În baza ei au pornit toate celelalte cărți de istorie pe care le-am făcut noi, chiar și recenta carte *Istoria ilustrată a României*, pe care am editat-o împreună cu un colectiv condus de acad. Ioan Aurel Pop din Cluj și altul condus de prof. Ioan Bolovan de la Iași.

-Mai păstrați cărțile românești cumpărate de la Drujba?

-Da, fără îndoială păstrez toate aceste cărți cu prețurile indicate în ruble. Sunt cărți din Colecțiile *Univers*, *Biblioteca pentru toți*, foarte numeroasă, de la care am pornit să editez *Biblioteca școlarului* ș.a. *Eu în viața mea nu am aruncat o carte*, chiar din cele care nu-mi sunt de folos, dar le păstrez, pentru că nici nu știu de ce poți avea nevoie, ca cele, de exemplu, din seria *Dicționarul apiculturului* sau *Dicționarul militarului*, pentru că eu am și tradus foarte mult. La biblioteca de la început s-au adăugat multe-altele, nici nu mai țin minte câte cărți am acum, în mod sigur sunt peste 5000 mii, le-am și pierdut numărul, dar aceasta nici nu contează, contează mai mult faptul că având o astfel de bibliotecă în familie, în baza ei pot crește noi generații cu rafinat gust literar, cu sete de carte. Și lucrul acesta chiar s-a întâmplat în sânul familiei mele, pentru că aceste cărți au fost citite și de copiii mei, care acum sunt editori de frunte la București și continuă chiar mai bine decât mine activitatea editorială, pentru că au alte posibilități și sunt tineri. Noi aproape că nu tipărim nimic la Chișinău, tipărim cel mai mult în China, după aceea în Italia, Slovacia, în Germania, în România. Acum un editor nu este limitat în acest sens în activitatea sa. Bani să ai și idei, în rest se face simplu, eu nu cunosc măcar tipografiile și orașele din China, precum nu le cunosc nici ei, totul se face prin Internet. Dacă s-ar pune problema să editez cărți în limba chineză, n-ar

fi nicio problemă, important să am public care să fie interesat de aceste cărți. Mă rog să nu se înrăutățească situația în care să fim nevoiți să plecăm în China, să edităm acolo, să le facem concurență chinezilor pentru că Internetul oferă posibilități nelimitate.

-Aveți colecționari de carte împătimiți de produsele intelectuale Litera ?

-Sunt. Cu majoritatea din ei întreținem o strânsă corespondență, unii fac parte din Clubul cărții *Litera*, pe care l-am fondat. Colecționarii sunt foarte fideli și nu admit să le lipsească niciun număr, fac tot posibilul prin schimb de carte să-și întregască colecțiile. Eu personal sunt colecționar înveterat. Dispun aproape integral de *Biblioteca pentru toți*, *Biblioteca de artă*, am cumpărate peste 550 de titluri. În Basarabia sunt mulți care aproape în întregime au colecția *Biblioteca școlarului*. Mai nou o să fie colecția *Biblioteca pentru toți*, din care au și apărut peste 40 de titluri. Multe persoane mă telefonează ca să afle unde pot procura unele exemplare, de care din diferite motive duc lipsă. *Colecțiile de carte trecute din familie în familie nasc noi cărturari și lucrul acesta nu poate să fie decât foarte bun pentru întreaga națiune.*

-Prin sistem de abonament ați încercat să realizați cărțile?

-Am încercat, dar n-a ținut pentru că oamenii până când n-au siguranța că vor apărea toate titlurile abonate, trăim vremuri destul de frământate când editurile falimentează și nu-și pot duce la bun sfârșit proiectele. Noi am mers pe o altă cale - colaborăm intens cu ziarele de mare tiraj din România și scoatem colecții care apar săptămânal, orientând eventualii cumpărători pentru noile ediții. Așa apar Colecțiile *Biblioteca pentru toți*, *Bestseller internațional*, *Felicia* împreună cu ziarul *Felicia*. Acum pentru *Jurnal național* pregătim șase culegeri de povești care o să apară în preajma revelionului. Împreună cu ziarul *Financiarul* am făcut nouă volume *Marea istorie ilustrată a lumii*, dintre care două sunt consacrate Istoriei României. Proiectele vor continua și în anul viitor pentru că prețurile sunt rezonabile. După cum am mai menționat, nu avem mare profit, dar avem siguranță, ceea ce ne permite întocmirea și realizarea noilor planuri mari, căci la unele se lucrează ani în șir și chiar zeci de ani. La *Noul dicționar universal al limbii române*, un colectiv de autori: Ioan Oprea, Rodica Radu, Carmen-Gabriela Pamfil, Victoria Zăstroiu de la

Institutul de Istoriografie *Filippide* din Iași au lucrat 16 ani. Sunt sigur că acest dicționar va rămâne pentru totdeauna în istoria lexicografică a României și va fi citat oriunde. S-a lucrat mult la el nu pentru că autorii n-au avut experiență, din contra, sunt nume de referință în domeniu, dar s-au ambiționat să facă un dicționar cum n-a mai fost, bunăoară, fiecare sens al cuvântului este exemplificat cu citate din operele marilor scriitori români, astfel dicționarul nu numai îți explică cuvintele, dar și te învață cum să le folosești, având model expresii frumoase ale înaintașilor. Cunoașterea multor expresii utile, inclusiv a folclorului, îți oferă posibilitatea vorbirii unei limbi plastice, nuanțată în gândire. Tragedia unor basarabeni este că ei nu citesc, nu folosesc dicționare, în rezultat gândesc și vorbesc pocit, regretul e cu atât mai mare că din rândul lor fac parte și reprezentanți ai tinerei generații, care în ciuda absolvirii unor instituții, inclusiv de învățământ superior, vorbesc într-o limbă pășărească sau limitată. De multe ori în sondajele de opinii televizate în afară de calificativul *super* sau *super tare*, aceștea nu sunt în stare să-și exprime gândurile într-o ținută lingvistică normală, ei nu sunt pregătiți pentru nimic în viață.

-Poate se pregătesc pentru a face bani, nefiind deranjați de lipsa unui vocabular adecvat.

-Ei nici bani n-o să facă, pentru că n-o să fie oameni înțelepți. O să facă bani atâta timp cât o să fie protejați de părinți, de rude și o să falimenteze economic împreună cu aceștia destul de repede. Cazuri sunt numeroase, ei – tinerii, despre care am vorbit mai sus, nefiind pregătiți de viață o înțeleg doar ca pe o societate de consum și nicidecum nu vor deveni buni specialiști, oricare domeniu și-ar alege.

-Dar anume la acești nespecialiști suntem impuși de foarte multe ori să apelăm în cazul prestării unor servicii casnice. Maclerul este tixit de oferte de acest gen, statul nu se implică și nu duce evidență, ei nu plătesc impozite, tocmele se fac fără contracte și asigurarea calității, variante de alternativă nu există. De unde să vină atunci interesul lor pentru carte, profesionalism, dacă banii le vin atât de ușor? Să ne amintim de breslele de familie, care se transmiteau din generație în generație și capul de familie era preocupat de calitatea și prestigiul muncii, Nicolae Iorga le numise chiar *brățară de aur*.

-Cu regret acești oameni sunt aidoma unor roboți, care știu să facă în mod mecanic unele lucrări, dar ei sunt lipsiți de întreg universul uman, nu au niciun Dumnezeu, îmi este milă de ei. În virtutea preocupărilor de serviciu merg des în România și văd că acolo muncitorii măcar cântă în limba română și cunosc folclorul și tradițiile naționale, pe când în Basarabia unii folosesc doar

posturi rusești care transmit cântece infecte, frumoasele noastre cântece nu-i mai încălzesc la inimă, ei se dezumanizează și cu toți banii de pe lume n-o să se realizeze în viață, în ei nu poți avea încredere pentru că n-au repere morale, intelectuale. Este un vulg poate necesar societății, dar nu poate exista în acest sens o creștere, evoluție.

-Eu consider că față de nespecialiștii particulari, care nu plătesc impozite statului, nu au calificare corespunzătoare, nu au licență de prestare a serviciilor, noul Guvern trebuie să adopte o atitudine hotărâtă de disciplinare, dar, ne-am prea abătut de la temă...

-Eu nu fac literatură de consum, deși eu aș fi fericit dacă ei ar citi măcar literatură polițistă, literatură mai facilă, pentru că orice lectură este bună. Oamenii aceștea și-au găsit un refugiu în vizionarea televizorului, crezând că astfel își pot îmbogăți cunoștințele, dar orizontul lor rămâne a fi destul de îngust din păcate. Ar trebui să se gândească, dacă nu la ei, cel puțin la copiii lor, care să nu urmeze același mod de viață. Eu mă gândesc că ar fi foarte bine dacă am avea măcar o categorie specială de oameni care să dorească să citească și să procure carte. Din cele trei milioane care au mai rămas în Basarabia, cred că ar fi bine măcar trei mii de exemplare de carte să se vândă. Viața culturală ar trebui să pulseze în Chișinău, nu numai barurile și cluburile de noapte. Să apară mai multe cenacluri literare, să se desfășoare mai multe lansări de carte, mi se pare că este foarte searbădă viața culturală. Vreau să spun că nici instituțiile de stat, nici private din mass-media nu prea acordă mare interes culturii, inclusiv Ministerul Culturii, Ministerul Educației, nici Guvernul la general, nici posturile de radio și televiziune. Ca să propun și un exemplu - a apărut această carte unicat *Istoria ilustrată a României*, este cea mai frumoasă carte de istorie care a apărut vreodată în România, o spun nu eu, au apreciat-o specialiștii în domeniu. Atâtea ilustrații într-o singură carte nu s-a pomenit până acum, este o muncă imensă. Acest eveniment însă n-a interesat pe nimeni. Am invitat la lansarea volumului reprezentanți de la posturi de televiziune, inclusiv de la cea publică, dar au pretins că nu-i interesează, nici Moldova-1, nici Pro TV, în schimb văd că transmit din abundență știri despre jafuri, crime, de parcă aceasta ne-ar caracteriza ca națiune și ne-ar forma ca viitor. Am mai editat acum în România cea mai mare enciclopedie color într-un volum - *Enciclopedia Concisă Britanica*, peste 2500 de pagini.

RAIA ROGAC

Foto: Oameni de cultură din Chișinău și Târgu-Mureș la o întâlnire pe tema "Podul de cărți"

Revista *World Literature* și literatura română

Traducătorul Gao Xing, un om tăcut și profund, a tălmăcit în perioada cât am rămas în China și alți scriitori români: Mircea Nedelciu, Ana Blandiana, Adrian Paunescu, etc, oferind cititorilor chinezi posibilitatea de a intra în contact cu literatura contemporană românească.

De numele prestigioasei reviste "Literatura Lumii" a fost legată și activitatea reputatului scriitor chinez, **Zou Difan**, membru al Consiliului Asociației Scriitorilor Chinezi. Zou a vizitat România în anul 1993, petrecând o scurtă perioadă, la Constanța, pe litoralul Mării Negre, unde a creat un ciclu de poezii de o mare sensibilitate. De altfel, poetul Zou Difan a primit pentru ciclul de poezii "Emoții la Marea Neagră" Diploma și Premiul de Excelență al revistei "Literatura Lumii" la aniversarea a 45 de ani de existență a publicației.

Reproducem, în traducerea sinologului Marius Moșoiu, una dintre poeziile Ciclului:

Pentru Dragoste

Ar trebui ca împreună cu
tine,
Să megem la țărmul Mării
Negre.

Tu, să te duci să culegi scoicile Mării Negre,
Asemeni "culegătoarelor spicelor
de grâu" a lui Miller.
Să te apleci din șale,
Și să te gândești ce diferență este
Între scoicile Mării Negre și cele
Din Bei Daihe.

Când vom sta împreună pe
Plajă,
Fiecare scoică va fi o ureche secretă
Să asculte, ce ne spunem noi.
Mai trebuie ca împreună cu mine,
Să vii la țărmul Mării Negre,
Să stăm alături pe stâncă,
Să ascultăm țipătul pescărușilor.
Mă gândesc,
Dialectul pescărușilor de la Marea Neagră,
Diferă, oare, de cel al pescărușilor

De la marea Chinei de Nord?
Nu, nu e nevoie de traducere:
Cine cântă singur rămâne singur,
Pescărușii își bat joc de singurătate.
Când vine noaptea,
Deschid fereastra și mă culc.
Cântecul de leagăn al valurilor,
Mă îndeamnă să adorm, și-n vis
Stăm împreună pe țărm;
Eu spun: Marea Neagră nu este neagră.
Tu spui: marea Chinei de Nord este albastră.
Și mai zic, voi
Cele două mări,
Ridicați-vă
Ca două nimfe
Îmbrățișate.

Cine cântă singur, rămâne singur. Acest vers profetic al scriitorului Zou Difan ar trebui să dea de gândit oamenilor politici, și nu numai, în momentul când se stabilesc strategii și se analizează efectele politicilor globale. Nu este întâmplător faptul că acest ciclu de poezii s-a născut la Constanța, pe malul Mării Negre, în localitatea al cărui port ar putea deveni în viitor poarta mărfurilor chinezești către Uniunea Europeană. Cele două nimfe îmbrățișate vor putea, astfel, conlucra cu hărnicie la prosperitatea popoarelor aflate pe vechiul Drum al Mătăsii, prefigurând zborul pescărușilor de la Marea Chinei de Nord, dintr-o țară aflată la Rasăritul Soarelui, la Marea Neagră, periplu intuit cu o maximă sensibilitate de poetul chinez.

VALERIU IORDAN POPESCU

(Fragment din volumul " A treia Cale sau saltul Dragonului de pe Marele Zid", lucrare aflată în curs de apariție la Casa de Editura și Impresariat „Euro-Asia”).

Mariana Cristescu vă prezintă

Prietenii mei, poezii internaute

LIVIU IOAN MUREȘAN

Născut în 1973, în localitatea Dej, județul Cluj.
Studii: Liceul „Ștefan cel Mare”, Câmpulung Moldovenesc, 1987-1991; Institutul „Nicolae Bălcescu”, Sibiu, 1991-1995.

Apariții editoriale: volumul de versuri „Ghid de citire”, 2003, Ed. Răsunetul, Bistrița. În pregătire, pentru 2010: în luna ianuarie, un volum colectiv al cenaclului „Nuanțe”, Bistrița, al cărui coordonator este, și, în cursul anului, volumul personal „Trotuarul meu”.

în Kazahstan, un preot ortodox a filmat doi îngeri ridicându-se la cer și ducând cu ei sufletul unui copil

*în Kazahstan pământul poartă semne
și apa și aerul,
semnele unei dureri răscolite;
acolo atomii s-au împrăștiat a distrugere,
ciuperce negre și ploii acide,
ochii orbiți ai copiilor nu aveau surăs,
ochii adulților au surâs de moarte,
nu se mai descompun sufletele pure,
ci se înalță la cer
pe aripi sclipitoare.
unde durerea atinge pământul se moare cu temere,
Dumnezeu Însuși îndreaptă greșelile oamenilor
cu remușcarea potopului.
acolo niciodată curcubeul nu a atins două maluri,
lumina niciodată nu s-a descompus văzului,
lumea e gri și imaginile neclare,
doar îngerii tremură, își întorc privirile
încurajând sufletele să se înalțe alături.
a pus Dumnezeu rogojină în Kazahstan
pentru genunchi frânți, pentru coate bătătorite,
și o funie a slobozit pe care nu clopotele,
ci îngerii duc povara.*

***

*ca un șofer profesionist
am condus anul acesta
doar câteva accidente
victimele le-am îngropat în străfunduri
îmi zâmbesc încă le tremură palmele să mă atingă.
m-am familiarizat cu Cioran
până spre disparere*

*până când pe calea ferată priveam trenul
apropiindu-se.
în spate copiii cântau cântece de copii
în spate soția mă lovea disperată
pornește naibii motorul
vrei să ne omori, dobitocule?
un șofer profesionist nu are
ștergătoare de lacrimi
am dat cheie și am pornit.
târfa asta de viață
merită trăită.*

Apocalipsus

*și se va teme om de om și om de om
se va feri
iar ochiul ascuns va privi de sus
ascunzișurile*

*pe youtube un prieten într-o
mocirlă*

*mă sună să-i dau un sfat
ai văzut ce mi-au făcut ăștia?
un profesor deosebit și bine
apreciat*

*oamenii mai îneacă unele nopți
când nu corectează teze când se
gândesc la diminuarea salariului
cum ar fi o diminuare a vieții.
se sprijinea de perete și râdea
de parcă cine știe ce film pentru
Oscar*

*acum actorul se sinucide în sine
în frica morții*

în propriul cimitir.

*hai să ieșim pe terasă propun
lăsăm telefoanele acasă*

*ne amintim de vremea când știrile erau devansate de
fapte*

și oamenii își strângeau într-un ritual palmele.

Întâlnire cu Dumnezeu

Cu Dumnezeu mi-am dat întâlnire la 4 p.m.

azi nu are audiențe așa ca între prieteni

*L-am abordat cu lejeritate nici nu aveam subiecte
deosebite*

eram puțin curios de teoria vieții veșnice

(o utopie pentru ridicarea moralului)

I-am strâns mâna privind-L în ochi

*I-am strâns-o tare așa cum am învățat la cursul
comportamentului*

și I-am făcut cu ochiul un semn de apropiere

(între noi fie vorba nu L-am văzut de mult timp)

he he m-a bătut pe umăr cu forță

*ia un loc aici și bătu din palme să vină sfântul
cafelelor*

*cred că era Jacobs după aromă de prin Ucraina de
ăla cu doi lei suta*

am băut fără zahăr El pufăia o foioasă și tușea

*s-au strâns deasupra nori eu strângeam dedesubt
picături*

și moșul zâmbea și trecea timpul și e tot azi când vă spun
moșul zâmbea și tăcea eu încărunțeam
bă

Memoria ca proprie animă

*Nu m-a lăsat memoria, doar că înfloriturile,
zâmbetele strânse la inimă peste ani,
s-au acumulat primului zâmbet.*

*Astfel o văd pe Maria ca pe un zâmbet deplin,
o văd pe ascuns, noaptea, uneori și ziua și atunci clipește.*

*Mai întâi buzele acelea ca două fructe (mirosul
ceaiului de dimineață),*

apoi ochii și lacrimile de fericire.

*Da, lacrimile în care și azi m-aș îneca,
înot prin fericirea aceea și de mână mă prinde Ioana,
tristă parcă, plângând lacrimi să încăpem împreună,
-Oana, o strig, și chipul i se prelungește spre
picioarele mele*

și tot corpul, devine zveltă, blondă și îmi surâde:

-Nu mă cheamă Oana.

*Da, Oana rămâne în spate, recunosc făptura aceasta
ale cărei mângâieri*

*doar în vis... Dana se transformă în fulg și se topește
în palma-mi.*

Uneori chipul Mariei se sparge

Prin ușa spre infinit pașii sunt mici

*va trece tăvălugul să bătătorească unghiile ieșite de
sub pământ*

*crescute precum arborii găunoase cuiburi viermilor
pe atunci nu vor fi oameni ci doar miros de oameni în
putrefacție*

*urme de tălpi sedimentate precum urmele
dinozaurilor*

muzica doar valurile și vântul

*timpanele altor ființe vor vibra și dansul nu va fi
luminat de focuri.*

*cutremurele erupțiile vulcanice nu vor provoca
teamă nici satisfacție*

*ele vor șterge mai repede amintirile sculptate în roci
chiar rocile vor deveni praf și se vor reînchega pure.*

*nici sânge nu va curge, ci doar o doină rămasă în
aura pământului*

*razele soarelui roșiatice a moarte se vor plânge pe
ele*

cum glasurile coardele vocale.

*apoi ziua cea lungă a curățirii de sine
când universul își va șterge picioarele
pentru intrarea în veșnicie.*

„Amintiri din dictatură”

La Torino, a avut loc lansarea cărții „Amintiri din dictatură” (*Memorie di una dittatura*), volum scris atât în limba română cât și în limba italiană.

Volumul a fost lansat în cadrul unei întâlniri organizate de către Asociația „Carpatina Onlus” din Torino, al cărei Președinte este doamna

Magdalena Lupu. Textele au fost selectate în urma unui concurs lansat de Asociația Culturală amintită, iar autorii acestora sunt: Ingrid B. Coman, Jenica Răchinoi Ceșca, Constantin T. Ciubotaru, Florentina Loredana Dalian, Constantin Drăgoi, Valeria Mocănașu, Gisella Asandei, Magdalena Lupu și Mihai Mircea Butcovan.

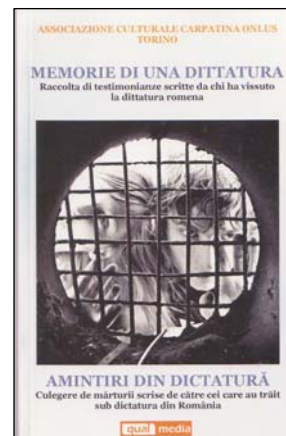
Publicarea volumului bilingv „Amintiri din dictatură” face parte dintr-un proiect mai amplu al asociației Culturale Carpatina Onlus din Torino care a fost pus pe picioare la începutul anului 2009, pentru a reaminti cei 20 de ani de la căderea regimului comunist.

„Am considerat ca fiind important pentru noile generații, cele născute după 1989, de a ști și de a înțelege. Nu am intenționat nici să oferim judecăți, nici să găsim vinovați, ci doar să oferim celor care s-au născut mai târziu sau care traiesc în alte părți ale lumii, instrumente utile pentru a decide ei înșiși dacă o perioadă similară merită sau nu să se repete în istorie.

Memoria colectivă este, fără dubiu, mult mai de durată comparativ cu cea personală, dar și stropul lor de adevăr poate să contribuie la formarea unui adevăr întreg. Iată de ce am selecționat „amintirile” a 9 autori (7 femei și 2 bărbați) care s-au simțit pregătiți să transmită mai departe propriile experiențe, propriile dureri, propriile emoții.

„Amintiri din dictatură” este o mărturie, un moment istoric povestit de către protagoniști. Cartea prezintă evenimente autentice, „urme” lăsate de dictatură asupra existenței fiecărei familii, fiecărui cetățean român în general, de la țaran la student, de la inginer la muncitor” (Magdalena Lupu).

Sursa: www.adevarul.it

Personalități de marcă ale României

Mihaela Ursuleasa, "o pianistă de statură mondială"

O convorbire cu Mihaela Ursuleasa poate constitui pentru un interlocutor un moment de relaxare, dar și o "călătorie" confortabilă și neobișnuită în lumea atât de surprinzătoare a muzicii. În momentul întâlnirii, am realizat că mă aflu "față în față" cu copilul minune al anilor 80, cu pianista de renume, născută în anul 1978 la Brașov, care și-a început cariera artistică la 5 ani. La 8 ani a debutat cu un concert pentru pian de Mozart, uimindu-și auditorii din sala Mihai Jora a Radiodifuziunii Române, devenind studentă a Conservatorului din Viena la numai 13 ani și doctor al aceleiași instituții la 23 de ani. Palmaresul ei artistic este de-a dreptul impresionant. În toți acești ani, Mihaela a concertat pe cele mai mari scene ale lumii, a cântat cu cele mai renumite formații precum Filarmonicile din Viena și Hamburg, Tonhalle din Zurich, Mozarteum din Salzburg, Concertgebouw din Amsterdam, Academy St. Martin in the Fields, etc., colaborând cu cei mai mari dirijori ai lumii, dintre care menționăm pe Sir Neville Marriner, Claudio Abbado, Wolfgang Sawallisch, Kurt Sanderling, etc.

Și, totuși, povestea ei pare obișnuită: "provin dintr-o familie de muzicieni, mama a fost cântareță, iar tata, pasionat de jazz, a cântat la pian", încerca ea să-mi explice cu aplomb, cu dorința aproape insesizabilă de a-și justifica originea geniului. O reacție exagerată de modestie, dacă luăm în calcul premiile dobândite la numeroase concursuri internaționale și concertele pe marile scene ale lumii, în compania orchestrei Filarmonice din Viena sau a altor celebre formații muzicale. În timpul unui asemenea concert, la vârsta de 12 ani, Claudio Abbado, directorul artistic al Filarmonicii din Berlin, după ce a ascultat-o, impresionat de talentul copilei, i-a recomandat să se mute la Viena, Capitala muzicală a lumii și să se dedice educației muzicale.

"Aici îmi administrez eu însămi timpul, declara ea ziariștilor, la puțin timp după sosirea la Viena. Ajung să trăiesc și să mă cunosc mai bine numai prin cântec, exersând câte 5-6 ore pe zi". Și, în fiecare zi, cu fiecare evoluție venea timpul pentru Mihaela de a asimila tot mai mult. Și în concertele pe care le susținea încerca să ofere cât mai mult publicului spectator, chiar și atunci când era obligată în procesul creației să facă "compromisul" cu orchestra.

În toată această perioadă, Mihaela a încercat să-și strunească temperamentul năruș cu care a înzestrat-o Dumnezeu. „Pasiunea pusă pe clape poate fi potolită doar prin tehnică și auto – control, gândea ea. Important este să trăiești ceea ce cânti, echilibrul se dobândește în timp, îi spuneau profesorii”.

Aflată acum câțiva ani la București pentru a susține un concert cu Orchestra Națională Radio, Mihaela a înregistrat un succes imens prin interpretarea unei partituri extrem de dificile, Concertul nr. 3 pentru pian și orchestră de Bela Bartok. Într-o cronică deosebit de elogioasă pe marginea Concertului, reputatul critic muzical, Viorel Cosma, consemna în cotidianul "Cronica Română": "Copilul – minune de la Brașov, care a uimit odinioară auditorii la vârsta de numai 8 ani, a scăpat de etapa periculoasă a plafonării atâtor speranțe ale artei noastre interpretative, ajungând astăzi – la numai 23 de ani – o pianistă de statură mondială..." „Dacă Dinu Lipatti rămâne personalitatea cea mai

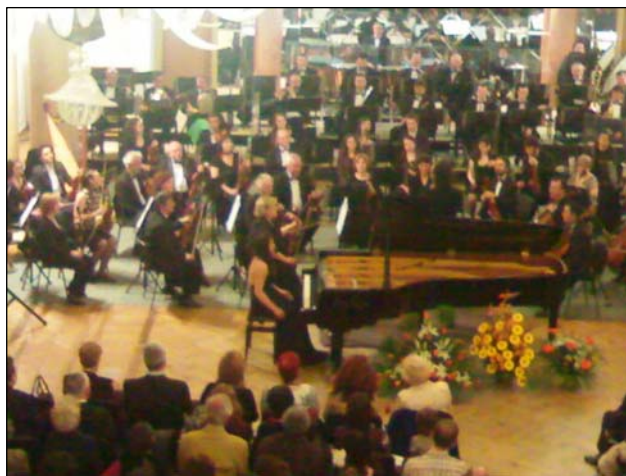
reprezentativă a școlii pianistice românești din prima jumătate a secolului, dacă Valentin Gheorghiu s-a înscris definitiv în memoria claviaturii naționale din cea de a doua parte a veacului trecut, iată că tradiția acestui dificil instrument și-a aflat – indiscutabil – în Mihaela Ursuleasa, continuatorul cel mai autorizat în Mileniul al treilea, al unei pleiade de virtuozii români de talie internațională", afirma criticul. Previiziunea ilustrului critic muzical s-a materializat și în anul 2008, când, în urma unui examen extrem de sever, Mihaela a devenit profesor universitar la Conservatorul din Berna, ocupând poziția pe care a deținut-o în secolul trecut, cu rezultate excepționale, marele pianist Dinu Lipatti.

Aflată la sfârșit de iulie în orașul natal pentru câteva zile de odihnă, pianista nu a scăpat ocazia să facă o vizită la sediul Cenaclului European, primul Cenaclu online din lume (<http://pontouxin.tripod.com>) a cărei membră fondatoare este. Cu această ocazie a avut o întâlnire de suflet cu directorul Centrului Cultural "Reduta", care găzduiește Cenaclul European, scriitorul Ion Popescu Topolog. În urma discuțiilor purtate cu conducerea Centrului, cele două părți au convenit să lanzeze, în perioada imediat următoare, un Masterclas "Mihaela Ursuleasa" pentru copiii și tinerii talentați ai orașului și ai țării. La încheierea convorbirilor ea a ținut să-și declare profesiunea de credință, pe care o consemnăm cu deosebit respect:

"Uitându-mă în jurul meu, la concerte sau la alte manifestări, am avut de multe ori surpriza să întâlnesc atât la Viena, cât și în Germania, dar și în România, tineri începând de la vârsta adolescenței până la 20 – 30 de ani, chiar și oameni maturi, care, cu un pic de noroc, ar fi avut șansa să devină cineva pentru artă, ar fi avut talentul, dar nu au avut șansele și, din acest motiv, vreau să mă implic foarte serios în această activitate, atât ca mentor, dar și financiar, sprijinind prin toate puterile talentele în devenire" – afirmație care a impresionat cel mai mult.

VALERIU IORDAN POPESCU

Foto: - aniversarea a 130 de ani de la fondarea Filarmonicii Brașov. **Primul concert pentru pian și orchestră, de Fr. Liszt, la pian Mihaela Ursuleasa**

Plastica Camilian Demetrescu

Absolvent al Artelor plastice București. A fost considerat ca fiind un mare estetician și artist, dar incompatibilitatea cu realismul socialist, cât și divergențele grave avute cu proletcultiștii din fruntea României l-au obligat să-și părăsească țara în 1969 și să ia drumul unui exil care îi va marca tot restul vieții. În anii 70, este invitat la Bienala de la Veneția și la Quadrienala de la Roma, i se organizează expoziții retrospective. Devine celebru, datorită operelor sale monumentale abstracte. După întâlnirea din 1978 cu Mircea Eliade, se orientează spre arta simbolică cu semnificații profund spirituale, fapt ce va stârni reacții potrivnice din partea unei stângi italiene, majoritare într-o Italie uluită de atâta democrație. Este activ și ca publicist, devenind astfel una dintre vocile autorizate ale Occidentului în favoarea decommunizării României. În anul 2000, Președintele Constantinescu îi conferă maestrului Demetrescu "Steaua României în grad de mare ofițer". În 2006, Președintele Italiei îi acordă titlul de "Commendatore dell'Ordine Al Merito della Repubblica Italiana.". Este invitatul Scaunului Papal, și sub Papa Ioan Paul al II-lea și sub actualul Suveran Pontif, lucrările artistice ale maestrului împodobind săli de protocol ale Vaticanului.

VATRA VECHIE DIALOG MIRCEA BRENCIU - CAMILIAN DEMETRESCU

„Păcat că zeii Tâmpiei nu au coborât să spună și ei ce vor”

În anul 1997, vă apărea la Editura „Albatros” volumul „Exil”. Nu întâmplător deschid interviul cu dumneavoastră referindu-mă la acest titlu de carte. Definitiv pentru un destin de luptător aflat în slujba adevărului și a justiției divine, cartea a stârnit și mai stârnește cu prisosință controverse, pentru că e considerată, dincolo de lumea consistentă a noviciatului omniprezent, ca o extraordinară diatribă la adresa dictaturii, fie ea de stânga sau de dreapta, o carte cum puțini au îndrăznit să scrie: profund demascatoare, extrem de activă și de bine documentată și, mai ales, profetică,

deși sunt convins că nicidecum nu ați premeditat acest din urmă efect.

Dincolo de orice reacție aparent vindictivă, sunteți, de fapt, un om de cultură situat la confluența a două aspecte definitorii, în măsura în care sunteți un fin receptacol al valorilor esteticii generale, cu tot ceea ce rezultă de aici în sensul asimilărilor personale, și, în aceeași măsură, dar dublată cred eu, sunteți un (valoros) creator de valori spirituale, culturale, artistice. Unde vă simțiți mai bine, în care din cele două ipostaze?

-Eticul și esteticul, în înțelesul biblic al celor două ipostaze la care te referi, au o natură inseparabilă: Frumosul este Binele, Urâtul e răul. Esteticul nu poate fi despărțit de etic, Frumosul e un atribut divin al Adevărului, după cum Urâtul e un simbol al maleficului. A reduce arta la categoria esteticului, independent de etic - tendință generalizată astăzi - înseamnă a întrerupe comunicarea cu semnificațiile profunde ale existenței, și deci cu publicul format din oameni cu sufletul dornic de Frumos, adică de bine și de adevăr. Acest divorț, dintre artistul de "avangardă" și omul comun, stă la baza crizei profunde în care se află arta contemporană. E o temă vastă, pe care nu putem decât să o enunțăm în aceste câteva rânduri.

-Ați părăsit România în anul 1969, împreună cu soția Mihaela, și ea remarcabil om de cultură și artist, pentru a vă exila într-o Italie fermecătoare, chiar exotice. În cartea dumneavoastră vă exprimați dezamăgirea în fața contactului cu o realitate demitizantă și alienantă. Evadarea din lumea lui Ceaușescu s-a transformat în dezolare în fața unui Occident care își pierduse deja controlul asupra libertății. Ați fugit de Marx pentru a-l regăsi în Italia mai vivanț ca niciodată...

-Plecând de la întrebarea unui ziarist (evident de stânga): "De ce voi din est sunteți fascinați de un Occident mitizat, pe care îl vedeți ca un paradis al tuturor libertăților și privilegiilor?", acum, după patru zeci de ani de când am cerut azil politic, răspunsul meu rămâne același: "Știu că în această lume nu există paradize, ci doar inferne, și eu l-am ales pe cel mai puțin infernal"... "Pentru că (adăugam) seara poți totuși să dormi în patul tău chiar dacă în timpul zilei ai spus cu voce tare ceea ce gândești".

De la început, am declarat că sunt de două ori exilat: întâi ca opozant față de comunism, și apoi ca dizident în raport cu Occidentul. Două atitudini net diferențiate față de cele două variante ale infernului planetar: sistemul comunist iremediabil condamnat de istorie și cel capitalist, care dacă va reuși să se umanizeze, ar putea fi promovat la gradul de purgatoriu.

Dar Occidentul mai are pentru noi, exilații politici, un avantaj în plus. Comuniștii, deveniți burghezi,

nu-l citesc pe Marx, pentru că nu e obligatoriu, cum era la noi. și astfel ei nu știu că el de fapt vroia distrugerea burgheziei și instaurarea dictaturii proletariatului, care astăzi nu mai există, pentru că s-a autodesființat. Când discut cu ei, ca să-i derutez, mă situez cu ideile mai la stânga lor și le spun: "Sunteți niște mici burghezi, Stalin v-ar fi trimis în Siberia." Se înfurie și-mi spun că noi nu-l cunoaștem pe Marx cel adevărat.

-Una dintre temele preferate ale travaliului dumneavoastră existențial a fost libertatea sau mai bine zis identificarea și asimilarea acesteia ca un modus vivendi. Spunea Gustav Rene Hocke: „Cine caută în primul rând libertatea va dori curând libertatea extremă, dar treptat, pe măsură ce i se dezlănțuie fantezia libertății, va năzui spre vraja unor ordini severe, ba chiar supraumane, inumane” („Manierismul în literatură”, Ed. Univers 1977, cap. „Omul ca ficțiune artistică”, pag.249). Greșesc când afirm că acest fapt, al spaimei în fața unei libertăți fără control, dezumanizante, ar fi constituit pentru creațiile artistice și filosofice ale dumneavoastră, motivul pentru care ați îmbrățișat ulterior, cu un succes debordant de altfel, motivația religioasă?

-Libertatea este opusul însingurării. Drama timpului nostru constă în iluzia că privatizarea existenței este condiția eliberării de sub tirania conviețuirii în comun, care ne limitează, ne constrânge, ne împiedică să facem ce vrem. În Declarația drepturilor omului, două sunt cuceririle omului modern: sufragiul universal și dreptul la singurătate - sau, folosind eufemismul locului comun - dreptul la privacy, adică la intimitatea nelimitată. Suntem singuri, deci liberi. Comunitatea umană a societății tradiționale a devenit masă, aglomerare demografică. Semenul, aproapele nostru, a rămas pe dinafară, ne stânjenește, ne spionează. Civilizația actuală, în toate aspectele ei, e proiectată pentru a garanta persoanei dreptul la comoditatea izolării de "ceilalți": vilă, mașină, televizor, piscină, rulotă, yacht, avion personal etc.etc., condiții esențiale pentru o retragere în labirintul singurătății, câștigate în dura competiție cu restul lumii.

De ce am abandonat arta abstractă la care trecusem în primii ani de exil? În primul rând, pentru a mă salva de dogmele "realismului socialist", care mi-au chinuit anii tinereții, și a mă bucura în sfârșit de "libertate". Lucrările din acea perioadă solară, inspirate de mituri ale Mediteranei și ale Carpaților, au trecut prin Bienala Venețiană, prin galeriile frecventate de colecționari și au intrat să decoreze vilele de pe lacurile din nordul Italiei, sau în unele muzee moderne. Erau din specia lucrărilor expuse în prima sală a retrospectivei de la București din anul 2000. O artă pe care o vroiam deschisă pentru

întâlnirile cu semenii în expoziții prin orașele lumii, și nu închisă în solitara privacy a burgheziei bogate.

Arta abstractă sugerează, nu comunică. Oamenii mă întrebau în fața lucrărilor ce reprezintă. Nu puteam să le spun că sunt de fapt o specie de algoritmi estetici. Nu aveam ce să le comunic. Am înțeles că vorbeam o limbă necunoscută, închis în estetica singurătății. Nu eram așadar un om liber. M-am întors la figurativ - nu la figurativul obligatoriu al propagandei de partid - ci la o artă de comunicare fondată pe întruparea divinului în uman, a întâlnirii dintre spirit și materie, care pune și răspunde la întrebările omului.

Excesul de libertate în arta nonfigurativă, de care pomenești, nu este altceva decât o formă de exasperare a singurătății care îl izolează și mai mult pe artist de aproapele său. Nu e vorba de o libertate reală, ci de o evadare din realitate. Așa că ai dreptate în întrebarea pe care mi-o pui.

L-am cunoscut pe Rene Hocke, a venit aici la Gallese și ne-am împrietenit. Îmi vorbea despre *avangarda solitară* a celor care construiesc, fiecare în colțul lui de lume, o bucățică din Arca salvării în fața potopului universal care ne amenință. O Arcă a vieții nu poate fi construită nici în anarhie și nici cu biciul tiraniei.

-Sunteți un artist plastic de renume internațional. O recomandă lista de expoziții, referințele critice, notorietatea la care ați ajuns. V-aș ruga să enumerați unele dintre expozițiile pe care le considerați emblematice pentru cariera dumneavoastră și să motivați acest lucru.

-În ultima mea expoziție personală, la București, înainte de plecare (prin anul 1966, cred) a venit la mine un medic tânăr, care mi-a mărturisit că a avut un infarct, și e convins că dacă va pune în odaia lui pânza mea cu *Paradisul*, se va face bine. A luat-o la închiderea expoziției, mama lui a venit să-mi mulțumească, și de atunci nu am mai știut nimic despre el. Dar a rămas în mine gândul că nu făcusem acea lucrare în zadar. În retrospectiva de la Roma din 2005, o femeie mi-a spus că mama ei e terorizată de moarte și m-a rugat să-i vorbesc despre tapiseria „*Moartea ca sărut al lui Dumnezeu*”. După ce i-am explicat semnificația temei care provine din vechiul testament - un Dumnezeu cosmic aplecat peste om, sărutându-l, înconjurat de simboluri ale vieții și ale eternității - i-am vorbit despre moarte ca nuntă a sufletului cu Dumnezeu. A privit tapiseria îndelung, apoi a scris în caietul expoziției că poarta paradisului se poate deschide... chiar și pentru ea. În expoziția de la Brescia din 1985, un vizitator a venit la mine și mi-a spus că de 15 ani așteaptă un artist care să-i facă o lucrare despre justiție. Era convins că l-a găsit și mi-a propus un pact. El nu e bogat, dar îmi va trimite în fiecare lună o sumă fixă de bani, în contul viitoarei lucrări, până când eu voi spune că e de-

ajuns, după care mă roagă să-i trimit proiectul lucrării și să o execut. I-am făcut o tapiserie pe tema "Încoronarea sclavului" - Cristos care pune coroana pe capul unui sclav îngenunchiat - simbol al celei mai mari revoluții din istoria omenirii: *eliberarea omului de sub jugul sclaviei*.

În rest, am participat de două ori la Bienala de la Veneția (1970-1971) la Festivalul "Dei due mondi" de la Spoleto (1972), la marea expoziție "Artisti stranieri operanti in Italia" (1977), expoziția "Dante in Vaticano" (1984) retrospectivile de la Parma (1974), Paris (1979), București (2000), Roma (2004-05), și alte zeci de expoziții personale din Italia și din afara ei.

-Trebuie să ne oprim asupra expoziției pe care ați avut-o la București în anul 2000, intitulată „30 de ani de artă în Italia, 1969 – 2000”. Ecourile din presă și de aiurea au reliefat un fapt de mare însemnătate, cu trist precedent din păcate. Ca și după modelul brâncușian al ratării artistului în țara de baștină, românii au aflat că există undeva în Europa un român de-al lor care le duce cu mare cinste numele, renumele și...anatemă. Un alt personaj de genul celui hobișan (nu mai pomenim aici și de Eliade, de Ionesco, de Cioran...) urma să se înfrunte cu inerția unor conaționali, e drept eliberați din dictatură, dar nu din dogmă. Cum s-a desfășurat acea mare expoziție bucureșteană a ultimului an al mileniului 2?

-Cu rare excepții, "elita" a fost absentă, atât la vernisaj cât și pe parcursul expoziției. Cred, mai ales, din două motive. Primul: luasem în anii de după revoluție, în presa din țară și din exil, o atitudine decisă față de intelectualii închinători la "Dumnezeul culturii", ceea ce era evident de neiertat. Al doilea motiv: există prejudecata adânc înrădăcinată la noi că arta trebuie să fie independentă de morală, de religie, de gândirea filosofică, de tot ce limitează libertatea artistului de a face artă "pură" (cu alte cuvinte libertatea de însingurare). Orice referință la categorii culturale situate în afara esteticului sunt considerate parazitare, abuzive, nedemne de un adevărat artist care nu face compromisuri cu nimeni și cu nimic. Dar privitorul caută în opera de artă tocmai aceste referințe la viață, la realitatea valorilor etice, ale dragostei, ale legăturii omului cu Dumnezeu. O altă explicație a dezertării colegilor și a criticii e indiferența și iritarea față de un martor care vine din Occident și denunță epigonismul provincial depășit, care bântuie la noi cu prezumția noutății.

Marea surpriză a fost publicul prezent în expoziție, fără prejudecăți, cu adevărat liber de a spune ce gândește. Am găsit în el o identitate surprinzătoare de interes pentru o artă alternativă noii avangarde la modă, cu publicul occidental anticonformist, deschis spre valorile marii tradiții creștine.

-O întrebare delicată. Cât de dator vă mai simțiți în fața unei Românie când ipocrite, când ingrate, adeseori indiferente, și mai mereu flămânde, în nemărturisirea ei, din motive de pudoare așa zis națională, după propriile valori, uitate, negate și chiar renegate, și, respectând principiul sincronismului, ce datorii mai aveți în fața unei Italii când generoase, când candid, când controversate?

-O parte din răspuns l-am dat la întrebarea precedentă. Despre drama secularizării culturii românești actuale am vorbit atât de mult în ultimii ani și nu vreau să mă repet. Datoria față de România se rezumă astăzi la a nu-ți face țara de răs. Ceea ce nu e ușor de loc. A demonstra în permanență că excepția nu confirmă regula, că românii au aceleași calități și defecte cu cei de aici și din restul lumii, e o axiomă care totuși trebuie demonstrată. Cum? Încercând să fii de zece ori mai tenace, mai dispus la sacrificii, mai norocos decât ceilalți. Privitor la datoria față de Italia: am doi băieți care s-au născut aici, au crescut, au studiat și s-au impus cu numele lor românesc în patria italiană (primul e matematician, al doilea arheolog). În ce mă privește, datorez acestui pământ solar și prieten cu zeii, privilegiul primei mele conversații deschise cu Dumnezeu: în biserica cisterciană din secolul XII, din Gallese, pe care am restaurat-o cu mâinile noastre, unde m-am convertit la un figurativ inspirat de sacru și am îmbrăcat în artă cămașa creștină.

-Vă aflați într-o permanență acolo, pe acele meleaguri milenare, în chiar inima vulcanului de frumuseți create de mâna și mintea omului, unde cultura, spiritualitatea, adevărul irump din fiecare colțșor prin care respirați, pășiți și empatizați. Bazându-ne în analiza și dialogul de față pe o logică de tip structuralist, după cum am văzut la întrebarea anterioară, când v-am cerut o replică în spirit sincronist, v-aș ruga să ne spuneți, de la înălțimea vârstei pe care o aveți, uzitând celălalt principiu al structuralismului, cel diacronic, cam în ce ipostază valorică vă simțiți regăsit astăzi ca artist și om de cultură universal.

-Când mi se face dor de Bușteni, unde m-am născut, mă duc în pădurea de fagi din Monte Cimino, urcând la 1200 de metri în două zeci de

minute. Locul se cheamă Fagetta, ca la noi Făget. Trunchiurile se înalță maiestuos prin aerul de munte până la coroana vegetală a frunzișului, ca pe Valea Cerbului de la Dihamu. Îmi pun urechea pe scoarța cu miros de toamnă și aud vuind aceeași liniște de pădure. Fagii vorbesc aceeași limbă aici ca și acolo. Când cobor spre casă printre colinele cu măslini argintii, de departe văd castelul și zidurile satului fortificat Gallese, fondat la începutul veacurilor de fiul lui Agamemnon, Haliscus. Exilul îmi pune în ochi și în suflet mirajul celor două lumi suprapuse, paralele: Tibrul maturității și Prahova copilăriei și a tinereții. Identitatea fagilor, a norilor, a pământului, îmi dă sensul universalului pe care-l trăiesc. Oare și asta înseamnă cultură?

-Este evident că trăiți o dramă de tip ovidian; desigur sunt altele, nu atât premisele, cât recurile contextuale, dar tot atât de evident este că fără exil Camilian Demetrescu ar fi fost probabil altceva, altcineva. Cine și ce ați fi fost domnule Camilian Demetrescu fără Italia? Întrevăd un răspuns definitoriu pentru condiția de azi a intelectualului român rămas credincios fruntariilor...

-Tatăl meu avea un cal ținut în curte. Fremăta, era nă răvaș. Când deschideam porțile o lua la goană și nimeni nu-l mai putea opri. Dar se întorcea să se bucure împreună cu noi. O dată a găsit poarta închisă și nu s-a mai întors. Niște străini l-au văzut departe, slăbit și plin de răni, dar nimeni n-a mai putut să-l încalece. Între timp, tâlharii ne-au furat casa, tatăl meu a murit, și nu mai avea unde să se întoarcă. Un cal în exil - metaforă suprarealistă. Ovidiu o avea pe Dochia, femeie de dac, așteptând iertarea lui Augustus ca să se întoarcă la Roma. Era surghiunit la Tomis pentru că scrisese „Ars amandi” - pentru Cezar un manifest pornografic otrăvitor - dar care va deveni pentru călugării benedictini un îndreptar al iubirii divine. Ce s-ar fi ales de Ovidiu la Roma? Îngenunchiat în fața lui Cesar și batjocorit prin tavernele Romei. Adevărul e că dacă te cauți pe tine, într-o zi înțelegi că ești altcineva. E bine, e rău, numai Dumnezeu știe.

-Acum se cuvine să vă întreb în legătură cu rezolvarea aceasta a crizei de identitate ca spațiu de manifestare și existență creatoare europene și universale a artistului neaș român, încă destul de dogmatizat, chiar fundamentalizat, mă refer la cei trecuți de vârsta a doua, sau ceilalți, extrem de negaționiști în fața tradiției, a originii și a spiritului național, atâta cât mai subzistă spiritul acesta în prezentul timp al globalizării, și aici mă refer la generația tânără, începând cu cea a „decreștelor”- generația care se naște în timp ce dumneavoastră părăseați România.

-Un ziarist a urcat pe jos drumul ce ducea la o mănăstire lângă Grevist, ca să-i ia un interviu unui călugăr de nouăzeci de ani, care trăia singur, cu o

femeie de ajutor câteodată. L-a găsit afară, tăia lemne cu toporul, l-a pofțit înăuntru, a aprins focul și a pus de mămăligă. Au cinat împreună, au ciocnit o jumătate de pahar, și după un schimb de vorbe, ziaristul i-a pus întrebarea pentru care venise: „Părinte, iertați-mă, dar spuneți-mi, nu vă e frică de moarte?” Călugărul s-a uitat la el tăcut, apoi s-a schimbat deodată la față și a izbucnit: „De-o viață întreagă aștept să-l văd pe Dumnezeu, să mă duc la el, și acum că e atât de aproape. Să-mi fie frică? Mie?” Gazetarul i-a sărutat mâna și a plecat cu foaia de interviu albă. Ce-ar fi putut să scrie?

La noi, călugării Dumnezeului culturii nu se grăbesc să-l întâlnească. De altfel, cred că nici nu știu unde se află. Ei predică „uitarea cea bună” (Noica) a lucrurilor vulgare, adică ale vulgului: superstiția tradiției, a credinței, „mila prostească” față de oamenii oarecare, neștiutori de episteme, de contra-episteme și de concepte pure, cei care nu se împărtășesc cu anafura lui Kant și Heidegger. Cât privește magnații integralismului creștin, islamic, chiliastic etc. - deținători exclusivi ai adevărului - ei nici nu știu că de fapt sunt urmașii partidului unic al totalitarismului. Din păcate, constituie unul dintre cele mai virulente flageluri care amenință astăzi supraviețuirea Marii Tradiții. Evident, nu e locul meu printre ei, nici ca om, nici ca artist. Dar îmi pare rău pentru tineri. Mi-e rușine și mie că nu le-am lăsat o țară în care să poată crede. Pleacă în lume și până la urmă se întorc totuși la acest acasă, pe care, chiar dacă vrei, nu-l poți uita.

-În Italia sunteți proprietarul unei clădiri de biserică. E drept, una mică prin spațiu, dar imensă prin semnificații. Acolo, în acel spațiu sacramental ați amplasat imaginea simbol, sculptată de mâna dumneavoastră, a Pantocratorului. Și, prin desăvârșirea acestui complex spațio-artistic, ați decis că, de fapt, patria adevărată devine (În)Dumnezeirea. Sunteți un semantician al cuvântului sacru și un modelator prin intermedierea artei plastice al (în)semnului divin. Lucrările dumneavoastră abundă în hermeneutici biblice, fapt pentru care, desigur neomițând aici valoarea artistică intrinsecă a lucrărilor, cu osebire a tapiseriilor, ați ajuns să fiți un oaspete frecvent al imperiului cultural-spiritual papal, un oaspete prin prezență fizică, dar mai ales, prin lucrările dumneavoastră, care adaugă noi splendori acelor spații uluitoare ale Vaticanului. Vorbiți-ne despre acestea și despre relația pe care ați avut-o și o aveți cu Cetatea Sfântă.

-Nu sunt și nici n-aș putea fi proprietarul micii biserici medievale *Santi Filippo e Giacomo* din Gallese, chiar dacă figurez ca atare în registrul de cadastru al comunei. Biserica e corpul Lui Christos, eu sunt doar custodele ei pământesc, trecător. Am povestit în primul volum din „Exil” cum a intrat în viața noastră. După ce am restaurat-o (în 1977), s-a

petrecut acolo schimbarea artei mele de la abstract la figurativ, a început acolo noua perioadă creștină și am lucrat timp de 32 de ani, acolo am trăit sărbătorile și întâlnirile cu prietenii din toată lumea, a fost botezat al doilea băiat Emanuel și primul nostru nepot Alessandro, acolo ne-am rugat la hramul bisericii împreună cu oamenii din sat și acolo vom fi înmormântați amândoi, eu și Mihaela. De curând, am pus lespedea pe care stă scris numele de botez și anul nașterii - cu inscripția „*Mors Janua Vitae*” – „*Moartea este Poarta Vieții*”, iar deasupra tabloul votiv cu familia noastră care oferă bisericiuța Sfintei Fecioare.

În secolul al XII-lea, ținută de călugări cistercieni, era popas pentru pelegrinii care coborau neconținți pe Via Francigena, care lega abația Mont Saint Michel, dintre Normandia și Bretania, cu Santiago de Compostella și se ramifica de-a lungul Italiei în străzi secundare, presărate cu biserici romanice anume zidite pentru a da adăpost drumetilor care mergeau la mormântul Sfântului Petru de la Roma și în Țara Sfântă. Era, cum se spune, o biserică de pelerinaj, care după secole ne-a primit și pe noi, pelegrini veniți tocmai din îndepărtata Valahie. Și noi ne-am oprit, pentru că firul pribegiei noastre s-a înnodat cu destinul acestei biserici căzute în ruină.

La celălalt capăt al firului, e întâlnirea cu Vaticanul, căreia am dedicat un capitol în volumul al doilea din cartea „Exil”, ce va ieși în curând la Editura Muzeului literaturii române. Esențialul acestei întâlniri e condensat în două evenimente care sunt fundamentale legate între ele: intrarea ciclului de nouă tapiserii pe tema Hierofaniilor în noul spațiu al audiențelor private ale Papei Benedict al XVI-lea, și inaugurarea lor, alături de Sfântul Părinte, la 2 ianuarie 2008, chiar în ziua aniversării celor patruzeci de ani de căsătorie, în prezența fiilor noștri. Nu puteam să cer mai mult destinului. Nu știu ce îmi va cere în schimb, dar orice ar fi, mă voi ține de cuvânt, chiar dacă mi-ar pretinde să nu mă las ispitit de laude și orgoliu.

Momentul cel mai important pe care l-am trăit a fost întâlnirea cu privirea acestui om. O privire care te vede, te întreabă și te ascultă fără grabă. I-am prezentat tapiseriile una câte una, simbolurile au vorbit pentru mine, amintind înțelepciunea creștină a țaranului nostru. S-a bucurat, surprins de familia noastră ecumenică - eu și Mihaela ortodocși, cei doi băieți greco-catolici, iar nora și primul nepot catolici. Binecuvântarea lui ne va apăra de șerpini, care de acum înainte vor sta mai departe de noi.

-Vorbiți-ne despre postcomunism. Mai precis, despre postcomunismul valah și despre posttotalitarismul european. Dar și despre biserica-instituție, ca o contrapondere la formele criptice de manifestare ale dictaturilor de tot felul.

-Postcomunismul e un comunism post-restant. Nu-ți mai vine obligatoriu acasă. Dacă vrei, te duci la poștă și-l ridici, fără semnătură. E anonim. Mai sunt dintre cei care speră să învingă la loterie gratis și se lasă ademeniți de sloganuri miraculoase de justiție și libertate. Din fericire, la noi poșta e mai lentă și destinatarii n-au nici o grabă. Așa că promisiunile ajung în lada de gunoi a primăriei. În schimb, totalitarismul occidental nu e *post* pentru că e economic. Cetățenii iau cu asalt cutiile de scrisori și se înghesuie în supermarketuri. (supermarketuri. N. red.) Nu există un vaccin împotriva consumismului.

În ce privește biserica, magazinele universale au înlocuit vechile catedrale. Cucoanele se duc în fiecare zi la vecernie, își confesează păcatele la braserie și se împartășesc la shopping.

Ar trebui să adaug ceva despre "formele criptice" de dictatură ecleziastică, dar ar fi prea lung, și nu ne ajunge spațiul. De altfel, e o temă despre care am scris atât de des, încât am făcut alergie. Și, pe deasupra, există prea multe similitudini cu ierarhiile defunctului partid pentru a mai putea spune ceva nou.

-Întrebarea anterioară devine necesară în economia discuției noastre tocmai pentru faptul că intenționez să vă întreb: ei bine, în această lume manifestată dual și criptic la confluența dintre dictatura credinței, cu caracter sacru, într-o Forță Supremă și dictatura ismelor de tot felul, cu caracter profan, și a căror pluri-energie tinde să readucă nietscheanul principiu care consacră moartea Lui Dumnezeu, ei bine, în această lume a antinomiei fățișe, ce loc își mai găsește creatorul de valori artistice, cultural-spirituale? Asta, în condițiile în care finanțările oricărui demers de acest tip sunt făcute de profanii care își construiesc din bani, din extrem de mulți bani, altarele noii religii mondiale?

-Mă întrebi dacă astăzi, între fanatismul religios și delirul nihilismului a mai rămas un spațiu necontaminat, pentru a contempla în liniște Adevărul. Dacă pompele funebre ale iluminismului l-au îngropat pe ultimul Dumnezeu în Panteonul miturilor apuse, dacă bandele ateismului se grăbesc să distrugă corpul Lui Christos, adică biserica, ce le mai rămâne integraliștilor de făcut decât excomunicarea spiritelor libere. Dacă știi să-ți faci semnul crucii în gând sau cu limba pe cerul gurii, ca să nu te știe nimeni, ești salvat.

Costul secularizării e diferențiat. Panteonul, devenit patrimoniu al umanității eliberate de tirania unui Dumnezeu inexistent, e întreținut din bugetul statului laic, distrugerea bisericilor - începută la noi de Ceaușescu - face parte din planul urbanistic modern cu fonduri de la comunitatea europeană, care taie rădăcinile creștine ale Europei, iar excomunicarea ereticilor se face voluntar, de la om la neom (adică la cei vânduți diavolului). Costurile nu sunt

exorbitante. Mai greu e să găsești fonduri pentru a publica o plachetă de poezie, sau o cărticică de aforisme. Costă în schimb mult, dar se plătește bine, produsul la modă din toate domeniile, sponsorizat de magnații globalizării.

-Să ne întoarcem la noi. În mai 2002, ați vizitat Brașovul. Ați fost primit cu multă deferență de către demnitarii locali, de asemenea, la universitățile „Transvania” și „George Barițiu” vi s-au acordat onorurile cuvenite, ați ținut, cu mare succes, discursuri în fața corpurilor profesionale și a studenților, în fine, ați fost mediatizat amplu ca un oaspete de marcă al orașului de la poalele Tâmpelui. Atunci ați adus un omagiu celor ce au săvârșit Revoluția din Decembrie 1989 și ați promis Brașovului donația unui proiect de monument al Revoluției. Generozității dumneavoastră i s-a răspuns cu un refuz discret, dar nu din partea autorităților, ci din partea unor revoluționari, care aveau în atenție un alt proiect de monument, dar acela nu era nici gratis și nici nu avea vreo semnătură prestigioasă de autor. Un refuz tipic balcanic, specific unei anumite zone de manifestare neaoșă, dacă tot am vorbit în acest dialog în legătură cu ingratitudea și ipocrizia românești din totdeauna. De fapt, aici nu am de pus nicio întrebare, iar răspunsul dumneavoastră a fost publicat deja sub titlul „Nicăieri minijupa nu e mai scurtă ca în provincie” (cotidianul „Obiectiv” Brașov, 3 februarie 2003). După câțiva ani, ați dorit să donați Brașovului un alt proiect, cel al unui monument dedicat eroului martir Liviu Corneliu Babeș. Deși, două instituții importante (Primăria Brașov și Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989 București) au decis că vor finanța punerea în viață a acestei lucrări, nu s-a mai întâmplat nimic, din motive mai mult sau mai puțin obiective. Aș vrea să comentați acest aspect.

-Brașovul e o cămară a sufletului meu. Acolo e mormântul tatălui meu Camil (eu sunt botezat Paul Constantin, Camilian e de fapt numele tatălui meu, pseudonim adoptat când am intrat la Belearte. A murit la vârsta de 36 de ani și am vrut să-l duc cu mine toată viața). Tot acolo, în Schei, s-a născut Mihaela, soția mea, și bunicii ei sunt înmormântați în cimitirul Bisericii „Sfântul Nicolae” din Prund. E o carte închisă, pe care o deschid din când în când ca să plâng, copleșit de amintiri. Acolo te-am cunoscut pe tine, Mircea, și am legat prietenie și dragoste de frate. Ce-aș mai putea să spun despre Brașov? Lumea universitară m-a primit cu o gentilețe care îmi încântă sufletul. Nu m-am simțit străinul care părea întors din lume ca să plece din nou, ci un artist care ar fi putut să lase un semn, umbra unei lumini în acest oraș. Păcat că zeii Tâmpelui n-au coborât să spună și ei ce vor. Umbra semnului s-a întors în

Etruria, la Gallese, stă în biserica noastră. N-a fost să fie.

La o bere l-aș întreba pe vornicul cetății dacă minijupa comisiei de cultură s-a mai lungit cu câțiva centimetri între timp. În Occident se poartă acum lung și despicat pe-o parte. Nu credeți că tăietura îndrăzneală pe o coapsă de zeiță din oțel inoxidabil ar putea să dea și mai mult elan monumentului pe care Brașovul încă îl așteaptă? Bineînțeles, fără să-i mai întrebe pe brașoveni. N-ar avea niciun rost.

-Vă aflați la o vârstă a perspectivării, vă situați la o altitudine ce vă poate oferi dreptul la o extrem de pertinentă atitudine. Sunteți în postura de a judeca lucrurile uzitând chintesențe, principii, chiar apodictice. Desigur, termenul de a judeca nu se referă la acordarea de sentințe, dar este evident că puteți circumstanția lumea așa cum e ea, și, mai ales, puteți face o evaluare a ei. Un univers din care face neapărat parte și lumea românească și despre care vă rugăm să ne vorbiți, solicitându-vă cu respect să vă mențineți și aici, motivul fiind lipsa spațiului tipografic, rigoarea cu care de fapt sunteți obișnuit tot timpul să munciți și să gândiți.

-E greu să ai o atitudine pertinentă într-o lume impertinentă. Nu e un calambur. Nimic nu mai stă la locul lui, adică nu mai e potrivit cu locul. Scara de valori a sărit în aer. Nu se mai poate da o definiție univocă binelui și răului. Nu mai putem fi pertinenti nici cu noi înșine. Relativismul a deklasat logica, iar filosofia se retrage din politică, scârbită. Ce ne mai rămâne? Să ne uităm în ochi unul la altul și să ne realfabetizăm. Adică să ne înscriem la școala elementară a Tradiției, să ne întoarcem la miturile uitate, să recitim basmele, și fie că suntem artiști, scriitori, meșteșugari de cuvinte, de sunete sau de gânduri, în această lume fără o stea polară care să ne mai arate Centrul, să ne aducem aminte în fiecare zi de mitul eternei reîntoarceri.

Într-o lume golită de mister, în care artiștii au devenit "operatori estetici" obsedați de "instalații" și de opere "fără titlu", acele făpturi pe care grecii le numeau muze, dacă n-au fugit pe altă planetă, s-au întors în cariatidele templelor așteptând întoarcerea timpului în sine.

Tinerilor mei colegi, care se cheamă încă pictori și sculptori - visători cu dalta și cu penelul - te rog să le transmiți din partea mea acest bilet pe care, cu mulți ani în urmă, am scris pe colțul mesei din atelier doar atât:

„Nu trebuie să fim moderni, ci eterni”.

MIRCEA BRENCIU

Scena

ION SĂSĂRAN

“Nu găsesc în amintirile mele niciun egoist, niciun om rău” (I)

S-a născut la 25 noiembrie 1933, în satul Săsar, de lângă Baia-Mare, și a slujit teatrul românesc jucând pe scena Teatrului Dramatic Baia-Mare de la absolvirea Institutului de Teatru, apoi pe cea a Teatrului Național Târgu - Mureș din 1997. A interpretat roluri importante, în majoritate principale, în peste 140 de spectacole. S-a despărțit de scenă la 20 august 2009. Unul dintre personajele îndrăgite de el, în mod deosebit, **Vasile Lucaciu**, din piesa cu același nume i-a adus un premiu de interpretare masculină. (Vezi foto).

Cu acordul soției sale, Dorina, publicăm fragmente dintr-un interviu realizat de Gherasim Domide.

N. Băciuț

*

Pe actorul ION SĂSĂRAN l-am cunoscut personal cu un sfert de secol în urmă când, fiindu-i elev la secția de regie-actorie a Școlii Populare de Artă, ca orice licean cu ambiții artistice, mă vedeam într-un viitor mai îndepărtat actor sau regizor.

De la dascălul și actorul Ion Săsăran am învățat că este mai important să fii un spectator bun decât un actor slab, așa cum de la profesorul meu de limba română, Augustin Botiș, am învățat că este mai bine să fii un cititor de literatură de bună calitate decât un scriitor mediocru.

Am stat de multe ori cu actorul Ion Săsăran la taclale și am depănat nenumărate amintiri. Mi s-a părut interesant și incitant totodată să pătrunzi în amintirile și gândurile unui actor dintr-o promoție pe care publicul a numit-o “promoția de aur” a teatrului românesc. Am considerat că multe dintre amintirile evocate într-un cerc restrâns de prieteni ar putea constitui o sursă de cunoaștere pentru un cerc mai mare de prieteni, dacă-i putem numi așa pe spectatorii care l-au văzut și apreciat pe Ion Săsăran. L-am ales pe Ion Săsăran, pentru că destinul artistic i s-a împletit cu însăși destinul artistic al teatrului băimărean.

Iată îndemnul care m-a dus la întrebările cuprinse în paginile următoare.

GHERASIM DOMIDE

-Perioada în care v-ați făcut studiile teatrale la București a fost o perioadă destul de dificilă.

-Cum era Bucureștiul anilor șaizeci și cum erau studenții acelor ani?

Despre studenție sau perioada în care am făcut studiile s-ar putea spune multe. Bucureștiul, în primul rând, era cel pe care mi-l doresc și amintesc și astăzi, deși îl cunosc și pe cel care s-a dezvoltat și modernizat ulterior.

Bucureștiul era frumos și curat, era rămas, aproape ca cel dinainte de război, în perimetrul său central - acolo unde de fapt existam și-mi duceam viața la institut, la cămin, la biblioteci și muzee sau în sălile de spectacol. Dar era sărăcie, oamenii trăiau în lipsuri. Încă mai erau cartele cu puncte pe care puteai cumpăra haine și pâine.

Reforma monetară din 1952 adusese o stabilizare a leului, dar salariile în general veniturile oamenilor erau foarte modeste. Noroc de mine că aveam bursă, ceea ce însemna căminul și cantina asigurate și pentru că era bursă de merit mai primeam și 35 de lei pe lună pentru nevoi personale. Acasă părinții erau de asemenea săraci. Tata era miner, iar mama casnică.

Nu aveam haine și vroiam să renunț la studii. Am vorbit cu Vitanidis și el a intervenit la rectorat de unde am primit 800 de lei. Erau două salarii de actor debutant. Mi-am cumpărat haine, iar tata mi-a trimis un loden - primul din viața mea. A urmat însă o nenorocire. În ianuarie 1953, în plină sesiune, tata a murit în urma unei operații de ocluzie intestinală. Am întrerupt sesiunea și am venit în Săsar, unde locuiam, și l-am înmormântat. Rămăsesem numai cu mama și nu știam ce hotărâre să iau. Mama m-a îndemnat să mă întorc la București, iar dânsa (mă cutremur și astăzi amintindu-mi) s-a angajat la Exploatarea Minieră Nistru, ca vagonetar subteran, ca să poată să-mi trimită câțiva lei pe lună pentru necesitățile mele de student.

Prin urmare, m-am întors la Institut și mi-am dat toate restanțele, rămânând bursier. Începeam să-mi deschid ochii. Deși colegii îmi spuneau “țăranul”, eu nu mă supăram. Îmi petreceam timpul în biblioteci și prin muzee. Caietele mele de conspecte treceau pe la majoritatea colegilor din cămin, unde erau copiate și uneori profesorii zâmbeau binevoitori și îngăduitori apreciind că cel puțin caietele mele erau copiate și de colegii care nu făcuseră conspecte. Nu e un titlu de laudă și toți colegii mei îmi sunt și astăzi prieteni

minunați și amintirile noastre rămân crâmpie din viața noastră.

Trebuie să fac o precizare și o distincție clară: până în anul 1954, când terminam anul II de studii, am fost student al Institutului de Artă Cinematografică, iar din 1954, în urma unei hotărâri guvernamentale de unificare a Institutului de Teatru din București cu Institutul de Cinematografie București, cu cel de teatru din Cluj, se înființa Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică I.L.Caragiale București. Din 1954 și mulți ani după aceea, actorii spuneau simplu “am fost student “ la I.A.T.C. .

Dacă ar fi să spun cum erau studenții anilor cincizeci, ar trebui să spun că erau în primul rând prieteni buni, prieteni adevărați. Ne împărțeam ce aveam și nu am nicio amintire că vreunul dintre noi ar fi furat, ar fi fost nedrept cu celălalt sau ar fi dorit să-i ia locul. Eram precum frații. Așa îl numesc astăzi pe cel care mi-a rămas cel mai bun prieten – regizorul Dan Puican - și așa îi pot numi și după moarte pe Silviu Stănculescu sau Silvia Popovici. Și în egală măsură pe Nicolae Praidă, Flavia Buref sau Victoria Dobre Timon. Am trăit o perioadă de cumplite lipsuri, de cumplite frustrări și ne-am regăsit maturi, fiind responsabili în teatre de munca noastră - ca prieteni și frați adevărați. Este cel mai frumos fior al amintirilor din studenția mea. Tot aici trebuie să-i amintesc în grupa noastră de “cinematografiști” pe Draga Olteanu Matei și Amza Pellea, care alături de Hancă Igor, datorită unor suferințe, au repetat anul și am devenit colegi de clasă din anul III. De altfel, prietenia mea cu acești trei colegi a fost și a rămas deosebită.

Cum erau studenții anilor '50 - întrebați dv?. Ca să înțelegeți de ce ne leagă o prietenie atât de mare, am să vă povestesc o întâmplare. Mergeam la cantina ce aparținea de căminul fetelor de la “Matei Voievod”, cu Silviu Stănculescu, Nicolae Praidă, Platon Alexandru și alții. Căutam mese unde erau așezate cel puțin două fete. Era grozav când găseam mese cu câte trei fete. Ne așezam completând locurile libere și pentru că fetele, aproape întotdeauna, nu mâncau toată pâinea, noi luam tot ce rămânea. Silviu Stănculescu avea un sac de sport în care adunam tot ce ne lăsau fetele de la Universitate și apoi în fața căminului de lângă institutul nostru, pe Slătineanu, într-un părculeț, mâncam bucățile de pâine ca pe cel mai minunat desert. Dacă ar fi să vorbesc despre cum erau studenții anilor mei de studenție, ar fi de asemenea multe de spus. Nu găsesc în amintirile mele niciun egoist, niciun om rău. Ne cunoșteam prea bine și împărțeam și binele și răul în

așa măsură încât nu puteam fi altfel decât eram – nu aveam falsitate în noi. Nu doream decât să învățăm.

După unificarea Institutelor de Artă din 1954, dintre colegii nou veniți, m-am împrietenit cu Sanda Băncilă, care-mi aducea diverse cărți pe care le citeam cu nesaț, cu Mitzura Aghezi, care mă ruga să am mare grijă de cărțile împrumutate fără știrea maestrului Tudor Arghezi, cu Gina Patrichi căreia, nepromovând anul III, datorită unor întâmplări cu totul personale, i-am propus împreună cu Amza Pellea și cu operatorul Obradovici - ce-și dădea examenul cu o secvență de film – să vină cu noi și să filmăm “Moara cu noroc”.

Toamna, comisia nu a acceptat reexaminarea cerută de Gina Patrichi, ceea ce nu a împiedicat-o, ulterior, datorită marelui ei talent, să devină una din cele mai mari actrițe ale teatrului românesc din ultima jumătate a secolului trecut.

Și în anii '50, bineînțeles, studenții actori erau “nebunii frumoși” ai studențimii române. Eram așa, pentru că eram nonconformiști, ceea ce pe atunci însemna a te juca de-a libertatea sau cu libertatea. Mulți dintre noi au fost cercetați sau închiși, iar unul chiar a murit la Gherla. Se numea Chiraleu. Ion Gănescu, Gina Patrichi și Dana Comnea au suferit de asemenea.

Dacă ar fi să vobesc încă o dată de studenții anilor '50, aş spune că principala lor preocupare în marea majoritate a cazurilor era teatrul și mai ales dorința de a învăța despre teatru și despre interpretarea rolului în spectacolul de teatru. Vedeam de nenumărate ori un spectacol. Ne extaziam în fața măștrilor noștri. Le urmăream cele mai subtile inflexiuni ale glasului și cele mai mici gesturi sau comportamente în scenă, cu care defineau un personaj pentru ca, la rândul-ne, să încercăm să facem la fel. Actoria, ca și orice meserie, presupune un har pentru aceea meserie. Dar dacă nu ai de la cine învăța, dacă nu “furi” meseria, nu vei ști niciodată să o profesezi cu adevărat, rămânând în mediocritate. Studenția mea a fost un “furt continuu” pentru că am “furat” mereu câte ceva din spectacolele pe care le-am văzut, iar acestea nu au fost puține. E greu de imaginat că oricare actor din promoția mea ar putea spune ceva, fără a aminti de marii actori – adevărați “monștri sacri”- ai teatrului românesc din prima jumătate a secolului trecut, care ne-au fost profesori și de la care am învățat buchea –alfabetul – meseriei noastre. Ei s-au numit: Marieta Sadova, Aura Buzescu, Nicolae Bălțățeanu, A.Pop Marțian, Moni Ghelerter, Vlad Mugur, Jenică Constantinescu, Ana Barcan, Ion Cojar. La anii mei, astăzi, îmi plec genunchii și fruntea în fața lor mulțumindu-le pentru tot ce au făcut pentru mine și prin existența lor pentru teatrul românesc.

Ninellei Caranfil, Nebănuita forță a scenei

Mereu tânără și neliniștită, actrița emerită a Teatrului Național Mihai Eminescu, Ninela Caranfil, aproape în fiecare an își pregătește sie și publicului câte o nouă surpriză. De data aceasta, minunata interpretă a peste 70 de roluri în cele patru decenii de activitate scenică, a venit cu o nouă carte, intitulată *Nebănuita forță a scenei*, motiv pentru care acad. Mihai Cimpoi, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova, avea să menționeze la lansare, pe lângă felicitările de rigoare, că distinsa doamnă ar merita să completeze componența organizației profesioniste, la care autoarea a spus că nu pretinde. Oricum, motivul principal este să vă dezvăluim surpriza. Înainte de această carte, Domnia sa a semnat volumul *Tăcerea de până la cuvânt*, a prezentat apoi la Teatrul Național un spectacol inedit cu *Psalmii lui David*, pe care cu ajutorul fratelui Ștefan Caranfil, cunoscut și apreciat dirijor coral, i-a înregistrat într-un CD, numindu-l îndreptățit *Rugă*, după care a lansat CD-ul *Dorul infinitului din noi*, un recital de zile mari pe versuri de Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu ș.a.

Noua surpriză – *Nebănuita forță a scenei*, a văzut lumina tiparului la Editura *Prometeu* și a fost încercată la public la sediul central al Bibliotecii Municipale *B.P.Hasdeu* din Chișinău, fiind prezenți numeroși admiratori din rândul scriitorilor, ziariștilor, oamenilor de cultură, din motive necunoscute mai puțin a actorilor. Cartea se vrea a fi un omagiu memoriei părinților actriței, originari din Cimișlia, Maria și Chiril Caranfil, dar și a colegilor de scenă trecuți în neființă. Din start, Ninela Caranfil a propus un moment de reculegere în amintirea regrețurilor Grigore Vieru, Grigore Grigoriu, Veniamin Apostol, Victor Ciutac, Iacob Burgiu, Andrei Vartic. În continuare, și-a exprimat recunoștința față de două persoane dragi – scriitorul și publicistul Vlad Pohilă, autorul proiectului, dar și stilizatorul culegerii, și Nina Gorincioi-Cadoppi, originară din Republica Moldova, stabilită cu traiul în Italia, care a acoperit cheltuielile necesare pentru editare.

Carte este structurată în câteva compartimente distincte, debutând cu *Jurnalul unui rol nejuțat* și *Jurnalul unei călătorii în Italia*. În volum, mai sunt

cuprinse o serie de consemnări cu diverse ocazii despre evenimente și personalități semnate de autoare și publicate în mass-

media cu genericul *Colegi de breaslă, prieteni, simpatii*. Ultimul capitol a reunit interviuri și creionări, intitulat *Cu drag despre Ninela Caranfil*. Cartea se bucură de o ținută grafică reușită: coperta este îmbogățită de capodopera lui Sandro Botticelli – *Primavera*, iar în interior de lucrări plasice de sub penelul lui Teodor Buzu, pictor stabilit cu traiul în Cehia, originar din Republica Moldova.

Mulți din cei veniți la lansarea volumului au dorit să-și împărtășească opiniile, între aceștea Lidia Kulikovski, directoarea Bibliotecii Municipale *B.P.Hasdeu*, Constantin Tănase, directorul cotidianului național *Timpu*, Mariana Druc, prietenă și actriță sosită de la București cu această ocazie, Victoria Usatiuc, actriță, Constantin Rusanovschi, președintele Asociației *Pro Basarabia și Bucovina* din Onești, județul Bacău, Nicolae Roibu, neobositul cronicar al evenimentelor culturale, Vlad Pohilă, moderatorul evenimentului ș.a. Deosebit de sentimentală a fost Maria Gorincioi Cadoppi, care a menționat că se simte deosebit de onorată ca să poată, alături de soțul său italian, să sprijine mai multe acțiuni culturale din Moldova pentru că dorul de baștină este unul mereu nestins. Domnia sa este susținătoarea a patru burse *Grigore Vieru* pentru studenți de la Universitatea Pedagogică *Ion Creangă*

din Chișinău, pe care a absolvit-o cu trei decenii în urmă. Cu o felicitare muzicală a venit interpretul de muzică populară – Mihai Ciobanu.

Deoarece am citit cu mult interes această carte, pot sugera eventualilor cititori s-o caute spre lectură, că nu vor regreta, sunt pagini

scrise cu sinceritate, cu multă căldură și dragoste despre aproapele nostru, carte care emană lumină și energie pozitivă, căci anume de acestea ducem multă lipsă în timpul de la urmă.

RAIA ROGAC

Foto Ninela Caranfil prezentată de Lidia Kulikovski (sus) și acad.Mihai Cimpoi (jos)

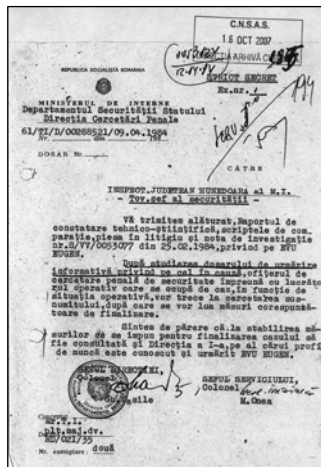
1989-2009

Răvaș cu scopalamină

Antecedente penale Eugen Evu

Eugen Evu a fost urmărit de organele de securitate Deva, Hunedoara, Timișoara și București, între ani 1971-1989, mărturie fiind cele 4 dosare D.U.I. (aflate în arhivele fostei Securități București și însumând 460 de file și dosarul MAI de 12 file ale expertizei efectuate de organe penale, prin care Securitatea București, Timișoara și Deva dovedesc implicit că poetul i-a scris un memoriu de protest lui Ceaușescu, în 1983, fapt considerat penal și având consecințe ameținătoare cu arestarea acestuia..

Ca fiu al fostului pastor penticostal raional Evu Gheorghe, Evu a obținut și dosarul DUI al acestuia, cuprinzând probe ale hărțuirii la care părinții săi și pocăiții au fost supuși în fostele regimuri Dej și Ceaușescu. În dosarele privitoare la „numitul Eugen Evu (Cerna, Anonimul, Scriitorul, Claunul etc.) sunt implicați peste 30 de ofițeri de securitate, zeloși activiști de partid și uteciști, și o pestriță cohortă de „turnare continuă”...din lumea scriitorimii hunedorene și altor zone, delațiuni, teste grafologice, probe din criminalistica urmăririi informative și expertizelor epocii 1968-1989, care dovedesc între altele

pătrunderea ilegală în domiciliul său, schițe, ordine, indicații, anchete, interogatorii, amenințări, scrisori confiscate, probe interceptărilor de acasă și de la Casa de cultură, documente strict secrete, liste cu amici, familie, vecini, electorat de cartier, rapoarte, culminând cu expertiza și somațiile de șantaj de a colabora, condiționând altfel arestarea scriitorului. Amenințările, șicanele și margina-lizările precum și unele delațiuni obscure, ca și efectele lor traumatizante au continuat și după 1989. În răstimp, date despre acestea au apărut în reviste internet din S.U.A., Germania, Canada, în cotidiene și reviste de cultură din țară, precum și în două dintre

cărțile de memorialistică publicate de hunedorean. Pentru anchetatorul său principal, Eugen Evu a obținut o așa-zisă condamnare pentru poliție politică, publicată de Monitorul Oficial al României. Toate demersurile scriitorului în ideea unei legi care să compenseze măcar moral astfel de cazuri (fie doar din partea U.S.R. sau Ministerul Culturii și Parlamentul României), au rămas fără reacție.

În imagine ultima pagină din Expertiza anchetei PENALE afectuată la București în 1982-1983.

Calea învingătorului

„va fi merit, odată cu petrecerea sub vreme, legendării, se alcătuiă din mozaicul de informații sumare și presupuneri, din crâmpoșe și înaintări aluzive portretul abstrus al unui scriitor prodigios, cu un talent și o forță de creație impresionantă.../ / Mihai Arsene – realistul și ludicul; însinguratul dar, deopotrivă, purtătorul de drame colective, de întrebări și riposte ale spiritului; visătorul ce idealizează lucrările omului și, totodată, causticul ce reazăază la locul lor, preluându-le din derapaje, peripețiile lumii.” (AUREL ION BRUMARU – *Destin deturnat / Schiță monografică Mihai Arsene*, Ed. Kron-Art, Brașov, 2007)

Ne-a însoțit, câteva decenii, până în ziua de 13 decembrie 2009, ora 18,00, când și-a luat „rămas-bun”, în urma unei îndelungi suferințe. Născut în ziua de 13 mai 1931, la Mărășești, județul Vrancea, Mihai Arsene a cunoscut din plin „arșița” nedreptăților comuniste. În anul 1962, i se „decernase” condamnarea la moarte, într-o stație de autobuz, la marginea unui sat de lângă Mărășești. Mărturiile fostului locotenent-major P.N., în prezent colonel pensionar, în barul scriitorilor brașoveni, în prezența a numeroși martori, sunt zguduitoare: „...în o mie nouă sute și doi, eu am avut sarcina să-l împuşc pe Mihai Arsene.” Coleg cu actorii Draga Olteanu-Matei și Amza Pellea, este exmatriculat din I.A.T.C. – București pentru refuzul de a se prezenta la examenul „Scurt Istoric al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice” și trimis, apoi, în „gulagurile” românești de la Holboca, Săvinești și Valea Tazlăului. Dincolo de toate vicisitudinile vieții, Mihai Arsene a continuat să creadă într-o lume mai bună, dedicându-și forța creatoare literelor românești. Dacă, rareori, a știut să ocolească cenzura comunistă, aceasta se datorează și abilităților sale scriitoricești, care-l recomandă drept unul dintre cei mai reprezentativi prozatori ai timpului nostru. Forța epică, stilul inconfundabil, firul textualist, care îmbină sugestia cu „inventică” semantică, intuiția și darul premoniției, limpezimea reconstrucției lingvistice, privilegiază nu numai literatura română ci și întreaga proză universală, Mihai Arsene dovedindu-se a fi unul dintre premergătorii optzecismului și ai textualismului. Paradoxal, ultima sa carte, intitulată **Moartea lui Priam**, a apărut cu cinci zile înaintea petrecerii sale către Divinitate. Laureat cu premiul „**Lucașfăruș**” (1975), el completează, alături de Ștefan Bănuțescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Fănuș Neagu, Marin Preda și alții, încununată cu acest prestigios premiu, galeria marilor scriitori români de după Al Doilea Război Mondial.

Acum, la vremelnica despărțire de colegul și prietenul nostru, breasla scriitorilor brașoveni îl însoțește pe ultimul drum lumesc cu inimi îndoliate, dar și cu încrederea că Mihai Arsene își va ocupa, cât de curând, locul de drept în Istoria Literaturii Române. Ave!

FILIALA DIN BRAȘOV A UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

EPIGRAMME

despre prostie

Reticență

De-am stârpi pe proști cumva –
cum se pare că e logic –
Oare nu s-ar perturba
echilibrul ecologic?...

*

Unor VIP –uri

Înțelegem handicapul –
Gol și fundul, gol și capul!
Nic Petrescu, Ion Bindea

corupție

Apărarea delapidatorului

Întrebat cum se explică
Vilă, bani, mașină mică,

Lux, petreceri, abundență,
A răspuns: - Din neglijență!...

Democrația noastră

Când multă lume e coruptă,
Eu cred că nu ar fi exclus,
Să fie declanșat-o luptă,
În contra celor care nu-s!...
M. Ionescu-Quintus, V. Grosu

șefi

Șefului meu

De câte ori am bucuria
Să-l văd pe șeful meu cel bun,
Îmi scot amabil pălăria,
Și-n fața ochilor mi-o pun...
*

Vecinătate...

La doi metri și treizeci

Se-odihnește șefu-n veci.
Pe mine doar la...doi, m-au pus,
Și veșnic l-oi privi...de sus!
Grigore Lupescu, I. Dămăcuș

medici

Asigurările sociale

Cum sistemu-i la pământ,
Îngropați suntem de vii
Pacienții – în mormânt
Doctorii - între hârtii!...
*

La medic

La medic mergi ca la oracol.
Ieșind de-acolo poți să speri,
Că nu mai ai niciun obstacol
Spre lumea fără de dureri...
Mihai Sălcuțan, George Corbu

NEDREPTATE

S-ar întrerupe și ecoul
De-ar observa aceste fapte:
Că vaca trage-n jug cu boul,
Iar seara numai ea dă lapte.

IARNA LA ȚARĂ

Bătrânii nu-și mai află locul,
Fiind de-o vreme singurei
Cum n-au nici cu ce-aprinde
focul,
Se ceartă până sar scânteii.

România, mândră floare

O floare este țara toată,
Un trandafir sau o lalea,
Iar unii spun că e mușcată...
Văzând câți au mușcat din ea!

LA VÂRSTA A TREIA

Dai sănătății-ntâietate,
Ești copt ca bobul dintr-un spic,
E vârsta când le știi pe toate,
Dar nu poți face mai nimic.

POVESTEA VORBEI

În trecut când nu vorbeai,
Veșnic ascultat erai,
Azi, când sărăcie-i multă,
Strigi, dar nimeni nu te-ascultă.

AUTOEPITAF

Când moartea crudă și
stupidă
M-o face lut, pământ gălbui,
Din el să faceți cărămidă
Să cadă-n capul știu eu cui!

DE CE NU VII?. ..

De ce nu vii iar pe la noi
Tu, Țepeș Doamne, și să vezi
Păduri întinse, munți, livezi
Și oameni fără de nevoi?

De vii, precis Tu n-ai să crezi
Că azi românii om de soi:
De ce nu vii iar pe la noi

Tu, Țepeș Doamne, și să vezi?
Iar de-ntâlnești și vreun „gunoi”
Să ți se pară că visezi,
Și dacă tot ne vizitezi
Să-ți iei ci Tine un țăpoi!...
De vii iar, Țepeș, pe la noi

RONDELUL TÂNĂRULUI ÎNSURAT

Să n-atingi fata nici c-o floare,
Femeia-i îngerul curat!
I-au zis vecinele din sat
Băiatului la-nsurătoare.

La prânz cei doi s-au cununat,
Spre seară-i zise nuna mare:
Să n-atingi fata nici c-o floare,
Femeia-i îngerul curat!

Frumos era la-nfățișare,
Mai rar ca el așa bărbat,
Dar ce folos, au divorțat
În scurtă vreme, căci se pare...
El n-a atins-o nici c-o floare.

VASILE LARCO

REVELION CU HERTA, CU PETER, CU JAMES

Cu ocazia festivalului de film TIFF de la Cluj, am omis în mod voit filmul *Katalin Varga*, pentru că titlul mă trimitea la o luptătoare maghiară... Am greșit profund, întrucât titlul practică o omonimie (probabil nu întâmplătoare, deoarece Katalin din film are o tenacitate aspră, decisă). Regizorul englez Peter Strickland a filmat în Transilvania, reușind un film excelent, cu accente onirice, atemporale, de o concizie de invidiat. Peisajele și gesturile aderă la un registru eliptic, unde orice maniheism este exclus. La 16 ani, Peter Strickland lucra cu David Lynch. Autodidact înrăit, el abordează și teatrul, regizând *Metamorfoza* după Kafka. În 2009, găsește mijloacele financiare pentru *Katalin Varga*, film premiat la Berlin cu Ursul de Argint. În distribuție – Hilda Peter, de la Teatrul Maghiar din Cluj – într-un rol din sferile lui Shakespeare ori ale tragicilor greci, amintind de Vitoria Lipan ori de *Năpasta* lui Caragiale. Trecutul neliniștitor cere o oarecare mântuire. Accentele vindicative par tăiate în piatră muntoasă. Nimic superfluu în acest film sobru, exact, riguros.

Tocmai citeam *Animalul inimii* de Herta Müller (recentul premiu Nobel), roman tradus de Nora Iuga, Polirom, 2006. Auzisem păreri, zvonuri, chiar îndoieli dure. Cartea Hertei are ceva din filmul *Katalin Varga*. Ori... invers! Aceeași concizie, invadată de poezie (în film asistăm la poemul neostentativ al naturii). Cuvinte tăiate în piatră, durere, suferință. Un eliptic dătător de poezie existențială. Născută în 1953, Herta a emigrat în Germania în 1987. Chiar dacă a scris cartea „în memoria prietenilor români uciși în timpul regimului Ceaușescu”, Herta alege un subtext general, universal, peren, care creionează răul lumii, dar și mesajele plantelor, copacilor.

Frica, umilința, teroarea, hărțuirea – toate acestea vor dăinui, din nefericire!

Cartea Hertei abundă în sugestii poetice și cinematografice. La un moment dat, copilul închide ochii, iar „în spatele ochilor închiși atârna mama și bunicul de o funie din lumină și ață deasupra mesei” (p.14). Mai apoi, grădina casei „se prelungește și aleargă după tren” (p.47),

ca într-un film de Kusturica.

De ce vreau să amintesc în acest context filmul *Avatar* de James Cameron? Ca în cazul Hertei, gurile rele vor să minimalizeze o muncă titanică. Avem de-a face aici cu rigoarea fantasticului, cu un impecabil al geniului ce a stăruit în acest proiect mai mult de două decenii. Ca și la *Titanic*, James poate orchestra mulțimi incredibile. Mulți nu au vrut să vadă claritatea mesajului. Acei primitivi – inteligenți – paradisiaci aveau rotunjimea unui mușuroi de furnici. Două lumi diferite: cea tehnocratizată, devenită criminală, și cea arhaică, ascultând de mesaje secrete ale naturii.

Cobor din trenul nocturn. Frig. Subsolul gării (din Cluj) e ca un ghetou. Umezeală. Nu e teama din vremea dictaturii, însă oamenii redevin triști. Atmosfera cărții Hertei Müller începe să mă obsedeze. Însă nu mai există frica. Pot înjura, nu? Criza e de vină? A apărut o altă teamă : a zilei de mâine. Atunci mi-am aprins luminile interioare și am ales un revelion cu Herta, cu Peter, cu James.

ALEXANDRU JURCAN

ARTA DECORATIVĂ

Prof. Mircea POP

Expoziție personală de sculptură decorativă, SECUM,
Muzeul Municipal - Dej

– *Pictura dvs. din anii 1987- 1990 încadrată de criticul de artă Radu Vasile în acel curent al artei contemporane numit noua figurație, este urmată de o nouă orientare, spre xilogravură?*

– Nu, ea a fost urmată de preocuparea mea pentru ceramica utilitară și cu precădere artistică; aici am realizat lucrări de diferite dimensiuni, dintre care trei (*Templu, Oul lumii și Coloana Eliberării*) - monumentale, au fost instalate în spațiul public – orașul Negrești – Oaș, prin anii 1995-98.

– *Totemurile sunt pentru dvs. un demers nou, o altă formă de exprimare în sculptură?*

– Eu le spun *arbori cosmici*...Ideea este să exprim prin ansamblul sculptural, verticalitatea, transfigurarea omului.

Aș afirma că la noi, este o ncercare inedită de reprezentare în arta decorativă.

– *Pentru cei care vizităm expoziția, am dori câteva cuvinte care să ne-ajute să citim, să interpretăm exponatele.*

– Lucrările mele sunt gândite și realizate în raport cu spațiul și timpul, ale căror dimensiuni esențiale vreau să le scot în evidență, dând o altă conotație existenței, un demers pentru trecerea omului din imanență în transcendență.

– *În multe din lucrările dvs. este prezent elementul religios...*

– Aveți dreptate, dar deși unii au afirmat că mai multe ar fi apropiate de/ sau chiar obiecte de cult, nu-i adevărat, cu toate că pentru exprimarea suferinței, a purității, a credinței, xilogravurile sau sculpturile conțin simboluri de esență religioasă, precum: ochiul (prezența divinității), crinul (puritatea), pasărea (spiritul), mielul (jertfa)...Folosesc de asemenea, semne universale, dându-le o conotație socială și temporală: ursul, mistrețul (puterea), cupa (împlinirea)...

IULIAN DĂMĂCUȘ

Eveniment

Clubul Internațional de Cultură "Boema"

Punerea în ecuație a unor nostalgii literare cu visurile unor scriitori nu mai e de natură să atragă atenția, ci mai degrabă poate fi ușor trecută cu vederea, câtă vreme mai marii țării discută despre un buget pus la zid, iar "restul" își face calcule între cheltuielile de zi cu zi și gripa porcina.

Și totuși, fără a fi insensibili la ceea ce se întâmplă "în toate domeniile de activitate", câțiva scriitori și iubitori de literatură au găsit cu cale să pună înaintea tuturor crizelor, speranțele lor în colocvialitatea vieții literare, în capacitatea ei de a crește prin dialog, prin cunoaștere, parteneriate.

Căci ce altceva poate fi *Clubul Internațional de Cultură "Boema"*, constituit la Bistrița, la ceas de seară, între o *Vatră veche* și un *Autoportret* al Melaniei Cuc? Într-un astfel de context, de prezentare a primului număr al unei publicații trecută în al doilea an editorial, *Vatra veche*, și o nouă carte de versuri a Melaniei Cuc, s-a născut un gând bun, acela de a coagula preocupările culturale ale unor prieteni ai literaturii și culturii, și din afară și din interiorul ei.

A fost ideea unei scriitoare foarte harnice și mereu cu preocupări novatoare, atât în literatură cât și în arta plastică, Melania Cuc, care a făcut casă bună, și la propriu și la figurat, cu generozitatea Cristinei

Sângeorzan, care a pus la bătaie logistica propriului Hotel Krone, care a și devenit sediul noului *Club Internațional de Cultură "Boema"*. S-au raliat fără ezitări acestui proiect Nicolae Băciuț, care și-a asumat și prima președenție a acestei, să-i zicem, organizații culturale, Menuț Maximilian, Grigore

Avram, Oscar Willard Aruniegas Toro Betancourth (Columbia), Florin Bojor, Florin Săsărman, Florin Sângeorzan, Elena M. Cîmpan, Alexandru Cristian Miloș, Cornelia Ardelean, Codruța Băciuț, Dumitru Cuc, Traian Parva Săsărman, Victoria Nalaț, Emil Nechiti, Alexandru Cristian Miloș, Radu Ignat, Florentin Archiudean, Ovidiu Pojar, Maria Oltean, Ana Zegrean... etc.,

care au devenit și membri fondatori, iar unii făcând parte în prima structură de conducere a acestui Club.

E un prim pas, acela al constituirii, urmează următorul, al înregistrării ca ONG cu un Statut care a fost deja întocmit, urmează planuri... Deocamdată, primul proiect care are termeni concreți este marcarea, la 21 martie, a Zilei Internaționale a Poeziei și lansarea primei antologii a membrilor Clubului, "Boemia", care urmează să apară la Editura Nico din Târgu-Mureș.

Clubul este deschis tuturor care vor să pună umărul la fapte culturale, nu există niciun fel de subordănări ascunse, nu vrea să afecteze în vreun fel activitatea altor ONG-uri culturale din zonă, ci, dimpotrivă, să sporească împlinirile culturale.

NICOLAE BĂCIUȚ

DINCOLO DE DUMNEZEU

(Urmare din pagina 88)

Copilul va fi catolic.

Când, totuși, există o singură putere supremă, când aceleași ritmuri sunt trimise de rugăciuni spre cer și omul creștin, fie el ortodox, catolic, reformat sau mai știu eu ce, invocă același Dumnezeu, a trebuit să mă lupt pentru o decizie... gândi Manuela în seara de dinaintea botezului. De ce?... Când venim dintr-un loc și mergem toți tot acolo?... Să ai un liant e important, să ai o credință...

Nu mai conta acum. Copilul ei va fi catolic. Nu știa la urma urmei cât de diferită ar fi urmat să-i fie viața dacă alegerea ar fi fost alta, dar

intuiția, Providența sau poate acel vis... multe îi zbieraseră:

Scufundă-l în apa altarului mamei tale...

Așa făcuse.

Părintele Luca își simți brațele înmuindu-se asemenea unui carton în clipa în care, susținând bebelușul, le introduse în cada botezului... Era pentru prima oară când un copil râdea în timpul ceremoniei, mereu plângeau, țipau, iar în final se înecau și tușeau... Dar asta râdea.

S-o fi născut mai puțin păcătos, gândi el, sau cu prea multe păcate în spinare și se bucură să și le spele...

Copilul chiar râdea... Apa îl gâdila, îi umplea urechile, îi intra în ochi... o dată, de două ori, de trei ori...

Tu ești proaspăt venit... Ești încă pruncul îngerilor purtat spre lume pe aripile lor desfăcute în suflarea Zeului. Uitarea încă nu te-a învățat de tot și trebuie să-ți fie de pe acum tare dor de lumea părăsită... Totuși râzi. Ești fericit... Cu siguranță știi ceva ce noi nu știm, cu siguranță vei atinge lumea nu doar cu trupul ci și cu întreg sufletul...

Manuela ar fi vrut să-și noteze undeva acea fulgerare a minții. Dacă nu pe o hârtie, măcar pe inimă... pe memoria inimii, într-o amintire...

Scrisoare pentru mai târziu

Sculptura, în foarte multe privințe, se aseamănă cu sportul. Sunt aproape convins că oricine poate face și una și alta, într-un mod mai mult sau mai puțin conștient, cu mai multă sau mai puțină determinare. Unii aleargă toată viața, fără să spună că au făcut sport, iar alții cioplesc și sapă mereu, fără să pretindă, vreodată, că fac „sculptură”. Diferența dintre toți și toate o face doar pasiunea și dăruirea.

Dacă în viață faci ceva cu determinare, credință și plăcere, dublate de bucuria de a dăru, ai toate șansele să te ridici deasupra diletanților sau a celor care privesc de pe margine. Faptul că noi toți suntem înzestrați de la natură cu același bagaj genetic, este un lucru evident, dar tot atât de relevant este și faptul că doar „lenea” intelectuală și fizică ne împiedică să „devenim” sportivi sau artiști.

Această scurtă pledoarie, se vrea doar o punere în scenă, pentru povestea mea de sculptor, deși destul de bine puteam fi sportiv, ca mai toți cei care aleargă zilnic din fața greutăților sau aleargă după o bucată de pâine, deși nu-i este foame.

Nu am făcut din artă o profesiune de credință, pentru că nu am avut, în imediata

apoiere, modele de referință și nici nu am avut curajul de a ieși în public, dezbrăcat și dezbărat de prejudecăți.

A fost, ca în cazul mistuitoarelor pasiuni secrete, o ardere interioară din care se putea alege doar scrumul, dacă „cineva” nu m-ar fi împins în vâltoarea cotidianului. Așa ar începe povestea devenirii mele ca artist, ca element vizibil între atât de mulți sportivi și sculptori. Nu-mi plac etichetele lipite de persoane sau personalități, dar una mă încântă. Cea de „părinte al artei vegetale”. Abia în acel moment am avut convingerea că, bunii și străbunii mei, care au cioplit cu brișca nuiiele de alun și mesteacăn, care au ridicat statui cântecului, meșterind fluieri efemere, erau „străbunii artei vegetale”!

Eu n-am făcut altceva decât să pun în lumină dorul și credința lor în dănuirea frumosului.

Din toate aceste datorii și zbateri, s-a născut chipul lui Eminescu, într-o castană.

Au urmat nenumărate „opere”, însumând acum peste 2100 de exemplare în cele mai diverse materii și materiale, mai mult sau mai puțin pretabile sculpturii. De la castana, pomenită anterior, la boabele de fistic, fasole, linte, mazăre, la orez sau sâmburii tuturor fructelor, la legume și diverse esențe de lemn, până la bobul de mac, am încercat, cu umilele mele puteri și talent, să redau vieții germinabile o altă viață, încununată de bucurie și admirație. Am fost mândru când o mică lucrare, chipul lui Isus, a ajuns la Luvru și poate, pe bună dreptate, sunt mulți artiști români care ar trebui să fie valorizați, arătându-i lumii.

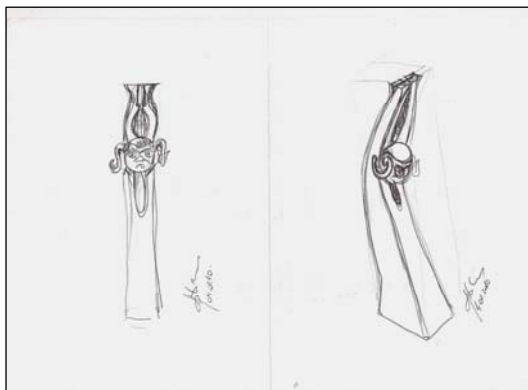
Fiecare sculptură vegetală are povestea ei, dar cea mai interesantă este cea a sâmburelui de măsline. Din sâmburi de măsline s-a născut Decebal și armata lui de comatis și tarabostes.

Al dvs

tarabostes cioplit

IOAN ASTALUS

N.Red. Numărul 2 al revistei *Vatra veche* e ilustrat cu lucrări de Ioan Astalus.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Fugit irreparabile tempus

Revista "Vatra veche" a apărut cu primul număr pe ianuarie 2010 și cuprinde dialoguri literare cu Mircea Cărtărescu, Anatol Vidrașcu, Mariana Cristescu, corespondență din Israel și eseu, semnate de Andrei Fischhof, poeme închinare lui Grigore Vieru, de Valentin Marica și Nicolae Băciut ("N-am altă moarte, / doar a mea, / ecou, nainte de-a striga."), geografii lirice de Ion Hadârcă, recenzii pentru cărțile: Cornel Cotuțiu - "Scorbură în cuib", N. Băciut - "Linia de orizont", Nicolae Steinhardt - "Între lumi - dialoguri cu N. Băciut", George Roca - "Evadare din spațiul virtual", Anamaria Ionescu - "Camera obscură", Maria Vaida - "Gheorghe Pituț - ochiul și noaptea", Menuț Maximilian - "Rădăcini împrumutate", proză de Ioan Astaluș, poezie de Marian Nicolae Tomi, teatru de Darie Ducan. Spicuind din sumarul frumoasei revistei, nu putem spune decât că "semne bune anul are".

ELENA M. CÎMPAN

Mesagerul de Bistrița, 21 decembrie 2009

Iubite Poet,

Mulțumind din inimă și pentru acest splendid număr inaugural, vă doresc, ție și colaboratorilor *Vetrei vechi*, un Crăciun luminat, sărbători fericite, un an nou plin de bucurie, de inspirație, de cărți bune și mai ales multă sănătate.

Cu grațitudine, cu prețuire, cu o fraternă închinare de inimă,

ION CRISTOFOR

În fiecare lună primim, în format electronic, VATRA VECHÉ - Lunar de cultură * Serie veche nouă (sic!). Este un „Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE”. Această publicație, care apare, se vede treaba, și pe hârtie, deși e greu truvabilă, îl are ca director de onoare pe Mihai Sin. Restul colegiului redacțional este format din nume mai puțin notorii. Între *Vatra veche* și *Vatra*, pur și simplu, există desigur o relație pe care nu încercăm a o defini întrucât detaliile ne scapă. Cert este că *Vatra veche* este o revistă destul de interesantă, poate nu atât cât *Vatra* (ne-veche), dar oricât. Din numărul 10, reținem în primul rând interviul cu Dumitru Chioaru, care se referă foarte interesant la poezie în general și la șansele ei, la propria sa poezie, dar și la gruparea *Echinox* față de care își manifestă simpatii, responsabilitate și datorii privind formarea. El califică *Dicționarul... Echinox* al lui Horea Poenar ca „diletant” și spune că *Echinox* ar fi „o școală ludică”. Când se întâlnesc, „echinoxiștii” se comportă ca niște adolescenți. Iată un punct de vedere inedit! În rest,

Vatra veche e o revistă fără exagerațiuni în genialitate ori banalitate, potrivită în toate.

REV. LUCEAFARUL DE DIMINEAȚĂ/31/2009/
Revista revistelor

Felicitări pentru hărnicia de a fi intrat înainte de termen în 2010, un an pe care vi-l dorim cât mai bun și mai plin de succese.

La mulți ani!

ANA BLANDIANA

Stimate Domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru spațiul acordat cu larghețe materialelor mele.

Aș vrea să nu vă supăr cu o rugămintă: am tot încercat și nu reușesc să printez (ce verb românesc!) cele două pagini ale "mele" – pagina 2 și pagina 40 – și deoarece nu reușesc nicicum, vă rog mult trimiteți-mi aceste două pagini ca ATTACHMENT pe WORD, să le îndosariesc într-o surpriza generației viitoare.

Mă folosesc de acest prilej pentru a vă ura, Dvs, revistei, familiei, un An Nou fericit, cu sănătate și putere de muncă.

Al Dvs, cu stimă,

ANDREI FISCHOF

Stimate Domnule Băciut,

Sunt absolvent al Filologiei clujene, mai în vârstă decât Nicolae Băciut și mai tânăr cu un an decât Valentin Marica.

Am publicat eseuri în *Familia*, *Orizont*, *Tribuna*, *Apostrof*, rubrica *Însemnări din La Mancha* în *Astra*, care, după cum știți, nu mai e.

Vă propun un eseu despre Creangă, fragment dintr-o carte ce va apărea la Editura Paralela 45.

La ceas de sărbătoare, sănătate, bucurii și multă fericire alături de cei dragi și fericți!

MIRCEA MOȚ

STIMATE PRIETEN,

Am de spus trei lucruri :

- 1- revista voastră a împărțit românismul în două hălci : prima și...a doua.
- 2- nici vorbă de frățietate între ai de-acasă și AI goniți de-acasă...
- 3- încă nu v-ați prins, oameni buni, căcărtărescu ăsta este o nouă cacialma !?

Stima lui **GEORGE FILIP**,

Montreal

LA MULȚI ANI !

Mulțumesc frumos pentru revistă, nu mă pot plânge ca nu mi-a adus și mie Moș Crăciun ceva. Se vede treaba că am fost chiar mai cuminte decât credeam.

Vă doresc un an nou plin de mulțumirea izvorată din realizarea dorințelor, revistei viață lungă și eternă, să fie dăruirea celor care pun câte ceva din sufletul lor în cuvântul scris în cartea mare a literaturii române.

Sărbători fericite și LA MULȚI ANI!

IOAN MUGUREL SASU

Bună seara,

Vă mulțumesc mult pentru primul număr al revistei *Vatra Veche* din 2010.

În primul rând, permiteți-mi să-mi exprim bucuria de a descoperi o revistă de cultură atât de interesantă. Înțeleg că avem acceptul dv. de a publica recenzia de la paginile 54-56 pe situl nostru <http://www.adstr.ro/Chronicles.htm>

Crăciun fericit,

MAGDA STAVINSCHI

Veche și nouă „Vatră veche”, pe colțurile tale strălucesc cu litere de aur nume sfinte.

Sărbători fericite domnului Băciuț, colectivului de redacție și colaboratorilor. La mulți ani cu sănătate și bucurii!

DOINA POPA

(Cititoare de pe continentul nord-american)

La mulți ani, domnule Nicolae Băciuț !

La mulți ani și revistei "Vatra Veche" !

Pe la începutul secolului trecut, pe interiorul inelelor de căsătorie, bănașii încrustau: "Rominulu nu pere". Cât mai sunt oameni care păstoresc simțirea românească (și) prin "încrustarea" ei în publicații ca aceasta pe care o dirigiți, avem toate șansele să dăinuim.

Cu respect,

GEORGE ARHIP,

Directorul revistei "Intercultural" - revistă de atitudine culturală identitară.

P.S. Urmează să primiți un exemplar din ultimul număr al revistei noastre. Încă o dată: La mulți ani, cu sănătate !

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Înainte de toate, vă mulțumesc pentru excelentul număr 1 al revistei *Vatra veche*, care deschide anul 2010 sub promițătoare auspicii. Un număr complex, cu un conținut de o profunzime și de o varietate impresionantă, însoțit de reprezentări grafice de mare finețe.

Tematica vastă, evocarea unor nume mari ale literaturii române, accentul pus pe fluxul mișcării literare actuale, conturarea realității literare a românilor de dincolo de Prut, abordarea unor aspecte cotidiene ale culturii și ale educației – toate acestea contribuie negreșit la succesul numărului de față.

În al doilea rând, toată gratitudinea mea pentru grija și delicatețea gestului dumneavoastră referitor la contribuția pe care am avut-o în spațiul revistei.

Nu în ultimul rând, țin să vă felicit pentru mișcarea armonioasă și atât de personală a mâinii proprii în conturarea *Liniei de orizont* – carte în care voi descoperi, cu o enormă plăcere și emoție, dialogul dumneavoastră cu distinsul profesor universitar Ion Vlad.

În așteptarea Marii Sărbători a Nașterii Mântuitorului nostru Isus Cristos, cred că cea mai potrivită urare pentru prestigioasa revistă *Vatra veche* ar fi aceasta: *Vivat, crescat, floreat!*

Vă doresc un Sfânt Crăciun binecuvântat!

La mulți ani!

Conf. univ. dr. MIORIȚA BACIU GOT

Mulțumesc pentru ...lecturile sugerate! "Singurând" îl am și în volum, cu autograf, l-am citit. E un dar minunat

tot ce mi-ați trimis, la care se adaugă "Vatra veche", nr 1/2010. Am găsit acolo bucovineni și moldoveni, pe care îi cunosc. Mă bucur pentru ei și pentru dumneavoastră. Un an plin, 2010, atât scriitorului Nicolae Băciuț, cât și redactorului-șef și revistei pe care o păstorește!

ANICA FACINA

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru varianta electronică a revistei. Vă felicit pentru realizarea și pentru conținutul ei. Fiind pe punctul de a finaliza un studiu mai amplu privitor la opera megalitică a lui Ion Gheorghe, consider de datoria mea să aduc în atenția cititorilor numele său pe nedrept uitat. Dacă veți avea bunăvoința, veți publica materialul atașat împreună cu fotografia inedită făcută de curând în locuința din București a Bazileului.

Cu mulțumiri și cu urări de bine în noul an!

GHEORGHE POSTELNICU

Sub semnul îngerilor

Numărul pe ianuarie al revistei literare „Vatra veche” aduce cu el izul renașterii, credința în noul ce va să vină peste timp. Publicația coordonată de harnicul scriitor Nicolae Băciuț îndeamnă la sărbătoare prin ilustrația de excepție cu lucrările semnate de Marcel Naste. Materialul central este interviul cu Mircea Cărtărescu. Doina Palogea vorbește despre Mircea Vulcănescu, iar Miorița Băciu despre Ioan Alexandru sau destinul unui poet misionar. La rubrica „Cronica literară” cel mai harnic recenzor este Elena M. Cîmpan, președinta Societății Scriitorilor Bistrițeni, care prezintă eseurile „Între linia de dialog și orizontul de așteptare”, referitor la volumul „Linia de orizont”, Ed. Nico 2009, semnat de Nicolae Băciuț, și tot Elena Cîmpan scrie despre cartea de învățătură „Nicolae Steinhardt-între lumi, dialoguri cu Nicolae Băciuț”, Ed. Nico 2009. „Scorbura din cuibul ființei”, spune Imelda Chința despre cartea „Scorburi în cuib”, Ed. Eikon 2009, iar Melania Cuc vorbește despre evadarea în spațiul virtual a lui George Roca și despre întâiul dadaism în viziunea scriitorului Pachia Tatomirescu. Nicolae Băciuț este în dialog cu Mariana Cristescu, iar Rogac Raia cu Anatol Vidrașcu. Rubrica „Documentele continuității” este semnată de prof. dr. Vasile V. Filip cu o recenzie asupra studiului „Rădăcini împrumutate”, Menuț Maximilian, Ed. Karuna 2009. Un număr bogat în care semnează Eugen Evu, Darie Duncan, Iuliu Dămăcuș etc.

MENUȚ MAXIMILIAN

Prietene, lectura revistei "Vatra veche" în variantă electronică, revăzută și adăugită, a fost una interesantă. M-am oprit îndeosebi asupra articolului scris de Mihai Știrbu, despre un colocviu dat uitării (Colocviul Național de Poezie, Iași, 1978). Pe vremea aceea eram studentă la Iași, în ultimul an, și pot să-ți spun că lucrurile au avut o desfășurare dramatică, nicidecum festivă, "de linie", cum s-ar putea crede. Ei, e mult de atunci și memoria ne mai joacă uneori feste...și mie. și ție, și lui...(Mihai Știrbu)...

Frumoase, bine scrise și lungi eseurile lui Adrian Botez.

Acum, în prag de An Nou, îți doresc ție, dar și revistei tale, succes, viață lungă și cititori de calitate.

VALERIA

Vă mulțumesc pentru revistă!
Nu știu de ce, dar, citind-o, am avut impresia că pot să scriu. Am cam lenevit. De fapt, m-am ocupat cu altele...
Vă scriu după sărbători. Acum, vă urez un An Nou cât mai bogat!

MARIA TIRENESCU

Dragă Nicu,

Mulțumesc... Primul număr din 2010 e mai mult decât frumos! O adevărată *...foaie pentru minte și inimă...* Semne bune anul are! Să-ți meargă toate din plin! Să te bucuri de Sănătate! Să ai putere de muncă! Un 2010 frumos și bogat!

ZICA TRUȚĂ

Minunat numărul închinat domnului Valentin Marica. Frumos gestul, deosebit Omul și Poetul Valentin Marica.

Vă mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ați făcut-o trimițându-mi această minunată *Vatra Veche*! Ce materiale inedite, ce valoare, ce strălucire, ce colaboratori de excepție! Felicitări!

Cu multă admirație,

ALEXANDRU CETĂȚEANU,

Montreal, revista DESTINE LITERARE a Asociației Canadiene a Scriitorilor Români.

La mulți ani, Nicule. Am primit versiunea electronică a revistei VATRA VECHE. Este, ca de obicei, foarte interesantă. Poate că, pentru mine, ar fi și mai interesantă dacă... ar avea și un articol despre sport, cum aveau, pe vremuri, *România Literară* și *Contemporanul*! Este doar o simplă sugestie de... început de an!

A. RAȚIU

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Am citit pe net primul număr din acest an al revistei pe care cu cinste și cu deosebit profesionalism o "păstoriți". Pentru acest lucru și pentru generosul spațiu tipografic pe care mi l-ați oferit, vă rog să acceptați expresia totalei mele gratitudini. Vă doresc depline realizări și un an cu sănătate și cu bucurii.

Al dv,

VASILE VAJOGA

Mulțumim pentru revistă!

vă zicem și noi

La mulți ani cu sănătate,

de bine să aveți parte

și de rău să fiți departe.

Să roiască binele,

ca vara albinele!

Să aveți zile frumoase,

cu noroc și pace-n casă

și belsug mare pe masă.

LA ANUL ȘI LA MULȚI ANI!!!

DUMITRU IUGA,

Fundația social-culturală pentru democrație "identitate, unitate, generozitate, acțiune", BAIA MARE

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru gestul de informare generoasă și vă felicit pentru munca depusă și harul primit!

Vă invit de acum chiar la un simpozion internațional privind *LECTURA*, prevăzut la sfârșitul primei săptămâni care urmează Sf. Paște, la Buzău. Voi reveni cu detalii în timp util. Un an fructuos și plin de armonie,

MIORIȚA GOT

Vă mulțumesc din inimă! VATRA VECHE fie eternă, cât Lumea! Este o publicație senzațională, mult dragă inimii mele... Și o mândrie să apară și numele meu acolo... Cu toată dragostea de care sunt în stare! Felicitări!

Ucenicul **THEODOR RÂPAN**

Cu Mircea Cărtărescu în prim plan

"Vatra veche", la primul său număr din 2010

Pe fundamentul celebrei publicații "Vatra - Foaie ilustrată pentru familie", fondată în anul 1894 de către Slavici, Caragiale și Coșbuc, și pe cel al "moștenitoarei" sale, "Vatra" apărută în 1971, avându-l ca redactor șef fondator pe Romulus Guga, a apărut anul trecut "Vatra veche", cu Nicolae Băciuț în calitate de redactor-șef. Publicație culturală cu apariție lunară, "Vatra veche" își poate aroga fără niciun risc drepturile de continuare, grație calității materialelor publicate. Primul număr de anul acesta, de pildă, îl are pe Mircea Cărtărescu în prim plan, într-un interviu realizat de Darie Ducan. Sătul de atâta "autorlâc" românesc și de atâta grafomanie, Cărtărescu conchide, la "Vatra veche", că prin saturație și cădere în desuetudine, "cartea nu mai pare să fie centrul psihologic și intelectual al vieții". Redau două dintre răspunsurile mușcătoare ale lui Cărtărescu, referitoare la critică și la viciile lumii literare: "Viața literară de la noi, ca și cea de peste tot, face cu greu față unei crize culturale majore. Ea ține de noi gadgeturi tehnologice, noi obiceiuri și un nou stil de viață. (...) Între timp însă, noi, poate ultimii scriitori, ne facem treaba mai departe, nu fără puțină melancolie. Nu mai credem nici noi în posteritatea literară, în judecata viitorului. Probabil că nu va mai fi nicio judecată, doar o execuție sumară. Critica, absolut evident, și-a pierdut aura și siguranța de sine. Chiar și cea matură și inteligentă e depășită, ca sursă de validare, de vânzări și de semnalări din presa generală și din medii. De aici, poate, descurajarea, lipsa de proiect a celor mai buni dintre critici. Critica de blog nu e o soluție, ci parte din problemă..." (...) "Lumea literară este viciul înșuși, căci e alcătuită în marea ei majoritate din orgolii, absenți și fețe ale tăcerii, ca să spun așa... Mă feresc de ea din toate puterile, fiindcă în lumea literară, așa cum o cunosc eu, principala preocupare este decapitarea tuturor ca să-i aduci înălțimea ta." Mă opresc aici, dar interviul respectiv este savuros, de-a dreptul, și deosebit de util orgoliilor noastre, mai ales celor ale tinerilor scriitori și aspiranți la acest titlu...

Rubrica "Ochean întors", o corespondență din Israel purtând semnătura lui Andrei Fischhof o recomand cu căldură cadrelor didactice de pe plaiurile mioritice, dar mai ales inspectorilor noștri care, după cum remarcă semnatarul articolului cu pricina, se întâmplă să nu fi citit nimic din ceea ce impun (sau taie) ca lectură obligatorie. Nu lipsește nici poezia din "Vatra veche", precum versurile semnate de Valentin Marica, in memoriam Grigore Vieru, sau ale altor autori mai vechi sau mai noi, o rubrică specială dedicată poeziilor basarabeni, cronici literare, prezentarea unor volume și a unor evenimente

culturale etc. Întoarceți-vă, aşadar, la vatra cititului, la răsfoirea paginilor clasic, fără maus şi ecran cenuşiu... (I.H.)

Unirea , Alba Iulia, 12 ianuarie 2010

Dragă domnule Băciuş,

Felicitări pentru aceasta iniţiativă şi mulţumesc pentru informaţii. Sună interesant, m-aş bucura să pot participa la "ceas de seară" la o seară de poezie a acestui club. Dacă este o modalitate de comunicare "de la distanţă", mă interesează...Citesc cu mare drag şi interes revista *Vatra veche* pe care mi-o trimiteţi şi vreau să vă spun că paginile ei "călătorească" spre prietenii mei din ţara sau de pe alte meridiane şi impresiile sunt pozitive. Mulţumim! Salutări dragi din Chicago şi un An Nou Fericit!

LIGIA GRINDEANU

Vatra veche, lunar de cultură, serie veche nouă, anul I, nr. 9, noiembrie 2009, Târgu Mureş. Aşa am realizat că profesorul bate 80 de ani pe muchie. Aceasta este constatarea lui Nicolae Băciuş despre criticul şi teoreticianul literar, eseistul Ion Vlad. La această aniversare mai subscriu cu vorbe de laudă şi urări de bine Bianca Osnaga şi Mariana Cheţan. Şi spune Doru Munteanu, în interviul consemnat de Valentin Marica: "În ce constă esenţa transilvanităţii? În conştiinţa de sine a omului care, oricât de simplu ar fi, oricâtă şcoală ar avea, ştie să comunice despre el şi ceilalţi şi să poarte cu el o parte din memoria culturală". În eseul Centenar Noica, Victor Nicolae remarcă aprecierile deosebite ale lui Constantin Noica şi acad. Alexandru Surdu pentru mentorul lor, Nae Ionescu, iar Elena M. Câmpan, referindu-se la cartea *Cuvânt împreună despre rostirea românească* spune: "Nimeni nu a mai luat cuvinte din limba română, ca pe nişte stele, şi să le explice, în detaliu, în pagini de iniţiere, de adevăr, de încântare, în maniera acelui "concret general" susţinut de Constantin Noica". Pentru liniştea lacrimii, cu sufletul şi cu inima scrie Mioara Kozak despre Grigore Vieru, iar Eugen Evu prezintă prima carte a Gabrielei Goudenhooft – *În aşteptarea cuvintelor*. Poezia este prezentă prin Andrei Fischhof, Claudiu Mitan, Adrian Botez, Baubec Izzet şi Darie Magheru (selecţie de Mihaela Malea-Stroe), iar Elena M. Câmpan ne propune spre lectură două cărţi: *French Coca-Cola*, de Claudia Golea, şi *Viaţa unui şef de departament povestită de fiul său Superman*, de Şerban Anghene.

Spaţii culturale 7, noiembrie-decembrie 2009

Dragă Nicule, ideea de a avea ca temă "Scriitori mureşeni" în paginile Vetrei...tale e foarte bună. Încerci să (re)valorifici potenţialul literar al judeţului, potenţial atât de frustrat, prin ignoranţă, de *Vatra* lui Moraru, Cistelean etc., dar şi de alţii care se cred universali, înainte de a fi naţionali! Valorificatorul...eşti pe cai buni! Şi sunt convins că vei fi sprijinit. Ai venit la timpul potrivit. La un timp încă nu prea târziu. După leacuri băbeşti, după ureche, era timpul doctorului adevărat! Şi tu eşti doctorul care ştie să asculte cu stetoscopul, literatura română actuală, zbaterile şi aspiraţiile ei.Cu mare preţuire, pentru ceea ce faci şi ceea ce eşti,

RĂZVAN DUCAN

Sincere felicitări pentru numărul 1 din 2010! La mai mare!

PROF.VASILE FLUTUREL

Membru al US din România Filiala Iaşi

Mulţumesc foarte mult! Tranziţia ne-a îndepărtat de foarte multe reviste interesante, noroc că avem prieteni!!! M-am bucurat să-l regăsesc în paginile acestei reviste pe Vajoga, dar şi pe Cleopatra Lorinţiu care, pe vremea când am luat şi eu un premiu la Festivalul "Nicolae Labis", era o domnişoară foarte frumoasă şi răsăfată, pe atunci studentă la A.S....

Mulţumesc încă o dată!

FLORIN DINESCU

Stimate Domnule Nicolae Baciut,

Vă mulţumesc pentru revista trimisă. Toate felicitările pentru ţinuta elevată a materialelor. Mă bucur ca aţi restituit acestei publicaţii de prestigioasă tradiţie, distincţia şi demnitatea începuturilor ei, VATRA concepută şi realizată de acea excepţională treime de nume ale literaturii noastre de aur.

Cu salutări cordiale,

GEORGE POPA

Vă mulţumesc mult, dl. profesor.

Noi suntem de la Chişinău şi toată literatura în limba română editată peste Prut este binevenită, mai ales cea care ne aduce aminte de vechile noastre tradiţii româneşti. Vă trimitem şi noi în format pdf. revista *Luminatorul* nr.6_2009, este unica revista de profil ortodox în limba română editată la Chişinău.

Cu respect,

PREOT VIOREL COJOCARU

Stimate domnule Nicolae Băciuş,

Vă mulţumesc pentru ultimul număr al revistei pe care l-aţi luat de pe „vatră” şi mi l-aţi trimis! Felicitări! E o revistă deosebită. Sunt în curs de lectură. Poeziile Dv. sunt deja citite. Superbe!

Cu deosebită stimă,

VASILE LARCO,

Iaşi

Vă mulţumesc mult pentru revistă. La noi se cântă cântecul „Foaie verde trei arginţi”, dar mai erau câteva rânduri. Se zicea că tinerii care locuiau pe malul Nistrului erau Crin sau Criu şi Leana, de unde apare denumirea oraşelului Criuleni!

VIONICA

Stimate domnule Băciuş,

Confirm primirea nr. 1/2010 al splendidei reviste *Vatra veche*. Vă mulţumesc mult şi vă doresc mult succes şi pe viitor.

Cu aleasă consideraţie,

MIHAI SĂLCUŢAN

ANUL EDITORIAL MUREȘEAN 2009

La Târgu-Mureș, au apărut în 2009 peste o sută de titluri de carte, cu autori mureșeni din toate generațiile, dar și autori din vecinătățile județului.

Piața cărții a fost dominată de Editura Nico, cu aproape o sută de titluri tipărite – poezie, proză, critică literară, teatru, carte pentru copii, carte științifică.

Vedetele lui 2009 au fost Lazăr Lădariu și Valentin Marica, ambii în an aniversar – 70, respectiv 60 ani -, ei tipărind cărți importante pentru biografiile lor literare.

Lazăr Lădariu, cu antologia *Văsele timpului*, a oferit o panoramă a liricii sale, pe care a completat-o, spre sfârșitul anului, cu un volum de inedite, *Nașterea umbrei*.

Valentin Marica și-a pus în vitrina aniversară volumele *La fântâna îngerilor*, poeme, (Editura Casa Cărții de știință, Cluj-Napoca), *Ceasornic de lut*, poeme, (Editura Casa Cărții de Știință), *Vânători de inefabil*, interviuri literare, (Editura Casa Cărții de Știință), *Nicolae Băciut – Cina din cuvânt*, critică și publicistică literară, Editura Nico, *Conjugarea verdelui*, publicistică, Editura Nico.

Nicolae Băciut a publicat la Editura Nico ediții noi, revizuite și adăugite, din *Singurând*, poeme, *N. Steinhardt, Între lumi – dialoguri cu Nicolae Băciut*, precum și volumele de publicistică, *La Răsărit de Apus*, *Linia de orizont*, iar în colaborare cu Răzvan Duncan, volumul *Sever Suciuc – Pomul vieții*.

Despre cărțile lui Nicolae Băciut au apărut două studii monografice - Dan Mucenic, *Luxul lecturii*. Cărțile lui Nicolae Băciut, și deja amintitul volum al lui Valentin Marica, *Nicolae Băciut – Cina din cuvânt*, critică și publicistică literară, Editura Nico.

Poezia și-a continuat seria de apariții editoriale semnate de copii, din cadrul “fenomenului” Târnaveni, dintre cei care au tipărit volume individuale în 2008, în 2009 și-au publicat încă câte o carte Adina Szasz, *Aripi de floare*, Didia Degerat, *Pași spre viață*, Raluca Giulușan, *Trădare*, și Sergiu Șaim, *Toboganul de vise*, toți elevi în clasa a VI-a.

Au debutat cu cărți de poezie la Editura Nico Diana Ola, *Șifonierul cu fluturi*, Ileana Maria Belean, *Jumătate fără nume*, Mircea Dorin Istrate, *Har-deal*, (care a mai publicat încă un volum de versuri, *Urma*), Niculiță Chiș Brânzeanu, *Între smerenie și orgoliu*, Simion Cioată, *Steaua infinitului*, Gabriella Costescu, *Lacrima de liliac*, Katalin Cadar, *Refugiu în poem*, și poeta țărancă Răfala Moldovan, *Poezii din suflor*.

Din poezia postumă a lui Ștefan Fuli, a apărut volumul *Calvarul rugului*, Cornelia Jinga Hetrea, a publicat două cărți de versuri, *Linștea din fereastră* și *De la Dumnezeu pentru Dumnezeu*. Broderii psalmice, Elena M. Cîmpan, *Poezia noastră cea de toate zilele*, Rodica Puia, Carol Puia, *Vitralii și mozaic*, Georgeta Măluțan,

Complexul Penelopa, Dumitru D. Silitră, *Printre ecouri*, Ioan Găbudean, *Se anunță fericire*, Lucreția Bucur Ința, *Cântece chiherene*, Dorin Borda, *Magia clipei*, Irisz Menyei, *Și îngerii iubesc*, Mircea Miculi, *Fluturi de lumină*, Grigore Avram, *Cuib*, Iosif Albu, *Stindardul nostru-i demnitatea*, Elena Fecioru Scănteioară, *Poezii*.

Au apărut și câteva antologii: *Poeme cu înger*, Antologia Concursului Internațional de Creație „Veronica Micle”, Ediția a XII-a, 2008, *Mamă sub pleoapă de cer*, poezie pentru copii, antologie de prof. Codruța Băciut, *Toți luceferii colindă*, antologie literară îngrijită de prof. Mariana Chețan, a Concursului cu același nume,

Fantezia copilăriei, poezie, proză, antologie de Carmen Lihăț.

Proză scurtă a tipărit, ca debutantă, Anamaria Ionescu, *Camera obscură*, iar Samuel Cernovits, al doilea său roman, *Viață în dar*, Julien Tănase, *Jurnalist...*, „*Made In Romania*”!, Cornel Marcu, *Comnenii*, Melania Cuc, *Dantelă de Babilon*. Din Chișinău, au publicat două romane, Elen Garaz, *Love*

and Age, și Victor Răzmeriță, *Cătușele mancurtizării*.

Andrei Balint, debutează cu un *Jurnal*.

În maghiară, a apărut romanul Csernovits Sámuel, *Ajándékélet*.

Teatrul înscrie în inventarul său o nouă piesă, *Prerogativele lui Dumnezeu*, a patra piesă publicată de tânărul poet și dramaturg Darie Ducan.

Critica literară s-a evidențiat prin debutul Cristinei Sava, cu *Receptarea poeziei în clasele primare*, prin debutul lui Cornel Sâmpălean, cu *Eseuri și evocări*. O restituire necesară, o recuperare a criticii și istoriei literare publicată în presa cotidiană de Serafim Duicu a fost volumul *Formele neliniștii*, ediție îngrijită de Valerica Duicu.

Publicistica a adus în rafturi cărți de Ilie Șandru, *Alte măști, aceeași piesă*, *Alte guri, aceeași gamă...*, Ioan Burdulea, *Viața ca o telenovelă*, Aurel Rațiu, *Povestiri din umbra cercurilor olimpice*, Aurel Rațiu, Tarfin Todea, *Dincolo de microfon*, *Confesiuni*, Ioan Burdulea, *Culisele suflului*.

A fost reeditată lucrarea lui Ioan Eugen Man *Biserici de lemn din județul Mureș* și tot acesta a publicat volumul II din *Târgu-Mureș, Istorie urbană*, ambele lucrări fundamentale pentru evaluarea patrimoniului mureșean.

Un elogiu cărții, lecturii au adus în volumele lor Florica Z. Costea, *Din viață și cărți ....*,

Dimitrie Poptâmaș, *Reflecții despre carte, bibliotecă, lectură*, Liliana Moldovan, *Indiscreții în bibliotecă*.

Marin Șara a publicat un nou volum din *Regimul cultural*, iar Dimitrie Poptâmaș, *Țara fagilor*.

Foarte harnică în domeniul pedagogic a fost Gabriela Șandru, care a publicat, în engleză, lucrările *Fruit-Mania*, *Fun at the Zoo*, *Fun on the Farm*, *Fun on the Road*, *Noah's Ark*, *Veggies*, *Please*, toate cărți de colorat, precum și cărțile *Fun-tastic English 1, 2, 3 și 4*. Carte de uz școlar au mai publicat Diana Scridon, *I Play But I*

Learn English, Nina Ioja, *Cartea cu mămăruțe*, Nicoleta Crișan, Saveta Lateș, Natalia Hârșan, *Grădinița – o lume de basm... creată cu ajutorul tapiseriilor*, Maria Tereza Socol, *Dascăli și elevi de ieri și azi din Șăulia*, Irisz Menyei, *Camera cu jucării*, Daciana Nemeș, *Stimularea creativității elevilor din ciclul primar la limba și literatura română*, Iulia Bumbu, *Dansul modern în ciclul primar*, înv. Rodica Mureșan, înv. Ana Simionescu, *Pritetenii lui Melcușor*, prof. ing. Mihai Gherghel, *Examenul de bacalaureat 2009, proba scrisă*, prof. Nicolae Pavelescu, *Probleme de matematică – gimnaziu și liceu*, iar Dorin Borda, Ilarie Gh. Opreș, au continuat seria *Dascăli mureșeni*, cu vol. IV și V.

Din zona universitară, Eva Szekely, la Editura Universității "Petru Maior", a publicat *Didactica (re)lecturii, o abordare programatică*.

Cercetarea mureșeană a materializat editorial două studii: Valer Pop, Ioan N. Maloș, și cercet. șt. Maria Borzan, drd. Roxana Maria Man, *Din zestrea ținutului mureșean*.

S-au publicat și monografii, între care Mihai Stăvilă, *Monografia localității Căpușul de Câmpie, județul Mureș*, înv. Mihail Moldovan, prof. Mihai Stăvilă, înv. Lucia Zamfira Stăvilă, primar Mihai Morar, *Monografia localității Lueriu, județul Mureș*, dir. prof. Maria Csátlos Blaga, dir. adj. prof. Angela Sigmirean, institutor Delia Todoruș, prof. Gabriel Adrian Daroși, prof. Daniel Liviu Tun, *Monografia Topliței*, înv. Dorina Luca, *Biserica Ortodoxă Filpișu Mic. File de monografie*. Gheorghe Vicol, cu *Legende din Valea Gurghiului*, aduce o contribuție la valorificarea patrimoniului imaterial din zonă.

Unică în felul ei e lucrarea protopopului Gheorghe Nicolae Șincan *Ferestre către cer și lume, Predici, meditații, cuvinte de reculegere, pilde, ilustrații, povestioare*. Interesantă și utilă e și lucrarea prof. Rozalia Brândaș și pr. Ilie Bucur, *1001 cugetări*, Antologie, III.

Artele plastice au fost prezente prin Liviu Ștef, *Sighișoara medievală în pictură*, și Ilarie Opreș, Vasile Mureșan, Marcel Naste, *Asociația Artiștilor Plastici, Anuar*.

Tot 2009 înregistrează apariția unei noi reviste literare, *Vatra veche*, lunar care a început cu 16 pagini, ca numărul 12 să ajungă la 88 pagini și foarte multe materiale în așteptare, cu colaboratori locali dar și din întreaga lume.

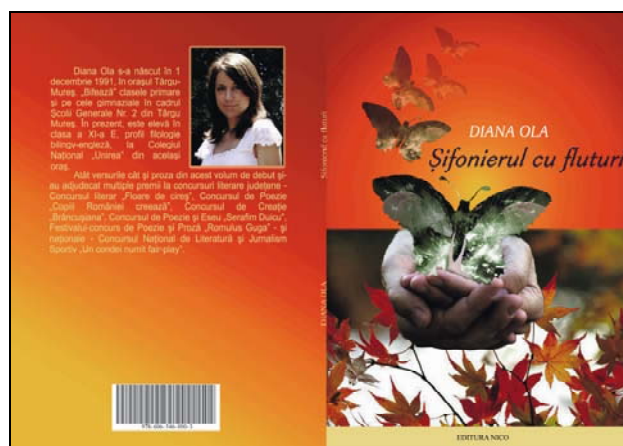
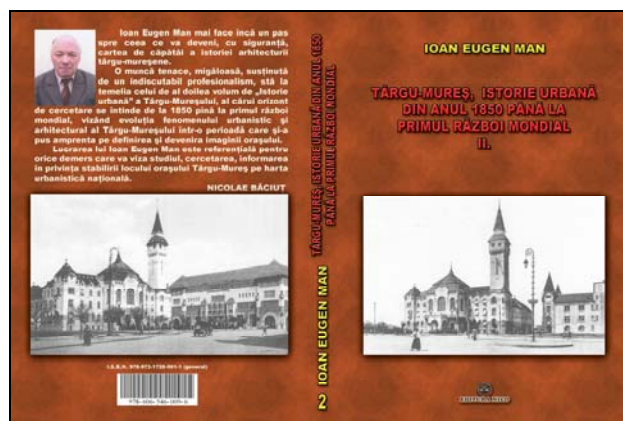
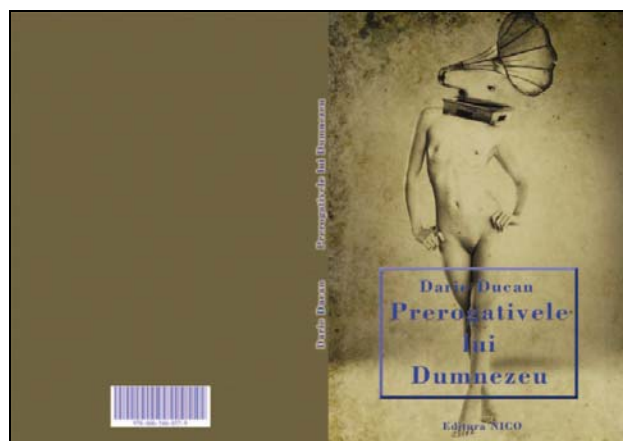
Toate aceste lucrări au avut parte de lansări, autorii lor având numeroase întâlniri cu cititorii.

Am putea concluziona, doar prin aceste cărți, la care mai pot fi adăugate și altele, că a fost un an editorial bogat, din care, cu siguranță, timpul va avea ce să cearnă.

Valorile, cu sau fără voia criticii de cumetrie, se vor impune.

NICOLAE BĂCIUȚ

AUTORI MUREȘENI

Arena

Meseria lora...banul!

Și înainte, ca și acum, spectacolul sportiv a captat atenția multor oameni. Fie că se numeau proprietari de sclavi sau gladiatori - ca în antichitate, ori patroni - cum li se spune acum, cu toții apreciau, apreciază spectacolul oferit de „eroii” din arene! În Grecia antică învingătorii din palestre primeau, drept premiu, o **coroniță de măslin**, fiind eroi ai cetății! Au fost și destule cazuri, mai ales în Roma antică, când **premiul cel mare** pentru un gladiator era... **viața însăși!** Pe atunci, un deget arătat în jos de către proprietarul de gladiatori pecetluia viața luptătorilor din arene, învingătorul având dreptul de a lua viața celui alt competitor! Din păcate, toate aceste fapte sunt incluse în „Istoria Educației Fizice și a Sportului”...

După apariția Jocurilor Olimpice moderne, în 1896, premiile oferite învingătorilor au diferit de la o ediție la alta, în funcție de fiecare țară! Încet, încet **banul** a pus stăpânire peste tot. Acum, sub sigla Jocurilor Olimpice se desfășoară activități comerciale inimaginabile, de stat și particulare, toate pentru „răspândirea” **ideii de olimpism!**

Vedete din lumea sportului activează acum în multe țări, în cluburi care au „cașcaval”! De obicei, aceste structuri sportive se găsesc în țările dezvoltate din punct de vedere economic, inclusiv în zona Golfului, unde nivelul de trai este ridicat, iar omul de rând își poate permite oricând un bilet de intrare la orice eveniment sportiv. Indiferent de preț!

Sportivii cu cea mai mare expunere mediatică sunt, ați ghicit, fotbaliștii, că, deh, fotbalul este sportul rege, zic cei mai mulți dintre noi... De cele mai multe ori, aceștia oferă un spectacol fotbalistic de neegalat, dovadă fiind trofee cucerite, dar și numărul mare de spectatori prezenți în tribunele stadioanelor unde evoluează adevăratele vedete din această disciplină sportivă. Se-nțelege, acestea sunt plătite regește, dar merită toți banii... Când ești

pe arene, ai ce vedea. La ei.

La noi, se putea altfel, pseudo-fotbaliștii, dar și soțiile sau prietenele acestora, au devenit „vedete” peste noapte, în special datorită presei de tip tabloid! Plățiți regește, cu cca. 10.000 de euro pe lună, „vedetele autohtone” în prima pagină a ziarelor”, deoarece, zic editorii!, sexul, sângele și scandalul se vinde bine! Însă, cruntă dezamăgire, aceleași „vedete fotbalistice” oferă pe stadioane niște spectacole jalnice, încât, vorba unui hâtru, ar trebui ca ei să le dea banii înapoi spectatorilor care au cumpărat bilete! Mai nou, salarii regești se plătesc și în handbalul românesc, dar și în baschet! Dacă la handbal, cum este cazul echipei Oltchim Rm-Vâlcea, salariile unor handbaliste sunt justificate, de cca. 100.000 de euro pe an!!, dovadă fiind evoluțiile acestor jucătoare, dar și performanțele sportive realizate, în baschetul

românesc lucrurile stau puțin altfel!

La campioana țării, CSU-Asesoft

Ploiești, Cătălin Burlacu, de exemplu, are un salariu stagional de 1000.000 de euro! Echipa prahoveană a câștigat de câteva ori titlul național, iar în cupele europene de mână a doua face un simplu act de prezență!! Despre

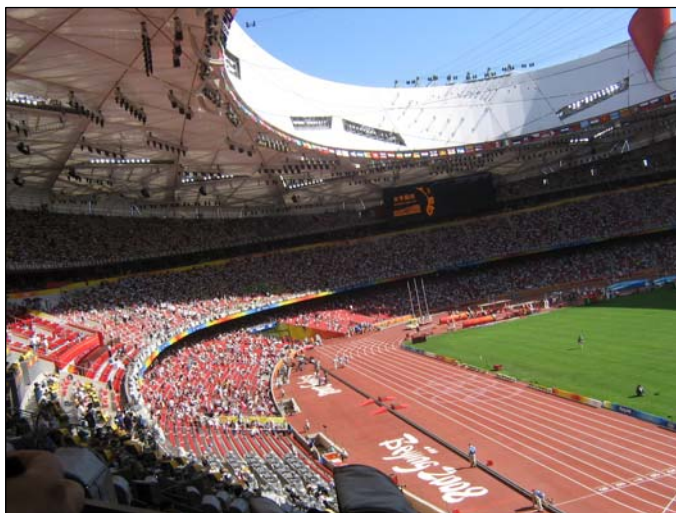
spectacolul oferit de aceștia, altădată - când va avea loc...

Când plătești un baschetbalist, lituanian să zicem, cu cca. 8.000 de euro pe lună, la o echipă mediocră de mijlocul clasamentului, te întrebi, vrei nu vrei, ce-o fi fost în mintea conducătorului respectiv când i-a făcut jucătorului amintit un astfel de contract!! Vinovat, ca să nu zic tâmpit (scuzați expresia), nu este cel care cere, ci, știți desigur, cel care dă...Stați liniștiți, acesta nu dă banii de la el, ci de la sponsori sau din banii publici!

Precum vedeți, „banii vorbesc” nu numai în fotbal, ci și în alte discipline sportive autohtone, unele cu performanțe de „doi lei”!

Pentru mulți „sportivi”, acum, important este să **împuște banul!** Cu cât mai mulți, cu atât mai bine...

AUREL RAȚIU

Album

În redacția revistei *Astra*, Brașov, august 2009

La Biblioteca "Târgu-Mureș", Chișinău, octombrie 2009

Participanți la Festivalul Internațional de poezie „Avangarda XXI”, Bacău, septembrie 2009

Chintelnic, la monumentul lui Grigore Pletosu, 2008

SUMAR 2/2010

Ocean întors, Grigore Vieru, magia lucrurilor comune - Melania Cuc/2
 Vatra veche dialog cu Daniel Drăgan - Valentin Marica/3
 Omul întrerupt, poem dramatic - Gheroghe Istrate/7
 Cât un copil de mic, poem - Lucia Dărămuș/8
 Starea prozei: De dragul ochilor tăi - Toader Ungureanu/9
 Moara de scoarță, poem de Dumitru Chioaru/11
 Varujan Vosganian - poeme/12
 Nichifor Crainic 120/13
 Ion Creangă, nostalgia paradisului - Mircea Moț/15
 Asteris. Ce înseamnă, de fapt, a învinge? - Grigore Avram/17
 Ion Gheorghe, Respingerea zeilor străini - Gheorghe Postelnicu/19
 Cronica literară. Portret al poetului cu umbră (Lazăr Lădăriu) - Elena M. Cîmpan/21
 Muntele de gheață (Șerban Tomșa) - Valeria Manta Tăicuțu/22
 Partea de cer din cuvânt (Valentin Marica) - Elena M. Cîmpan/23
 Femeie sau despre spațiile iubirii (Adrian Munteanu) - Mihaela Stroe Malea/24
 Dicționarul ca mod de exprimare (Dumitru Munteanu) - Elena M. Cîmpan/25
 Dialoguri literare la „Linia se orizont” (Nicolae Băciut) - Răzvan Duncan/26
 Poezia sub „fascinația realității” (Cornel Vana) - Ion Cristofor/27
 Victoria Milesescu - eleatism heraclitian - Lucian Gruia/28
 Poezia corespondențelor (Ioan Suciu) - Bianca Osnaga/29
 Alb de duminică (Valentin Marica) - N.B./30
 Grigore Vieru la Târgu-Mureș? - Nicolae Băciut/30
 Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru” - Valentin Marica/31
 Un album omagial Grigore Vieru - Ion Buzași/31
 Poeme de Melania Cuc/32
 Dulce harababură. Printr-o fugă, dar care - Cleopatra Lorințiu/33
 50 poeme într-un vers - D arie Duncan/ 34
 Documentele continuității. Ion Marin Mălinaș. Pentarhia - Pentarhias - Vera Maria Neagu/35
 Istoria ilustrată a României: lansare la B.P. O. Ghibu - Raia Rogac/36
 Casă nouă pentru Biblioteca „Maramureș” - Raia Rogac/36
 Armonii. Cer și gând - prof. Stelian Răducanu/37
 Eugen Evu - poeme/39
 Între tiranie și... teorie (I) - Adrian Botez/40
 Alexandra Emilia Bucur - poeme/45
 Vatra veche dialog: prof. dr. Nicolae Miu - Lucia Dărămuș/46
 Mircea Drăgănescu - poeme/48
 Proza. În rolul lui Dumnezeu, psihologul școlar - Diana Slăbilă/49
 Dan Niga - poeme/50
 Sânziana Batiste - poem/51, 52
 Reflecții despre carte - Dimitrie Poptâmaș/52
 Agenția de presă „Așii români” - 53
 Vatra veche dialog cu poetul George Filip - Nicolae Băciut/54
 George Filip - poeme/56
 Bibliotecă românească cu sediul la Udine? - Liliana Moldovan/58
 Vatra veche dialog cu Anatol Vidrașcu - Raia Rogac/59
 Revista „World Literature” și literatura română - Valeriu Iordan Popescu/ 62
 Mariana Cristescu vă prezintă : prietenii mei, poeții internați: Liviu Ioan Mureșan/63
 Amintiri din dictatură - Magdalena Lupu/64
 Mihaela Ursuleasa - o pianistă de statură mondială - Valeriu Iordan Popescu/ 65
 Platica. Camil Demetrescu - Mircea Brenciu/66
 Vatra veche dialog cu Camil Demetrescu - Mircea Brenciu/66
 Scena. Ion Săsăran - N. Băciut, Gherasim Domide/72
 Ninelei Caranfil, nebănuita forță a scenei - Raia Rogac/74
 Antecedente penale Eugen Evu/75
 Calea învingătorului (Mihai Arsene)/75
 Epigrame - Nic Petrescu, Ion Bindea, M. Ionescu-Quintus, V. Grosu, Mihai Sălcuțan, George Corbu Grigore Lupescu, I. Dămăcuș, Vasile Larco/76
 Literatură și film. Revelion cu Herta, Peter, cu James - Alexandru Jurcan/77
 Artă decorativă, Prof. Mircea Pop - Iulian Dămăcuș/77
 Clubul Internațional de Cultură „Boema” - Nicolae Băciut/78
 Scrisoare pentru mai târziu - Ioan Astalus/79
 Curier. De la Vatra veche la noua Vatra veche/80
 Anul editorial mureșean 2009 - Nicolae Băciut/84
 Autori mureșeni/85
 Meseria lor e banul - Aurel Rațiu/86
 Album/87
 Starea prozei. Dincolo de Dumnezeu - Ilinca German/88

OCHIUL CICLOPULUI

Ioan Astalus, Miniaturi

Starea prozei

DINCOLO DE DUMNEZEU (Fragment)

Apa botezului i se prelingea pe burtica albă, pe față, pe picioarele dodoloate, scurgându-se spre mâinile preotului, unind cele două ființe. Aveai impresia că brațele terminate în degete lungi și noduroase născuseră atunci, pe loc, copilul... Într-un fel așa era, gândi Manuela; într-un fel pruncul ei nu existase cu adevărat pentru restul lumii până în acea dimineață. De acum înainte însă, va avea un nume de iubit, un statut de păzit și o religie de prețuit. De aceea era importantă tradiția, fiindcă te lega de comunitate, de sufletul lumii... Orice se va întâmpla, copilul ei nu va fi ignorat, căci intrase deja într-o casă,

într-o familie. Azi primește apă, mai târziu va primi hrană... Hrana inimii. Nu poți să nu crești pentru a adora lăcașul ce ți-a deschis cel dintâi porțile, salvându-te, proiectându-ți raza asupra celorlalți, oferindu-ți șansa devenirii...

Era sentimentală. Dulcegiile de genul acela o doborau întotdeauna. Uneori îi ajungea și un motiv infinit mai redus ca importanță decât botezul propriului copil, pentru a se trezi ștergându-și cu capătul mânecii dedesubtul ochilor.

Copilul său... Sângele ei, viața ei...

Ți l-am adus să-l cunoști, își trimise ea gândul Domnului, să-l cunoști și să-l veghezi de acum, să-i stai alături când o lume întreagă va sta împotriva-i, când nimeni nu se va ridica să-l apere... Tu fii lângă el întotdeauna, așa cum ești azi.

Se închipui prima femeie încredințând sacrificiu zeilor, Olimpia laudându-l pe Dionisos pentru mana ce-o dăruise pântecelui său...

Sorin își strecură mâna în palma sa ușor transpirată, căutând refugiu. Pe față i se citea o emoție nervoasă, incomodă. Singură Manuela era cea care-i cunoștea zbaterea: ar fi vrut ca botezul să fie conform obiceiului ortodox; el era ortodox, la fel întreaga sa familie... Dar ea insistase pentru tradiția catolică, pentru perpetuarea religiei materne, și cum ea fusese de la începutul relației partea cuplului înclinată spre Dumnezeu, câștigase disputa. Sorin nu se omora în practici creștinești, pentru el Dumnezeu însemna Crăciun și Paște, respectiv brad și ouă roșii... Cele două ocazii erau de asemenea singurele în care-l puteai întâlni pe treptele bisericii... Nu, nu se putuse împotrivi, nu era domeniul în care ar fi avut dreptul la un cuvânt decisiv.

ILINCA GERMAN

(Continuare în pagina 78)

Director de onoare

MIHAI SIN

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Eugen Axinte, Sorina Bloj, Mariana Cristescu, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădăriu, Cristian Stamatoiu

Corespondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Elena M. Cîmpan, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca, Rogac Raia (Chișinău), Andrei Fischhof (Israel), Ionela van Rees-Zota (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Dwight Luchian-Patton (SUA)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE, președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2010 *Email : nbaciut@yahoo.com, *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. E-mail vatraveche@yahoo.com, vatraveche2010@yahoo.com, Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.